İki Kapılı Handa

ÂŞIK VEYSEL

Ahmet Özdemir

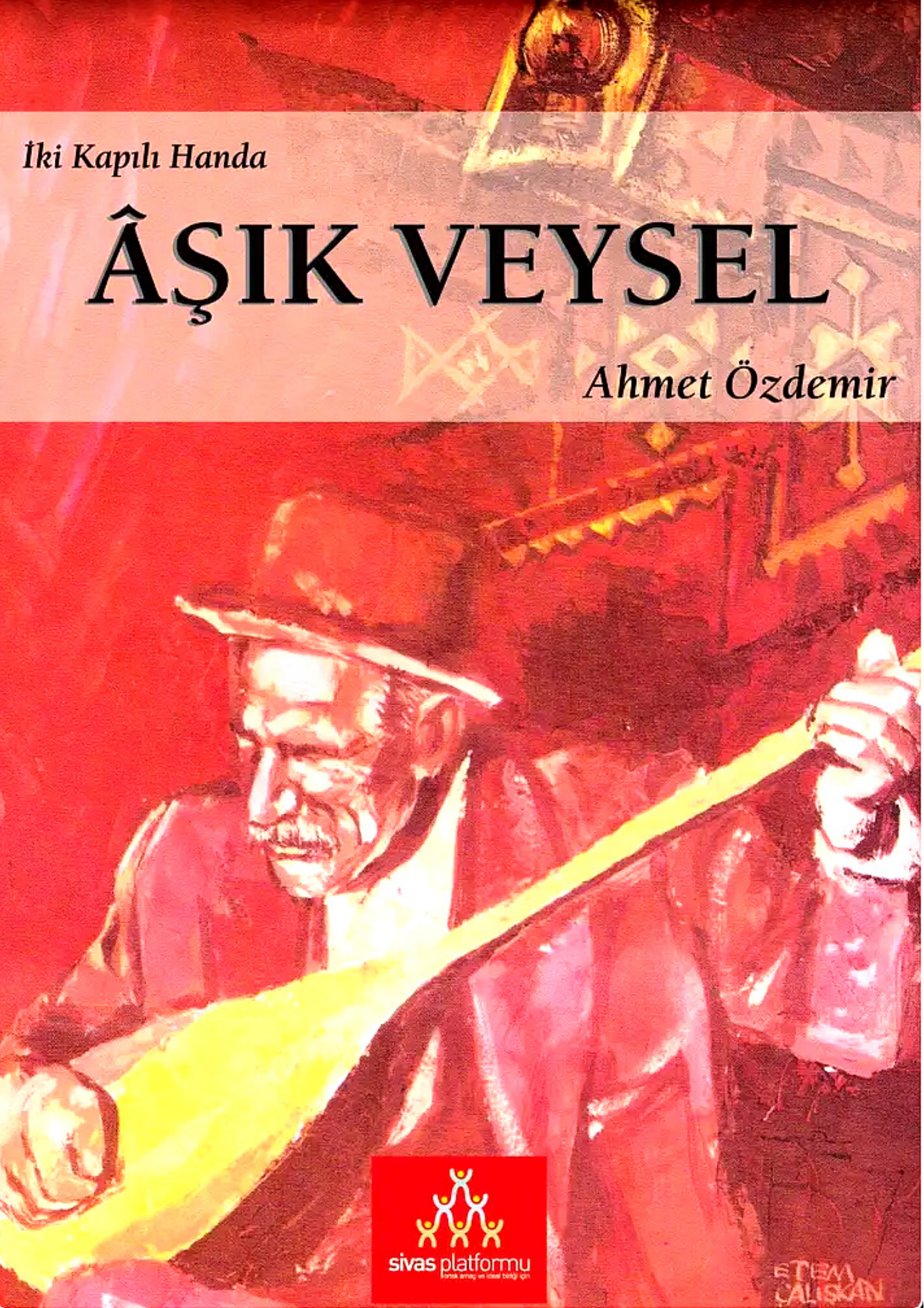

sivas platformu
ortak amaç ve ideal bilgi için

ETEM ÇALIŞKAN

İki Kapılı Bir Handa

ÂŞIK VEYSEL

Ahmet ÖZDEMİR

sivas platformu

© Kitabın her hakkı saklıdır. Telif hakkı Ahmet Özdemir'e aittir. 5846 sayılı ve 2936 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunları ve Türk Ticaret Kanunu gereğince; kısmen veya tamamen fotokopi, tarama, yazma ve diğer herhangi bir yöntemle çoğaltılamaz, yazarın yazılı izni olmaksızın ve kanuna uygun olmayan alıntılar yapılamaz.

Sivas Platformu Yayınları: 8

Kitabın Adı
İki Kapılı Bir Handa ÂŞIK VEYSEL

Kitabın Yazarı
Ahmet Özdemir

Editör
Yrd. Doç. Dr. İbrahim Subaşı

Kapak Resmi
Etem Çalışkan

Düzenleme
Ufuk Çetiner

Baskı Öncesi Hazırlık
AVCIOL BASIM YAYIN
212 511 22 07 – 522 40 51
avciolyayinevi@gmail.com

İç Baskı / Cilt
Armoni Nüans A.Ş.
Yukarı Dudulu, Bostancı Yolu Cad.
Keyap Sitesi B1 Blok No: 24 Ümraniye – İstanbul
Tel: 0216 540 36 11 e-mail: info@armoninuans.net

Birinci Baskı
İstanbul 2010

ISBN 978-9944-0685-2-9

Yayınlayan
SİVAS PLATFORMU
Büyükdere Caddesi, Hanım Kadın Apt. Kat: 8 No. 60 Mecidiyeköy/İST.
Tel: 0212 216 58 58

İÇİNDEKİLER

SÖZÜN BAŞI: 11
ÂŞIK VEYSEL'İN UZUN İNCE YOLU 15
UZUN İNCE YOLUN BAŞI 16
KADER KEDERE EŞ OLUNCA ÇİÇEK NE YAPSIN? 19
OLSAYDI CEPHEDE KAHRAMAN ASKER 25
HEM ANA, HEM BABA BU ALLAH'IN GÖZÜ GÖRMEZİ 28
VEYSEL'E KÖY DAR GELDİ 31
NASİBİNİ ALMAYA GELMİŞ 33
"AĞLATIRSA MEVLA'M YİNE GÜLDÜRÜR" 35
DİLENCİ SANDILAR 43
AHMET KUTSİ TECER AYAĞININ BAĞINI ÇÖZDÜ 45
KÖY ENSTİTÜLERİ 48
HALKEVLERİ 53
MEĞER KÖR OLAN BİZMİŞİZ 57
JÜBİLE VE GÖZLERİNİN AÇILMASI KONUSU 59
KARANLIK DÜNYA 61
VATAN CEPHESİ VE ÂŞIK VEYSEL 63
"İŞTE ŞİMDİ KÖR OLDUM" 64
YALNIZ BAŞINA KALMIŞ 67
İKİNCİ SİVAS HALK ŞAİRLERİ BAYRAMI 68
VATANİ HİZMET TERTİBİ 69
SONDAN BİR ÖNCE 71
SADIK YÂRİNE KAVUŞMASI 73
VEYSEL ÖBÜR DÜNYADA 79
VEYSEL'İ YETİŞTİREN ÇEVRE 80
VEYSEL'İ YETİŞTİREN ÇEVRE ŞAİRLERİ 81
HÜSEYİN 82
KUL SABRİ 83
VEYSELİ 84
KEMTER 85
VELİ 86
SITKI 88
ÂŞIKLIK GELENEĞİ VE ÂŞIK VEYSEL 89
ÂŞIK VEYSEL'İN DÜNYA GÖRÜŞÜ 99
ÂŞIK VEYSEL'İN AYDINLIK DÜNYASI 101
BABACAN VEYSEL 101

OKUL OKUL OKUL 103
CUMHURİYETE KOL KANAT GERDİ 105
AYRILIKÇILIK 105
TÜRK ADI MİRASI 108
ÂŞIK VEYSEL'İN SEZGİSİ 110
BİR KÖY ARİFİYDİ 112
TÜRK DÜNYASINDA SEVİLİYODU 114
ÂŞIK VEYSEL'İN SANATI 115
Âşık Veysel'de Etkileşim 118
Âşık Veysel'in Şiir Tekniği 119
ÂŞIK VEYSELİN ŞİİRLERİNDE TEMA 121
Âşık Veysel'de Güzellemeler 125
Sanki Bir Ressam 126
Koçaklamalar Ağıtlamalar 127
Taşlamalar Hicviyeler 127
Ozan Ata'nın Öğütleri 128
VEYSEL'İN DİLİ VE KLASİK EDEBİYATIN ETKİLERİ 129
ÂŞIK VEYSEL'LE İLİŞKİN ŞİİR TAHLİLLERİ'NDEN 132
ÂŞIK VEYSEL'DE EDEBİ SANATLAR 136
MACAZ 136
TEŞBİH 137
İSTİARE 138
TEŞHİS 138
İNTAK 139
İSTİFHAM 140
TENÂSÜP 140
TELMİH 141
CİNAS 143
KİNÂYE 143
ÎHÂM 144
TEVRİYE 145
LEFF Ü NEŞR 145
TECÂHÜL-İ ÂRİF 146
HÜSN-İ TA'LÎL 146
MÜBÂLAĞA 147
TEZÂD 148
TEKRÎR 149
NİDÂ 150
RÜCU 151

KAT 151
İRSAL-İ MESEL 151
İKTİBAS 152
ÂŞIK VEYSEL'İN MANEVÎ DÜNYASI ve FELSEFESİ 153
ÂŞIK VEYSEL VE DOĞA 163
ÂŞIK VEYSEL VE ÇİÇEKLER 168
ÂŞIK VEYSEL DE GURBET 171
ÂŞIK VEYSEL MÜZİĞİ 175
ÂŞIK VEYSEL'İN HALK MÜZİĞİMİZDEKİ YERİ 181
1) Türkülerinde kullandığı usuller ve ayaklar: 181
2) Bağlama Düzeninin Yayılmasındaki Rolü: 182
3) Halk Müziğimize Kazandırdığı Eserler: 182
ÂŞIK VEYSEL'LE İLGİLİ KİTAPLAR 191
ÂŞIK VEYSEL'İN AİLESİNDEN DUYGULAR 194
BABAM ÂŞIK VEYSEL'DEN ANILAR 194
DEDEM VE BEN 197
DEDEM ÂŞIK VEYSEL 199
ÂŞIK VEYSEL AİLESİ 203
ÂŞIK VEYSEL'DEN BİR KAÇ NÜKTE 204
ŞATIROĞULLARINDAN ÂŞIK VEYSEL 207
AHMET KUTSİ TECER 212
ENVER GÖKÇE: 213
CEYHUN ATUF KANSU 213
CAHİT KÜLEBİ: 213
YAŞAR KEMAL: 214
ŞÜKRÜ GÜNBULUT: 220
PROF. DR. AHTİYAR VAHAPZADE 214
SABAHATTİN EYÜPOĞLU: 214
REFİK AHMET SEVENGİL 214
AHMET TURAN ALKAN 222
AHMET KABAKLI: 215
KUTLU ÖZEN: 221
DOĞAN KAYA: 221
TAHİR KUTSİ MAKAL: 214
ERDOĞAN ALKAN: 214
SADİ YAVER ATAMAN: 215
ARMAĞAN COŞKUN ELÇİ: 221
CAHİT ÖZTELLİ 215
ÜMİT KAFTANCIOĞLU 216

BEDRİ RAHMİ EYÜBOĞLU 217
İSMET ZEKİ EYÜPOĞLU 217
ADNAN BİNYAZAR 218
FİKRET OTYAM: 218
MUSTAFA EKMEKÇİ: 218
TARIK DURSUN K. 219
RAUF MUTLUAY: 219
M. SUNULLAH ARISOY: 219
FEYZİ HALICI: 220
METİN TURAN: 221
HAYRETTİN İVGİN 222
TALAT HALMAN: 220
VEYSEL KAYMAK: 222
PROF. DR. RECEP DUYMAZ: 220
ÂŞIK VEYSEL'İN ŞİİRLERİ 223
Ağaçlar Al Giydi Kuşlar Dillendi 223
Ağlayalım Atatürk'e 224
Ağlayı Ağlayı Vardım Pınara 226
Ah Çektikçe Erir Gider 227
Ala Gözlü Benli Dilber 228
Al Kâtip Kalemi Yaz Bu Selâmı 229
Aldanma Cahilin Kuru Lafına 230
Âleme Yâr Olsam Yâr Bana Küser 231
Allah Birdir Peygamber Hak 232
Anlatamam Derdimi Dertsiz İnsana 234
Ansızın Kalbimde Uyanan Aşkın 235
Aramızı Kesti Dumanlı Dağlar 236
Arzusnu Çektiğim Beserek Dağı 237
Asırlar Elinde Bir Tesbih Gibi 238
Aslıma Karışıp Toprak Olunca 239
(Âşıklar) Karadeniz Gibi Kükrer Coşarsa 240
Aşkımın Temeli Sen Bir Âlemsin (Sen varsın orda) 241
Aşkın Beni Elden Ele Gezdirdi 242
Ayrılık günleri geldi dayandı 243
Ayrılmazdım Enstitüden Yuvadan 244
Bahar gelir gudursun (Kızılırmak seni) 245
Ben Giderim Adım Kalır (Dostlar beni) 246
Ben Gidersem Sazım Sen Kal Dünyada 248
Benden Selam Söylen Vefasız Yâre 249

Beni Hor Görme Kardeşim 250
Benim Sevdiğim Dilberin 251
Bilmem Hayal miydi Yoksa Düş müydü 252
Bir Cip Verdi Bize Radar (Şaştım kaldım) 253
Bir Derd Ehli Bulsam Derdim Söylesem 254
Bir Pipom var yamalıklı 255
Bir Hayal Peşinde Dolandım Durdum 256
Bir Kız İle Karşılaştım (İşler Güçler Hep Sinema) 257
Bir Kökte Uzanmış Sarm Âşık Gibi 258
Bir Küçük Dünyam Var İçimde Benim 259
Bir Seher Vaktinde Gençlik Çağımda 260
Bir Ulu Ağaçtan Bir Yaprak Düşse 261
Bir Ulu Kuş Olsam Uçsam Yürüsem 262
Bir Yar İçin Diyar Diyar Dolandım 263
Bizim Eller Yaylasına Yürümüş 264
Bozuldu Kalmadı Dünyanın Tadı 265
Bu Alemi Gören Sensin 266
Bu Dünyayı Kuran Mimar 268
Bu Nasıl Kavgalar Çirkin Dövüşler (Hepimiz Bu Yurdun) 269
Çarık ile Mes 270
Çırpınıp İçinde Döndüğüm Deniz 272
Çok Uzatma Ayağını 272
Çok Yalvardım Çok Yakardım (Kara Bahtım) 273
Cümle Ağaç Uykusundan Uyandı 274
Daima Bulanın, Asla Durulman (Kızılırmak) 275
Dalgın Dalgın Seyreyledim Âlemi 276
Deli Gönül Değme Çaydan Bulanmaz 277
Deli gönül ne gezersin 278
Demokrasinin budur rejimi 279
Dertliler Dermanı Sende Arıyor 280
Denizaltı Dumlupınar kazası 281
Derdim Gizli Kapağını Kaldırma 282
Derdim Türlü Türlü Yoktur İlacım "Ömür Kervanı" 283
Derdimi Dökersem Derin Dereye 284
Devr-i Cumhuriyet Asr-ı Yirmi (Uyan bu gafletten) 287
Dişlerimi Yeni Taktı (Nüzhet Çubukçu) 289
Doğru Bakıp Görene 290
Dokuz Ay Koynunda Gezdirdi Beni (Anam) 292
Dost Dost Diye Nicesine Sarıldım (Kara Toprak) 293

Dünya Bir Dolap Ki Durmadan Döner 295
Dünya Çok Şirin Geçilmez (Umut Yaşar) 296
Dünya Dolsa Şarkıyılan (Türküz Türkü Çağırırız) 296
Dünya Geniş İdi Şimdi Daraldı 298
Dünya Tebdil Oldu Durum Değişti. 299
Dünya Geniş İdi Şimdi Daraldı 300
Dünyada Tükenmez Murad Var imiş 301
Enstitü Bir Kovana Misaldir 304
Esti Bahar Yeli Karlar Eridi 305
Ey İstanbul halkı aziz dostlarım 306
Ey Hocam Karışma Hikmetullah'a 307
Galiba Dünyanın Sonuna Kaldık 308
Geçti Bahar Geldi Yazın 309
Gelen Yok Giden Yok Uzadı Ara 310
Gelmez yola gidiyorum 311
Genç Yaşımda Felek Vurdu Başıma 312
Gezerken Aklımın Evine Vardım 313
Gine Geldi Çattı Selin Zamanı 315
Gine mi Ağladın Kirpikler Nemli 316
Girdim dostun bahçesine 317
Gonca Gülün Kokusuna Meftunum 319
Göklerden Süzüldüm Tertemiz İndim 320
Gönül Bir Güzeli Sevmiş Ayrılmaz 321
Gönül Sana Nasihatim 322
Gönül Senin İle Gel Konuşalım 323
Göz Gezdirdim Dört Köşeyi Aradım 325
Göz Yaşları Gibi Ulu Dağlardan 326
Güzel Seni Sarmak İçin 327
Güzelliğin On Par'etmez 329
Güzel Yazmışsın Şiiri (Cevap) 330
Hayal Bana Yakın Yar Bana Uzak 331
Havalandı Gönlüm İnmez Engine 332
Heder Oldu Gençlik Çağım (Senin yolunda) 333
Her Sabah Her Sabah Suya Giderken 334
Her Türlü Nesneye Âşıksın Gönül 334
Irızam mı Senin Adın 335
İnsanoğlu Doğru Yoldan Şaşmazdı 336
İşittim Dünyaya Gelin Diyorlar 338
İtimat Edersen Benim Sözüme (Gel Birlik Kavline..) 339

İzi Kayıp Kendi Gizli Bir Yâre 340
Kaldırsam Perdeyi Döksem Suçunu 342
Kalktı Deli Gönül Kısmet Ayrıldı 343
Kambur Felek Sanki Beni Kayırdı 344
(Yeter Gayrı Yumma Gözün Kör Gibi) 344
Kıbrıs'taki Olan Haksız Olaylar 345
Kırk Yaşımdan Sonra Kalbime İlham 347
Kim Çıkarmış Bu Asılsız Yalanı 348
Kimin Meftunuyum Kimin Mecnunu 349
Koca Dünya Vaziyeti Değişti 350
Kolay Geçmek İçin Kızılırmak'tan 351
Köylerin İçinde Öndedir Bu Köy 353
Kulak ver sözüme dinle arkadaş! 354
Kuşe-i Vahdete Çekilsem Dursam 355
Kükredi Çimenler Açıldı Güller 356
Mecnun gibi dolanıyorum çöllerde 357
Medet Mürvet Deyip Kapına Geldim (Hacı Bektaş) 358
Mektup 360
Memlekete destan oldum 361
Ne Acaip Bir Zamana Uğradık 362
Neler Yaptı Bana Kader (Bahtım) 363
Nerede Görsem Yan Yan Kaçar 364
Neyzen Tevfik Dünyasını Değişti 366
Oku Benim Cici Yavrum 367
On Dokuz Mayıs'ta Parlayan Zafer 368
Olsaydım Cephede Kahraman Asker 369
Orman Yurdun Temelidir, ... 370
Ömrümü Yolunda Eyledim Telef 372
Parça Parça Olsun Paramı Çalan (Kapı kitli) 374
Sabah Sabah Bana Çatma (Raşit) 375
Sabahtan bir güzel gördüm 376
Saklarım gözümde güzelliğini (Sen varsın orda) 377
Salınıp Giderken Boyunu Gördüm 378
Sam Değmiş de Bağlar Dökmüş Gazeli 379
Sarsılmaz Halkevi Sağlam Temeli 380
Seher Vakti Cümle Kuşlar Ötüşür 381
Seherde Yuvada Uyanır Kuşlar 381
Sekizinci Ayın Yirmi İkisi (Sel) 382
Seksen Yıllık Yolu Biraz Düşünek 384

Selam yaz dostlara mektup dolusu 386
Sen Bir Ceylân Olsan Ben de Bir Avcı 386
Sen Olmasan Ben Olmazdım 387
Senin Aşkın Beni Mecnun 388
Sevgisi İçimde Yaşayıp Duran (İstanbul) 389
Sinemi Yakıyor Sılanın Aşkı 390
Siyah Tane Yeşil Donlar Giyersin 391
Sordum Erzurum'un Dumlu Dağı'na 392
Sular Çağlarken Baharda 394
Şaşma Gönül Doğru Yoldan 394
Şu Dünyaya Geldim Ne Oldu Kârım 395
Şu Geniş Dünyaya Sığmayan Gönül 396
Tabiatın Bir Cilvesi 397
Talih Çile Kader Sözü Bir Etmiş 398
Tarlam Sana Üç Yüz Fidan Aşlasam 399
Tecer Koymuşlar Adını 400
Türklerin İhyası Hazreti Gazi 400
Türlü Türlü İrenklere Belenmiş 404
Uyandım Kuşların İnce sesine 405
Uzun İnce Bir Yoldayım 405
Vatan Sevgisini İçten Duyanlar 406
Yarı Yola Vardım Geriye Döndüm 407
Yarin Beyaz Gerdanında 408
Yel Estikçe Dalgalanır Dalları 409
Yeni Mektup Aldım Gül Yüzlü Yârdan 410
Yıllarca Aradım Kendi Kendimi 411
Yıllarca Avuttum Garip Gönlümü 412
Yurt Ürünleri 414
Zaman Bir Saniye Yıl Yetmiş Yedi 416
Ziyaret Eyledim Koca Sivas'ı 417
Ziyaretim Mevlâna'yı 418
FOTOĞRAFLAR 421

SÖZÜN BAŞI

Âşık Veysel'in hemşerisi olmak, manevi varlığımın artı değeri oldu. Çocukluk günlerimden Âşık Veysel'i anımsıyorum. Şarkışla'da Küçük Veysel'le birlikte Çukurhan'dan çıkıp hayvanların sırtında, tozlu "Bozyer" yolundan "Boğaz" a doğru giderlerken sülietleri gözlerimin önünde. Topaç'tan, Kızılırmak'tan geçip Ortaköy'e ulaşacak, oradan "Hüyük" ve "Sivrialan" yoluna düşeceklerdir.

Yıllar geçti. Şarkışla köylerinde bir yıl öğretmenlik yaptım. Oğlu Bahri Şatıroğlu da aynı dönemde "Keklicek" köyünde öğretmendi. İyi arkadaştık. Ben gazeteci oldum. 1970'li yılların başında Âşık Veysel ve oğlu Ahmet Şatıroğlu ile İstanbul'a geldiklerinde buluşur, dolaşırdık. Onlarla ilgili haberler yazardım.

Hakka yürüyüşünden itibaren her yıl Gülhane Parkı'nda düzenlenen anma toplantılarında bulunurum. Kültür merkezlerinde, okullarda Âşık Veysel'i anlatırım. O hafta gazete yazılarımın konusu Âşık Veysel olur. Onu anlatan Radyo-televizyon programları hazırlarım, katılırım.

Karcaoğlan, Pir Sultan, Gevheri, Dertli, Dadaloğlu, Ruhsati, Serdari, Sefil Selimi hasılı halk Şairlerimize ilişkin kırka yakın kitap yazmışken, bugüne kadar Âşık Veysel ile ilgili çalışmalarımı kitap haline getirmedim. 1973 yılından itibaren çok istedim. Önce arkadaşım Tahir Kutsi Makal'ın bir kitabı vardı. Ona karşı saygısızlık olur diye çekindim. Âşık Veysel'in hayatına ilişkin bir roman yazmak istedim. Bahri Şatıroğlu'nun ağzını aradım. Yaşar Kemal'i düşünüyordu. Elindeki bilgi ve belgeleri Yaşar Kemal'e vermek eğilimindeydi. "Onları bana ver," önerisinde bulunamadım.

Âşık Veysel ailesinden bir istek ya da izin gelir umudumu sürdürdüm. Bekledim. Ben bekleye durayım, Ailesinden haberli veya habersiz Âşık Veysel hakkında hemen her yıl birkaç kitap çıkıyordu. Onu yakından tanıyan ve çok iyi bilen Erdoğan Alkan, Ümit Yaşar Oğuzcan, Yavuz

Bülent Bakiler, Doğan Kaya, Kutlu Özen, Gülağ Öz, Ali Berat Alptekin, Metin Turan gibi dokuz-on kişinin eserleri dışında sayısı otuzu geçkin kitapların çoğu birbirinin tekrarıydı.

Çevremde "Niçin Âşık Veysel hakkında kitabın yok?" sorularından bunaldım. Kaldı ki, Sivas Valiliği önceki yıl, Şarkışla Âşık Veysel Türk Kültürüne Katkı Ödülünü bana lütfetmişti. Sivas Platformu'nun Başkanı ve Sancaktepe Belediye Başkanı, sanat ve sanatçı dostu İsmail Erdem, bir Âşık Veysel kitabı hazırlamam halinde binlerce bastırıp sevenlerine ücretsiz dağıtacaklarını söylüyordu. Değerli bilimadamı İbrahim Subaşı içtenlikle istiyordu. Hasan Genç, Emin Kangal, Besim Cebecioğlu, Ali Rıza Duman, İbrahim Aksoy, İsmail Karabiber, Sadi Özata, Ahmet Lütfü Akkuş, Bekir Çelik ve Platformun birbirinden değerli Yönetim Kurulu, Danışma Kurulu üyeleri istiyordu. Ve bir kişi daha bütün özüyle, benliğiyle istiyordu ki onun kim olduğunu yazımın sonunda açıklayacağım.

Bir gün Âşık Veysel'in kızı Hayriye Özer'e, damadı Hüseyin Özer'e ve torunu Çiğdem Özer'e şakayla karışık sitem ettim. "Sen ailenin bir parçasısın, izin mi bekliyorsun" diye onlar baskın çıktılar. Bunu işiten Ahmet Şatıroğlu aradı. Aynı çıkışı yaptı. Bahri Şatıroğlu aynı şeyleri söyledi. Ankara'dan torun Nazender Süzer'den destek aldım. Âşık Veysel'in diğer evlatlarının torunlarının beni ailelerinden gördükleri mesajı geldi. Mutlu oldum.

Sevgili Çiğdem oturdu bir yazı yazarak kitabıma katkıda bulundu. Ailenin seceresini çıkararak bana gönderdi. Ali Süzer arşivini açtı. Bahri bir yazısını verdi. Nazender bir yazısıyla birlikte çok güzel ve anlamlı fotoğraflar gönderdi. Âşık Veysel'in en güzel tablolarını yapan hat sanatçısı gazeteci Etem Çalışkan ağabeyim heyecanlandı. Bana katkı sağlamak amacıyla o güzel el yazısıyla bir anısını kaleme aldı. Kitabın kapak resmini yaptı. İbrahim Subaşı editörlüğünü üstlendi. Fatih Yıldırım Eve, Sudenaz Ece, Aziz Erdoğan dizgi düzeltmede görev aldı. Diğer kitaplarımda olduğu gibi Ufuk Çetiner kapağından tertibine kadar emek verdi. Hepsine teşekkür ediyorum.

Bir kişinin daha bu kitabı hazırlamamı candan istediğini belirtmiştim:

O hayatımda olmayan erkek kardeşimin yerine tutuğum bir kişiydi. Ölmem halinde neler yapacağını ona söylemiştim. Çocuklarım ilk önce

onu arayacaklardı. Ben cenazemi ona emanet etmişken, kader, onun cenazesine katılmak acısını bana yaşattı.

O kolumdu, kanadımdı, desteğimdi. Birçok kitabımı onun hoşuna gider diye yazdım. Sevinci sevincim oldu. Her zaman bana hak etmediğimden değerler verdi. Hazırladığı nice sürprizlerle beni yaşama bağladı. Çalışma, yeni bir şeyler yapma isteği uyandırdı.

O Sivas ve de Şarkışla sevdalısıydı. Serdarî'den Sefil Selimî'ye kadar o toprakların ozanlarının kitap haline gelmesinde katkısı vardı. Onunla Emlek yöresi köylerini gezdik. Sivrialan'a çıktık. Veysel Baba'nın Hakk'a yürüdüğü odada, yatağının yanı başına oturduk. Ben kameranın karşısında bir şeyler anlatırken, o mutlu ve sevgiyle seyrediyor, pozitif enerji yayıyordu. Anıt mezarına gittik. Hazırlayıp sunduğum "Ozanların İzinde" belgeselinin bütün giderlerini o karşıladı. Bir de Âşık Veysel belgeseli hazırlamamız için önayak oldu.

Evet, o, **Ahmet Arslantürk**'tü. Sivas Platformu ve İstanbul İl Genel Meclisi Üyesi'ydi. 23 Haziran 2010 günü bir uzun sonsuz yolculuğa çıktı.

Ahmet Aslantürk'un hatırası önünde saygıyla eğiliyor ve bu çalışmamı ona ithaf ediyorum.

Ahmet ÖZDEMİR

15 Ekim 2010 İstanbul

ÂŞIK VEYSEL'İN UZUN İNCE YOLU

"Gün ikindi akşam olur
Gör ki başa neler gelir
Veysel gider adı kalır
Dostlar beni hatırlasın."

Yirminci yüzyılda Türk'e Ozan[1] Ata olan Âşık Veysel'i dostları hiç unutmadı. Radyolarımızda, televizyonlarımızda adının geçmediği bir Halk Müziği programı yok gibi. Sadık yârine kavuştuğu haftayı, devlet "Ozanlar Haftası" ilân etti. Her yıl ölüm yıldönümlerinde yurdun dört bir yanında anma törenleri yapılıyor.

Âşık Veysel'in ölümünün üzerinden onlarca yıl geçti. Ona duyulan sevgi, katlana katlana çoğalmakta. Öldüğü gün doğanlar, şimdi hayatlarının olgun dönemini yaşıyorlar. Onların çocukları da Âşık Veysel'i sevmekte, onun türkülerini söylemekte, onunla duygulanmakta, yediden yetmişe herkes, ondan alacak bir pay bulabilmekte.

Büyük önder Mustafa Kemal Atatürk'ün 1930'da söylediği ve çok benimsediğimiz bir sözü var; "**Hepiniz milletvekili olabilirsiniz, bakan olabilirsiniz; hatta Cumhurbaşkanı olabilirsiniz, fakat bir sanatkâr olamazsınız.**" Yüce Atatürk, Âşık Veysel gibi gerçek sanatçılardan söz ediyordu. Giderek büyüyen Âşık Veysel sevgisinin nedeni bu olsa gerek. Halkımız, halk sanatçısı Âşık Veysel'i unutmaz, unutamaz.

Âşık Veysel'in iki dünyası var. Biri dışa dönük fiziki olarak yaşadığı karanlık dünyası; diğeri ise içe dönük, derin, geniş, zengin ve aydınlık iç dünyası. Veysel, iki dünyayı birlikte işleyerek bağdaştırabilen büyük bir sanatçı...[2]

Âşık Veysel, 20. yüzyılın Türkiye'sinde; yücelen, değerlenen, Cumhuriyetçi halk aşığı oldu. Çağdaş yörüngede yurt içinde ve dışında gönüller

[1] Prof. Dr. Faruk Kadri Timurtaş "Âşık Veysel ve Halk Kültürü" adlı yazısında "Âşık Veysel'i nitelemek için ozan kelimesini bilerek ve bilhassa kullanıyorum," diyor. (Tercüman Gazetesi, 1.4.1973) Sivas Folkloru Dergisi Mayıs 1973 sayısı s. 13-14.

[2] A. Özdemir, "Âşık Veysel'i Unutmadık" Ufuk Ötesi Nisan 2004.

fethetti. Gönüller fethetmeyi "**dünyaya bıraktığı ölmez eserleriyle**" yirmi birinci yüzyılda da sürdürüyor.

Kırk yaşına kadar belli bir çevrenin dışına çıkmamış bulunan, gözleri görmeyen Âşık Veysel'in, gönül gözü açıktı. Gören bir kimseden daha anlamlı olarak hayatı görmüş ve yaşamış, aydınlık iç dünyasını bize şiirleriyle yansıtmıştı.

UZUN İNCE YOLUN BAŞI

Âşık Veysel Anası için söylediği şiirinde diyor ki:
"

.. Doğurmuştu beni Sivas ilinde,
Sivrialan köyünde tarla yolunda
Azığı sırtında orak elinde,
Taşlı tarlalarda avuttu anam. ..." (Şiir No.: 63)

Gülizar Ana, Veysel'i 1894 Yılında Sivas'ın Şarkışla ilçesinin Sivrialan, eski adıyla "Söbüalan[3] (Söbalan) köyünde doğurdu. Ama nasıl?

Sonbaharda Sivrialan dolaylarındaki Ayıpınar merasında koyun sağmaya gitmiş, dönerken sancısı tutmuştu Gülizar ananın. Bir çalının dibinde doğurdu Veysel'i. Göbeğini de kendisi kesti. Kuşağına sarıp, Birçok Anadolu kadınının kaderini yaşayarak, yürüye yürüye köye dönmüştü.[4] Bilemezdi ki kader, kendine daha ne günler gösterecek. Ömrü boyunca bu bebek Gülizar ananın yürek sızısı olacak. "Kadersizim!" diyerek gizli gizli gözyaşları akıtacak. Bu Veysel bebeğin Türk Milleti'nin Ozan Atası olacağını bilmeden görmeden, yoksulluk ve yoksunluk içinde bu dünyadan geçip gidecek.

---

[3] Söbü, sözcüğü, Anadolu ağızlarında "Uzun, dar, ince, sivri, sivrice, çarpık, eğri, çıkıntılı gibi anlamlarda kullanılmaktadır. Türk Kurumu Sözlüğünde kayıtlıdır. "Biraz kaba, kabaca" anlamı da vardır. Örnek olarak "O tahtayı biraz daha rendele söbü duruyor." cümlesi gösterilmiştir. Ancak, köy adlarını Türkçeleştirme sevdasına kapılanlar, "Söbü" sözcüğünü yabancı sanarak değiştirme gereksinimi duymuşlar "Söbüalan" köyünün adını "Sivrialan" yapmışlar. Sivrialan köyü, coğrafi konumu itibariyle Sivas'ın Şarkışla ilçesine bağlı 1815 m rakımda ve Şarkışla'ya 30 km uzaklıktadır.

[4] Âşık Veysel şöyle anlatıyor: "Doğumum da bir garip. Alnımın kara yazısı o günden başlamış gibi bir şey. Anamın anlattığına göre; eski hesap eylülün sonuna doğru yahut ekimin başlarında. Güz mevsimi olduğu belli... Anam, koyundan gelirken beni yolda dünyaya getirmiş. Kadınlar toplanmış, çarşaf ve önlüklerine sarıp eve getirmişler." İbrahim Aslanoğlu, Âşık Veysel, Ata Yayınları Sivas 1967, s:10.

Sivrialan ve çevresinde geçmiş yüzyıllarda Ermeni köyleri bulunmaktaydı. 1600-1700'lü yıllarda Türkmenler buralara yerleşmeye başladı. Özellikle II. Mahmut ve Yavuz Sultan Selim ve II. Mahmut döneminde Alevi kökenli bir kısım Türkmenler baskılardan kaçarak ya da zorunlu oturuma boyun eğerek Emlek bölgesindeki yerleşim alanlarına toplanmışlardı. Bu yerlerden biri de Sivrialan'dı. Şu anda Sivrialan köyünün batı yönündeki dere çevresinde, İlk göçmenler yerleşmişti.

Sözü uzatmayayım. Veysel'in babasın adı Ahmet, köydeki lâkabı "Karaca"ymış. Soyuna, Şatıroğulları derlermiş. Karaca Ahmet'in Atalarının Türkistan'dan geldiği, bir süre Kars yöresinde eğleştikten sonra Malatya, Divriği yöresine konmuşlar.[5] Karaca Ahmet'in babası Şatırların Ali'nin ya da onun babasının Divriği'nin Kaledibi[6] köyünden gelip Sivrialan'a yerleşmiş.[7]

Veysel'in dedesinin babası Şatıroğlu İbrahim, Dedesinin adı Aliymiş. O genç yaşta ölünce, yetim kalan Karaca Ahmet, şunun bunun yanında hizmetçilik, çobanlık yaparak büyümüş. Sonraları çift çubuk sahibi olmuş ve Âşık Veysel'in annesi olan Keçecigillerden Gülizar'la evlenmiş. Bu evlilikten doğan ilk çocuğa Ali Rüstem adını vermişler. Daha sonra doğan üç oğulları yaşamamış. İki kızın arkasından Veysel'in doğumuna sevinmişler. Yörede Veysel Karanî'ye duyulan sevgi ve saygıdan dolayı çocuğa Veysel adını vermişler. Veysel'den sonra Karaca Ahmet ile Gülizar'ın bir kızları doğmuş ve adını Elif koymuşlar.

Âşık Veysel, yıllar sonra rahmetli araştırmacı İbrahim Aslanoğlu'na kardeşleriyle ilgili şu bilgiyi verecekti:

"Ben babamın beşinci çocuğuyum. Ali isminde bir ağabeyim vardı. Sizlere ömür. Diğer erkek kardeşim yanarak ölmüş. Ötekisi beşikte aniden gitmiş. İki ablamla bir küçük kardeşim çiçekten ölmüşler. Bunların ölümüne benim aklım yetmiyor. Anam anlatırdı."[8]

Şarkışla Sivrialan yöresindeki Gül Dede ve Beserek Dağı kutsal sayılmışlar. Efsaneye göre bu dağlar kutsallığını Veysel Karani'den almış-

[5] Kutlu Özen, Âşık Veysel- Selam Olsun Kucak Kucak, Sivas, 1998, s.11.

[6] Kaledibi, Sivas ilinin Divriği ilçesine bağlı bir köydür. Sivas iline 232 km, Divriği ilçesine 50 km uzaklıktadır. Köyün iklimi, karasal iklimi etki alanı içerisindedir.

[7] Dr. Doğan Kaya, Âşık Veysel- Sivas Valiliği, Sivas 2004, s. 1.

[8] İbrahim Aslanoğlu, Âşık Veysel, Sivas 1964, s. 8.

lardı. Köylüler yüzlerce yıl evvel Veysel Karani'nin bu dağlarda deve yaydığına inanırlar.[9] Beserek ve Gül Dedeye yapılan ziyaretler, adanan kurbanların burada kesilmesi, uyuz hastalığına yakalananların tedavisi ve çocuğu olmayan kadın ve erkeklerin çocuk sahibi olmaları amacıyla yapıla gelmekteydi. Uyuz hastalığına yakalanıp da buraya gelemeyen hastalar için Beserek'ten götürülen bir miktar toprak su ile karıştırılarak çamur haline getirilip uyuz olan yere sürülürdü.[10]

1900'lü yıllara gelirken yoğun olarak bir açlık söz konusuydu. Sivrialan köyü bir kısmı kayalık bir kısmı ağaçlık bir dağın vadisinde yer alıyordu. Köy kıraç, verimsiz topraklara sahipti. Köyünün ekonomik yapısı, ilkel tarımcılığa dayanıyordu. Karasabanla tarlalar sürülüyor ve orakla ekinler biçiliyor, düven denen altı taşlı öküzlerin çektiği aletle ekin sapları saman haline getiriliyordu. Tabi tamamen beden gücüne dayanan bu çalışma şekli insanları bıktırıyordu. Ekin zamanı bir ay köye gelmedikleri oluyor ve tarlada yatıyorlardı. Alım gücü olmayan insanların tek çaresi çok ama çok çalışmaktı. Hayvancılık; inek, koyun, keçi olarak yapılıyordu.

Veysel'in doğduğu yıllarda, bu toprakların insanının derdi bir değildi ki. Salgın hastalıkların biri biter biri başlardı. 1894 yılında Kolera salgını bölgeyi kasıp kavurmuştu.[11] Onu kızamık, suçiçeği salgınları izlemiş, Veysel'in iki kız kardeşi bu salgında hayatlarını kaybetmişlerdi. Yüzyıllar boyu salgın hastalıklar Anadolu'yu defalarca kırdı geçirdi. İmparatorluğun son yüzyılında göç dalgalarının sonucu olarak salgınlar İstanbul'u vurdu.. Bütün bunlar halk ağzına 'Anadolu'nun salgını, İstanbul'un yangını, Balkanların bozgunu' deyişini yerleştirdi...[12]

---

[9] Kutlu Özen - Sivas ve Divriği Yöresinde Dağlarla İlgili İnançlar, Gelenek Görenek ve İnançlar, 5. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi (1996), S.330-335.

[10] Ali Yıldırım, "Emlek Yöresi Köylerinde İnanç Özellikleri," Uluslararası Anadolu İnançları Kongresi Bildirileri, (23-28 Ekim 2000 Ürgüp / Nevşehir), Ervak Yayınları, Ankara, 2001, s. 897.

[11] Mesut Ayar, "Osmanlı'da koleranın tarihçesi" Mostar Dergisi 2010 58. Sayı.

[12] Avni Özgürel, "Anadolu'nun salgını, İstanbul'un yangını" Radikal gazetesi, 8 Kasım 2009, Pazar.

KADER KEDERE EŞ OLUNCA ÇİÇEK NE YAPSIN?

Günler günleri, aylar ayları kovaladı. İşte bu koşullar içinde Veysel, doğduğu köyünde yedi yaşına kadar, koştu, oynadı, coştu, güldü. O günlerden bir anısını şöyle anlatmıştı:

"Şu kadarını hatırlıyorum ki. Güneşin ışıklarını tutmaya çalışırdım. Babam 'Avuçla oğlum, bana getir.' derdi. Ben de oynaya zıplaya avuçlayıp babama getirirdim. Avucumu açıp verecek bir şey bulamayınca hayret ederdim. Köy yerinin eğlencesinden ne olacak; babam beni bu şekilde eğlendirirdi."

1900'lü yılların başında çevrede kız ve erkek çocuklar entari giyerlerdi. En kolay, ucuz ve pratik giyecek buydu. 1901 yılında Veysel'in amcasının eşi Muhsine ona bir entari dikmişti. Bunu giyen Veysel çok sevinmişti. Hava yağmurluydu. Koşarak gidip, Muhsine kadının elini öpmek istedi. Muhsine kadın Veysel'in sevinmesinden mutlu oldu. Onu okşadı. Veysel yine aynı sevinç içinde koşa hoplaya evine dönüyordu ki, ayağı kaydı. Düştü. Entarisi çamur içinde kalmıştı. Üzüldü, sevinci gözyaşına döndü. Ağlaya ağlaya eve geldi. Düşerken Veysel'in eline bir şey batmış kanatmıştı. O yıl çiçek salgını yeniden hortlamıştı. Meğer o gün çiçek hastalığı Veysel'i de pençesine almıştı. Şöyle anlatıyordu:

"Entarim çamur içinde kalınca kalktım, gözyaşları içinde eve seğirttim. Ertesi gün yataktan kalkamadım. Ateşler içinde yanıyordum. Meğer çiçek hastalığına tutulmuşum. Çok geçmeden sol gözümde çıkan bir çiçek çıbanı yüzünden o gözümü kaybettim. Bir süre sonra da sağ gözüme perde indi. Sağ gözümle ışığı ve aydınlığı seziyor fakat göremiyordum. Artık küçük kardeşim beni elimden tutarak gezdiriyordu."[13]

Veysel yine o günleri hatırlarken: *"Çiçek zorlu geldi. Sol gözüme çiçek beyi çıktı. Sağ gözüme de, solun zorundan olacak, perde indi. O gün bu gündür dünya başıma zindan."*[14] diyor. Bir şeyi daha hatırlıyor, yaralanan elinden akan kanın rengini, kırmızıyı.

Önceleri bu gözün açılma şansı varmış. Çevreden Akdağmadeni'nde **"Kırlangıç Uşakları"**nın[15] benzer birkaç kişinin gözünü açtığını söyle-

---

[13] İhsan Hınçer, Şarkışlalı Âşık Veysel Şatıroğlu 1. Türk Folklor Araştırmaları, 1 Eylül 1950 Sayı 14, s. 216-217.

[14] Âşık Veysel, Deyişler (Haz: A. Kutsi Tecer), Ülkü Yayınları, Ankara 1944: 86.

[15] Kırlangıç Uşağı: Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da "Kırlangıç uşakları" adıyla anılan tek işleri katarakt ameliyatı yapmak olan insanlar vardır. Meslek çalışmalarını gizlilikle

mişler. 1908 yılında köye bir grup Kırlangıç uşağı gelmiş. Karaca Ahmet Veysel'i bu kişilere göstermiş. O günü Veysel şöyle anlatıyor:

" 'Müjde Veysel', dediler. 'Köye kırlangıç uşakları gelmiş. Perdeli gözünü muayene edecekler.'

Hemen o gün babam kırlangıç uşağı tabir edilen ve gözlerine perde inenlerin gözlerindeki perdeyi neşterle kaldıran bu hekimleri eve getirdi. Gözlerimi muayene ettiler. Sağ gözümdeki perde kalkarsa, görebileceğimi söylediler. Babama;

'Bu ameliyatın yapılması için yanımızda aletimiz yok. Çocuğu Sivas'a getirin, deyip gittiler.

Babam hazırlığa başladı. Müsait bir gün Sivas'a gidecek, sağ gözümü açtıracak. Fakat Ulu Tanrı bana dünyayı zindan olarak bağışlamış olacak ki, bir gün ahırda dolaşırken, öküzlerden biri birden bire başını sol tarafa çevirdi. Boynuzu sağ gözümü oydu. Ben feryatla dışarı fırladım. Babam ve etraftan sesimi duyanlar yanıma geldiler. Konuşmaların konuşmalarından anladım ki, sağ gözümü de ebediyen kaybetmişim.[16] O vakte kadar on iki yaşıma gelmiş bulunuyordum.[17]

Yine de bir umut Sivas'a gittik. Beni bir sedire oturttular. Gözümü muayene ettiler. Bir sessizlik oldu. Açılmayacağını anladım. Ağlamaya başladım." [18] [19]

---

saklayan ve genellikle son bahar ve kış aylarında ikili üçlü gruplar halinde gezen "Kırlangıç Uşakları" ameliyatı yaparken yanlarına kimsenin girmesine izin vermezler. Ameliyat ise, göz bebeği kenarından ince, sert ve sivri bir dikeni sokarak sertleşmiş olan göz merceğini geriye itip bağlardan koparmak suretiyle göz küresi içine düşürmekten ibarettir. Ameliyat sonrası pansuman ve gözün sarılmasına gereksinim duyulmaz. (Prof. Dr. Ali Haydar Bayat, Anadolu Tıbbi Folklorunda Göz Hastalıkları, IV Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Bildirileri, Gelenek Görenek ve İnançlar Cilt 4 Ankara 1992, s. 51.)

[16] Birçok kaynakta, Bir gün inek sağarken babasının yanına geldiği, Veysel ansızın dönüverince; babasının elinde bulunan değneğin ucu öteki gözüne giriverdiği, O gözün de böylece akıp gittiği kayıtlıdır.

[17] Âşık Veysel 1964 yılında TRT'de kendisiyle söyleşi yapan Rıdvan Çongur'a şöyle demişti: "Babam beni, Akdağmadeni'ndeki bir doktora götürüp sol gözümdeki perdeyi aldırmak istiyordu. Bir gün, anam inek sağıyordu. Babamda arkamızda duruyormuş. Ben onun geldiğini fark etmemiştim. Bana "Veysel" diye seslenince birden geriye döndüm. Koltuğunun altında ucu sivri bir övendire varmış. Başımı çevirmemle övendirenin sivri ucunun sol gözüme saplanması bir oldu. Böylece sol gözümü de kaybettim..."

[18] 8 Nisan 1936 tarihli ve 161 sayılı Yedi Gün dergisinde N. Eröz imzası ile yayınlanan "Saz Şairleri" başlıklı yazıda Âşık Veysel'in ağzından şu satırlar yer almıştır: *"Alnımın yazısı böyleymiş. (Sivas'a) gidecektik. Gitmeden birkaç gün evvelinde ineğimize ot veriyordum. Başını oynatırken Boynuzunun ucuyla tam yerine dürttü. O da aktı. Sağ gözümü de bu ineğin boynuzu aldı."*

[19] Arda Uskan'ın 16 Aralık 1969 tarihli Milliyet gazetesindeki yazısında ve Yeni Aktüel Dergisi 19. Sayı ve sayfa 80'deki "Barış, Fikret, Âşık Veysel Ve 38 Yıllık Bir Sır" başlıklı

Yıllar geçecek Veysel o günlerin acısını dizelerine dökecekti:

"Genç yaşımda felek vurdu başıma
Aldırdım elimden iki gözümü
Yeni değmiş idim yedi yaşıma
Kayıb ettim baharımı yazımı

Bağlandım köşede kaldım bir zaman
Nice kimselere dedim el' aman
On on beş yaşıma girince hemen
Yavaş yavaş düzen ettim sazımı (Şiir No.:81)

Bütün Şatıroğulları çok üzülmüş, günlerce gözyaşı dökmüşler. Artık ağabeyi Ali Rüstem ile bacısı Elif elinden tutarak gezdirmeye, dolaştırmaya başlamış Veysel'i. Gittikçe içine kapanmış. Sivrialan ve çevresine Emlek yöresi derler. Âşığı, ozanı bol bir yöredir. Babası da şiire meraklıymış. Ortaköy'de[20] Mustafa Abdal Dergâhı'ndan Hakkı Baba ile dertleşmiş. Gözleri görmeyen oğlunun geleceğinden endişelenmekteymiş. "Ben ölünce bu çocuğa kim bakar?" diyormuş. Veysel'in sesinin güzel olduğunu, saz çalmayı öğrenirse, çevre köylere götürürler, karnını doyururlar diye düşünmüş. Hakkı Baba, Karaca Ahmet'e Veysel'in çalması

---

yazısında şu anekdot yer almaktadır: "1969 yılında .... Fikret (Kızılok) kendi adına ilk plağını doldurmak istiyordu. Âşık Veysel'den iki şarkıyı, "Söyle Sazım" ve "Yumma Gözün Kör Gibi"yi seçmişti. Ben de sıkı bir Âşık Veysel hayranıyım ya, kalktık Fikret'le beraber Âşık Baba'nın evine gittik. Sivas'ın Sivrialan köyüne. Ben röportaj yapacağım, Fikret de şarkıları için Veysel'den izin isteyecek. Âşık Veysel iki gün, iki gece bizi ağırladı. Türkiye'nin en ünlü ozanı, tipik bir köy evinde oturuyordu. O gece, bahçedeki öküzün kapıyı itekleyip, kafasını içeri sokmasını gençliği Moda'da geçmiş biri olarak hiçbir zaman unutmadım. Bizim şaşırdığımız bu durum Veysel'e komik gelmiş olmalı ki, bir başka öküzle ilgili o trajik hikâyeyi; "Gören tek gözünün de nasıl kör olduğunu" o gece aynen şöyle anlatmıştı: "Tek gözüm zaten görmüyordu. 'Kırlangıç Uşağı' diye seyyar doktorlar vardı. Onlar göz açarlardı, göz doktoruydular. Babam rahmetli, gösterdi, baktılar. 'Sağ gözü ışık görüyor, üzerindeki perdeyi alırsak açılır. Akdağmadeni'ne getir, orada tedavi edelim' dediler. Onlar gittiler, bizde bir sevinçFakat fakirlik var. Babam para bulacak da götürecek, açtıracak! O arada öküzün önünden saman irisini, tozunu, toprağını temizlemek için ahıra girdik. Öküz bağlıydı. Hayvan kafasını böylesine sallayınca boynuzunu tam gözümün üstüne vurdu. Sağ gözüm de aktı gitti. O ışık da kayboldu."

[20] Ortaköy: Sivas ilinin Şarkışla ilçesine bağlı bir köydür. Köy, bulunduğu yörenin en büyük ve en gelişmiş köyüdür. Yüksek bir kültür seviyesine sahiptir. Sivas iline 108, Şarkışla ilçesine 21 km uzaklıktadır. Halkı Alevi inancındadır.

için dergâhta bulunan kırık ve bozuk bağlamayı vermiş.[21] Başlangıçta ona oyalanması için verilen bağlama, hayat boyu O'nun yoldaşı olmuş. Karaca Ahmet oğluna halk ozanlarından da şiirler okuyup, ezberleterek avutmağa çalışmış. Saz çalmayı öğrenmesi için Veysel'i zorlamış:

"Oğlum, biz ölürsek sana kim bakar? Mutlaka seni bir sanat sahibi yapmak istiyoruz. Sen ise sazdan başka ne iş yapabilirsin? Çift süremezsin, tohum ekemezsin, ekin biçemezsin... Bunu öğrenirsen köy odalarında, toplantılarda, kahvelerde çalarak ekmek paranı çıkarırsın." demiş.

Komşuları Molla Hüseyin de sazını düzenler, kırılan tellerini takarmış. İlk hocası, babasının arkadaşı olan Divriği'nin köylerinden Çamışıhlı Ali Ağa (Âşık Alâ)[22] olmuş. Veysel başlarda saz çalmakta ür-

[21] Gülağ Öz, Bütün Yönleriyle Âşık Veysel Ayyıldız Yayınları 1994 Ankara s. 17 "Erdoğan Alkan Âşık Veysel Şatıroğlu'nun Yaşam Öyküsü ve Şiiri" başlıklı yazısı. Gülağ Öz, "Âşık Veysel ve Gelişmesine Katkı Sağlayan Kaynaklar". 2. Uluslar Arası Türk Kültür Evreninde Alevilik ve Bektaşilik Bilgi Şöleni. 17-19 Ekim 2007 Ankara.

[22] Âşık Ali (ağa) (Alâ): Çamşığı'nın Mamoağa (Ağın Gözecik) köyündendir. Sık sık Emlek yöresindeki taliplerinin yanına giderek dedelik vazifesini yerine getirirmiş. Ali Ağa, o yörenin köylerinden biri olan Sivralan'a de gider. Bu arada oraya gelin giden kız kardeşini de görme imkânı bulur. ... Daha önce yayımlanmış olan eserlerde bu konuda pek bilgi olmadığı için Veysel-Ali ağa ilişkisi üzerinde geniş olarak durmak yerinde olur. Ali Ağa çok yoksulmuş. Aynı zamanda içkiye düşkünlüğü de fazla imiş. Hatta esrar da çekermiş. Çoğu zaman da bunu kenevir tohumundan kendisi elde edermiş. Geçimini çoğunlukla taliplerinin üzerinden sağlarmış. Evinin geçimi bir bakıma babası, kardeşi ve karısı sağlarmış. Kendisi de eve, arada bir uğrar, çoğu zaman taliplerinde ve komşu köylerde kalırmış. Bir kış mevsiminde Ali Ağa Şarkışla'da bulunan taliplerini görmeye gitmiş. Kış boyu o yörede taliplerinin yanında kalmış. Sohbetler, cemler, eğlenceler erken kışı böylece geçirmiş. O sırada Âşık Veysel sekiz-on yaşlarında imiş. Saza, söze oldukça meraklı varmış ve bu tip toplantıları kaçırmazmış. Yine böyle bir toplantıda, nedendir bilinmez, Veysel'i 'Çekil ulan kör oğlan' diye meclisten kovarlar. (Bu tip davranışlar Anadolu köylüsünü yapageldiği şeylerdendir. Kişilerin körlüğü, topallığı çolaklığı, deliliği karşıdakinin ruh hali düşünülmeden başına kakılır durulur.) Veysel'in başına da aynı şey gelmiş. Ali Ağa bu duruma üzülmüş. Veysel'in saza düşkünlüğünü bildiğinden köylülerden bir kütük istemiş. Ondan bir saz yapıp Veysel'e vermiş. Yanında durup o yıl Veysel'e sazla ilgili ilk temel bilgileri vermiştir. Elimizdeki şiirlerinde mahlas bulunmamaktadır. Ali Ağa, birgün iki arkadaşı ile birlikte esrarı fazla kaçırmış, kendini kaybetmiş. Köylüler bakmışlar ki, bunlar ölmek üzereler. Köyün yakınında akan dereye götürüp içine sokmuşlar. Ama Ali Ağa maalesef kurtarılamamış. Mezarının yeri belli değildir.

Ali ağadan bir hatıra: Ali Ağa Emlek köylerindeki taliplerini ziyarete giderken zaman zaman oldukça iri cüsseli olan dayısını da yanında götürürmüş. O vakitler Emlek yöresinde eşkıya varmış. Aldıkları bir kaç mecidiye ile karınlarını doyurur, geçimlerini sağlarlarmış. Birkaç defa paralarını eşkıyaya kaptırınca Ali Ağa bir yol bulmuş. Yine bir gün eşkıya yollarını kesince iri yarı olan dayısına ; "Dayı paraları yut." dermiş, o da yutarmış. Tabi, eşkıyalar bir şey bulamayınca salıverirlermiş. Bir süre sonra acıkıp para lâzım olunca Ali Ağa, "Dayı acıktık, s… da karnımızı doyurak." demiş. Dr. Doğan Kaya Çamşık Ozan-

kek davrandıysa da kısa zamanda kabuğunu kırmış. Kendini iyice saza vermiş; usta malı şiirlerden çalıp söylemeye başlamış. Yunus, Pir Sultan Abdal, Karacaoğlan, Kemter Baba, Veli, Visali, Kul Abdal, Emrah, Tarsuslu Sıtkı, Şahan Ağa,[23] ve diğer halk ozanlarının dünyalarıyla tanışmış. Sivas elleri âşıkların söyleştiği, atıştığı yerlerin başında geliyor. Geleneksel halk şiiri söyleyişi toplumun düşünüşüne, duyuşuna egemen... İçten içe de olsa, Veysel'in "dost" diye sarıldığı kişiler bunlar.[24] Ali Özsoy Dede,[25] Hıdır Dede hepsi ozan ve Söbalan köyünün öğretici aydın inanç önderleriymiş.. Hıdır Dede babadan kalma dedeliğini geliştirmiş, pek okuma yazması olmamasına karşın iyi saz çalıp türkü söylermiş. Veysel'in en çok ve zevkle dinlediği de Hıdır Dede'ymiş.[26]

O yıllarda Veysel okuyup yazma öğrenemediğine çok üzülürmüş, şunları anlatmıştı:

"O zaman okul yok ki okuyayım. Okul olsa bile ben nasıl okuyacağım? Yazıyı görmüyorum ki... Şimdiki gibi körler okulu yok ki babam öküzünü ineğini satıp göndersin. Köyümüzde Molla Kahya vardı. Okul çağına gelenler onun odasında toplanırdı. Elif cüzünü ve namaz surelerini öğrenirlerdi. Ağabeyim

---

ları, Çamşık Hüseyin Abdal Derneği Yayınları 2002 Ankara s. 35-41. (Âşık Veysel kendisinden derlenen "Küçük gelin suya gider" ve "Ağ gül seni cemakanda görmüşler" adlı türküleri Ali Ağa'dan öğrendiğini söylemiştir.)

[23] Akkaşların Hüseyin,1796 yılında Şarkışla'da doğan Hüseyin, en çok sevgi ve dert konularını işlemiştir. Kendisine daha çok Şahan Ağa diye hitap edilen Hüseyin hakkında yeterli derecede bilgi yoktur. Ancak bazı kaynaklardan alınan bilgilere göre derebeyi zihniyetiyle hareket ettiği için 58 yaşında iken idam edilerek öldürülmüştür. Âşık Veysel ilk öğrendiği deyişleri anlatırken Akkaşların Hüseyin'den de söz etmekte ve şu bilgiyi vermekteydi: "Şahan Ağa'nın asıl adı Hüseyin'dir. Akkaşların Şahan derlermiş. Zamanında derebeylik yapmış. Bir sebepten idama hüküm bile giymiş. Sonra kurtarmış. Bak onun bir deyişini söyleyim: "Zamanede bir hal gelmesin başa / Ahdi bütün bir sadık yâr kalmamış / Kalleş yâr olana dost demem hâşâ / N'olacak muhannet meydan bulmamış. ...../ Hüseyin beyhude ah etme nâçar / Bir kapı örterse binini açan / Buna dünya derler hepsi geçer / Hangi günü gördüm akşam olmamış" (Ahmet Özdemir Şarkışlalı Âşık Serdari ve Yöre Halk Şairleri, Şarkışla Derneği Yayını, İst. 1997, s.99.)

[24] Adnan Binyazar, Uzun İnce Yolda Âşık Veysel, Tel Yayınları,s.16.

[25] Ali Özsoy Dede, 1908 yılında Âşık Veysel'in de doğum yeri olan Sivrialan köyünde doğdu. Ozan, Âşık Veysel'le çağdaştır. O'nu en yakın arkadaşlarından birisidir 1991 yılında kitabı yayınlanan Ali Özsoy Dede 1992 yılında ani bir rahatsızlık sonucu hakka yürümüştür.

[26] Âşık Veysel'in arkadaşı olan Hıdır Dede 1800'lerin sonunda Sivrialan Köyünde doğmuştur. 1976 yılında hakka yürümüştür. Sazı sözü kendi dedesi olan Hıdır Dede'den öğrenmiştir. Âşık Veysel, Hıdır Dede'yi dinlerken, "Sen bunun dedesi Hıdır Dede'yi dinleseydin, ne deyişler söylerdi. Ne saz çalardı, bizim buna erişmemiz çok zordur. Rahmetlinin bana çok emeği geçti." demiştir

Ali gelir "Elif, be, te, se, diye sayardı. O zamandan bu harfler aklımda yer etmiştir. Zaman zaman onlardan öğrendiğim sureleri okurum."

Âşık Veysel önceleri saz çalmakta zorlandı. Saz çalmayı bilenlerle kendini kıyaslıyor, morali bozuluyordu. Ama babası Karaca Ahmet, oğlunu sürekli yüreklendiriyordu. Molla Hüseyin ve Çamşıhılı Ali Ağa da Karaca Ahmet'te geri kalmıyorlardı. Veysel, sazın akordunu bozdukça onlar düzeltiyorlardı. Şöyle anlatıyor:

"Bizim soyumuzda saz çalan kimse yok. Köyümüzde elbette var. O zaman her köyde birkaç âşık olurdu. Babam önüme koyduğu sazı devamlı çalmamı istiyordu. Sazı başkaları çalarken hoşuma gidiyordu. Sazın içine girmek istiyordum. Ama kendim çalamıyordum. Çamşıhılı Ali Ağa, Molla Hüseyin'in emekleri çok oldu. Ancak, kendim akort etmeyi öğrendikten sonra çaldığım sazdan zevk duydum."[27]

Ali Ağa'nın Veysel'e öğrettiği ilk türkü Kul Abdal'ın deyişiydi:

"Takdirden gelene tedbir kılınmaz
Ne kılayım çare ben şimden geri
Yaram türlü türlü merhem bulunmaz
İstersen merhemi çal şimden geri

Geçti elden gitti muhabbet çağı
Rakipler bahçeye kurmuş otağı
Yıkılsın çevresi bostanı bağı
El girsin bağına var şimden geri

Sen bir gonca gülsün istife karış
İstersen gül oyna istersen çalış
Gönlün kim isterse ülfet et konuş
Yârim sana destur var şimden geri

Kul Abdal'ım yalan dünya vefasız
Âlemde bir derde düştüm devasız
Sen bana yâr olman behey vefasız
Var kimin olursan ol şimden geri

[27] İbrahim Aslanoğlu, Âşık Veysel, Sivas 1967, s. 10.

OLSAYDI CEPHEDE KAHRAMAN ASKER

Âşık Veysel'in hayatında ikinci önemli değişiklik seferberlikte başladı. Eli silah tutabilecek kimleri buldularsa askere alıp götürmüşlerdi. Kimi Yemen çöllerine, kimi Sarıkamış dağlarına, kimi Çanakkale'ye... Gidenlerden hiç haber alınamıyordu. Kimi zaman bir askerin evine künyesi geliyor, köyde bir feryat başlıyordu.

Sivrialan köyünde bir Fadime gelin vardı. Birkaç ay evliyken, henüz kınaları solmadan kocasını askere almış ve Yemen çöllerine göndermişlerdi. Aradan yıllar geçmiş, ne bir haber, ne bir ses, ne bir nefes gelmişti. Bu toprakların insanı kadınıyla erkeğiyle ozandı. Fadime gelin, köyün dışındaki dünyayı nereden bilsin? Hâlâ padişahın Sultan Aziz olduğunu sanıyordu. Bir ağıt yakıp şöyle demişti ki, o ağıt dilden dile söylene söylene taa Çukurova'ya kadar gitmişti:

"Merhametsiz padişahlar askeri
On sene bekletiyorlar Hicaz'da
Genç iken kocadım, yitirdim yâri
Soyka[28] Yemen yiğit koymadı bizde

Padişaha söylen yâri göndersin
Bu kanunu bu zagonu[29] döndersin
On seneyi bir seneye indirsin
Hiç mi merhamet yok Sultan Aziz'de

Gelin ömrüm geçti ben mozoluyom[30]
Kara saçım ağ ördürdüm düzlüyom
On senedir asker yolu gözlüyom
Saçım ağardı fer kalmadı gözde

Birinci dünya savaşını, kurtuluş savaşı izlemişti. Veysel'in ağabeyi Ali Rüstem de askere gitmiş, Veysel sazıyla yalnız kalmıştı. Ardından Veysel'in bütün arkadaşları, akranları cepheye koşmuşlardı. Veysel bundan

[28] İç Anadolu'da gerçek değerinden fazla değer verilen, işe yaramaz şey anlamına gelir. Bir ölünün üzerinden çıkan giysiler eşyaları.
[29] Zagon: Yasa, kural, yol yöntem.
[30] Mozulamak: Ciğerden ağlamak. Yavrusunu gören ineğin böğürmesi...

da mahrumdu. Köyde kalanlar, çok yaşlılar, kadınlar, çocuklar ve sakatlardı. Arkadaşsızlık acısı, sefalet, onu çok bedbin, umutsuz ve mahzun etmişti.

Yıllar sonra şöyle anlatmıştı:

"Gençlik yıllarımda en büyük üzüntüyü, Birinci Dünya Savaşı çıktığında yaşadım. Savaş başlayınca bütün köylü asker oldu. Benim emsallerim de askere gitti. Yirmi yaşında olduğum halde gözlerim görmediği için beni askere almadılar. Köyde yaşlı erkeklerle, kadınlarla başbaşa kaldım. Çok müteessir oldum. Çok üzüldüm. Çok çektim. Onlar memleket hizmetine gitti, ben köyde mahzun ve mahrum kaldım. Ben Allah'ın nasıl kuluyum ki, bundan, bu vatan hizmetinden mahrum kaldım diye düşünerek çok acı çektim. Sonra istiklal Savaşı oldu. O yıllarda ben yine köydeydim. Bir iki yere gidip geldimse de önemsizdir."[31]

Adeta inzivaya çekilmişti. Artık küçük bahçesindeki armut ağacının altında yatıp kalkmakta, geceleri ağaçların ta tepelerine çıkarak içindeki derdini göklere ve karanlıklara bırakmaktaydı.[32]

O günlerdeki ruh halini şöyle anlatmıştı:

"Eve girerim, yüzüm asık: anam babam halimi bilmez. Ben onlara derdimi, dokunmasın diye, açamam. Onlar benim kafa tuttuğumu zannederler, bense derdimi dökmekten çekinirim, öyle ki, sazdan bile farır gibi oldum."

Oysa Veysel'in derdi başkaydı. Gözlerinin görmezliği, vatanseverliğini göstermesine, vatana olan borcunu ödemesine engeldi. Bu durumu sonradan şöyle dizeleştirmişti:

"Olaydım cephede kahraman asker
Çalışırdım memleketin işine
İçimde duygular uyanan hisler
Taşırdı beni hudud dışına

Ne yazık ki bana olmadı kısmet
Düşmanı denize dökerken millet
Felek kırdı kolumu, vermedi nöbet
Kılıç vurmak için düşman başına..." (Şiir No.: 129)

---

[31] Y. Bülent Bâkiler, Âşık Veysel,1.Baskı, Kültür Bakanlığı Yayınları:/102,Ankara 1989,s.7.

[32] Âşık Veysel, Deyişler, Ülkü Yayınları, Ankara 1944: 87.

Bir süre sonra sağın solun yüreklendirmesi sonucu sazıyla tekrar barıştı. Artık çevre köylere gidip gelmeye başladı. Ama yolunu il merkezlerine düşürmüyordu. Çünkü il merkezlerinde sazı ile gezenlerin sazlarının elinden alınıp fırına atıldığına ilişkin söylenti yaygındı.[33] Köy kahvelerinde, köy odalarında, düğünlerde, bayramlarda saz çalıp türkü söylüyordu. Eline üç beş kuruş geçince, bir hayvan, pekmez, kuru üzüm, kuru kayısı, elma kurusu gibi bir şeyler alarak köye dönüyordu.

Annesi ve babası biz ölünce belki kardeşi Veysel'e bakamaz, düşüncesiyle onu Esma adında, akrabalarından bir kızla evlendirdiler.

Esma sonraları Veysel'e nasıl evlendiğini şöyle anlatmıştı:

"Ben küçük bir bebeydim Âşığa beni verdiklerinde. Aklım yetmiyordu. Aha şöyle bir çocuktum. Neydim ki. Bir kıtlık senesinde beş - altı şinik (Bir şinik 8 kiloluk tahıl ölçeği) arpaya mı buğdaya mı ne vermişler. Başlığım buymuş."

Esma'dan bir kızı, bir oğlu oldu. Oğlan çocuğu daha on günlükken, çocuk yaşta evlenen Esma'nin memesi ağzında kalarak öldü.[34] Veysel'in acıları bununla da bitmedi. 1921'in 24 Şubat'ında annesi, sekiz ay sonra da babası öldü. [35]

Veysel daha on iki, on üç yaşlarındayken bahçenin tüm bakımını kendisi yapıyordu. Otunu alır, sular, bütün hizmetini yerine getirdi. Çapalama, sebze ve meyveleri taşıma, bekçilik yapma, sapları dirgenle dağıtma, harman aktarma, tığı yığma, taneyi eve çekme, saman dökme, hayvanlara bakma, evin çarıklarını dikme ve onarma gibi işlerle uğraşırdı. Çarık yapmada "çitilemede" ustalaşmıştı.

Köye de birçok âşık gelip gidiyordu. Bunlar kendi deyişleriyle birlikte Karacaoğlan'dan, Emrah'tan, Âşık Sıtkı, Âşık Veli gibi saz şairlerinden de çalıp söylemekteydiler. Köy odalarındaki bu âşık meclislerinde Veysel de yer almaktaydı.[36]

---

[33] Yaşar Kemal, Ant Dergisi, 6 Mayıs 1969.

[34] Y. Bülent Bâkiler, Âşık Veysel,1.Baskı, Kültür Bakanlığı Yayınları:/102,Ankara 1989,s.8

[35] Metin Turan, "Uzun İnce Bir Yolda Âşık Veysel, Tarihten Mekâna Türk Halk Şiiri, Ürün Yayınları Ankara 2006, s.121.

[36] Şükrü Günbulut, İkinci kapıdan çıkalı otuz yıl oldu - Âşık Veysel, Cumhuriyet Kitap 2003. Berfin Bahar Dergisi Sayı: 61, 2003 Mart.

HEM ANA, HEM BABA BU ALLAH'IN GÖZÜ GÖRMEZİ

Bir gün Veysel hasta yatmaktaydı. Veysel'in ilk eşi olan Esma, evlerinin yanaşması Hüseyin'le[37] kaçtı. Veysel'in acılı yaşamına bir acı daha eklendi.

Bu olayı Veysel'in ağzından aktaralım:

"Hüseyin'le Esma, Keven dağında arayı dizmişler. Bunu sezinliyorum. Fakat tam fırsatlarını arıyorum. İyi bir delil elime geçirmeyi düşünüyorum. Ama, Esma benden daha kurnaz davranıyor. Benim sezdiğimin farkına varıyor. Evin bütün işleri çöktü. Aşağı Hüseyin'le Esma, yukarı Hüseyin'le Esma. Ekin biçilecek Esma, Hüseyin. Sap gelecek, yine onlar. Harman sürülecek, dağdan odun gelecek. Hep Hüseyin'le Esma'nın işi. Ev işi neyse ama şu dışarı işi olmasa. Ben sadece bahçe, harman, saman, çeç (buğday yığını) işlerine bakıyorum. Babamdan kalma eski bir tabanca vardı. Onu hazırladım. Şunların işini bitireyim diye düşünüyorum. Artık kış hazırlıkları bitti, soğuklar da başladı. Ama işi bir türlü ayarlayamadım.

Günler haftaları, haftalar ayları kovalıyordu. 1927 senesinde bir gece evde yatıyorduk. Gece uyumuşum. Uyandığım zaman baktım Esma yok. Zaten çocuğun ağlamasına uyandım. Belki dışarı çıkmıştır diye biraz bekledim. Gelen giden yok. Kapıya çıkayım dedim. Kapıya vardım. Kapı dışardan zerzelenmişti. Çektim açılmadı. O zaman kaçtığını anladım.[38]

Ağabeyimin hanımı ile Elif Bacım geldi. Ağlamaya başladılar.

Nasıl etsem ne yapsam? Artık tek bir dayanağım Allah'a sığınmak. Ama Allah da bize doğru hiç bakmıyor ki."[39]

Çocuklarını bir gözleri görmez insanla, ölüme terk eder gibi bırakıp kaçan Esma ile Hüseyin, yürüyerek Samsun - Bafra'ya gitmişlerdi. Birkaç ay orada tütün tarlalarında çalıştılar. Yaban ellerde yapamadılar.

Esma niçin kaçmıştı? Ne derece doğru bilinmez. Ama anlattığı pek çok Anadolu kadınının yazgısıydı:

---

[37] Hüseyin Şengül. (Kel Hüseyin) Yanaşma: Hizmetçi, azap.

[38] 1944 yılında yayınlanan Deyişler kitabında Veysel hasta yatarken, ağabeyi de keven (yakmak için dikenli bitki) toplamaktayken, Esma ile Hüseyin'in kaçtığı belirtilmektedir.

[39] Şükrü Günbulut a.g.e.

"O zaman böyle akıllı değildi. Deliydi evvel deli. Ankara'ya, İstanbul'a gitmezdi. Düğünlerde çalar, on günü geçmez eve dönerdi. Evimiz varlıklıydı. Kaynım, kaynatam vardı. Yokluk, yoksulluktan kaçmadım. Kapıları kilitler döverdi beni. Eltim, kaynanam alamazlardı elinden. Gözleri görmez ama, seni yılanın deliğinde olsan bulur, çıkarır. Soluğundan tanır, soluğundan."

Esma böyle anlatıyor, saflığını kendine kalkan yapıyordu:

"Veysel beni kıskanır dururdu. Gönlümle evlenmedim zaten. Onun huysuzluğu gereksiz kıskançlığı beni kendisinden soğuttu. Hüseyin yakın komşumuzdu. Bize azap durdu. Onunla anlaştık. Zaman zaman birlikte buluşurduk. Veysel bunu sezinlemiş. Hatta birkaç kez beni uyarmıştı. Ben böyle bir şeyi nasıl düşündüğünü söyledim. Zamanla bizim kaçacağımızı bile düşünmüş. Umudunu da kestiği olmuş. Hüseyin'le kaçtığımızda Bafra'ya ulaştık. Çeşmenin başında çoraplarımızı çıkarıp serinlenelim istedik. Çorabımın uçunda beni rahatsız eden bir şey vardı. Elimi sokup baktığımda bize bir ay yetecek kadar para çıktı. Bunu Veysel koymuştu. Beni çok severdi. Kaçarken perişan olmasın diyerek koyduğunu düşünürüm hep."[40]

Esma Kadın, Erdoğan Alkan'a da kaçış nedenini şöyle anlatmıştı:

"Varlıklıydık, amaaan, o zamanlar bana ettiğini düşünüyorum da... Zahir sevdiğinden, çok kıskanır, döverdi beni. Ne demişler, uçan kuştan, esen yelden kıskanırım demişler... Gönlüm Hüseyin'i çekti sonunda. Şimdi Hüseyin de yaşlandı. Ha kör Veysel, ha kel Hüseyin. Hepsi gelip geçti..."[41]

Gelelim Veysel'e. Veysel, kucağında henüz altı aylık kızı ile kalakaldı. Hem anne, hem baba olmak zorundaydı. Sonraları o günlerde yaşadığı acıyı şiire dökmüştü:

".....
Geçirdim ömrümü hevay-ı heves
Derdim bir kimseye değildir kıyas
Her zaman, her vakit kalbimde bu yas
Çarh-ı devran güldürmedi yüzümü

[40] Gülağ Öz, Bütün Yönleriyle Âşık Veysel Yaşamı Sanatı Şiirleri, İstanbul, 1994, s. 8
[41] Erdoğan Alkan'ın 21 Mart 1993, Âşık Veysel Anma Gecesi'nde yaptığı konuşma metninden.

Bir vefasız zalim yâre bağlandım
Tarih üçyüzotuzbeşte evlendim
Sekiz sene bir arada eğlendim
Zalim kâfir yetim kodu kuzumu

Ele geniş, bana dünya dar oldu
Tahammülsüz gönlüm bi karar oldu
Günüm zindan, gecelerim zâr oldu
Kader ile bölemedim kozumu
....."(Şiir No.: 81)

Birkaç ay sonra Esma ile Hüseyin çıkıp köye geldiler. Âşık Veysel'in onların geldiğini duyunca ne yaptı? Esma o günü şöyle anlatmıştı:

"Bizim Bafra'dan geldiğimizi duymuş. Hepimizi muhtar'ın odasına çağırdılar. Orada ifademizi alıyorlar. O sırada Veysel geldiği gibi Hüseyin'in üstüne çullandı. Gücü iyice yetiyordu. Nerede ise altına aldı. Öldürecekti. Üç kişi ancak elinden kurtarabildi. O sırada cebinden bir tabanca çıkardı. İlla ben onu öldüreceğim diyor. Zor bela Hüseyin'i dışarı çıkarıp kaçırdılar. Boğazını nasıl sıktıysa bir müddet cansız kaldı. Veysel'i de dövüp dışarı attılar."[42]

[42] Sunay Akın, kulaktan duyma bazı söylentileri araştırma gereksinimi duymadan kendince dramatize ederek bir öykü düzmüştür. Bu öykü görsel efektlerle internet ortamında dolanıp durmaya, gerçekmiş gibi şovlarda anlatılmaya başlanmıştır. Aşağıya aldığım öykünün bir fantezinin dışında gerçekle ilgisinin olmadığını düşünüyorum: *"Bilirsiniz güzel Anadolu'muzda köylü halkımız akşam erken uyur. Çünkü sabah erkenden kalkıp bağ bahçe işleri ile uğraşacak..Yine sakin bir akşam karı koca uyumak için yatağa girerler..Kadın kocasının uyumasını beklemektedir, çünkü bahçede bekleyen sevgilisi ile kaçıp kocasını terk edecektir... Bir zaman sonra kocası uyur ve kadın bahçede bekleyen sevgilisinin yanına gider ve koşarak oradan kaçarlar, koşarlar, koşarlar ama kadının ayağını bişey rahatsız etmektedir sanki ayakkabısının içinde bişey var ama kadın mecburdur koşmaya ayağını rahatsız eden şey için ayakkabısına bakamaz… Baya uzaklaştıktan sonra nefeslenmek için dururlar ve kadında bu fırsatı kullanıp ayakkabısının içine bakar ve içinde bir deste para bulur… Terk ettiği kocası onun kendisini terk edeceğini anlamış ve karımın bugüne kadar bana çok emeği geçti gurbette sıkıntı çekmesin diye düşünüp ayakkabısına para koymuştur… Bu hikâyeyi herkes kendine göre yorumlayabilir… Ama bu terk edilen kocayı söyleyince yorum bir olacaktır… Bu terk edilen koca Âşık Veysel'dir…."*

Yıl 1927. Yokluk ve imkânsızlık içinde Söbalan köyü. Henüz halk ozanı olmayan gözleri görmez Veysel ve bir tomar para. Diğer yandan kendisine ihanet edenleri vurmak için tabanca temin edişi. Baştan sona çelişkilerle dolu bir öykü... A.Ö.

VEYSEL'E KÖY DAR GELDİ

Veysel büyük bir bunalım içine düştü. İğneden ipliğe dönmüştü. İnsan içine çıkacak yüzü kalmadığı düşüncesindeydi. Zorluklar içinde bir süre bu çocuğa baktı. Ama çocuk daha fazla sefalete ve hastalıklara dayanamadı, öldü. Veysel'i bu köyde tutan bir bağ kalmamıştı. Kendine göre artık göç zamanı gelmişti.

"Yalvarsam kadere yardım etmez mi
Yeter bu çektiğim derdim yetmez mi
Nice kara günler gördüm gitmez mi
Bir fark yoktur yazım ile kışımda" (Şiir No.:156)

diyen Veysel, 1928'da en iyi arkadaşı İbrahim ile Adana'ya gitmeye karar verdi. Köyünden ayrıldı. Yolu Karaçayır[43] (Hıdırali) köyüne düştü. Bu köyde Deli Süleyman isminde birisi Veysel'i Adana'ya gitmekten vazgeçirdi. Veysel:

"Bu adam, saz çalarım dinler, söze başlarım keser. Gideyim derim, 'ah kivra, çoluk çocuk ağlaşıyor, gel gitme' diye elime ayağıma düşer. Nihayet dayanamadım, gitmiyorum vesselam diye bu seyahatten vazgeçtim," demişti.[44]

Zara'nın Pazarbeleni[45] köyünden Kürt Kasım[46] adında birisi ortağına Şatıroğullarının bostanını ekiyordu. Hasat zamanından sonra köyüne

---

[43] Sivas merkezine 22 km uzaklıktadır. Çevresi genel olarak bozkır olan köyün kurulduğu tepenin arkasında ufak bir çam ormanı bulunmaktadır.

[44] Âşık Veysel, Hayatı ve Şiirleri İstanbul 1960, s. 15-16.

[45] Pazarbeleni: Sivas ilinin Zara ilçesine bağlı bir köydür. Sivas iline 110 km, Zara ilçesine 40 km uzaklıkta bir Alevi köyüdür. (Barzan Belen)

[46] Kürt Kasım lakabıyla anılan Kasım Doğan aslen Sıvas Zara Pazarbeleni köyündendi. Kurtuluş savaşı öncesi askerden kaçan, yine Sivrialanlı Cört lakaplı Âşık Veysel'in teyzeoğlu İbrahim Tutiş'in askerlik arkadaşıydı. İki kafadar Çavuşun sürekli kendilerini dövmesi ve hakaret etmesine dayanamayarak silahlarıyla birlikte firar etmişlerdi. Çok yerleri dolaştıktan sonra son durakları Sivrialan Köyü olmuştu. Geceleri yiyecek temini için köye inerler, gündüzleri de dağlarda kalırlardı. Bu süreçler içerisinde köyün erkekleri hep askerdeydi. Veysel Kürt Kasım ve İbrahim'le aynı yaştaydı. İyi bir dostluk kurmuşlardı. Savaş sonrası, Veysel'in önerisi üzerine Kürt Kasım Sivrialan Köyünde kalmıştı. Veysel'in ailesi kocası seferberlikte ölen komşularının dul kalan hanımını Kasım'a vererek, içgüveysi yapmışlardı. Böylece Kürt Kasım ve Veysel duvar komşusu olmuştu. (Gülağ Öz, T.C.Kültür Bakanlığı'nın 5.Halk Kültürü Kongresine sunulan bildiri – Güyağ Öz'ün verdiği bilgiye göre, Süleyman Doğan, Kürt Kasım'ın oğlu, Babası ile Veysel konu-

gidecekti. Veysel'in durumunu bildiği için onu da yanına alıp götürmek istedi.

Veysel'in arkasına onu Adana'ya göndermeyen Deli Süleyman ile Kalaycı Hüseyin de takıldı. Üç ay Kürt Kasım'ın konuğu oldular. Dönüşte Veysel, Hafik'in Yalıncak[47] köyüne ve Zara'nın Girit[48] köyüne uğrayarak 9 liraya güzel bir saz aldı. Sıvas'tan Sivralan'a dönerlerken arkadaşları bir "üç kâğıtçı" gurubuna yakalandı. Kendilerinin ve Veysel'in paralarını kumarda kaybettiler. Veysel'in Yalıncak'a uğraması, hayatının bir dönüm noktası oldu. Bu ziyaret, şimdiki çocuklarının annesi olan Hafik'in Karayaprak[49] köyünden Gülizar ana ile evlenmesine vesile olmuştu.

Veysel Yalıncak Baba türbesinin adını babasından duymuştu. Ziyaret etmek istedi. Alıp götürdüler. Birkaç gün tekkede kaldı. Tekkenin bakıcısı Hamza Efendi'ydi. Anası, oğlu, gelini ve bir de tekkenin temizlik işlerini yapar Gülizar kadınla burada kalmaktaydı. Gülizar dul kalmıştı. Tekkenin konuğu Veysel'e de yardım etmişti. Bir gece düşünde Yatır Baba'yı görmüştü. Yatır ona "Sen Veysel'in külünü dökeceksin" demişti. Ama bunun ne anlama geldiği üzerinde hiç durmamıştı. Gülizar, Veysel'in Yalıncak Baba ile ilgili sorularına cevap vermişti. Veysel gözle görmese bile gönül gözüyle onu görmüş ve ondan pozitif enerji almıştı.

---

sunda oldukça bilgi sahibi, Anası Kamer, yani Kürt Kasım'ın eşi de Ortaköy'de Mustafa Abdal Dergâhında hizmet gören bir kadın derviştir.)

[47] Adını Esseyid Muhammet Nuri Hacı Bektaş Veli'nin 5. Halifesi olan Pirep Sultan Ulu oğlu olan Yalıncak Sultan'dan alan köy, Sivas - Hafik İlçesinin 30 km doğusunda bulunmaktadır.

[48] Sivas iline 103 km, Zara ilçesine 33 km uzaklıkta bir Alevi köyüdür. Köyün adının nereden geldiği hakkında bilgi yoktur. Girit Adası ile ilgisi var mıdır bilinmemektedir. Bir rivayete göre aslen "Kilit" olan ismi, sonradan "Girit" e dönüşmüştür.

[49] Sivas ili Hafik ilçesine bağlı Karayaprak köyü, Celalli nahiyesine bağlıdır. Barçın köyü ile Kabalı köyü arasında kalan köy, Kırma tepesinin doğuya bakan bölümünde Gürlevik dağını karşıdan görür şekilde konumlanmıştır ve köy meydanındaki 400 yıllık olduğu sanılan büyük bir ceviz ağacı ile ünlüdür. Köy, Kada Veli adında birisinin Malatya Arguvan taraflarından göçerek iki oğlu ile birlikte Yeniköy diye bilinen köyün yakınlarında Karayaprak adı verilen bir yerde yerleşmesiyle kurulmuştur. Soyadı kanunu çıkınca o zamanki köy muhtarı Veyis Efendi (Veyis Erdemir) bütün köyün akraba olmasından dolayı ERDEMİR soyadını seçmiş ve herkesin soyadını aynı kaydettirmiştir. Ancak Nüfus memurlarının yazım hatasından olsa gerek bazı kişilerin soyadı Ertemur ve Ertemür gibi değişimlere uğramıştır. Gülizar Ana'nın yakınlarının soyadı Ertemür'dür.

"...Koynundaki turunç mudur nâr mıdır
Adın Huri midir Gülizar mıdır
Gözlerinden akan yağmurlar mıdır
Onbeş onaltı mı yaşların güzel..." (Şiir no.:33)

Veysel Kasım'la birlikte Söbalan'a dönünce ilk işi ağabeyi Ali Rüstem'in karısı Yeter ile halasının oğlunu İbrahim Tutuş'u Karayaprak köyüne dünür gönderdi. Gülizar önceleri Veysel'in gözlerinin görmezliğini ve Söbalan köyünün uzaklığını düşünerek bu evliliğe kabul etmedi. Bu evlilik nasıl gerçekleşti? Bu sorunun yanıtını Gülizar Ana'nın Kutlu Özen'e anlattıklarından öğrenelim:[50]

NASİBİNİ ALMAYA GELMİŞ

"O zamanlar (1928) ben Hafik'e bağlı Yalıncak köyündeki Yalınca tekkesinde kalıyordum. Dedem Hamza Efendi tekkeye hizmet ediyordu. Ben de dedemin işini görüyordum. O günü nevruzdu. Cem-cemaat oldu. Kurbanlar kesildi, yemek dağıtıldı, herkes ziyaretini yaptı. Cendermeler bizim tekkeyi sık kontrol ediyorlardı. Aslında bütün tekkeler kapatıldığı için Yalıncak tekkesi de kapatılmıştı. Hatta Dedem Hamza Efendi: 'Tekke kilitlenir ama kapıdaki er de kilitlenecek değilya..' demişti. El ayak çekildikten sonra eltimle birlikte tekkeyi silip süpürmeye başladık. Akşamüstüydü. Çatal kapı çalındı. Ben anahtar deliğinden dışarı baktım. Kapının önünde iki kişi vardı. Korktum. Cendermeler bastı sandım. Aşığın boynunda asılı sazı tüfek sanmıştım. Bu yüzden eltime:

'Anaaa cendermeler geldi, diye seslenince eltim delikten bakıp,

'Yok anam onlar cenderme değil misafir,' deyip cevap verdi. Dedem de konuşmaları duymuş olacak ki yanımıza geldi. Kapıyı açıp misafirleri içeri aldık.

Dedem:

'Hoş sefa geldiniz, dedikten sonra onların nereden geldiklerini, kim olduklarını sordu. Gelenlerden biri Kamber, diğeri de Âşıktı. Onlar;

'Emlekliyiz, dediler. Dedem de tekrar sordu:

'Emleğin neresinden?

[50] Kutlu Özen, Âşık Veysel'in Eşi Gülizar Şatıroğlu Diyor ki "Âşık Beni Çağırıyor", Türk Folkloru Cilt 3, Sayı 34, Mayıs 1982, s. 12-16.

'Sivrialan köyünden diye cevap verdiler. O zaman dedem daha sevindi.

'Kimlerdensiniz, dedi. Âşık da:

'Şatıroğullarından, diye cevap verdi. Dedemin ve babam Mahmut Efendi'nin o köyde talipleri ve tanıdıkları çoktu. Âşığın hizmetini ben yaptım. Eline su döktüm, ayağını yıkadım, sonra çıralığa bir döşek serip buyur ettim. Âşık hizmetimden memnun olmuş.

Aradan çok geçmedi. Sivrialan'dan dedeme bir mektup geldi. O zaman köyde oturuyordum. Beni istemişler. Dedem mektubu birisine okuttu. Mektup bittikten sonra dedem:

'Ula.. benim hizmetçim gidecek, dedi. Ben önce anlamadım. Çünkü kendisine çok hizmet eden vardı. Sonra babamla aralarında konuşmaya başladılar. Babam bu konuşma sırasında:

'Gözü yok ki çit süre, eli tutmaz ki ekin biçe, diye hoşnutsuzluğunu belirtiyor, Âşık'a verilmeme rıza göstermiyor. Dedem bir ara bana dönerek:

'Yavrum sana bir şey diyem mi? Kör olmayının ne olur. Sağlam göz kör olmaz mı? Sağlam bacak topal olmaz mı? Allah onun geçimini verir,' dedi. Sonra babama dönerek:

'O buraya niye geldi? Nasip almaya geldi. Allah yazmışsa kimse bozamaz,' deyince ayıktım. Dedeme:

'Âşık beni mi istemiş,' diye saf saf sordum. Dedem de bana dönerek:

'He kızım, nasibinde, kısmetinde varsa seni istemiş,' diye cevap verdi. İçimden 'Bir köre mi varacam' diye düşündüm.

Dedem Hamza Efendi Sivrialan köyüne haber salmış. Babamın karşı koyması fayda etmedi. Bir gün baktım ki bir atlı ile bir eşekli köyümüze geliyorlar. Biri Veysel'in yengesi Yeter, diğeri teyze oğlu İbrahim. Misafirleri buyur ettik. Ertesi günü baba evinden bir batman et olarak çıktım. Çıkış o çıkış."

Kutlu Özen hocamız, bir batman et olarak çıkmanın ne anlama geldiğini sormuş, Gülizar Ana da şöyle yanıtlamıştı:

"Yani kendimi getirdim. Etimi, canımı getirdim. Mal, mülk, çeyiz yok."[51]

[51] Kutlu Özen a.g.e. ayrıca yazıya (Kutlu Özen, Selam Olsun Kucak Kucak Âşık Veysel Hayatı – Şiirleri, Sivas Dilek Matbaası 1998. Son baskıları Duvar Yayınları arasında çıktı.) kitabından ulaşmak mümkün.

Hep birlikte Sivrialan'a geldiler. Veysel ile başgöz oldular. Bu evlilikten Zöhre (Beşer), Menekşe (Süzer), Zekine ve Hayriye (Özer) adlarında dört kızı, Ahmet, Hüseyin ve Bahri adlarında üç oğlu olacaktı. Hüseyin çocukken ölmüştü. 2010 yılı itibariyle yirmi iki torun, otuz dört torunların çocuğu ve üç torunların torunu dünyaya gelecekti.

Gülizar Ana Veysel'e uğur getirmişti. Bir gün Âşık Veysel'in olduğu bir sohbut sırasında şaka ile şöyle söylemişti:

"Benimle evleninceye kadar zorlu çarık çitirmiş bu Veysel. Kısmeti benimle açıldı. Hiç şiir söyleyemezken bülbül gibi ötmeye başladı."

"AĞLATIRSA MEVLA'M YİNE GÜLDÜRÜR"

Ne güzel, ne hikmetli sözdür "Ağlatırsa Mevlâm yine güldürür."[52] Çilelerin türlü türlüsü, nereye gitse yakasını bırakmazken Veysel'in, bir başka yerde Cumhuriyet'in Anadolu'ya aydınlık götüren öğretmenlerinden Ahmet Kutsi Tecer[53] bir hayırlı işin peşindeydi ki, Veysel'in hayatının dönüm noktası olacaktı.

---

[52] Yunus Emre: "Dertli ne ağlayıp gezersin burada / Ağlatırsa mevlam yine güldürür / Nice dertli kondu göçtü burada / Ağlatırsa mevlam yine güldürür. // Bu dert benim munisimdir yârimdir / Arşa çıkan benim ah ü zarımdır / Seni ağlatan lutfu ıssı kerimdir / Ağlatırsa mevlam yine güldürür. // Daim Hakk'a cemalini dile dur / Zikr ile mevlayı dilden anadur / Kahrı kime ise lütfu onadır / Ağlatırsa mevlam yine güldürür. // Sevdaya salma şu garib başını / Akıtır gözünden kanlı yaşını / Kerimdir onarır kulun işini / Ağlatırsa mevlam yine güldürür. // Yunus senin gözlerinde çok hal var / Önünde uğrayıp geçecek yol var / Gece gündüz dur da mevlaya yalvar / Ağlatırsa mevlam yine güldürür"

[53] Ahmet Kutsi Tecer, 1901'de Kudüs'te doğdu, 1967'de İstanbul'da yaşamını yitirdi. 1929'da İstanbul Darülfünun'u (üniversitesi) Edebiyat Fakültesi Felsefe bölümünü bitirdi. Bir süre Sivas ve Ankara'da edebiyat öğretmenliği yaptı. Sivas Milli Eğitim Müdürlüğü, Milli Eğitim Bakanlığı Yüksek Öğrenim Müdürlüğü, Talim ve Terbiye Kurulu üyeliği görevlerinde bulundu. 1939'da Seyhan (Adana), 1943'te Urfa milletvekili seçildi. 1947'de Ankara Devlet Konservatuvarı Müdürlüğü'ne atandı. 1949'da Paris'e kültür ateşeliği öğrenci müfettişliği göreviyle gönderildi. 1950'de UNESCO Merkez Yönetim Kurulu üyeliği yaptı. Yurda döndükten sonra Galatasaray Lisesi, Devlet Güzel Sanatlar Akademisi ve Belediye Konservatuvarı'nda dersler verdi. Bu görevi ölümüne kadar sürdürdü. Hece ölçüsüyle yazdığı ilk şiirleri 1921-1925 arasında "Dergâh" ve "Millî Mecmua" gibi dergilerde yayınlandı. Varlık, Oluş, Yücel, Türk Düşüncesi, Türk Dili ve bir ara kendisinin yönettiği "Ülkü" dergisindeki şiirleriyle tanındı. Hece ölçüsünde yeni olanaklar aradığı şiirinde zaman zaman lirik bir dille kişisel duygularını aktardı. Zaman zaman da ülke sorunlarına el attı. Sonradan başladığı oyun yazarlığında da yine ulusal duyguları işledi. Ünlü halk ozanımız Âşık Veysel'in keşfedilip Türkiye'ye tanıtılmasında önemli rolü vardı. ESERLERİ ŞİİR: Şiirler (1932) Tüm Şiirleri (ölümünden sonra, 1980) OYUN: Yazılan

Yıl 1931'di. Ankara'da Gazi Eğitim Enstitüsü ve Öğretmen Okulu'nda Türkçe öğretmenliği ve edebiyat öğretmenliğinden sonra Tecer, Sivas Erkek Lisesi'ne edebiyat öğretmeni olarak tayin edilmişti Ahmet Kutsi, Sivas'ta ilk iş olarak birkaç arkadaşı ile birlikte "Halk Şairlerini Koruma Derneği"ni kurdu. Kurucular arasında Muzaffer Sarısözen ve Vehbi Cem Aşkun da bulunmaktaydı. Derneğin Başkanı Sivas Belediye Başkanı Hikmet Bey[54] (Işık) getirilmişti. Aynı yıl üç gün süren Halk Şairleri Bayramı'nı düzenlediler. Bu etkinlik yurdumuzda ilk "Âşıklar Bayramı" oldu.

Dernek üyeleri Sivas'ta bir "Halk Şairleri Bayramı" düzenlemek için çalışmalara başlamışlardı. Bayram süresince çalıp söyleyecek yerel türkücüleri ve âşıkları araştırmaya başlamışlardı. Kurdukları komite, Şarkışla'nın Sivrialan Köyü'ne de uğramıştı. O yıllarda mahalli sanatçılar geniş kitleler önünde rahatlıkla çalıp söylemeye alışkın değillerdi. Komite Veysel'in evine de gelmişti. Veysel çekindi. Karısına evde olmadığını söyletti. Devletin adamlarının onu soruşturması, başına bir iş geleceği korkusunu uyandırdı. O hep çevre köylerde gezmekte, geçimini sağlamaktaydı. Gözü gönlü toktu. Çoğu köyde kendisine verilen üç beş kuruşu hayır işleri için bırakırdı. 1930'da Karaözü[55] köyündeydi, Köyün ilkokulunun açılış töreninde çaldı çığırdı. Kendisine verilmek üzere toplanan parayı "Karaözü ilkmektebine benim katkım olsun" diyerek okul başöğretmeni Ahmet Temel Bey'e vermişti.[56] Bu davranışı eğitim camiasında takdirle karşılanmıştı. Veysel, çevrenin ısrarları karşısında bayrama katıldı.

Bayram 5 Kasım 1931 Günü başladı. Üç gün devam etti. Katılan on beş aşığın çoğu sazcı ve hikâyeci idi. Katılanlar arasında Âşık Veysel, Revani Suzani, Âşık Süleyman, Karslı Mehmet, Hikâyeci Ali Dayı, Âşık

---

Bozulmadan (1947) Köşebaşı (1948) Bir Pazar Günü (1959) Köroğlu (1959) İNCELEME: Köylü Temsilleri (Köy seyirlik oyunları derlemesi, 1940)

[54] Osman Hikmet Işık: 1898 yılında Sivas'ta doğmuştu. Liseden sonra Öğretmen Okulu'nu bitirdi. Bir süre öğretmenlik, eğitimcilik ve belediyecilik yapan Işık, Elazığ Maarif Müdürlüğü'nde bulundu. Sivas Belediyesi Başkanlığı da yapan Hikmet Işık, 5.Dönem Erzincan, 6, 7 ve 8. Dönem Sivas milletvekilliği yaptı. Belediye başkanlığı sırasında Sivas'a büyük hizmetleri dokundu. Sivas'ın elektrik ihtiyacı onun zamanında giderildi. Adı bir caddeye verildi. Beş çocuk babası olan Osman Hikmet Işık, 1950 yılında öldü.

[55] Şarkışla'nın bir köyüyken, önce Gemerek'e, sonra Kayseri'nin Sarıoğlan ilçesine bağlandı. Aydın bir Alevi köyüdür.

[56] Hüseyin Öztürk, Dost Dost Dergisi Sayı 1 s. 4, 1993.

Müştak, Yarım Ali, Talibi, Yusuf, San'ati, Âşık Ali vardı. Bunların içinde Süleyman, Talibi, Revani, Suzani ve San'ati halk şairiydi. Hepsi de o zamana göre tanınmamış kimselerdi.[57] Veysel henüz şiir söylemeye başlamamıştı. Bildiği türküleri, usta mallarını okuyordu. Söylediği türkülerin ilki Çamşıhılı Ali Ağa'dan öğrendiği Kul Abdal'ın "Takdirden gelene tedbir kılınmaz / Ne kılayım çare ben şimden geri / Yaram türlü türlü merhem bulunmaz / İstersen merhemi çal şimden geri" dizeleriyle başlayan deyişiydi. Sonra yanık sesiyle Ercişli Emrah'tan[58] bir semaiyi seslendirdi:

"Seherde ağlayan bülbül
Sen ağlama ben ağlayım
Ciğerim dağlayan bülbül
Sen ağlama ben ağlayım

Âşık der ki hala böyle
Gideriz biz yola böyle
Felek bildiğini işler
Hemen yüz yıl talabeyle bülbül bülbül.....

Bülbülün tüyleri yeşil
Kırmızı güle dolaşır
Ağlamak bana yaraşır
Sen ağlama ben ağlayım

Bülbülün tüyleri sarı
Ben ağlarım zarı zarı
Sen de mi yitirdin yarı
Sen ağlama ben ağlayım

---

[57] İbrahim Aslanoğlu, Sıvas Halk Şairleri Bayramı Sivas, 1965 - İbrahim Aslanoğlu, Âşık Veysel, Sivas 1964-1967.

[58] Ercişli Emrah: XVII.yy'ın ilk yarısında yaşadığı sanılan Ercişli Emrah, Erciş kalesine bağlı bir Karakoyunlu köyü olan Ergans'ta doğmuştur. Erciş kalesinin başı Miroğlu'nun sazcısı Âşık Ahmet'in oğludur. Genç yaşta Miroğlu'nun kızı Selvihan'a âşık olarak sevgilisinin ardından İran ve Azerbaycan'ın batı kesimlerini gezmiş, gördüklerini duru bir Türkçeyle anlatmıştır.

Ezel bahar gelmeyince
Kırmızı gül bitmezimiş
Kırmızı gül bitmeyince
Garip bülbül ötmezimiş bülbül... bülbül....

Emrah der bahtım kara
Aşk elinden ciğer pare
Bülbül güle ben de yâre
Sen ağlama ben ağlayım

Sivas Âşıklar bayramında söylediği üzüncü türkü, yanlışlıkla İzzeti'nin olduğunu sandığı bir türküydü. Bu türküyü daha sonraki yıllarda plağa da okuyacaktı.

"Mecnunum leylamı gördüm
Bir kerece baktı geçti
Ne sordum ne söyledi
Kaşlarını yıktı geçti

.....

İzzeti der ne hikmet iş
Uyur iken gördüm bir düş
Zülüflerin kemend etmiş
Yar boynuma taktı geçti.

Bu türküyü İzzeti mahlası geçiyor diye Ali İzzet Özkan sahiplendi. Oysa şiir ne İzzeti'nin ne de Ali İzzet'in di. Şarkışla'nin İğdecik köyünden Âşık Veli'nindi.[59] [60]

[59] Gülağ Öz, "Âşık Veli'nin Yeni, Bulunan Şiirleri" I. Uluslararası Atatürk ve Türk Halk Kültürü Sempozyumu Bildirileri, Ankara, 2001. [Gülağ Öz'ün bildirisinde şu satırlar yer almaktadır: "Şiirindeki İzzetî mahlasından dolayı bu şiiri Ali İzzet kendisine mal etmek istemiştir. Bildirimizin sonuna koyduğumuz Arap harfleriyle yazılmış şiirin orjinali ziyaret defterinde yer almaktadır. Ve şiirin mahlası söyle bitmektedir. **'Velim eydir ne hikmet iş / Uyumadım ki görem düş / Zülfünü kement eylemiş / Boğazıma taktı geçti'**

Üç gün süren etkinlik boyunca Veysel, Emlek yöresinde söylenen anonim türkülerden "Ne ötersin dertli dertli / Dayanamam zara bülbül / Hem dertliyim hem firkatli / Yakma beni nara bülbül // (nakarat) Ötme bülbül ötme bülbül / Derdi derde katma bülbül / Benim derdim bana yeter / Bir dert de sen katma bülbül // Bilirim Âşıksın güle / Benim halimden kim bile / Benim bahçedeki güle / El atıp dolaşma bülbül // Bülbüllerin nesli misin / Kafeslerde besli misin / Benim gibi yaslı mısın / Niçin giydin kara bülbül," sözlerini içeren türküyü söylemişti. Bir de Karacaoğlan türküsü seslendirmişti:

"Ben meylimi üç güzele düşürdüm
Biri Şemsi, biri Kamer, ille Elif
Onların aşkıyla aklım şaşırdım
Biri Şemsi, biri Kamer, ille Elif

Onların aşkıyle aklım şaşırdım
Hangisinden yad eyleyim gönlümü

Birinin evleri kaya başında
Birinin evleri alnım duşunda
Biri yeni değmiş onbeş yaşında
Biri Şemsi, biri Kamer, ille Elif

Birinin parmağı dopdolu yüzük
Birinin kolunda sırça bilezik
Büyüğünü sevsem küçüğe yazık
Biri Şemsi, biri Kamer, ille Elif

Bu şiirin de 1853 yılından çok daha önceleri yazıldığı ortadadır. Şiir yörede çok tutulmuş olmalı ki, yıllarca dilden dile günümüze kadar aktarılmıştır. Sivas Gemerek İlçesi Çepni Kasabasından Âşık Veysel ve Ali İzzet'in de tanıdığı İzzetî adlı bir ozan bu şiirde kendi mahlasını kullanmış. Böylece bu şiirin de Âşık Veli tarafından söylenmiş olduğu kanıtlarla ortaya konmuş olmaktadır."]

[60] ÂşıkVeli: 19. Yüzyıl şairlerinden olan Âşık Veli'nin Şarkışla'nın İğdecik köyünde doğduğu biliniyor ama tarihi bilinmiyor. Babasının adının Hüseyin, annesinin ki Kamer olduğu anlaşılıyor. Kemter Baba'nın çırağı olarak yetişmiş. Bir şiirinden 1828 yılında hayatta olduğunu anlıyoruz. Bir ihtimale göre 1854 yılında doğduğu köyde ölmüş. Yaşadığı dönemde ve daha sonra birçok aşığı etkilemiş. Şiirlerinde Kul Derviş veya Derviş Veli gibi mahlaslar da kullanan Âşık Veli Bektaşi halk şairleri arasında yer alıyor. (Ahmet Özdemir, Halk Şiirinden Seçmeler, Bordo Siyah Yayınları, İstanbul 2006, s.494.)

Turna gelir, yüce dağı yol eder
Ördek gelir, çayır çimen göl eder
Üç güzel oturmuş bana el eder
Biri Şemsi, biri Kamer, ille Elif"

Bu türküyü yıllar sonra Ruhi Su okuyacak ve yurdun dört bir yanında sevilerek dinlenecekti.[61]

O gece Veysel bir çağlayan gibi aktı. Dinleyenleri önüne kattı sürükledi. Herkes şaşırmıştı. Sivas'ın köylüğünde ipek böceği gibi için için kozasını örmekte olan böylesi bir kültürden Sivas'ın merkezinde oturan aydınların haberi yoktu. Ahmet Kutsi Tecer ve arkadaşlarının gayreti amacına ulaşmıştı.

Program sonrasında Veysel'e 10 lira verilmek istendi. Veysel oldukça yoksul olmasına karşın bu parayı kabul etmedi:

"Siz bize değer verip buraya kadar çağırdınız. Asıl bizim size vermemiz gerekiyor," dedi. Zorla eline 5 lira koymuşlardı.[62]

1931 yılında Kurtuluş Savaşı'ndan çıkmış bulunan Anadolu insanının yoksul durumunu, Âşık Veysel'in bu etkinlikle ilgili şu anısından öğrenmek mümkündü:

"O gece bizim resmimizi de çektilerdi. Ama kıyafetimiz böyle değildi. Elimde uzun bir değnek, başımda eski bir Sivas şapkası, sırtımda köyde dokunan kara koyun yününden şal bir ceket, yine kara koyun yününden dokunmuş bir şal zıvga, ayağımızda şaldan dolak ve bizim dikmiş olduğumuz çarık vardı. O zaman köyde şaldan başka giyecek elbise yoktu. Kumaş nerede idi. İşte ütüsüz bir elbise ile çıktım sahneye... Elimde ise Zara'nın Girit köyünde yapılan meşe ağacından oyma bir sazım vardı.

Ben sazımı çok severdim. Hem ilk sazım, hem de elime iyiydi. Çok ufak olmasına nazaran iyi ses verirdi. Ayrıca perdelerini ustam Ali Ağa düzenlemişti. Hatta İbrahim'le beraber Colombia Plak şirketine Köroğlu, Karacaoğlan, Hacıbey, Çiçekler, Keklik gibi türküleri o sazımla okudum."[63]

---

[61] Ruhi Su, CD, Karacaoğlan / Pir Sultan, Ada Müzik. Karacaoğlan bölümü 6. Parça.

[62] Dr. Doğan Kaya, Âşık Veysel, Sivas 2004, s. 16.

[63] Kutlu Özen, Âşık Veysel- Selâm Olsun Kucak Kucak, Dilek Matbaası Sivas 1998, s.24.

İlk Halk Şairleri Bayramı etkinliği sırasında Veysel, her yönüyle dikkatleri çekti ve Ahmet Kutsi'nin sevgisini kazandı.

Tecer Sivas'ı o kadar çok sevmişti ki, Deliktaş Köyü'nden olan Ruhsati'nin bir şiirinde geçen Tecer Dağı'nın adını soyadı olarak almıştı. Ahmet Kutsu Tecer Sivas'ta dört yıl kaldı. Gençlik yazılarından birinde *"Ben ömrüm boyunca Anadolu'yu dinleyeceğim ve onun sesini dinletmeğe çalışacağım."* demişti. Bu sözüne bağlı kalarak Avrupa' da öğrendiklerini memleket sevgisi ile birleştirip tam bir olumlu aydın örneği vermişti.

Ahmet Kutsi, 1932 yılında Sivas'a Milli Eğitim Müdürü oldu. Folklor hevesine Sivas'ta çok sağlam bir zemin bulmuştu. Halk kültürünün ortaya çıkması için bütün kuruluşlardan faydalandı. İstanbul'da öğrenci iken Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu[64] kendisine yol gösterici olmuş, Fındıkoğlu'nun yönettiği Halk Bilgisi mecmuasında Paris kütüphanelerinde yaptığı çalışmalar yayımlanmıştı. Özellikle "Köroğlu" yazısı onun Türk edebiyatında isminin duyulmasında etkili olmuştu. Folklor ve âşık şiirinin Türkiye' de yayılışı, radyoları ve memleketi kuşatması bakımından büyük emek ve hizmetleri görülmüştü.

Ahmet Kutsi, Sivas'ta Veysel'in dışında Talibi ve Ali İzzet gibi âşıkları tanıdı. Türk folklor zenginliklerini o devrin "Halkevleri"ne; her ilde çıkan Halkevi dergilerine ve özellikle de 1941-1945 yılları arası çalıştığı Ankara'da yayımlanan Ülkü dergisine getirenlerin başında Ahmet Kutsi vardı. Ülkü dergisini bir köy şiirleri ve folklor "okulu" haline getirmişti.

Veysel, 1933'e kadar usta ozanlarından şiirlerinden çalıp söyledi. Aslında Veysel Kendi şiirini söylemiyor, onları havalandırmıyor değildi. Ama ortaya çıkarmaya çekiniyordu. Çevresindeki insanların "Veysel, şunun kızına, bunun gelinine âşık olmuş" demelerinden korkuyordu.

Cumhuriyet'in 10. yıldönümünde Sivas Milli Eğitim Müdürü Ahmet Kutsi Tecer, Sivaslı âşıklardan cumhuriyet ve Atatürk hakkında duygularını şiir diliyle yazmalarını istemişti. Bütün halk ozanları Cumhuriyet

[64] 1902 yılında Erzurum'da doğdu. Toplumbilimci. I.U. Edebiyat Fakültesi'nin Felsefe Bölümü'nü bitirdikten sonra, çeşitli liselerde öğretmenlik yaptı. 1930'da Strasbourg Üniversitesi'nin Felsefe Bölümü'ne girdi. 1934'te yurda dönünce içtimaiyyat ve ahlak docenti olan Fındıkoğlu, 1941'de sosyoloji profesörü, 1958'de ordinaryüs oldu. 1934-70 yılları arasında yayınladığı İş ve Düşünce adlı dergideki yazılarında, özel ve toplumsal mülkiyeti uzlaştıracak bir sosyo-ekonomik modeli savundu.1974 yılında öldü.

ve Mustafa Kemal Atatürk üzerine şiirler yazmaktaydı. O yıla kadar kendine ait hiçbir şeyi gün yüzüne çıkarmayan Veysel, "Atatürk'tür Türkiye'nin ihyası / Kurtardı vatanı düşmanımızdan," dizesiyle başlayan şiirini düzdü. Bu şiirini gün yüzüne çıkarmakla Veysel unvanını da değiştirmiş oldu. Artık o Sivrialanlı türkücü Veysel değil, adını tapşıran, mahlasıyla şiir söyleyen Âşık Veysel'di.

Eğer Cumhuriyet olmasaydı, Âşık Veysel de Emlek yöresindeki onlarca türkücü gibi köy sınırları içinde yaşayacak ve sessizce bu dünyadan göçecekti. Otuzyedi yaşından sonra, onu şiire yönlendiren, yüreklendiren Cumhuriyet ve Cumhuriyet'in aydınlığını Anadolu'ya götüren Ahmet Kutsi olmuştu.

Âşık Veysel'in destanını ilk kez, onun sazından, sesinden dinleyen Sivrialan'ın bağlı olduğu Ağacakışla nahiyesinin müdürü Ali Rıza Bey oldu. Nahiye müdürü dinlerken heyecanlandı. Çok beğendi. Bunun bir kopyasını Sivas'a Ahmet Kutsi Tecer'e gönderdi. Bir kopyasını da yazıp Ankara'ya göndermek istedi. Âşık Veysel bu beğeni ile moral buldu. Bir anda, Ankara'ya gidip yüce Atatürk'ün huzurunda okuma arzusu duydu. Nahiye Müdürü'ne:

"Ata'ya ben giderim," dedi.

Arkadaşı İbrahim'le yayan yapıldak yola düştüler. Yol boyunca uğradıkları yerde saz çaldı, türkü söylediler. Karınlarını doyurdular. Üç ay yol giderek Ankara'ya ulaştılar. Bu yolculuğu Âşık Veysel şöyle anlatmıştı:[65]

"Köyden çıktık. Yaya olarak Yozgat köylerinden Çorum-Çankırı köylerinden geçip üç ayda Ankara'ya gelebildik.

Yolculuk zordu. Bir gün, Kayseri-Kırşehir arasında bir yazıya düştük gidiyoruz. Arada bir sürü davar yayılıyor. Davara yaklaşıyoruz. Hav diyerek üç köpek bizi çevirdi. İbrahim (yol arkadaşı) korkusundan olduğu yerde kaldı. Ben sağa sola taş aramaya bakıyorum. Ayağımı sürterek arıyorum. Hemen ayağıma bir taş takıldı. Korkuyorum, eğilirsem köpekler başıma çöker diye. İbrahim yanıma gelerek bana sarıldı. Sonunda çoban yetişti...

[65] Mustafa Ekmekçi, Âşık Veysel'le Konuşmalar, Yeni Ortam gazetesi 2 Ocak 1973.

Ankara'da Otele gitsek para yok. 'Nere gidek? Nasıl Edek?" diye düşünüyoruz. Dediler ki: 'Burada Erzurumlu bir Paşa Dayı var. O adam misafirperverdir.' O zamanlar Dağardı diyorlardı, (şimdiki Atıf Bey Mahallesi) orada ev yaptırmış Paşa Dayı. Gittik oraya. Adamcağız hakikaten misafir etti. Birkaç gün kaldık o zaman, Ankara'da, şimdiki gibi kamyon filan yok. Bütün işler at arabalarıyla görülüyor. At arabaları olan, Hasan Efendi adında bir adamla tanıştık. O, bizi evine götürdü. Kırkbeş gün Hasan Efendi'nin evinde kaldık. Gideriz, gezeriz, geliriz; adam yemeğimizi, yatağımızı, her şeyimizi sağlar. Dedim ki: - 'Hasan Efendi biz buraya gezmek için gelmedik! Bizim bir destanımız var. Bunu, Gazi Mustafa Kemal'e duyurmak istiyoruz! Nasıl ederiz? Ne yaparız?"

DİLENCİ SANDILAR

Hasan Efendi bir gariban adamdır. Yüksek yerlerde bir tanıdığı yoktur. Ama soyadını bile hatırlayamadığı bir milletvekilinin adını duymuştur. Belki onun yardımı olacaktır. Gidip Mustafa Bey adındaki bu kişiyi bulurlar. Adam önce başından savmak ister. "Amaan! Şimdi şaire falan önem veren yok. Kıyıda köşede çalın çağırın. Geçin gidin!" der. Veysel ve arkadaşı ısrarlı olurlar. Bu kez Mustafa Bey onları Ankara'da çıkan Hakimiyet-i Milliye Gazetesi'ne yönlendirmek ister, sonra vazgeçer. Pes etmezler. Sonunda, "Matbaaya biz gidelim" diye düşünürler. Düşünürler düşünmesine ama kafalarındaki düşünce, o günlerin bir kısım insanlarının hesabına uymaz. Sazlarına tel alıp takmak için o zamanki adı Karaoğlan Çarşısı olan Ulus Meydanı'ndaki çarşıya gitmek isterler. Ayaklarında çarık, bacaklarında şal-şalvar, şal-ceket, bellerinde bir kuşak... Polis çıkar karşılarına:[66]

"Çarşıya girmek yasak!" Onları tel alacakları çarşıya sokmaz. Ne deseler, etseler faydasız... Kendilerin göstermeden girmeye çalışırlar. Aynı polis yakalar. Ağzına geleni saymaya başlar. Yalvar yakar, "Efendi" derler. "Biz dilenci değiliz. Çarşıdan saz teli alacağız."

[66] Tahir Kutsi Makal'a şöyle anlatmıştı: "Meğer o sıralar İran Şah'ı gelecekmiş de tertibat varmış. Ne bilelim, köylülük bir, cahillik iki, körlük üç... Döndük Hâkimiyet-i Milliye Matbaasına gittik. İlgi gösterdiler. Destanı okuyunca beğendiler, fotoğrafımı çektiler, gazeteye bastılar. Hani bizim maksadımız, Atatürk'ün gözüne çarpar mı diye. Şiirle fotoğrafı çıktığı gün, köylü elbisemize bir gün önce rağbet etmeyen polisler, elimize sarılmaya kalkıştılar. (Tahir Kutsi, Âşık Veysel, Ararat Yayınevi, İstanbul Nisan 1973, s. 28.)

O zaman polis, İbrahim'e:

"Tel alacaksan bu adamı bir yere oturt. Git telini al!" der. Böylece sazları yeni tele kavuşur. Ertesi gün Matbaayı bulurlar. Arzularını anlatırlar:

"Bir destanımız var. Gazeteye vereceğiz!"

"Çalın bakayım; bir dinleyeyim!" der ilgililer. Çalıp çığırırlar. Türkünün sözlerini not ederler ve ertesi gün gazetede yayınlanacağını söylerler.

Destan üç gün Hakimiyet-i Milli gazetesinde yayınlanır. Ama nasıl?

2 Nisan 1934 tarihli Hakimiyet-i Milliye gazetesinde şu satırlar yer almıştı:

"Dün gazetemize Anadolu'nun saz şairlerinden biri geldi. Sivrialan köyünden olan bu yanık yüzlü adamın iki gözü de görmüyordu. Bu saz şairinin yeni yazdığı koşmalar, inkılabın halkın en görgüsüz tabakalarına kadar nasıl işlemiş, anlaşılmış ve sevilmiş olduğuna en büyük delildir."

"Görgüsüz tabakadan(!) Veysel"[67] için Atatürk'ten bir haber çıkmaz. Artık köye dönmeleri gereklidir. Ama yol paraları yoktur. Bir Avukat yardımcı olmak ister. Ellerine bir mektup vererek Belediyeye gönderir. Ancak belediyedekiler, "Bizim paramız yok, sizi gönderemeyiz. Siz çalgıcısınız. Nasıl geldinizse öyle gidersiniz!" derler. Aynı Avukat, Valiliğe bir dilekçe yazar, valilik belediyeye havale eder. Sonuç yok.

O günleri anlatırken Veysel diyor ki:

"Mustafa Kemal'e gidemiyok. Halkevine gidek. Bu defa, Halkevine, bizi kapıcılar bırakmıyor ki girelim. Orada dinelip duruyorduk. İçeriden bir adam çıktı: 'Ne geziyorsunuz burada? Ne yapıyorsunuz?' diye sordu. 'Halkevine gireceğiz ama bırakmıyorlar!' diye cevap verdik.

'Bırakın! Bu adamlar, tanınmış adamlar! Âşık Veysel bu!' dedi. O içerden çıkan adam, bizi edebiyat şubesi müdürüne gönderdi. Orada:

'Ooo! Buyurun, buyurun,' dediler. Halkevinde bazı milletvekilleri varmış. Şube müdürü onları çağırdı:

[67] Can Dündar, Âşık Veysel Atatürk'le neden tanışamadı? Yayın Tarihi : 21.03.2009

'Gelin halk şairleri var, dinleyin,' dedi. Eski milletvekillerinden Necib Ali Bey:

'Yahu dedi bunlar fakir adamlar. Bunlara bakalım. Bunlara birer kat elbise de yaptırmalı. Pazar günü de Halkevinde bir konser versinler!'

Hakikaten bize, birer takım elbise aldılar. Biz de o pazar günü Ankara Halkevi'nde bir konser verdik. Konserden sonra cebimize para da koydular. Ankara'dan köyümüze işte o parayla döndük."

Veysel Atatürk'ün huzuruna çıkamadan köyüne dönmüştü. Ankara'da destanı yayınlanmıştı. Halkevinde konser vermişti. Üst baş sahibi olmuştu. Cebinde para ile köyüne dönmüştü. Ama Atatürk'e destanını okuyamadığının üzüntüsünü duymuştu. [68]

AHMET KUTSİ TECER AYAĞININ BAĞINI ÇÖZDÜ

Sivas Âşıklar Bayramı, arkasından Cumhuriyet'in Onuncu Yılında Cumhuriyet Destanını okumak için Ankara'ya gidişi, Âşık Veysel'i cesaretlendirmişti. Artık arkadaşı İbrahim'le birlikte yurdun dört bir yanına gitmekteydi. Ahmet Kutsi Tecer, Bayrama katılan âşıkların eline "Halk şairi" olduklarına ilişkin bir belge vermişti. Bir anlamda Ahmet Kutsi Tecer ayağının bağını çözmüştü. Gittiği yerlerde bu belgeyi gösteriyorlardı.

Ankara'dan köyüne dönünce, bu kez İstanbul'a gitmeye niyetlendiler. Ancak her birinde bir engel çıktı. Aradan geçen iki yılda İstanbul'a gitmeden önce İzmir'e gitme imkânı bulmuşlardı. İzmir'de Veysel'i dinleyenlerden biri İstanbul'a Mesut Cemil'e gitmelerini ve radyoya çıkmalarını tavsiye etti. Bir mektup yazıp ellerine verdi. Âşık Veysel ve arkadaşı İbrahim'in arzuları da radyoya çıkıp, seslerini geniş kitlelere duyurmaktı. Belki böylece Atatürk'ün dikkatini çekebilirlerdi.

İstanbul serüveni ve radyoya çıkışlarını Âşık Veysel şöyle anlattı:

---

[68] Gülizar Ana "Ata'ya gidemediğine bir, askere gidemediğine iki; yanardı ki o kadar olur.. Seferberlikte ve milli mücadelede akranları gitmiş o köyde kalmış..." Tahir Kutsi Makal, Âşık Veysel'in Dünyası, İnanç Yayınları İstanbul 1982 s. 69, ayrıca Son Havadis Gazetesi 21-25 Mart 1977.

"Ankara'dan sonra köye dönüp geldik. İstanbul'a gidek dedik... İstanbul'a gitmezden önce iki kere İzmir'e gitmiştik.

Eskişehir, Eskişehir'in köylerinde falan gezerekten vardık İstanbul'a. İstanbul'a vardık ki otele motele gitmeye gücümüz yok. Orada bizim Sivas'ın "Akpınarlılar"var. Terkos sularında çalışıyorlar. Kasımpaşa'da Kireç Han vardı, oradalarmış. Oraya gittik. Onlar bize yatak verdi. Kaldık bir süre. Radyo daha kurulmamıştı. Tokatlıyan Otelin ordada bir yerde yayın yapıyordu (Beyoğlu Postanesinin üst katı) Rahmetli Mesut Cemil Bey müdürüydü. O bakıyordu.

Mesut Cemil Bey'e İzmir'den bir mektup götürmüştük. Açtı, okudu mektubu. Rahmetli Mesut Cemil, sonra karşılaşmamızı bize şöyle anlattı:

'Okudum mektubu, diyor. Adamlara bakıyorum, bunlar ne bilecekler ne söyleyecek? diyorum kendi kendime!' Sonradan söylüyor bunu.

'Çalın bir dinleyeyim bakayım,' dedi. Çaldık dinledi.

'Akşam saat 8'de gelin,' dedi. Sonradan anlatıyor: 'Öyle dedim ama çalmaya başlayınca gözlerimden yaş dökülmeye başladı," diyor Mesut Cemil Bey.

Akşam geldik, dedi ki:

'İyi söyleyin, bütün dünya dinleyecek.' Ben zannettim ki, bütün dünyaya duyurmak için fazla bağırmak lazım. Ben türküyü bitirince Mesut Cemil Bey, 'Hiç' dedi 'kendini sıkma, yalnız benim demem şu; öksürüp pıskırma, kelimeler açık olsun, en hafif de söylesen duyulur!' böyle dedi.

Çaldık. Daha saz çalınmamış radyoda. Biz çalıp bitirdikten sorda, çiçekler geldi masanın üzerine, herkes birer kart yazmış, dolu masanın üzeri. 'İstanbul halkı sizi çok sevdi,' dedi Mesut Cemil Bey, 'bak çiçeklere!'

Eeee, tabii biz çiçeği ne yapacağız, evimiz yok barkımız yok.. 'Bu buraya lâyık,' dedik biz çıktık. Arapkirli Mehmet Efendi diye bir adam duymuş gelmiş. Kapıda bizi beklermiş... Aldı bizi götürdü. Kuledibi'nde bir apartmanda kapıcıymış adam, zemin katta masayı kurdu, biz yiyip içiyoruz, çalıp çağırıyoruz...

Biz çıktıktan sonra rahmetli Atatürk telefon ediyor: 'Onlar kimse bana gönderin' diyor. Mesut Cemil Bey, 'Çıktılar adreslerini bilmiyom' diyor.

Polis müdüriyetine telefon ediyor, gece yarısına kadar arıyorlar İstanbul'u. Yok yok..!

Sabahleyin geldik radyoya Mesut Cemil Bey:

'Yahu neredeydiniz?' dedi. 'Bir fırsat kaçırdık ki...'

'Hayrola neymiş? Mesele böyle böyle, dedi.

'Eee, ne yapalım?'

'Ben bir mektup yazayım Yaver Şükrü (Tezer) Bey'e. Mektubu alın, sazı da alın doğrudan doğru Dolmabahçe Sarayı'na gidin. Ne çıkar ikbale bakalım?'

Yazdı mektubu... Gittik oraya, Polisler tanımıyor tabii... 'Ne o?' dediler, anlattık:

'Akşam Atatürk aratmış, şimdi duyduk geldik.'

'Evet evet... Bırakın,' dediler, geçtik içeriye.

Alt kata vardık, tabi orada oturanlar, paşalar, şunlar bunlar... Sazla varınca onlar da 'Ne istiyorsunuz?' diye sordular.

'Yaver Şükrü Bey'i göreceğiz'

Haber verdiler, geldi. Mektubu verdik, açtı okudu:

"O bir zevk zamanı idi malum ya, şimdi çalışma zamanı. Haber vermeme imkân yok, veremem,' dedi. Adresimizi aldı. 'Nerede olsanız bulurum eğer hatırlayacak olursa,' dedi. Öylelikle kaldı. Görüşemedik."[69] [70]

Bir şanssızlık eseri, Türk ulusunun çağlar boyunca, yetiştirebildiği iki değerli adamı karşı karşıya gelemedi. Bu durum, ölene kadar Âşık Veysel'in içinde bir yara olarak kaldı.

Âşık Veysel yılda üç beş ay yurdun dört biryanına gidiyor, bereketli Çukurovayı dolaşıyor, sonra köyüne gidip çifti çubuğuyla uğraşıyordu. Ünü günden güne yayılıyordu. Veysel'in hayatının kilometre taşlarından birisi de 1938 yılında Atatürk'ün ölümü üzerine söylediği, "Atatürk'e Ağıt" adlı deyişi olmuştu:

---

[69] Mustafa Ekmekçi, Âşık Veysel'le Konuşmalar... "Köyüm Perişan" Diye Veysel Ankara'da Kalmazdı... , Yeni Ortam 1.1.1973.

[70] Nedred Gürcan, Şairler Yaprağı, Dinar, 1956

"Ağlayalım Atatürk'e
Bütün dünya kan ağladı
Başbuğu olmuştu mülke
Geldi ecel can ağladı...." (Şiir No: 2)

Bu deyiş hemen plağa alınmış, radyolarda çalınmış, kasaba ve şehirlerde de hoparlörler aracılığı ile geniş kitlelere duyurulmuştu. Böylelikle Âşık Veysel'in yurt genelinde duyulmadığı yer kalmamıştı.

1940 yılından itibaren arkadaşı İbrahim'le yolları ayrıldı. Artık Küçük Veysel diye anılan Veysel Erkılıç'la gezmeye birlikte türkü söylemeye başlamışlardı.

KÖY ENSTİTÜLERİ

Âşık Veysel'in Şairliği Tanrı vergisiydi. Bundan yararlanmanın yollarını arayan Ahmet Kutsi Tecer, Sabahattin Eyüboğlu, Bedri Rahmi Eyüboğlu, İsmail Hakkı Tonguç ve Bedrettin Tuncel'in girişimleriyle Köy Enstitülerinde müzik öğretmenliğine başladı. Tonguç'un eğitim ordusuna katılarak, bir nefer gibi çalıştı. Âşık Veysel'in yaşamında ve kişiliğiyle sanatının oluşumunda en büyük etken, köy enstitülerinde saz öğretmenliği yaptığı dönemdi. Âşık Veysel'in 1941'de Arifiye'de başladığı görevine sonraki yıllarda Hasanoğlan (1942), Çifteler (1943), Kastamonu-Gölköy (1945), Yıldızeli (1945), Samsun-Ladik ve Akpınar Köy Enstitüleri'nde (1946) devam etti.

Köy Enstitüleri fikri (17 Şubat- 4 Mart 1923) 1. İzmir İktisat Kongresinde kendini göstermişti. Köye eğitim hizmeti 1936'da başlamıştı. Bu tarih de 35.000 köyde ilkokul yoktu. 16 Milyon nüfusun 12 milyonu köylüydü. 1936'da deneme amaçlı başlayan "Köy Enstitüleri" 1940'da yasallaşmış, 1942'de Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitüsü açılmış ve 1946'da sayıları 21'e ulaşmıştı. 1946'ya kadar köylerdeki öğretmen açığını kapatan 16.400 kadın ve erkek öğretmen ile 7300 sağlık memuru ve 8756 eğitmen yetiştirmişti.

Köy Enstitüleri'nde yaşam, dönemin öğretmen ve öğrencilerinin anlatımı ile tam "birliktelik, katılım, yetki" ve "sorumluluk" eksenlerine oturtulmuştu. Cumhuriyeti kuran genç kadro, büyük çoğunluğu köylü olan ve aynı oranda okuma yazma bilmeyen toplumu kısa yoldan okuryazar

yapmak istiyordu. Çünkü köy çocukları bu modelde hem eğitiliyor hem de geleceklerini hazırlıyorlardı. Küçücük çocuk köyünden geldiği gibi üretimin içerisine giriyor, kendi okulunu kendisi yapıyor, koyun güdüyor, müzik yapıyor, klasik eserler okuyordu.

Hasan Ali Yücel Milli Eğitim Bakanlığı döneminde dünya klasiklerini Türkçe'ye tercüme ettirmişti. Köy enstitüleri öğrencileri her sene yirmi beş klasik romanı okumakla yükümlüydü. Bu sayede zeki köy çocuklarından engin entelektüel birikimleri olan aydınlar oluşuyordu. Bu aydın köy öğretmenleri en az bir tane müzik aletini çalmasını da öğreniyordu. Âşık Veysel köy enstitülerinde müzik derslerinde öğrencilere bağlama çalmasını gösteriyordu.

Enstitü bir kovana misaldir
Her türlü çiçekten alır bal yapar
Yurdumuz içinde doğru bir yoldur
Memlekete kanat takar kol yapar

Mahmudiye Hamidiye çifteler
Enstitü köylere yapacak neler
Bu toplu fikirle dağları deler
Kimisi makine kimi bel yapar

.....

Yiğitlik cesurluk yılmaz yorulmaz
Tembellere hazır sofra kurulmaz
Veysel'in elinden hiçbir iş gelmez
Çalı gibi yaprak açar gül yapar (Şiir No.: 73)

Veysel'in Köy Enstitülerindeki görevi 1946 yılına kadar sürdü. Oralarda Sabahattin Eyuboğlu, Ruhi Su, Yaşar Kemal... gibi aydınlarla dostluk kurdu. Onu, Hasanoğlan Köy Enstitüsü'ndeyken gören Yaşar Kemal, şöyle anlatı:

"...Veysel en yeni şiirlerini Hasanoğlan'da yazdı. Hem de en güzel şiirlerini Veysel yeni bir Veysel olduysa Hasanoğlan Köy Enstitüsünde oldu. Oradan saz

öğretmeni olarak yeni oluşan aşklı şevkli bir köy dünyasına katıldı. İlk yıllarda Hasanoğlan, yapmanın, yaratmanın bir sevinç şakımasındaydı. Veysel de bu şakımayı iliklerine kadar yaşadı. Ben Veysel'i o yıllarda tanıdım. Sevinçli bir şakımadaydı. 'Karacoğlan da böyle şakır mıydı?' diye sordum Veysel'e. Önce anlamaz gibi yaptı. Sonra birden güldü. Uzun güldü. 'Karacoğlan böyle şakıyamazdı fukara' dedi. 'Onun Hasanoğlan'ı yoktu.' dedi."[71]

Âşık Veysel, ünlü **"Kara Toprak"** şiirini 1943 yılında Eskişehir Çifteler Köy Enstitüsü'ndeyken söylemişti. "**Esti bahar yeli karlar eridi**" , "**Açtı bahar çiçekleri Ada'nın**" şiirlerini Arifiye'de **"Mektup" , "Gidiyorum gündüz gece", "Hayran oldum o dallara"** şiirlerini Hasanoğlan'da, yazmıştı.

Köy Enstitülerinde Âşık Veysel ne yapıyordu? Bu sorunun yanıtını şöyle vermişti:

"Oradaki görevim kurs için gelen eğitmen adaylarına ve diğer talebelere saz dersi vermekti. Benim için bir müzik salonu vardı. Orada hangi sınıfın hangi dersi olursa, sınıflar gelir, ben orada ders yapardım. Ben çalardım onlar dinlerler. Okulda sazları vardı. Talebeler onlarla çalarlardı. Sonra sazlarının düzenlerini yapardım. Mamafih bazı çocuklar çok merak ederler ve sazı öğrenirlerdi. Hatta zaman zaman karşılaştığım çocuklardan bazıları saz için memnuniyetlerini söylerlerdi. Ben o zaman kendimi mutlu hissederim."[72]

Köy Enstitülerinde Âşık Veysel'in karşılaştığı veya bir süre birlikte çalıştığı kişilerden biri Ruhi Su'ydu. Ruhi Su Veysel ile karşılaşmalarını şöyle anlatmıştı:

"Âşık Veysel'i 1941-1942 yıllarında tanıdım. Yanlış hatırlamıyorsam Köy Enstitüleri'nde beraber çalıştığımız zamanlar da oldu. Düşüncesinin ve sanatının gelişmesinde Köy Enstitüleri'nin büyük katkısı olmuştur. Hemen en güzel türkülerini o dönem içinde söyledi. Ama bu katkıların karşılıklı olduğunu da söylemeliyim. Hoşsohbet, çok efendi bir insandı. Biz de kendisinden çok şeyler öğrendik.

Veysel ile tanışmamız oldukça ilginç. Sanırım 1941 yıllarıydı. Ankara'da Ahmet Kutsi Tecer Bey'in evindeydim. Cevat Dursunoğlu, Tahsin Banguoğlu,

---

[71] Milliyet Sanat Dergisi, 30 Mart 1973. Sayı 26.

[72] Kutlu Özen, Âşık Veysel Selam Olsun Kucak Kucak, Dilek Matbaası Sivas 1998, s. 58.

Bedrettin Tuncer ve Muzaffer Sarısözen de vardı. Veysel Ankara'ya geldiği için böyle bir toplantı yapılacağım duyup ben de gitmiştim. Aslında ben de türkü söylediğim için, bir usta karşısında kendimi sınamak istiyordum. Birara, bu türkü söyleme arzumu belli ettim. "Pekala, hadi bakalım Ruhi Su, sen de bir iki türkü söyle" dediler. Bir saz eşliği olmadan birkaç türkü söyledim. Sonunda, "Nasıl buldun Veysel?" diye bir soru atıldı ortaya. Veysel düşündü; "Efendim dedi, dağlarda bir çiçek olur, onu alır şehre getirirsin, güzel saksılarda güzel topraklar içinde yetiştirir, geliştirirsin. Belki, bir gün daha güzel bir çiçek olur, ama eski kokusunu belli ki bulamayız" dedi. Bedrettin Tuncer, "Büyürün bakalım Ruhi Su" dedi. Ben bu davranışa biraz alındım. Gereken dersi de aldım. Ama işimin yanlış olmadığını da biliyordum. Benim aldığım müzik kültürü, ses eğitimi içinde görevim zaten, işte o başka çiçeği bulmaktı. O gelişmiş başka çiçeği... Bundan sonra da Veysel'le ilişkilerim ölünceye kadar sürdü. Köy Enstitülerinde birlikte çalıştığımız zamanlar bu ilk konuşmayı hatırladıkça Veysel çok üzülürdü."[73]

Âşık Veysel öğretmenlik yapmadığı Köy Enstitülerinin çoğunda konserler vermiş, konuk olduğu günlerde köylerden gelmiş öğrencilerle yakından ilgilenmişti. Bunların arasında Malatya /Akçadağ, Adana / Düziçi, Erzurum / Pulur, İstanbul / Kepirtepe, Çanakkale / Savaştepe Enstitüleri de vardı.[74]

Âşık Veysel Köy Enstitülerinden niçin ayrıldı? Erdoğan Alkan'a şöyle yazmıştı:

"Âşık Veysel 'Bugün mektup aldım gül yüzlü yardan / Bekletme sılada gel deyi yazmış / Sivralan köyünden bizim diyardan / Dağlar mor menevşe gül deyi yazmış, (Şiir No.:167)' dizeleriyle başlayan o çok güzel 'Mektup' şiirinin öyküsünü bana şöyle anlattı: 'Enstitülerdeki hayat beni sıktı. Günde bir iki saat derse girer sonra bir odada yapayalnız kalırdım. Oturup sanki karımdan mektup almış gibi bu şiiri yazdım. Köyünü özlemiş diye izinli gönderdiler. En son Lâdik'te çalıştım. On beş gün izinli köye döndüm, bir daha geri gitmedim.' Bunları söyledikten sonra Âşık,

[73] Ruhi Su, Âşık Veysel, Yelken Dergisi, Sayı: 194, Nisan 1973, s. 14.

[74] İbrahim Aslanoğlu. Âşık Veysel. Sivas: Ata Kitabevi, 1967 s. 30; Ali Berat Alptekin. Âşık Veysel-Türküz Türkü Çağırırız, Akçağ Yayınları. Ankara 2002; Metin Turan, Âşık Veysel Yaşamı, Sanatı, Şiirleri. Ürün Yayınları. Ankara 1994.

bilgi dağarcığının varsıllaşmasında köy enstitülerinin büyük payı olduğunu da ekledi."[75]

Âşık Veysel'in uzun ince yolunda Köy Enstitülerinin önemli bir yeri vardı. Ama o "Bülbülü altın kafese koymuşlar, ah vatanım demiş" dercesine o köyünü, kasabasını, ilini özlüyor, özgür olmak istiyordu.

Âşık Veysel'e "Köyden şehre niçin taşınmıyorsun?" diye sormuşlardı. Şöyle demişti:

"İstesem taşınırdım. Amma oradan ayrılmak istemedim. Çünkü beni kasabalar sıkıyor. Sebebine gelince, zaten insanlarda dört kapı var. Göz, kulak. Göz zaten kapanmış. Her duygum kulaktan olduğu için, böyle gürültülü yerlerde kulağı da o kapatıyor, onun için... Sonra bir hal daha vardır ki, mesela buraya geldim, oturdum kapandım. Kendi kendime çıkıp dışarıyı gezemem. Ama köyde olursam istediğim eve gidebiliyorum. Çıkıp kendi kendime geziyorum. Burada elinden tutunca nereyi gezersen kendine hâkim değilsin. Onun evinde geziyorsun."

"Köyde Ahmet'in yardımı olmadan gezebiliyor musun?

"Gezerim."

"Her işi köyde kendin yapıyorsun öyleyse, kimsenin yardımına ihtiyaç kalmıyor."

"Üç kilometre bahçe var, oraya gidip gelirim yalnız."

"Ne yapıyorsun bahçede?"

"Giderim ağaçların içinde eğlenirim. Vakit geçiririm, Elma bahçesi var."[76]

Âşık Veysel bir şiirinde, enstitülerde okuyan öğrencilere "Uyarın köylüyü varsın ayılsın / Enstitü kuvveti yurda yayılsın / Herkes kazancının yolunu bilsin / Öğretmenler iz gösterir yol yapar (Şiir No.:73)" diyordu. Köylünün eğitilmesi ve uyarılması kuşkular yarattı. Enstitüler kapatılmaya 1940'lı yılların sonunda başlamıştı. 1954'te Köy Enstitüleri tümüyle kapatıldı. Âşık Veysel, her zaman, enstitüleri kapatanların karşısında

[75] Erdoğan Alkan, Âşık Veysel Şatıroğlu'nun Yaşam Öyküsü ve Şiiri, 21 Mart 1993 Anma gecesinde konuşma metni. Gülağ Öz, a.g.e. s.22. Erdoğan Alkan, Kör Oldum Veysel Oldum, E Yayınları İstanbul 1991.

[76] Mustafa Ekmekçi, Âşık Veysel'le Konuşmalar, Yeni Ortam Gazetesi 1 Ocak 1973.

oldu. Son yıllarına kadar, Köy Enstitüleri bayramlarına sazıyla sözüyle katıldı.

HALKEVLERİ

"Sarsılmaz halkevi sağlam temeli
Halka ışık tutar yorulmaz eli
Halka hizmet kuruluşu emeli
Atatürk sesi var halkevlerinde..." (Şiir No.: 138)

Âşık Veysel'in 1940'lı yıllarda vücut bulduğu sanat mahfillerinin başında halkevleri geliyordu. 1943'de Ankara Halkevi'nde orkestra eşliğinde bağlama çalan Âşık Veysel'in şiirlerinin toplandığı ilk kitabı 'Deyişler', 1944'te Halkevleri Genel Merkezi tarafından yayımlanırdı.

Âşık Veysel'in sevdiği bir kuruluş da halkevleridir. Halkevleri dergilerinde, halk ozanlarına yer veriliyordu. Bu kuruluşlarda, halk türküleri aşağılanmıyor, geliştirilmeye çalışılıyordu.

1932-1951 arasında halkevleri dergi, kitap ve broşür olarak birçok yayın yapmıştı. Hemen hemen her halkevi şubesinin bir dergisi vardı. Bunların sayısı bazı yıllarda yetmişi kadar çıkmıştı. Etkinliklerin bir bölümünün maliyeti devletçe, bir bölümünde mahalli idarelerce karşılanıyordu. Dergilerin yayın politikası belli bir merkezden ve özellikle Ülkü dergisinin patronajı altında yürütülmekteydi. Ülkü dergisi bu dönemde diğer bütün halkevi dergilerine bir model oluşturmuş, onları yönlendirmişti.[77]

Halkevleri, şubeleri aracılığıyla Anadolu'da Türk Halk Edebiyatı ve Türk folkloruna ilişkin geniş bir tarama ve derleme çalışmaları yapmaktaydı. Halkevlerinin edebiyatımıza en önemli katkısı bu olmuştu. Bu bağamda halk destan, masal, hikâye ve türküleri, halk inanmaları, gelenek ve görenekleri konusunda birçok materyal derlenmiş, eski halk şairlerinin hayat ve eserlerine ilişkin eserler ve makaleler yayımlanmış, yeni halk şairleri tanıtılmış ve aktüel bir hale getirilmişti. Hayat ve eserleri hakkında kitap yazılan halk şairleri arasında Karacaoğlan, Emrah, Âşık

[77] Mahmut Şakiroğlu, "Halkevi Dergileri ve Neşriyatı", Kebikeç, yıl 2, Sayı: 3, 1996, s. 131-142.

Sümmani, Darendeli Remzi, Deliktaşlı Ruhsati, Deliktaşlı Münhaci, Şarkışlalı Serdari, Toklumenli Âşık Sait gibi ozanlarımızı örnek olarak verebiliriz. Bundan başka halkevleri bir şehrin yetiştirdiği şairleri ele alan kitaplar, söz gelişi İzmir Şairleri Antolojisi, Sille Halk Şairleri Sivas Şairleri, Merzifon Şairleri gibi eserler de yayımlayarak birçok halk şairi hakkında ilk bilgilere bugün ulaşmamıza kaynak olmuşlardı. Bu çalışmalar sonucunda adeta "Anadolunun etnografiik, sosyolojik ve folklorik bir haritası" çıkarılmıştı.[78]

Bu yılların en önemli edebî olaylarından birisi, Âşık Veysel'in keşfedilmesi ve ülke çapında tanıtılması olmuştu.[79] 1932-1950 yılları arasında halkevlerinin yayımladığı 70 dergi ve 250'den fazla kitapta binlerce şiir, yüzlerce öykü, onlarca piyes yayınlanmıştı. Atatürk ve İnönü döneminde zamanın önde gelen birçok fikir, sanat ve edebiyat adamı Ülkü dergisinin yazar kadrosunda yer alarak dergiye dikkate değer katkılarda bulunmuştu. Dergi, Fuat Köprülü, Ahmet Kutsi Tecer ve Bedrettin Tuncel gibi bilim ve sanat dünyamızın büyük isimleri tarafından yönetilmekteydi.

Âşık Veysel diyor ki bir şiirinde: "Halkevinin dokuz kolu / Bir kolu var binbir dalı /Yaprak dahi köke bağlı / Halkın evi, Hakkın evi" (Şiir No.: 62) Halkevlerinin dokuz kolu vardı. Bu kollar şunlardı:

1- Dil, Edebiyat ve Tarih Kolu, 2- Müze ve Sergi Kolu, 3- Güzel Sanatlar Kolu, 4- Temsil Kolu, 5- Spor Kolu, 6- Halk Dershaneleri ve Temsil Kolu, 7- Kütüphane ve Neşriyat Kolu, 8- Köycüler Kolu, 9- İçtimai Yardım Kolu.[80]

Halkevleri Dokuz Kol'dan yaptığı çalışmalarda Ülkü Dergisi'nin önemi büyüktü. 1933 yılında yayına başlayan Ülkü Dergisi "Milli kültür, milli tarih, milli dil ve milli ekonomi yaratma" yı ülkü edinmişti. Koca Veysel de bu ülküyle coşarak şöyle sesleniyordu:

---

[78] Halkevleri 1932-1933, 103 Halkevi geçen yıllarda nasıl çalıştı, b.t.y., s. 18.

[79] Ömer Faruk Huyugüzel, Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatında Halkevlerinin Rolü, Halkevlerinin 70. Yılı Anma Programı Paneli bildirisi. Atatür Yolu Dergisi VI/23 (1999) 391-400.

[80] Atatürk dokuz rakamını önemsiyordu. 8 Nisan 1923'te CHP programına koyduğu umde sayısı da dokuzdu.

"Asil Türk Milleti çalışır Veysel
Çalışana ekmek çağırır gel gel
Asla mağdur olmaz çalışan el
İnanç var, iman var Halkevlerinde (138)"

Âşık Veysel, en güzel yirmi üç şiirini Halkevleri Genel Merkezi'nin yayın organı "Ülkü" dergisinde yayımladı: "Toprak", "Sen Bir Ceylan Olsan Ben de Bir Avcı", "Derdimi Dökersem Derin Dereye", "Mektup", "Tanrı'ya Hitap", "Arzusun Çektiğim Beserek Dağı", "Bizim Eller Yaylasına Yürümüş" ve diğerleri. Yine Âşık Veysel'in ilk kitabı Deyişler'i Ahmet Kutsi Tecer hazırlamış ve Halkevleri tarafından 1944 ve 1949 yılında yayınlanmıştı. Ancak son yıllarda Ülkü Dergisi'nde şiirlerine müdahale ediliyordu. Bu da Veysel'in hoşuna gitmiyordu.

1950 yıllarına doğru, Türkiye'de toplumsal ve politik eleştiri yapmak tehlikeli sayılıyordu. Âşık Veysel'in eleştirici bazı şiirleri, sonra haberi olmadan değiştirilmişti. Örneğin, 16 Nisan 1948 günkü Ülkü dergisi'nde (III 2/15) "Tanrı'ya Hitap" adıyla bir şiiri Şöyle yayımlanmıştı:

Memleketi gören sensin
Yok gözünde perde senin
Haksıza yol veren sensin
Yok mu suçun burda senin (Şiir No: 41)

Memleketin eleştirisinden hoşlanmayan güçler, sonraki tüm yayımlarında şiiri, "Bu âlemi gören sensin"e çevirmişti. Öte yandan yine Ülkü'nün Haziran 1948 sayısında yayımlanan "19 Mayıs Destanı"nın "İnönü üfledi ateş alıştı" diye başlayan dörtlüğü, 1950'den sonraki yayımlarında kaldırılmıştı.

Âşık Veysel'in Halkevleri ve Ülkü Dergisi ile ilişkisi 1950 yılına kadar sürdü. 14 Mayıs 1950'den[81] sonra Âşık Veysel'in Ülkü'de şiirleri görülmedi.

[81] Bu tarihte Demokrat Parti seçim kazanmıştı

1927 Yılında İçişleri bakanı olan Şükrü Kaya,[82] halk şiirine ve ozanlarına sıcak bakmıyordu. O yılların Valileri de Bakan'ın görüşleri doğrultusunda davranıyorlardı. Âşık Veysel o yılları anlatırken şöyle demişti:

"Elimizde sazla bir kasabaya bile gidemiyorduk. Hem ayıp hem de günahtı. Bir polis bir jandarma görmesin hemen sazımı elimden alıyor, doğru fırına atıyordu. Ayağımızın bağını Ahmet Kutsi Bey çözdü. Elimize bir kâğıt vermişti. Her gittiğimiz yerde gösteriyorduk. Böylece serbest dolaşma imkânına sahip olduk."[83]

Âşık Veysel, İbrahim Aslanoğlu'na şöyle anlatmıştı:[84]

"Bir gün arkadaşım İbrahim'le Adana'ya gitmiştik. Bakırcılar içinde gezerken bir meraklı bizi dükkânına çağırdı. Oturduk. Arzusu üzerine saz çalmaya başladık. Meğer dükkânın asıl sahibi bir komşusu ile karşı dükkânda namaz kılıyormuş. Sesi duyar duyar hemen koşup yanımıza geldi. Ağzına geleni saymaya başladı. Nerdeyse kolumuzdan tutup bizi kapı dışarı edecekti. Allah'ın ve peygamberin men ettiği bu sazı çalacağımıza, cami avlusunda oturup dilenmek daha iyimiş. Dükkânda bes bereket kalmayacakmış. Bir sürü laf.

İstanbul'da da böyle bir hadise olmuştu. Tramvaya bindik gidiyorduk. Ayakta kaldığımızı gören bir genç hemen yerini bize terk etti. Oturduk. Bunu gören yaşlıca bir kadın gence çıkışmaya başladı. 'Zamane işte böyle diyordu; bir âlim bir hoca olsa yerlerinden bile kıpırdamazlar. Bunlar kim ki yer veriyorsun. Sazcı

---

[82] Şükrü Kaya (1883, İstanköy - 10 Ocak 1959, İstanbul), Osmanlı Devleti'nin son yıllarında çeşitli devlet görevleri yaptıktan sonra, Kurtuluş Savaşı'na katılmış, savaşın ardından kısa bir dönem İzmir Belediye Başkanlığını üstlendikten sonra Atatürk'ün yakın çalışma arkadaşlarından biri olmuş devlet ve siyaset adamıdır. 1883'de İstanköy'de doğdu. İlk ve ortaöğrenimini İstanköy'de yaptı. Midilli İdadisi'ni bitirdi. İstanbul'a giderek Galatasaray Sultanisi'ne girdi. Paris'e gitti, burada Hukuk Fakültesini bitirdi. İstanbul'un işgalinden sonra Malta'ya sürüldü. Malta'dan kaçarak Avrupa'ya gitti. Bir süre İtalya ve Almanya'da kaldıktan sonra Anadolu'ya geldi ve Milli Mücadeleye katıldı. Birinci Lozan Konferansı'na giden heyette danışman olarak çalıştı. Konferansta bulunduğu sırada İzmir Belediye Başkanlığına seçildi. II. Dönem Menteşe, III., IV.ve V. Dönem Muğla Milletvekilliği yaptı. 1924 yılında İsmet Paşa Hükümetinde Tarım Bakanlığı yaptı. Fethi Bey Hükümetinde Dışişleri Bakanlığına getirildi (1923-1924). Hükümetin istifasıyla bu görevden ayrıldı. 4. İsmet Paşa Hükümetinde İçişleri Bakanlığı'nda bulundu. Bundan sonra Atatürk'ün ölümüne kadar kurulan bütün hükümetlerde (1927-1938) aynı görevi sürdürdü. Cumhuriyet tarihinde en uzun süre İçişleri Bakanlığı yapan siyasetçidir. (4028 gün) Şükrü Kaya 1959 yılında İstanbul'da öldü.

[83] Şükrü Günbulut, Ölümünün Otuzuncu Yılında Âşık Veysel, Folklor/Edebiyat Sayı:34 2003/2 Sayfa:235.

[84] İbrahim Aslanoğlu, Âşık Veysel, Sivas 1967, s:16.

değil mi? Saz çalıncaya kadar dilenseler ne var?' Taş atmaya devam edecekti ama bereket durakta indi de dilinden kurtulduk..."

Âşık Veysel'in yıldızı günden güne parlıyordu. Bazı çevreler, "Gözü görmez, okuma yazma bilmez köylü bu şiirleri söyleyemez. Belli ki aydın bir kısım insanlar yazıyor, ona öğretiyorlar," diyorlardı. Bu iddiayı öne atanlar örnekler veriyorlardı: "Mesela: 'Atatürk'e ağıt' şiirindeki Semerkant, Buhara şehirlerini o nereden bilecek. Mutlaka başkaları ilave etmiştir." İbrahim Aslanoğlu hocamıza göre, bu iddiada bulunanlar Ahmet Kutsi Tecer'i ima ediyorlardı. Âşık Veysel şu yanıtı vermişti:

"Evvelce köyde radyo gramofon yoktu. Oturup saz çalar, kitap okuturduk. Semerkant, Buhara şehirleri işte o kitaplardan kulağımda kaldı. Bilmeyecek ne var ki?

Kutsi bey, şimdiye kadar bir kelimeyi bile değiştirmedi. O 'içinden nasıl geliyorsa öyle söyle. Başkasının sözünü karıştırmak şiirin benliğini bozar,' derdi. Kutsi Bey bu düşünce ile şiirlerime söz karıştırmamıştır ama iyiliği ve yardımı çok olmuştur. Efendim, coşkun bir dere çağıl çağıl akar. Ekseriya sağa sola da taşıp zararlı olur. Halbu ki onu bir arkın içine sokup, yanını da bentle kapatırsak durulur, faydalı olur. Kutsi bey beni işte bu bendin içine soktu. Şiirlerimi götürdüğüm zaman her seferinde de 'Aferin, iyi olmuş; ileride daha iyi olacak' diye daima beni teşvik etti. Ben de yüzümün kara çıkmaması için elimden geldiği kadar iyi olmasına çalıştım."

Âşık Veysel, 1946 yılında Köy Enstitülerini bıraktıktan sonra, yurdun dört bir yanın gezmekle birlikte köyüne daha çok zaman ayırma imkânı bulmuştu.

MEĞER KÖR OLAN BİZMİŞİZ

Âşık Veysel'in bir başka özelliği, tarım mücahidi olması ve toprak sevgisini, ağaç sevgisini şiirlerinde öğretmesidir.

Gidip görenler olmuştur. Sivrialan bir güzel köydür de, yurt olalı bağ nedir, bahçe nedir bilmemişti.

"Atalarımız denemiş, olmamış. Bu toprağın özü bozuk " derlermiş köylüler. Ama Veysel takmış kafasına. Toprak var, su var. Olmayan ne?

Olmayan, aklıyla yüreğini birleştirip bu konuyu kendine iş edinecek biri. O da Âşık Veysel olmuş. Düşünmüş bir. İnsan meram etti mi gerçekleşmeyecek bir şey yoktur. Toprak ta öyle bir cevher var ki, sen bir ver, ondan sonra hiç sorma o kaç verecek. Kardeşinden yardım istemiş. Kabul etmiş. Ucun ucun kazmaya, tohumlar ekmeğe, fideler dikmeğe başlamışlar. Görenler güler geçermiş:

"Dedelerimiz, bu Allahın köründen daha az mı bilirdi. Onlar düşünüp girişmemişler böyle bir işe." derlermiş. İçin için alay ederlermiş.

Ne ki alay edenlerin evdeki hesabı çarşıya uymamış. O "Allah'ın körü" Veysel'in bahçesi bir olmuş ki, anlatmaya dil ister. İçerisinde kaysıdan kiraza, elmadan cevize ne arasan var. Bu kez köylüler utanır olmuşlar. "Meğer aslında kör olan bizmişiz. Bizim bakar gözle göremediğimizi, gözü görmez bir âşık yüreğiyle, gönül gözüyle görmüş," demişler.

Âşık Veysel'e fidelerin bir bölümünü Sabahattin Eyüpoğlu, bir bölümünü de Gemerekli bir Ziraat Mühendisi temin etmişti.

Bir söyleşide bu olayı şöyle anlatmıştı:

"Ben 1949'da diktirdim. Ben dikerken herkes bana güldü. Hee!, dediler. Burada elma yetişecek? Şimdiye kadar adamların aklı yokmuş da? Bu elma yetiştirecek burada. Dinlemedim diktim. Rahmetli ağabeyim vardı. Onu da bahçenin başına koydum, baktı. Elma yetişince köylüler Ulaaan, Veysel kör değilmiş, biz körmüşüz, dediler. Şimdi bizim bahçe ile köyün arası elmalarla dolu. Herkes dikiyor. Civar köyler de başladılar. Şimdi Şarkışla'da ünlenmiş. Âşık Veysel'in elması diye satıyor satıcılar. Niğde'den getiriyorlar, yine öyle. Vallahi öyle..."

Veysel'in meyve bahçesi köyün gurur kaynağı olmuş. Veysel'dir, toprak ona bunca cömert davranır da, o boş durur mu?

"Tarlam sana üç yüz fidan aşlasam
Tarla coşar fidan coşar el coşar
Gücüm yetse hemen işe başlasam
Kazma coşar kürek coşar bel coşar

Muhitime örnek olsun maksadım
Sevinir evlâdım söylenir adım
Hız ile yürürdüm olsa kanadım
Yolcu coşar ayak coşar yol coşar..." (Şiir No.:157)

JÜBİLE VE GÖZLERİNİN AÇILMASI KONUSU

1952 yılında önce 20 Nisan'da Ankara'da, daha sonra 13 Mayıs'ta İstanbul'da Âşık Veysel için jübile yapıldı. İstanbul'da Türk Folkloru Araştırmaları dergisinin sahibi İhsan Hınçer'in ön ayak olmasıyla hazırlanan programın sunuculuğunu İstanbul Radyosu Spikerlerinden Tarık Gürcan yaptı. Geceye konuşmacı olarak Ahmet Kutsi Tecer, Eflatun Cem Güney, Mesut Cemil, Behçet Kemal Çağlar, Vedat Nedim Tör, Bedri Rahmi Eyüboğlu katılmıştı. Âşık Veysel'in şiirlerini okuyanlar arasında Orhan Arıburnu, Yaşar Kemal, Ercument Behzat Lav, Vedat Nedim Tör bulunmaktaydı.[85]

İstanbul Spor ve Sergi Sarayı'nda Ahmet Kutsi Tecer şöyle diyordu:

"Aramızda onun çok yürekten hayranları ve dostluğu ile övünen birçoklarımız bulunuyor. Ben de bunlardan biriyim.

Halk şiirinin az zamanda bu derece yaygın bir hal alması, gelişmesi Âşık Veysel'in o eşsiz şahsiyeti sayesinde olmuştur. O sazının sesi gibi şiirlerinin sesini de çok içten, çok derinden kavramayı ve hayatın akışına göre düzenlemeyi bilmiştir. Bütün bunlarda hayatın kendisi kadar halis bir şahsiyet ortaya koymuştur."

Aynı yıl İstanbul'da bazı göz doktorları, gözünü açmak umuduyla kendisini ameliyat yapmak istediklerini söylediler. Kabul etmedi. Yaşar Özürküt'ün kendisi ile yaptığı röportajda bu konu hakkında şöyle demişti:

"Evet evet... Mesela ben, bu şey olmaz ama icap etti söyleyim... Şeyde İstanbul'da geldiler 'gözlerini açalım' dediler. İstemem dedim...' Yahu nasıl olur da istemezsin. Bu fırsatı insan kaçırır mı?' dediler. İstemem dedim tekrar. 'Sebebi' dediler. 'Sebebiyse, ben şimdiye kadar kafamda bir yuva kurmuşum. Gözüm açılırsa, o yuva dağılır. Tekrar kurmaya imkan olmaz. Bu yuvayı dağıtmak istemiyorum' dedim. Adamlar da gittiler. Onun üzerine şunu yazmıştım. Siz diyorsunuz ki geniş anlamlar var şunlar bunlar.

---

[85] Ali Berat Alptekin, Âşık Veysel-Türküz Türkü Çağırırız. Ankara: Akçağ Yayınları. 2004, s 29. / Hüseyin Buluz, "Hemşehrim Âşık Veysel" Maya Dergisi, 41(4): 1982, s 45. - Abdullah Demiral "Âşık Veysel'in İlk Yılları" Maya Dergisi, 1982 41(4): s. 42-43.

'Bir küçük dünyam var içimde benim
Mihnetim ziynetim bana kâfidir
Görenler dar görür geniştir bana
Sohbetim ülfetim bana kâfidir

İstemem dünyanın saltanatını
Süslü giyimini Arap atını
Bilirsem Türklüğüm var kıymetini
Vatanım milletim bana kâfidir

İsterdim hayatta düşmanla savaş
Milletime kurban olaydı bu baş
Nasip değil imiş şehitlik kardaş
İmanım niyetim bana kâfidir

Dünya geniş olsun ister dar olsun
Yeter ki kalbimde iman var olsun
Her zaman milletim bahtiyar olsun
Rütbemle mesnedim bana kâfidir

İçimde beslerim bir büyük ordu
Çiğnesin düşmanı yükseltsin yurdu
Azmi zihniyeti Veysel'in derdi
İşte bu niyetim bana kâfidir' (Şiir No: 34)

Benim âlemim, herkesin âlemine karşı bir âlem değil. Çünkü dünyadan biha-berim. Dünyayı gezdim, ne gördüm. Hiçbir şey görmedim. Yalnız dünya beni gördü. Ben dünyada gezdim, işte Ankara'dayım ne görüyorum. Hiç. Ama âlem beni görüyor. Benim dünyaya gelişim, gidişim bu şekilde.

- Fakat öyle bir dünya görüşü var ki sizde; herkesin göremediğini görüyor-sunuz. Biz ağacı görüyoruz, fakat sizin görüşleriniz gibi göremiyoruz. Bu görüş Karacaoğlan, Pir Sultan, Dadaloğlu gibi, ya da Âşık Veli, Kemter Baba gibi asırlar ötesine kalacak bir görüş, bir deyiş. Fakat onların şanssızlığı, teybin, bantın, plağın, pikabın olmayışı.

-Olmayışı evet.

-Böyle canlı kalamamışlar. Şimdi ben sizden, çok özel bir şey isteyeceğim. Diyeceğim ki Âşık Veysel, 2000 yılında, ya da 2100 yılında, Allah hepimize uzun ömür versin ama her halde 2000'li yıllarda olmayacağız.

-Olmayacağız.

-Ama radyo olacak ve şu bant kalacak radyoya. Diyeceğim ki Âşık Veysel 2000'li yılların kuşağına sesleniyor, fakat kendisi yok. Biz de yokuz. Âşık Veysel o kuşağa ne der?

-Eveeet. Âşık Veysel o kuşağa ne der...

-Evet, şöyle söyleyeyim, yani istediğiniz gibi söyleyin. Ben hiç karışmayayım. Düşünün ki bizler yokuz dünyada. Fakat radyo var, dinleyicilerimiz var.

- Onlara söyleyişim şu olacak: Çalışmak, azim, fikir. Efendime söyleyeyim, bunlar mevcut olacak. Dönmeyecek azminden insanlar. O azminden dönmeyen insan, muhakkak erinde geçinde arzusuna ulaşır. Fakat azim deyince o da, biri yani yanlış yola azim etmiş, o muhakkak yolda kalır. Fakat doğru yola azmederse, o kendini bir selamete çıkartır. Ve ismini baki kor dünyada, kendi de baki kalmış olur. Yoksa yanlış yola azmetmiş, onun muhakkak bir gün kafasına vururlar. Ondan hayır çıkmaz. Çıksa kalsa bile herkes nefret eder. İnsanlar iki şeyle anılır; biri nefretle, biri rahmetle. Nefretle anıldıktan sonra, hiç anılmasın. ..."[86]

KARANLIK DÜNYA

1952 yılında Âşık Veysel'in hayatı beyaz perdeye aktarıldı. Karanlık Dünya adını taşıyan filmin senaryosunu Bedri Rahmi Eyüboğlu[87] yaz-

[86] 21 Aralık 1972 tarihinde Yaşar Özürküt'ün Ankara'da Yüksek İhtisas Hastane'sinde yaptığı söyleşi ilk kez Âşık Veysel'in öldüğü gün olan 21 Mart 1973 de TRT radyolarında yayımlanmıştır.

[87] Ressam, şair ve yazar olan Bedri Rahmi Eyuboğlu, 1911 yılında Giresun-Görele'de doğdu. 1975 yılında İstanbul'da öldü. Güzel Sanatlar Akademisi'nde başlayan resim öğrenimini Paris'te sürdüren Eyuboğlu, daha sonra Türkiye'ye döndü ve ölümüne kadar Güzel Sanatlar Akademisi'nde ders verdi. Yerel yaşama ilişkin gözlemlerini, yazma, kilim gibi yerel kültürel değerlerdeki malzemeyle buluşturarak tablolarına yansıttı. Halk kaynağından beslenen sanat anlayışı şiirlerinin de temeli oldu. Şiirlerinde, masallardan, söylencelerden, türkülerden yararlanarak, doğa tutkusunu, insan sevgisini, yaşama sevincini, toplumsal sorunları yansıttı.

mıştı. Filmin yönetmeni Metin Erksan, Yapımcısı Nafiz Duru, görüntü yönetmeni Fehi Mürenler'di. Müziğini Orhan Barlas yapmıştı. Oyuncuları arasında Âşık Veysel'in dışında Ayfer Feray, Ahmet Say, Kemal Bekir, Hakkı Ruşen Aclan Sayılgan vardı.[88]

Âşık Veysel'in gerçek yaşam öyküsü, gerçek mekânlarda, ozanın köyünde canlandırılmak istenmişti. Başarılı bir çalışmaydı. Ancak, çileli ozanın, çileyi yaşamını anlatan filmi de çileli günler bekliyordu. Karanlık Dünya çevrilip bittiğinde sansür el koydu. Film reddedildi. Türk köylüsü bu şartlarda yaşayamaz, denildi. Onlara göre, Demokrat Parti'den sonra köylünün durumunun değiştiği vurgulanmalıydı. Filmin gösterim izini alınması için bu şart koşulmuştu.

Âşık Veysel, İstanbul'a çağrıldı. Orada düşünüp taşınıldı. Film çekimi için yeni, modern bir köy kurmaya karar verildi. Şöyle Amerikan köyleri gibi bir şey olacaktı. Gel gör ki 1952 yılında bir tane de olsa Amerikan köyü kurmaya kimsenin gücü yetmedi. O zaman Türkiye'nin en iyi köyünde çekelim dediler. Türkiye'nin en iyi köyü yoktu. O zaman bir kasaba bulundu. Veysel oraya gönderildi. Kasabaya birkaç traktör birkaç da biçerdöver yollandı. Filmin sahneleri kesildi. Yeni sahneler eklendi. Bu haliyle 1953'de gösterim izni aldı. Ama Metin Erksan'ın ilk çalışması anlamsız hale gelmişti. Gösterime girdiği haliyle film başarısızdı.[89]

Filmde Veysel, uzun bir gurbetten sonra köyüne gelmişti. Köyündeki gelişmeyi görerek şaşırmaktaydı. Traktörleri, biçerdöverleri, güzel evleri görüp hayrette kalmaktaydı. Film böylece sen sağ ben selamet bitiyordu. Filmin ana konusu Âşık Veysel'i gölgede bırakmıştı. Demokrat Parti, köylerimizi cennete çevirmiş, her tarafı bir küçük Amerika yapmıştı.

Âşık Veysel'in oğlu Ahmet Şatıroğlu şöyle anlattı: "Babam evde sedirin üstüne oturur gülümserdi bu filmi anımsayınca. 'Hadi traktörü soktunuz, biçerdöveri harıl harıl çalıştırdınız çevremde. Hadi gören inandı buna. Hadi eski damlar yıkıldı yerine güzelleri yapıldı. Ama şu dağları

---

[88] Sinamaturk.com kayıtları "http://www.sinematurk.com/film_genel/4448/Karanlik-Dunya---Asik-Veysel-in-Hayati"

[89] Ali Berat Alptekin, Âşık Veysel-Türküz Türkü Çağırırız. Akçağ Yayınları. Ahkara 2004, S. 29. / Cumhur Cambazoğlu, Kentin Türküsü Anadolu Pop Rock. İPan Yayıncılık. İstanbul 2009, s. 340. / Kutlu Özen, Âşık Veysel/Selam Olsun Kucak Kucak. Sivas: Dilek Ofset Matbaacılık 1998, s. 19. / M. Fahrettin Pakkan, "Şunda Bunda Âşık Veysel" Her Gün Gazetesi 25 Aralık 1953.

ne yaptınız. Sivrialan'ın boz dağları nereye gitti de yerine dümdüz bir ova geldi. Üstünde bin yıllık orman... Kimi aldatıyorsunuz siz. Gerçek Sivrialan yaralı bir köy. Her yanı çıban, bu çıbanları iyi etmeden, dünyanın en iyi boyasıyla boyasan iyileşmez. Yarayı sağaltmak lazım. Sağaltmak için de gizlememek gerek. Cerahati temizlemek gerek. Bu adamlar iş yapmak değil sahtekârlık peşinde. Göz boyama..."

1950'li yılların Âşık Veysel açısından önemli gelişmelerinden birisi 1957 yılı içinde Fransa'da Veysel'e ait türkülerden oluşan "Voyages d'Alin Gneerbrand, Âşık Veysel isimli bir kaset yayınlanması olmuştu.[90]

Erdoğan Alkan "Âşık Veysel" adlı bir yazısında; şöyle diyordu: "Samsun'da 1957'de Samsun Öğrencisi Derneği şiir gecesi düzenledi. Geceye; Âşık Veysel, Halide Nusret Zorlutuna, Bekir Sıtkı Erdoğan ve Osman Atilla, Jülide Güluzar katıldı."[91]

VATAN CEPHESİ VE ÂŞIK VEYSEL

1950'lı yılların sonlarına doğru, Âşık Veysel köyünden pek ayrılamıyordu. Bir yerlere gitmesine konserler vermesine yönetim sıcak bakmıyordu.

Âşık Veysel'in oğlu Bahri Şatıroğlu'nun konuya ilişkin şu sözleri çok dikkat çekicidir; *"...babamın bu ovadan dışarı çıkmasını, çalıp söylemesini yasakladılar. Yani kanun çıkarmadılar ama engellediler. Vali, babamın Vatan Cephesi'ne kaydolması, partiye geçmesi için çok gelip gitti. Babam kabul etmedi."*[92]

Veysel köyünde adeta göz hapsindeydi. Yıl 1959'du. Karlı, tipili bir kış günü Âşık Veysel, Sivas Yıldızeli Pamukpınar'dan geçerken belletmenlik yaptığı Yıldızeli Köy Enstitüsü'nü ziyaret etmek istedi, Fakat içeri almadılar.

Âşık Veysel'in, Şarkışla Ovası'ndan çıkıp Anadolu'nun herhangi bir yerinde türkü söyleyememesini sabırla karşılanmıyordu. Meclis'te 18 Nisan 1960'da "Tahkikat Komisyonu" kurulmuştu. Vatan Cephesi'ne

[90] İlhan Başgöz, "Dostlar Seni Unutmadı Âşık Veysel" Kültür Bakanlığı CD Çalışması. Kültür Bakanlığı. Ankara 2000, s. 4.

[91] Erdoğan Alkan, Âşık Veysel, Cumhuriyet Gazetesi, 27.8.1970

[92] Şükrü Günbulut, Âşık Veysel'le, Dost Dost Dergisi 1994, Sayı 2 Sayfa: 6.

katılanların adları her gün radyolarda okunuyordu. Topkapı'da, Kayseri'de, Uşak'ta İsmet İnönü'ye saldırılar düzenlenmişti. Bu olayları eleştirenler ""asi" ilân ediliyor, tutuklanıyordu. Sabrının da bir sonu vardı. Şunları söyledi:[93]

"Demokrasinin budur rejimi
Vatan milletindir kim kovar kimi
Sıkma savcıları kovma hâkimi
Şekavet yok adalet var bu yolda

Topkapı'da Kayseri'de Uşak'ta
Kimin hakkı vardır bu sefil halkta
Parmaklar oynuyor türlü nifakta
Selamet yok felaket var bu yolda
....." (Şiir No.:53)

"İŞTE ŞİMDİ KÖR OLDUM"

1960 yılı Veysel'in çok üzgün olduğu yıllardan biri oldu. 1940 yılında arkadaşı İbrahim'le yolları ayrılmıştı. O zaman henüz 27 yaşında olan Veysel Erkılıç ile gezmeye başladı. Küçük Veysel olarak anılan Veysel Erkılıç," Âşık Veysel'in tutan eli, gören gözüydü. Onun can yoldaşıydı. Her gittikleri yerde birlikte çalar çağırırlardı. Fikirleri de sesleri de birbirilerine uyardı.

4 Kasım 1960 günü öğlene doğru Sivrialan köyünde iki düğün binden yapılmaktaydı. Birden davulların sesi sustu. Sivrialan Köyündeki İlköğretim okul Müdürü Hüseyin Taştan gönderde bulunan Türk bayrağını yarıya indirerek köyde yas ilan etmişti. Acı haber hemen köye yayılıverdi. Âşık Veysel'in yirmi yılı aşkın süredir yol ve kader birliği yaptığı, sesini sesine kattığı yoldaşı, mihmandarı Küçük Veysel geçirdiği bir kalp krizi sonucunda hakka yürümüştü.

Bu ani ölüm herkesten çok Âşık Veysel'i sarstı. Olayı duyar duymaz acı içinde dudaklarından "İşte ben şimdi kör oldum." sözleri döküldü.

[93] Bakınız: Anılan şiirin dipnotu.

Veysel Erkılıç'ın evine gitti. Can dostunun bacısının boynuna sarıldı. Koca Veysel:

"Âşıklara hu geldi,
Harkı açın su geldi
Ellere düğün bayram
Bize haktan bu geldi"

diyerek çocuklar gibi hıçkıra hıçkıra ağladı.

Küçük Veysel genç hayata veda edince Veysel yalnız kaldı. O tarihten sonra son zamanlarına kadar O'na yolculuklarda oğlu Ahmet Şatıroğlu eşlik etti.

"Sivrialan.net" sitesinde Sivrialan'lı şair, yazar, araştırmacı, tiyatrocu Gülağ Öz'ün olduğunu sandığım bir yazı yer aldı. "Küçük Veysel" kimdir sorusunu yanıtlıyordu. Âşık Veysel'e ilişkin hazırlanan bir kitapta yirmi yıl onun her türlü sıkıntısına ortak olmuş, can dostu hakkındaki bu yazının kitap içeriğinde olmaması noksanlık olurdu. Sözünü ettiğimiz yazı aynen şöyleydi:

Âşık Veysel'in olduğu yerde onu nasıl anlatacağız diye bir durum çıkıyor karşımıza. İşte biz geçmişimiz ve geleceğimizle bir bağ kurarsak onu kolayca anlatabiliriz. Ben Küçük Veysel'i üç anlamda değerlendirmek istiyorum:

"1) Sivrialanlı Veysel Erkılıç: Bu Veysel normal bir vatandaş her Sivrialanlı gibi çocuklarının babası Veysel. Normal rençperlik yapan, Sivrialan'ın ormanlarını ve yaylasının havasını koklayarak yaşayan Veysel, köy ortamında arkadaşları olan Veysel. Zaman zaman onlarla iyi ilişkisi olan, zaman zamanla da kavga yapan Veysel.

2) Derviş Veysel. İşte Küçük Veysel'i Bu güne taşıyan önemli bir pınar. Bektaşilik geçmişten bu güne aydınlığı ve aydın olmayı belirleyen önemli bir faktördür. Küçük Veysel'in yetiştiği bu mekteptir. Bektaşi edep erkânı ve eğitim sistemi her iki Veysel'de de vardır. Zaten her insanı yetiştiren bir ocak bulunur. Sivrialanlı aydın Bektaşiler geleneksel eğitim sisteminde aydınlık yolu yakalamıştır. Bu anlamda Küçük Veysel'in bu yönünü önemsiyorum.

3) Âşık Veysel'in arkadaşı, yoldaşı Veysel: İşte bu anlamda Küçük Veysel bir değere ulaşıyor. Ulusal onurumuz Âşık Veysel'le yol arkadaşı olmak elbette bir erdem ister. Elbette belirli bir kültür düzeyi ister, elbette onun görmeyen gözle-

rinde ona yol gösteren olur. Âşık Veysel açısından bu seçim çok önemlidir. Neden Küçük Veysel'i yoldaş seçmiştir. Küçük Veysel meziyetleri olmayan sıradan bir kişi olsaydı, o da bir gün Âşık Veysel tarafından terk edilirdi. İşte iki Veysel'in yaşamında bunu göremiyoruz. Onları ancak ölüm ayırıyor. Küçük Veysel'in ölümünde Veysel Baba'nın söylediği bir söz şöyledir. " İşte ben şimdi kör oldum" İşte Âşık Veysel'in seçiciliği. İşte bu seçicilikte ikinci bir Veysel olarak adı anılmaya başlıyor. Kimi yerde türküleri birlikte söylüyorlar, kimi yerde her ikisi de birlikte saz çalıyorlar...

Bu olguları düşündüğümüzde küçük Veysel'in sanatçılığını da gözden düşüremeyiz. Çünkü Küçük Veysel'den bu güne gelen bir takım değerler elde mevcuttur. Sanıyorum Küçük Veysel'i bu günkü anmamızın nedeni de o olsa gerek. Türkü dünyasına giremeyeceğim, çükü onun uzmanları aramızda, konuyu onlar anlatacaklar sanırım.

Bu değerlerden yola çıkarak geleceğe de bakmanın yararı vardır sanırım. Çünkü bu anlamda Sivrialan köyünde yetişmiş birkaç değerden de söz etmemek haksızlık olur sanırım. Her iki Veysel'in de çağdaşı ve arkadaşı iki dede vardır Sivrialan Köyünde. Bunların bir birinden etkilememesini düşünmek saflık olur. Birisi Ali Özsoy Dede. Dedelik gelenek icabı bir bakıma kültür taşıyıcı anlamını da içerir. Hıdır ve Ali Dedeler yakın akraba ve aynı ocağın iki dedesi ve son halkasıdır diyebilirim. Bunların taşıdıkları kültürü yaşlı Sivrialanlılar çok iyi bilirler. Bu günün gençlerine sadece araştırma için bir yol göstermek istiyorum. Hıdır Dede'nin elimizde CD'leri var. Dedelikten gelen, daha doğru bir söylemle yaşadığı kökten gelen deyişlerini ve makamlarını bir dinlemek gerek. Ve Veysel'in türkülerindeki makamlardan zerre kadar farklılık taşımadıkları görülecektir. Bu gün onlar da bıraktığı değerlerle yaşıyorlar.

Veysel'lerin yol çizgisinde yetişen birkaç değerimizin de ismini vermek istiyorum, belki aralarında unuttuklarım da olabilir. Veysel Kaymak, önemli bir değerdir. Bekir Sami Bozkurt, Ahmet Hoşnut, uzun süredir şiir yazan Veyselerin toprağının değerleri, daha beride iki Ali Güç var, Hıdır oğlu Ali Güç, Abbas oğlu Ali Güç, Veysel oğlu Hasan Erkılıç, Mustafa Çam, Fadime Özer. Bunlar benim bildiklerim. İşte Veysel toprağının zenginlikleri bunlar bu günü yarına taşıyacak değerlerdir. Teşvik etmeli, özendirmelidir ki nice Veyseller çıksın o topraktan..." [94]

[94] http://www.sivrialan.net/index.php?option=com_content&task=view&id=25&Itemid=29

YALNIZ BAŞINA KALMIŞ

1964 yılında, İstanbul'a gelmişti Âşık Veysel. Sirkeci'de küçük bir otelde kalıyor, sağlık sorunlarını çözmek için uğraşıyordu. Pek arayanı soranı yoktu. Henüz Fikret Kızılok, Esin Afşar onun ezgilerini keşfetmemişti. Akşam Gazetesi'nden Yener Süsoy, Veysel'i otelde ziyaret etti, dertlerini dinledi. Bu röportaj şöyleydi:

"Sirkeci'nin Afyon Eskişehir oteli tekinsiz bir mekân, ucuz cinsten. Odada üç yatak var. Pencerenin hemen yanındakinde bağdaş kurmuş bir ozan oturuyor. Elinde bir saz, hem çalıyor, hem söylüyor. Sabit nazarlarla baktığına göre âmâ olsa gerek. Kulak verelim biraz. Evet, sesinden de, sazından da tanıyoruz bu ozanı: Ünlü halk ozanımız Âşık Veysel Şatıroğlu. Âşık Veysel tam otuz yedi gündür bu otel odasının dört duvarı arasında oturuyor. Oturuyor da dost bildiği kişiler arayıp "nasılsın" diye bir kere bile sormuyor. Kapısını bir kere olsun açmamışlar odasının. Ama yine de bu durumdan yakınmıyor. Eh... Altmış iki seneden beri sazını hiç bırakmamış. Ama gel gör ki...

Yedi yaşından itibaren, dünyanın ışığına gözleri kapanmış. Kendi dünyasının adamı olmuş. Anasının ak sütü bildiği sazıyla, söylediği şiirleri öylesine süslüyor ki "Yaş yetmiş beş" diyor Veysel ve devam ediyor:

Ömür geldi sonbahara
Kış yapıyor ara sıra
Gazel düştü yapraklara
Gül soruyor kara bahtım (Şiir No: 47)

Ne Veysel İstanbul Radyosu'na uğruyor. Ne de onu arayıp soran var radyodan. Nedenini sorunca başlıyor anlatmaya.

"Ne dersin bey, kimseye minnet edemiyorum. Bir kere olsun beni sormadılar. Halbuki bugün halk müziğinde şeflik masasında oturanlar, milletten aldıkları türküler sayesinde bu mevkie ulaştılar. Onların ilerlemelerinde payımız büyük. İşte bunun meyvelerini de topladık, yalnız başımıza kaldık."

Bir an soluk alıyor:

"Âşık, bir ağaca benzer bey. Meyvesinin tadını kendisi bilemez. Ancak yiyenler bilir. İşte bu meyvelerden Anadolu'da yaşayanlar daha iyi biliyor. Büyük şehirlerdekiler, henüz daha tadını alamadı. Bir de son zamanlarda, türküleri alafrangaya çevirmek çıktı. Olmuyor da. Olmaz da. Olduğu gibi neden tanıtmayız sanki. Mutlak değiştirmek mi lazım?"

Dertsiz ozan olur mu hiç. Dertler bir yana, yaş ilerleyince insan kendini ölüme daha yakın bulurmuş. İşte Veysel de böyle diyor:

Veysel söyler derdi çoktur,
Ecel gelir, ölüm haktır
Saklanmaya imkân yoktur
Ora bahtım, bura bahtım.
(Yener Süsoy / Akşam Gazetesi / 1964)"

İKİNCİ SİVAS HALK ŞAİRLERİ BAYRAMI

Âşık Veysel'in de aralarında bulunduğu Birinci Sivas Halk Şairleri Bayramı, 5 Kasım 1931'de yapılmış, üç gün sürmüştü. Onbeş Âşık ve hikâye anlatıcısı katılmıştı. Bunlar arasında Âşık Veysel, Revanî, Suzanî, Âşık Süleyman, Karslı Mehmet, Hikâyeci Ali Dayı, Âşık Müştak, Yarım Ali, Talibî, Yusuf, San'atî, Âşık Ali bulunmaktaydı. O yıllarda Veysel bayrama katılmakla birlikte kendi şiirlerini henüz söyleyemiyor, yalnızca usta malı türküler, deyişler söylüyordu.

Tam otuzüç yıl sonra Sivas'ta İkinci Halk Şairleri Bayramı yapıldı. Bu bayramda da Âşık Veysel vardı. Yalnız bir farkla, katılanların içinde yaşça ve başça en büyükleri Âşık Veysel'di.

İkinci Sivas Halk Şairleri Bayramı sınırlı imkânlarla düzenlenmişti. Sivas'ta 59. Tümen Komutanı General Fuat Doğu'nun maddi ve manevi yardımları gerçekleştirilmişti. İbrahim Aslanoğlu genel koordinatörlüğü üstlenmiş, Hazım Zeyrek de sunuculuğu yapmıştı.

Yıldızeli, Şarkışla, Kangal, Hafik ve Zara ilçelerinden âşıklar davet edilmişler, Gürün, Divriği, İmranlı, Suşehri, Koyulhisar ve Gemerek ilçelerine ulaşılamamıştı. Bayrama Dertli Haydar (Haydar Özdemir), Seyit

(Seyit Türk), Ali (Ali Akış), Cehdi (Veysel Cehdi Kut), Ali İzzet, (Özkan), Feryadî (Mustafa Feryadi Çığıran), Ali (Ali Tozkoparan), Derdiment (Fatma Oflazoğla), Hamit (Hamit Şeker)[95] ve Âşık Veysel Katılmıştı. Âşık Veysel içlerinde en kıdemlisi ve saygı göreniydi.

İkinci Sivas Halk Şairleri Bayramı'nın tek bayan âşığı 70 yaşındaki Kangallı Derdiment'ti. (Fatma Oflaz) Veysel'in gördüğü ilgi üzerine, yanında bulunan General Fuat Doğu'nun kulağına eğilerek:

"Veysel tanınmış bir firmaya benzer. Piyasaya iyi mal da, kötü mal da sürse kapışılır. Biz dükkânı yeni açtık. Malımız en iye cinsten de olsa, çok rağbet görmez," demekten kendini alamamıştı.[96]

VATANİ HİZMET TERTİBİ

Âşık Veysel, 1965 yılında oğlu Ahmet Şatıroğlu ile birlikte Ankara'ya geldi. Yanlarına Mustafa Timisi'yi de alarak, Cemal Gürsel Paşa ile görüşmek için Çankaya'ya çıktılar. Paşanın Genel Sekreteri Nasır Zeytinoğlu'na, görüşme istediklerini ilettiler. Genel Sekreter başlangıçta görüştürmek istemedi. Ayrılırlarken Âşık Veysel, ayaküzeri Zeytinoğlu'na, "Bir köylünün diğerini suya götürüp, susuz getirme'' öyküsünü[97] anlatır. Sonunda da;''İşte biz suya geldik, susuz gidiyoruz''

[95] Haydar Özdemir 1914 Yıldızeli Doğanlı köyünden. Dertli Haydar mahlasını kullanmaktaydı. Seyit Ali Türk, 1911 doğumlu ve Yıldızeli'nin Belcik köyündendi. Saz çalamıyor fakat irticalen şiir söylüyordu. Ali Akış, 1929 doğumlu Yıldızeli'nin Kıvşak köyündendi. Veysel Cehdi Kut ise 1907 Sivas doğumluydu. Türkülü hikâyeler söylüyordu. Ali İzzet Özkan Şarkışla Hüyük köyünde 1902 yılında doğmuştu. Âşık Feryadi Çığıran 1902 yılında Ulaş'ın Baharözü köyünde doğmuştu. İrticalen söylüyordu. Ali Tozkoparan 1944 yılında Yıldızeli'nin Yusufoğlan köyünde doğmuştu. Fatma Oflaz Âşık Derdiment, 1894 Kangal doğumluydu. Hamit Şeker 1927 yılında Yıldızeli'nin Doğanlı köyünde doğmuştu.

[96] İbrahim Aslanoğlu, Sivas Halk Şairleri Bayramı, Sivas Garnizonu Sosyal Hizmetler Kolu Yayınları, Sivas 1965, s.23.

[97] Zengin bir aşiretin obasında, genç ve yakışıklı, yoksul bir çoban varmış. Aşiret reisinin kızına Âşık olmuş. Kızın da çobanda gönlü varmış ama babası onu zengin biriyle nişanlamış. Bir gün yoksul çobanla genç kızı kuytuda konuşurken görenler, aşiret reisine haber vermiş. İki âşık yakalanmış. Kızı çadırına hapsetmiş, çobana bir ceza vermek üzere obanın yaşlılarını toplamışlar. Akçakocalardan, çobana acıyan biri, şöyle bir teklifte bulunmuş:

"Bu çoban bize, işinin ehli olduğunu ispat etsin. Sürüsünü iki gün susuz bırakalım. Üçüncü gün sürüyü dereye götürsün ama su içmeden geri çevirsin. Bunu başarırsa, kızı ona verelim."demiş. Bunun imkânsız olduğa inanan ötekiler ve aşiret reisi, teklifi uygun bulmuşlar. Sürüyü iki gün susuz bırakmışlar. Üçüncü gün oba halkı toplanarak çobanı

dedi. Anlatılanlar Nasır Zeytinoğlu'nun hoşuna gitti. "Bunları uygun bir zamanda Paşa'ya anlatacağım. Sonucunu size bildiririm'' diyerek, adreslerini alıp onları uğurladı.

Kısa bir süre sonra Cemal Paşa, Âşık Veysel'i makamına kabul etti. Görüşme sırasında Âşık Veysel, daha çok birlik beraberlik, kardeşlik ve benzeri konularda yazmış olduğu şiirlerini okudu. O günlerde Kızılay'da bulunan Büyük Sinema'da vereceği konsere Gürsel Paşa'yı davet etti. Paşa'da konser günü Büyük Sinema'ya gelerek Veysel'i dinledi.

Cemal Gürsel Paşa'nın gelip dinlediği konser, 3 Nisan 1965 Cumartesi günü yapılmıştı. Bir jübile niteliğindeydi. Âşık Veysel 71. Hacıbektaş Kültür Kalkınma ve Yardım Derneği düzenlemişti. Geceyi, Refik Ahmet Sevengil bir konuşma ile açmış, Tomris Oğuzalp şiirlerini okumuştu. Geceye, Işık Yenersu, Âşık İhsanî, Güllüşah, Nesimi Çimen, İsmail Daimî, Kul Hasan da katılmıştı.[98]

1965 yılının Âşık Veysel'in hayatında önemli bir yeri vardı. Tahsin Banguoğlu ve Aydın Bolak'ın çabalarıyla Türkiye Büyük Millet Meclisi, özel bir kanunla Âşık Veysel'e,"**Anadilimize ve milli birliğimize yaptığı hizmetlerden ötürü**" 500 lira aylık bağlanmıştı.

26 Temmuz 1965 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan kabul tarihi 16 Temmuz 1965 olan 690 sayılı kanun şu şekildeydi:

MADDE 1- Âşık Veysel adı ile tanınan Halk Şairi Veysel Şatıroğlu'na anadilimize ve milli birliğimize yaptığı hizmetlerden dolayı, yaşadığı sürece vatani hizmet tertibinden (500) lira aylık bağlanmıştır.

MADDE 2- Bu kanun yayım tarihini takip eden aybaşında yürürlüğe girer.

MADDE 3- Bu kanunu Maliye Bakanı yürütür.

20 Temmuz 1965

Cumhurbaşkanı: Cemal Gürsel

Başbakan: S. H. Ürgüplü

Devlet Bakanı Başbakan Yardımcısı: S. Demirel

.....

izlemeye koyulmuş. Kavalını çala çala sürüyü dere kenarına kadar getiren çoban, sürünün başı olan koyuna adeta yalvarmış ve sürüyü geri döndürüp obaya getirmiş. Kızı da almış.

[98] Ulus Gazetesi 11 Nisan 1965.

TC tarihinde ilk kez yaşanan böylesi bir durum çeşitli çevrelerde farklı farklı yorumlanmıştı. Veysel'in o güne kadar yaptığı hizmetlerin sonucunda aldığı maaş, devletin bu hizmetleri "ödüllendirmesi" biçiminde yorumlanacağı gibi, bir aşığın özel kanunla "emekli edildiği" biçiminde de yorumlanıyordu.

22-30 Ekim 1967'de Konya'da yapılan II. Âşıklar Bayramı'nda Veysel, jüri üyeliği yapmıştı. Diğer jüri üyelerinin kimler olduğunu Feyzi Halıcı söyle yazmıştı:

"Behçet Kemal Çağlar ve Orhan Şaik Gökyay gibi iki usta şairin Âşık Mehmet Çakırtaş ile halk şiirinin gerçek ustaları Âşık Veysel, Âşık Efkarî ve Âşık Müdamî ile değerli folklorcu hemşerimiz İhsan Hınçer, tarihçi öğretmen Şeref Kişmir, jüriye beslenen itimadı gerçekleştirecek güçte sanattan anlayan sanatsever, sanatçı kimselerdi.

Bayram, türkünün, şiirin, atışmanın harman olduğu, dilin güzelliğe ferman, örf adet ve an'aneye bağlılığın, derde derman olduğu bir tatlı hava içinde başladı ve öyle bitti…."[99]

SONDAN BİR ÖNCE

1971 yılının başlarında Âşık Veysel oğlu Ahmet Şatıroğlu ile İstanbul'a geldi. Rahatsızlıkları vardı. Ümit Yaşar Oğuzcan'ın önerdiği birkaç doktora göründü. Ben de onlarla birlikteydim. O zaman Mehmet Faruk Gürtunca'nın sahibi olduğu Hergün gazetesinde çalışıyordum. İzlenimlerimi günü birlik gazeteye yazıyordum.

Bir özel hastaneye gittik. Doktorlar güler yüzle karşıladılar:

"Biz sizi çok seviyoruz," dediler. Âşık Veysel:

"Ben sizi sevmiyorum," dedi. Sonra nedenini anlattı. Hasta olarak doktorlara görünmekten hoşlanmadığı için doktorları sevmediğini söyledi.

Çalıştığım gazeteye bir kız kolejinin iki öğrencisi geldi. Öğretmenlerinin kartını verdiler. Kartta öğretmenleri, Âşık Veysel'le ilgili yazılarımı

[99] Fayzi Halıcı, Âşıklar Bayramı, Çağrı Dergisi 1 Ocak 1968 Yıl 12, Sayı 120. s: 1.

okuduğunu, gönderdiği öğrencilerini Âşık Veysel'e götürmemi istiyordu.

Çocuklarla konuştum. Âşık Veysel'i daha önce görüp görmediklerini sordum. Yalnızca adını işitmişlerdi. O günlerin yaygın dinletisi olan Âşık Veysel'in hafif batı müziğine aranjman yapılmış türkülerinden biliyorlardı. Fikret Kızılok, Esin Afşar gibi sanatçılardan dinlemişlerdi. Niçin görmek istediklerini sordum. Edebiyat dersinde öğretmenleri Âşık Veysel'i anlatmıştı. Sınıfta para toplamış, ozana bir altın almışlardı. Arkadaşlarını temsilen ikisi gelmişti.

Onlar Âşık Veysel'in lüks bir semtte büyük bir otelde kaldığını sanıyorlardı. Sirkecinin ara sokaklarına sapınca şaşırdılar. Sıradan bir otel olan Afyon Eskişehir oteline girince öğrencilerin şaşkınlıkları daha da arttı. İkinci katta oğlu ile birlikte kaldığı üç yataklı, rutubet kokulu loş odaya girince kızlar tam bir hayal kırıklığı içindeydi. Aranjman olan türküleri dillerden düşmeyen her hafta liste başı olan Âşık Veysel, üçüncü sınıf bir otelin üç yataklı odasında sıradan giysiler içinde, yaşlı fakir bir adamdı. Bir saat önce davetli oldukları Güzel Sanatlar Akademisi'nden otele dönmüşlerdi. Oradaki öğrenciler kendilerini çiçeklere boğmuş bir gümüş tepsi armağan etmişlerdi.

Âşık Veysel'i getirdiğim öğrencilerle tanıştırdım. Öğrenciler getirdikleri armağanı öğretmenlerinin öğrettiği gibi Ozan'ın sazına taktılar. Veysel çok duygulandı. Öğrencilere ve öğretmenlerine teşekkür etti:

"Buraya kadar gelmişsiniz. Ben de size bir iki türkü söyleyim. Yadigâr kalsın," dedi. Öğrenciler yaşlı ve bitkin görülen bu adamın rahatsız olmasını istemiyorlardı. Belki bir halk sazının nağmesini dinlemeye arzu duymuyorlardı. Kızların istememesine rağmen Veysel sazını eline aldı. Önce "Sen bir ceylan olsan ben bir avcı" türküsünü okumaya başladı. Biraz önce türkü dinlemek istemeyen iki öğrencinin gözleri buğulandı. Daha sonra yaşlar yanaklarına doğru süzüldü...[100]

22-24 Temmuz 1971'de İstanbul'da Açık Hava Tiyatrosunda, Âşıklar Şenliği ve Altın Saz Yarışması düzenlendi. Âşık Veysel şeref misafiri olarak katıldı. Erzurumlu Reyhanî, Ardanuçlu Efkârî, Murat Çobanoğlu,

[100] Ahmet Özdemir, Koca Veysel'den Birkaç Anı (2) , Ana Dergisi İstanbul, Mayıs 1977. S11-12. Gülüğ Öz, Bütün Yönleriyle Âşık Veysel, Ayyıldız Yayınları Ankara s. 269.

Tokatlı Selmanî, İzmirli Nevcivan Bacı, Âşık Güllüşâh Bacı, Kadirlili Abdülvahap Kocaman, Urfalı Kadir, Tekirdağlı Âşık Divanî, Maraşlı Hüdaî katılan âşıklar arasındaydı.[101]

Âşık Veysel, son konserini Hacı Bektaş ilçesinde vermişti. Ahmet Şatıroğlu, babasının son konserini şöyle anlattı:

"Babam, son olarak 15 Ağustos 1971'de Hacı Bektaş Turizm Derneği tarafından çağrılmıştı. İlk günü babam sahneye çıktı. Salon tıklım tıklım dolu idi. Halk "Toprak" şiirini istedi. Babam da: 'Sayın seyirciler, zaten bir avuç toprağım var. O da üstümü örtecek, size neyimi vereyim' dedi. Ve Toprak'ı okumaya başladı; fakat bitiremedi. Sahneden ayrılmak zorunda kaldı. Ertesi sabah hastalandı. Bu, onun son konseri oldu."[102]

SADIK YÂRİNE KAVUŞMASI

1971 yılının sonlarında Sivas Numune Hastanesi'nde bir süre tedavi gördü. Yücel Yönal ziyaretine gitmişti.

"Veysel Baba, Dr. Resa Dişlioğlu'na muayyene olmak istemiyormuşsun?" dedi.

"Yücel Evlat, kim söylemişse yanlış söylemiş. Muayyene ve tedavi olmayacaksam burada işim ne? Resa Hanım, Veysel Baba seni baştan aşağı muayyene ederken bir de kalbine bakmak istiyorum deyince, Baştan aşağı muayene et de kalbimi bana bırak. Çünkü orada bana ait gizli şeyler var. Onu görürsünüz, dedim."

Bu espri karşısında Resa Hanım güldü. Yücel Yönal:

"Baba burada hasta yatağında şiir yazıyor musun?" diye sordu.

"Şiir benim yaşamımın bir parçası" dedikten sonra yeni bir şiirini okumaya başladı:

---

[101] Etkinliğin yapılacağı Son Havadis gazetesinin 16 Temmuz 1971 tarihli nüshasında verilmişti.

[102] Armağan Coşkun Elçi, Yetiştiği Ortam ve Yetiştiren Unsurlar Işığında Müzik Yönü, Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi / Sayı 51 189-207. Ali Berat Alptekin, Âşık Veysel-Türküz Türkü Çağırırız. Akçağ Yayınları Ankara 2004. Kutlu Özen, Âşık Veysel/Selam Olsun Kucak Kucak. Sivas: Dilek Ofset Mabaacılık. Sivas 1998 s. 19.

"Dertliler dermanı sende arıyor
Millete hizmetin var hastahane,
Türlü türlü yaraları sarıyor
Var olsun hekimler, nur hastahane. ..."[103] (Şiir No: 54)

1972 yılında eski Sivas Senatörü Hüseyin Öztürk yanında bir heyet ile birlikte Âşık Veysel'e ziyaret etmişlerdi. Ziyaretlerinin esas amacı, Aşığın sağlığında adına bir dernek kurulmasıydı. Veysel düşünceye pek sıcak bakmıyordu. Sonunda bazı şartlarla derneğin kurulmasına razı oldu. Koşulları derneğin kesinlikle politikadan uzak olması, fakir öğrencilere burs vermesi ve kendi adına eğitim kurumları kurmasıydı.

1972 yılında Âşık Veysel'in sağlık durumu iyice bozuldu. Çeşitli hastanelerde yattı. Akciğer kanseriydi. 1973 yılı ocak ayında doğum yeri olan Sivrialan'a getirildi. Artık hayattan ümit kesilmişti. Bu arada son şiirini de yazdırdı. Bu, bir veda şiiriydi:

Selam, sevgi hepinize
Gelmez yola gidiyorum
Ne karaya, ne denize
Gelmez yola gidiyorum.

Ne şehire ne de köye,
Ne yıldıza ne de aya,
Uçsuz bucaksız deryaya
Gelmez yola gidiyorum.

Gemi bekliyor limanda
Tayfalar hazır onda
Gözüm kalmadı cihanda
Gelmez yola gidiyorum.

Eşim dostum yavrularım
İşte benim sonbaharım
Veysel karanlık yollarım
Gelmez yola gidiyorum. (Şiir No: 80)

---

[103] Yücel Yönal, Uzun İnce Bir Yolda Fotoğraflarla Âşık Veysel, Hüseyin Yıldırım Yayını, İstanbul 2004, s. 10.

Şiirlerini, türkülerini Anadolu kültürüne armağan bırakarak 1973 yılının 21 Martında, baharın başlangıcı olan, toprağın uyandığı Nevruz günü, sadık yâri kara toprağa kavuştu. Vasiyetinde '**Mezarımın üzeri betonla kapatılmasın, ot bitsin, koyun yesin, süt olsun, kuzu olsun, et olsun, memlekete hizmet olsun**' demişti.

Sivas'ta gazetecilik yapan ve Âşık Veysel'le ilgili fotoğraf koleksiyonuna sahip olan Yücel Yönal editörlüğünü yaptığım "Fotoğraflarla Âşık Veysel" adlı kitapta, büyük ozanın Hakk'a yürüdüğü günü özetle şöyle anlatmıştı:

"Dostlar Beni Hatırlasın" şiirinde dediği gibi, gün döndü dolaştı ikindiye dayandı. Artık akşam, hatta gece yaklaştı. Veysel evinde son günlerini belki de saatlerini yaşıyordu. Sık sık ziyaretine gidiyor, ölümsüzlüğe uzanan yoluculuğunu fotoğraflıyordum. Ölümünden 48 saat önceydi. Muhabirliğini yaptığım Milliyet gazetesi Yurt Haberleri Müdürü İbrahim Örs'e ozanın ağır hasta olduğunu ilettim. O da derhal bir araç kiralayarak köyüne ulaşıp, röportaj yaparak resimlememi istedi. Veysel ile son röportajı ben yaptım. Kendisine ulaştığımda köprüsü olmayan Kızılırmak'ı nasıl geçtiğimi sordu. Köyüne giden yoldan geçen Kızılırmak üzerinde köprü yoktu. Hasta yatağının başında üzüntü içinde bekleyen Ozan'ın oğlu Ahmet, eşi Gülizar, kızı Zühre ile görüşüp röportajı ve resimleri gazeteye yetiştirmek üzere Sivas'a döndüm.

Her zaman olduğu gibi odasına girdiğimde Veysel beni sesimden tanımıştı. Röportaj ve resimleri gazeteye postaladıktan sonra Sivas Valisi Celal Kaya Can'a Ozan'ın durumunu ilettim. Vali Bey; *"Vakit kaybetmeyelim, yarın sabah birlikte ziyarete gidelim."* dedi.

Bir arazi pikabına atlayarak köye ulaştık. Veysel son saatlerini yaşıyordu. Bilinci yerindeydi. Vali bir isteği olup olmadığını sordu. Halkın sıkıntı içinde olduğunu Kızılırmak üzerine acılan bir köprü yapılmasını istedi. Kızılırmak şiirinden bir dörtlük okudu:

"Yakının var ırağın var / Zemheride bir çağın var / Bir de buzdan tuzağın var / Kızılırmak seni seni..." (Şiir No: 21)

Vali Kaya Can, baharda köprü yapımına başlanılacağını söyledi. Son anında bile halkın sıkıntısı dile getirmesi Vali'yi duygulandırmış, gözlerini sulandırmıştı. Veysel, benim önceki gün de geldiğimi, bugün de

gelmemden memnun olduğunu söyledi. Konuşmamız uzun süre sürdü. Vali öyle etkilenmişti ki, bir ara elleri titredi, çay bardağa yere düştü.

Vali Bey ozana bir şey sormak istiyordu ama dili bir türlü varmıyordu. Bu halini orada bulunan herkes anlamıştı. Âşık'la vedalaşıp ayrıldık. Oğlu Ahmet de bizimle birlikte çıktı. Köy Kooperatifi odasına gittik. Vali düşüncesini şöyle açıkladı:

"Dilim varıp soramadım. Ahmet, babanı münasip bir şekilde sor bakalım. Ölüm vukuu bulduğunda nereye defnedilmek ister. Bu son arzusunu öğrenmek istiyorum."

Ahmet'le birlikte tekrar ozanın yanına gittik. Oğlu:

"Baba Vali Bey sana soramamış, Allah gecinden versin. Hak yerine gelince nereye defnedilmek istediğini soruyor." dedi.

Yüce gönül sahibi insan: *"Vali beyin bu düşüncesi beni duygulandırdı. Doğup büyüdüğüm yere gömülmek isterim. Bir yararım olacaksa bu köye, zararım olacaksa da yine köyüme olmalı."* demişti.

Ozanın bu arzusunu Vali'ye söyledik. Kar fırtınası altında köyden ayrıldık.

.....

Her taraf kar. Soğuktan tükürdüğümüz havada donuyor. Mart kapıdan baktırıyor, kazma kürek yaktırıyor. Koca Ozan Veysel'in son fotoğraflarını gönderdim. Gazeteye yeni ulaştığı an, Ozan'ın ölüm haberi ile biz de donup kaldık.

Dünya edebiyatında yer alan Veysel'in ölüm haberi benim fotoğraflarım ve arşiv görüntüleriyle hemen hemen tüm dünya ajanslarında yayınlandı.

Veysel Baba'nın bugün kullanılan maskının kalıbının alınması, ilimizin değerli resim öğretmenlerinden Selahattin Aydemir'e nasip oldu.

Ölüm haberinden hemen sonra Selahattin Aydemir'i arayan Vali Celal Kaya Can, ozanın maskı için kalıbının alınması talimatını verdi.

Ben, Selahattin Hoca bir öğrencisi ve ilimizin değerli Türkçe öğretmenlerinden folklor araştırmacısı ve Âşık Veysel hakkında birçok araş-

tırmaları olan Kutlu Özen hemen yola çıktık. Tüm zorluklara rağmen Sivrialan'a ulaştık.

Yaşanan acıya ve yasa rağmen, kalıp alma görevini yerine getirmek isteyen Aydemir Hoca, kalıp malzemesini hazırladıktan sonra öğrencisine ve Kutlu Özen'e son uyarılarını ve tarifini yaptı.

Ben ve Selahattin Hoca acı içinde olan ailesini oyalarken, bir süre sonra öğrencisi gelerek kalıbı çıkaramadıklarını söyledi. Selahattin Hoca yeniden tarif etti.

Kutlu Hoca naylon çorabı tam olarak oturtup yağlamayı iyi yapamamış.

Tüm zorluklara rağmen nihayet maskın kalıbı alındı. Alındı ama, yağlama iyi yapılamadığı için geçirdiği çiçek hastalığından dolayı çipil çipil bir surata sahip Veysel'in sakal ve kaşlarının bir kısmı da kalıba yapışıp, yüz derileri uzayınca, Kutlu Özen Fenalık geçirmişti.

Ahmet Şatıroğlu, **"Hayatta çektiği yetmedi, biraz da bunlar çektiriyor"** diyerek Selahattin Aydemir'e serzenişte bulundu. "Halkın sevgisini kazanan insanların anılarının ve görüntülerinin nesillere aktarılabilmesi için bazı acıları göğüslememiz, Veysel Baba'nın felsefesine lâyık olabilmek için bazı olumsuzluklara katlanmamız gerektiğini, soğukkanlı olmasını, söyleyerek yaşanan gergin havayı yumuşatmayı başarırken, o soğuk havada nasıl terlediğimi anlatamam...[104]

21 Mart 1973 günü. Dostlarının ona koşma günüydü. Radyolar acı haberi duyuruyorlardı. Gazeteler onun Hakk'a yürüdüğü heberini yurdun dört bir yanına duyuruyorlardı. Dağ taş Veysel, diyordu. Veysel adıyla inliyordu.

Âşık Veysel'in cenazesi için Sivrialan'a doğru hareket eden araçların çoğu yollarda kalmıştı. İçindekiler yayan yapıldak düşmüştü yola. Acı gibi bir ayaz, bıçak gibi fırtına yüzleri kamçılıyordu.

Vali Celal Kaya Can köy meydanında toplanan binlerce kalabalığa şöyle seslenmişti:

"O şimdi mutlu. Biz ise kederliyiz. O şimdi sadık yârinin vuslatına erdi. Türkiye büyük evlatlarından birini daha kaybetti. Boşluğu asırlarca doldurul-

[104] Yücel Yönal, Uzun İnce Bir Yolda Fotoğraflarla Âşık Veysel, Hüseyin Yıldırım Yayını, İstanbul 2004, s.10.

mayacak. O sizin, halkının tercümanıydı. Vatanını toprağını, tabiatı çok severdi. Sade ve açık anlamlı şiirlerini her şairin beceremeyeceği ustalıkla söylerdi. Veysel için ne desek, ne yapsak azdır."

Veysel'in son vasiyeti yerine getirildi. Cenazesi bir gün bekletildi. 22 Mart günü Veysel'in tabutu köyün meydanındaydı. Herkes çevresine toplanmıştı. Sivas'tan vali yardımcıları, belediye başkanları, Milli Eğitim mensupları, Şarkışla'dan ve çevre köylerden okul öğrencileri, binlerce Veysel dostu meydana sığmıyordu. Şimdiye kadar hiçbir köye nasip olmayan, Sivrialan'a nasip olmuştu. Belediye Bandosu cenaze töreni için gelmişti.

Herkes yaşlı gözlerle izliyordu. Dualardan sonra Veysel'in tabutu eller üzerinde Çobandere'ye doğru hareket edecekti. Dereyi geçtikten sonra, karşı tepede, doğduğu yerde sadık yârine verilecekti. Önde Veysel'in torunu elinde dedesinin sazı ile yürüyordu. Arkasında tabut, gerisinde bando ve daha sonra mahşeri kalabalık... Ozan Ata'nın küçük oğlu Bahri Şatıroğlu'nun kucağındaki teypten babasının sesi yükseliyordu:

"Ben giderim adım kalır / Dostlar beni hatırlasın..."

Sadık yârine kavuşmasının arkasından devlet büyükleri Âşık Veysel için bazı mesajlar vermişlerdi. İşte bunlardan birkaçı şöyleydi:

"Sazı ve sözü ile sevgi vefa ve dostluk duygularımızı dile getirerek halk edebiyatımıza eserler kazandırmış olan büyük ozanın aziz hatırası her zaman anılacaktır." (Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay)

"Milletin sevgilisi olan şairin ünü sınırlarımızı aşmıştır." (Senato Başkanı Tekin Arıburun)

"Kişiliği ve eserleri ile kalbimizde yaşıyor." (Başbakan Ferit Melen)

"Ölümsüzlüğe eren yüce ozanın nefesi şiirlerinde sürecektir." (CHP Genel Başkanı Bülend Ecevit)

"Anadolu halkının bağrından yetişen Âşık Veysel, asrımızın eşsiz insanıdır." (TBP Genel Başkanı Mustafa Tımisi)

"Halkı dinlemiş ve halkın duygularını dile getirmiş büyük şair." (Demokratik Parti Genel Başkanı Ferruh Bozbeyli) (Cumhuriyet Gazetesi, 23.3.1973)

VEYSEL ÖBÜR DÜNYADA

Üçlerin, Yedilerin, Kırkların gönülleri:
"Açalım Tanrı'mızın katına el " dediler.

O sırada dünyadan bir haber geldi anî:
" Esmekte yeryüzünde bir çetin yel," dediler.

Aynı haber Uçmakta[105] değince gönüllere;
"Saz ve söz erlerinden, öldü Veysel..." dediler.

Kimi sevinçten, kimi tasadan yandı; "Eyvah."
"Üç bin yıllık kopuzdan koptu bir tel..." dediler.

Rahmet mi, kıyamet mi... Bu haber neyin nesi?
Derken kapı açıldı; Veysel'e: "Gel" dediler.

Dokuz huri seğirtti Kevser Havzı üstüne,
Dokuz tas aynı anda doldu ve: "Al!" dediler. ;

Veysel dokuz doluyu içti; dokuz yudumda;
Huriler: "Gitme artık, burada kal," dediler.

Ve sundular mübarek Tuğba'nın dallarından
Yapılmış bir kopuzu; "Söyle ve çal..." dediler.

Veysel öptü kopuzu üç kez baş perdesinden...
"Bize Yunus dilinden velvele sal..." dediler.

Âşık Veysel gezindi tellerde ağır ağır;
"Türk'ün diline şerbet, ağzına bal..." dediler

"Neyleyim şol cenneti, bendeki aşk olmasa..."
Ervah, hep bir ağızdan: "Berhudar ol..." dediler.

Niyazi Yıldırım GENÇOSMANOĞLU

[105] Uçmak: Cennet.

VEYSEL'İ YETİŞTİREN ÇEVRE

Âşık Veysel'in yolunu açan Cumhuriyet döneminin aydınlarından Sabahattin Eyüboğlu "Halk Şiiri ve Âşık Veysel" başlıklı yazısında şunları yazmış:

"Yunus'tan bu yana halk şiir zincirinin son halkası sayabileceğimiz Veysel'in kendi işini ve dünyasını bilmeyi, insan ve şair olmayı Sivrialan Köyü'nde nereden, kimden nasıl öğrendiğini bilmiyorum. Orta Anadolu'nun çelimsiz bir tümseğinin içinde dokuz kat medeniyet saklayan höyükleri toprakla bir olan boz bir kımıldanış altında dünyanın bütün renklerini taşıyan kuşlar gibi o da için için neleri pişirdiğini uzaktan belli etmez. İn cin yok deyip geçecekken bir de bakarsın kat kat açılan bir âlem; çöl ortasında pırıl pırıl su... Dünya gibi onun da

Ne ucu bellidir ne de ortası
Bir gizli sır giyiştir libası...

Halk şiiri geleneği içinde Veysel, uzaktan bir birine benzeyen köyler gibi bir köydür. Hep aynı saz, aynı söz deyip geçebilirsiniz. İnsanlığından ayrılmayan şiiri, halkından toprağından da ayrılmaz. Türk olduğu için türkü söyler gibidir:

Bayramlarda düğünlerde
Toplantıda yığınlarda
Sıkılınca dar günlerde
Türküz, türkü çağırırız. (Şiir No: 67)

Ama Kızılırmak gibi sularını yayladan köyden, çeşmeden çaydan toplayan hiç de başka türlü, kendine benzer olmak kaygılarına düşmeyen, Türkçeyi yolda bulduğu gibi kullanan Veysel'in ne kadar kendine mahsus bir tadı tuzu olduğunu her yakından bakan fark eder."[106]

Kızılırmak gibi sularını yayladan, köyden, çeşmeden toplayan ve kendine mahsus bir tat ve tuz kazandıran Âşık Veysel hangi menba'dan beslendi?

[106] Sabahattin Eyüpoğlu, Yelken dergisi Nisan 1973, s. 12-13. (Ayrıca bakınız: Gülağ Öz, Bütün Yönleriyle Âşık Veysel Ankara 1994 s. 34.

1980 Yılında İstanbul'da Rahmetli Tahir Kutsi Makal'la Müziksan Vakfı adına düzenlediğimiz bir Âşık Veysel etkinliği için Ankara'dan gelen Folklor Araştırmacısı ve Kültür Bakanlığı mensubu **Hayrettin İvgin** yaptığı konuşmada "Âşık Veysel ve Çevresi"ni anlatmıştı. İvgin Âşık Veysel'in etkilendiği geçmişte yaşamış ozanlar, Âşık Veysel'i yetiştiren Çevre Ozanlar, Âşık Veysel'i yetiştiren aydın çevre ve Âşık Veysel'in yetiştirdiği ve etkilediği çevre olmak üzere dört ana konuda bilgi vermişti. İvgin aynı konuda ayrıntılı araştırmalar yaptı. Çeşitli dergilerde yayınladı.[107]

Veysel nereden, nasıl, kimden öğrendi?

Âşık Veysel'in köyünü ve çevreyi çok iyi bilen Araştırmacı Yazar Gülağ Öz, Âşık Veysel'in Salman Baba ilişkisinden söz eder. Yine Gülağ Öz "*Veysel'in yetişmesinde etken olan ve bu güne kadar gözden kaçan bir başka konu vardır ki, o da Âşık Veysel'in yakın arkadaşı Kürt Kasım'dır,"* der.[108] Kürt Kasım lakaplı Kasım Doğan ile ilişkisi üzerinde Âşık Veysel'in hayatını anlattığımız bölümde söz edilmiştir. Âşık Veysel'in yetişmesinde etkili olan şairlerle ilgili Folklor Araştırmacısı ve Âşık Veysel hakkında kitabı bulunan İbrahim Aslanoğlu araştırma yaparak, adı geçen şairler hakkında da bilgi vermiştir. Aslanoğlu'nun bu araştırmasını buraya aktarıyoruz:[109]

VEYSEL'İ YETİŞTİREN ÇEVRE ŞAİRLERİ

Âşık Veysel kendisini yetiştirenlerden bahsederken Ahmet Kutsi Tecer'in adını anıyor, sonra da şunları söylüyor:

"Allah rahmet etsin Mesut Cemil, Sabahattin Eyüboğlu, Baki Süha, Refik Ahmet... Hepsini saymaya imkân yok. Bunlar benim yolumu tıkamadılar, açtılar. Her zaman ve her vesile ile cesaret verdiler. Zaten beni gerçekleştirenler de onlardır. Hakkımda yazdıkları yazılarla bugünkü duruma gelmeme sebep oldu-

[107] Hayrettin İvgin, Veysel'i Yetiştiren Çevre, Halay 1 15 Eylül- 15 Ekim 1980 Ankara s. 19-20.

[108] Gülağ Öz "Âşık Veysel ve Gelişmesine Katkı Sağlayan Kaynaklar" 2. Uluslar Arası Türk Kültür Evreninde Alevilik ve Bektaşilik Bilgi Şöleni. Ankara 17-19 Ekim 2007 Ankara.

[109] İbrahim Aslanoğlu, Veysel'i Yetiştiren Çevre Şairleri, Sivas Folkloru, Sayı: 5, Haziran 1973, s.16-19

lar. Adlarını her zaman saygıyla anarım. Bir gün 'Mektup' şiirimi yazdırmış, Ülkü mecmuasının idarehanesine bırakmıştım. Ahmet Kutsi Tecer'le, rahmetli Ahmet Hamdi Tanpınar görüp okumuşlar. Tanpınar çok beğenmiş, 'Artık ben şiir yazmayacağım' diye iltifat bile etmişti."

Bunlar hep kırkımdan sonra tanıdığı kimseler. Ya ondan önce? Ya ona âşıklığın ne demek olduğunu ve ilk şiir zevkini tattıranlar? Onları anlatırken de diyor ki: "Gözlerimi kaybettiğim zaman babam elime saz verdi, çocuk varsın oyalansın' dedi. Sonra da Pir Sultan Abdal, Hüseyin, Kul Sabri; Veyseli, Kemter Baba, Veli ve Sıtkı'dan demeler söyleyip ezberletti. İşte ilk tanıdığım şairler bunlardır."

Hepsi de kendi çevresinin şairleri. Birçoğunun değil kişiliği, adları bile edebiyat tarihimizin yabancısı. Veysel'in hangi koşullar altında ve kimlerin etkisinde şiire başladığını anlamak için onları yakından tanımak icap eder. Ama ne yazık ki, bu saydığımız şairlerin bütün şiirleri derlenmedi. Bu bakımdan kimin ne dereceye, kadar onu etkisinde bıraktığını kestirmek şimdilik imkânsız... Yine de kısa biyografileri ile yayınlanmamış şiirlerinden birer örnek vermeyi faydalı bulurum.

PİR SULTAN ABDAL

Hakkındaki yayınlar bizi tatmin edecek durumda olduğundan aynı bilgileri tekrara lüzum görmüyorum.

HÜSEYİN

Akkaşların Hüseyin de derler. Daha çok Şahan Ağa adı ile tanınmıştı. Babası Seyit Ağa'dır. Şarkışla'nın Hardal köyünde doğdu. Yine orada öldü. Cerbeze ve derebeyi zihniyeti ile hareket eden bir kimseydi. Hatta bir meseleden dolayı idama mahkûm edildiği ve yakasını güçlükle kurtardığı söylenir. 1846 yılında sağ idi. Sevgi, dert ve yangı üzerine başarılı şiirleri vardır.

Felek şad olacak günün görmedim
Garip gönlüm bir efkâra düşürdün
El uzatıp gonca gülün dermedim
Bülbül gibi intizara düşürdün.

Acelen ne idi, ey zalim n'oldun?
Bir çeşmi siyahı elimden aldın.
Ahirinde beni gurbete saldın
Akıl almaz bir diyara düşürdün.

Akıl ermez şu feleğin işine
Dayanılmaz cilvesine cuşuna
Nicesinin acı kattın aşına
Eyyub'a dert verdin, zara düşürdün.

Kalmaz dünya ne hana ne sultana
Bir gün nöbeti gelir çevrile döne
N'ola ben de gelmeyeydim cihana
İçinde bulunduk çara düşürdün.

Hüseyin sabreyle Hak'tan gelene
Var derdini söyle halden bilene
Od düştüğü yeri yakar kime ne
Yaktın şu sinemi nara düşürdün.

KUL SABRİ

Şarkışla'nın Üyük köyündendir. Çocukluğunda yarı deli bir vaziyette serserice gezerdi. Bu duruma babası hem üzülür hem acırdı.

Bir gün Sarıkaya köyüne düğüne gitti. Oradaki âşıkların çalıp çağırmasına imrendi. Ben de onlar gibi söyleyeceğim, diye tutturdu. Gerçekten söyledi de. Haber tez elden babasına ulaştırıldı. Adam sevincinden ne yapacağını şaşırdı. Hemen oracıkta bir kurban kesti. İşte o günden sonra akıllandı. 12 telli saz çalardı. Bazen cura çaldığı da olurdu. Sık sık Merzifon'a ve Kars'a gitti. 1931 yılında öldüğü vakit 80 yaşındaydı.

Şiirlerini çoğunlukla Kul Sabri, bazen de Garip Ali adıyla söyledi. Yassıpınarlı Halimi, Tarsuslu Sıdkı ve Agahî yakın arkadaşı idiler. Âşık Devrani diyor ki: "Son zamanlarında yarı felliydi. Bastonunu bastonunu tutarken eli titrerdi. Kırmızı yüzlü ve iri yapılıydı".

Elifi imran'dır virdim
Okur idim baylı baylı
Bir menzilhaneye girdim
Yükleri var taylı taylı.

Hırka giyer dervişleri
Kulakların mengüşleri
Kırkların pinhan işleri
Çağrıyor Leyli Leyli.

Üçlerin hak-i payından
Mücevher kani soyundan
Kırkların mestane suyundan
İçirirler meyli Meyli.

O Hakk'ı hazır bilmeyen
Kendi özünü bulmayan
Hakk'nan yoldaş olmayan
Dolaştırır hayli hayli.

Kul Sabri'yem elif derdim
Elif-i İmran'dir virdim
Aynımda Ali'yi gördüm
Düştüm hake paylı paylı.

VEYSELİ

Şarkışla'nın Sivrialan köyünde doğdu. XIX. yüzyıl şairlerindendir. İlk gençlik yıllarında bir ara delirmişti. Kağnıya bağlayıp Hacı Bektaş Tekkesi'ne götürdüler. Orada aklı başına geldi.

Şiirlerinde Veysel veya Veyseli adını kullanırdı. Sonradan Celebi Hamdullah Efendi, Visali mahlasını verdi. Yaşlandığı sırada Bozhüyük'e göçtüğü ve orada öldüğü söyleniyor:

Kün deyince halk eyledi alemi
Kıblem sensin, secdegahım olan yâr
Nahn-ı kasemnada çaldım kalemi
Kıblem sensin secdegahım olan yâr.

Ag gül ile kırmızı gül duruştu
İki derya birbirine karıştı
Ervahından cismim cana erişti
Kıblem sensin secdegahım olan yar.

lptidadan intihaya görüştüm
Menzil menzil dostlar ile yarıştım
Hamdülillah maksuduma eriştim
Kıblem sensin, secdegahım olan yâr

Bin ikiyüz seksen dörttür Visali
Ahed Ahmct, Haydarı Kerrar'dır Ali
Balım Sultan, Hacı Bektaşı Veli
Kıblem sensin, secdegahım olan yâr

KEMTER

Asıl adı Hüseyin Ali Baba'dir. Kangal'ın Minarekaya köyünde doğdu. Gençlik yıllarını Kabakçeviği köyünde geçirdi. Daha sonra Şarkışla'nın Kale köyüne yerleşti.

Usta bir şair olan Kemter, bazen Dertli Kemter ve Sefil Kemter adlarını kullandı. İğdecikli Âşık Veli, onun çırağıdır. Çevresinde öylesine tanınmış sevilmiş ve itibar görmüştü ki, bir kişi karşısındakinin sözüne inanmayınca "Kemter'e yemin eder misin?" derdi.

1819 yılında vefat etti.

Bu kadar cevretme aziz sultanım
Ya n'olur insafa gel bazı bazı
Mürüvvet dcğil mi ceşmi figanım
Bendenin yüzüne gül bazı bazı.

Yoluna koymuşum can ile teni
Hilafım yoktur severim seni
Ol kadar gönülden yadetme beni
Kadir kıymetimi bil bazı bazı.

Ulu sular gibi çağlayıp akma
Aşkın hançerini sineme çakma
Noksanım var ise kusura bakma
Bildiğinden şaşar kul bazı bazı.

Sen arifsin ne dediğimi bilirsin
Yaralı sineme merhem olursun
Her daim gelirim azgın durursun
Şad eyle gönlümü al bazı bazı.

Sefil Kemter der ki lebi balımsın
Canımın cananı selvi dalımsın
Sen ne merhametsiz kanlı zalimsin
Bendenin yüzüne gül bazı bazı.

VELİ

Şarkışla'nın İğdecik köyündendir. Babasının adı Hüseyin, annesinin ki Kamer'dir. Annesi de babası da şairdi. Gençliğinde çobanlık yapardı. Halini "Âşık oldum saz çalmadım: çoban oldum kaval çalmadım; sanki bu dünyaya neye geldim ki?" sözleriyle anlatmaya çalışmıştır. Ustası Kemter'e yürekten bağlanmış ve onun iyiliğini görmüştür. Hacı Bektaş Tekkesi'ne ve Çelebi Hamdullah Efendi'ye saygısı büyüktü, Birkaç defa ziyaret etmek istediyse de nasip olmadı. Çelebi Hamdullah Efendi, Amasya'da ikamete mecbur edilince 1829'da bu arzusunu yerine getirmek fırsatını buldu.

Sekiz kız ve bir erkek babası olan Veli, iki defa evlenmişti. Tahminen 60 yaşında iken 1854 ylında köyünde vefat etti. Okuma yazma bilmezdi. Bu bakımdan şiirlerini irticalen söylerdi. Öyle olduğu halde yine de:

Veli'm der ki Haci BektaşVeli'in var
İntikam Tanrısı Sultan Balı'm var.

Diyebilecek kadar kudretli bir şairdi, Âşık Veysel'in üzerinde hayli etkisi olduğu şüphesizdir. Bilhassa Veysel'in: "Dost dost diye nicesine sarıldım," mısrasındaki "Dost" deyimi Veli'nin:

"Dost dost diye hayaline yeldiğim / Dost ise ayırmış özünü benden," beyitinden etkilenmediğini düşünmek mümkün mü? Örnekler istenildiği kadar çoğaltılabilir.

Huriler gılmanlar dergâha gider
Aşk kervanı olmuş yoluna karşı
Tutiler kumrular kafeste öter
Bülbül âşık olmuş gülüne karşı.

Dost bizimnen olmuş ben olsam esir
Köle dese alsa, bulmasa kusur
Gerdanın dar olmuş, ben olsam Mansur
Asılsam zülfünün teline karşı.

Çok âşıklar asar zülfünün teli
Beni abdal etti zülfünün gülü
Ya şark yeli olsam ya seher yeli
Esebilsem onun iline karşı.

Seherde Leyla'nın iline baksam
Derya olsam dostun gölüne aksam
Ya sail olsam ya seyyaha çıksam
Gidebilsem dostun yoluna karşı.

Veli'm eyder güzel dostum gelir mi
Şu garip gönlümün gamın alır mı
Kurul kovanda haysiyet olur mu
Arı âşık olmuş balına karşı.

SITKI

Âşık Sıtkı XIX. Yüzyılın son yarısı ile XX. Yüzyılın başlarında yaşadı. Aslen Tarsusludur. Genç yaşında Şarkışla'ya göçüp, ölünceye kadar bu çevrede yaşadı. Pek çokları onu Sivaslı Sıtkı diye tanır.

Değişik konularda rahat ve kusursuz söyledi. Emsallerine göre kudretli bir şair olduğu kabul edilebilir. Veysel şahsen tanıdığını ve çok sevdiğini anlatırdı.

Gel tarif edeyim envai kelpi.
Kıl tefekkür birer birer say iti
Bir cinsi vardır ki kelplerin kelpi
Baş kaldırır takım görmez yay iti.

Bir cinsi vardır ki ekser ürümez
Onların cinsi de asla türemez
Bir kapıda karar edip duramaz
Sokak sokak yeler gezer hoy iti.

Bir cinsinin demir olur yüreği
Bir cinsi de bilmez kete çöreği.
Her gün yedirirsin yağlı böreği
Hiç terbiye kabul etmez dağ iti.

Bir cinsi vardır ki canları yakar
Yahşi yaman demez dişlerin takar
Bir cinsi vardır ki işmara bakar
Seğirtip dörtnala gider hay iti.

Bir cinsi vardır ki bilmez şikayı
Değme şikâr kurtaramaz yakayı
Boynuna taksan da altın tokayı
Beklemez sürüyü kaçar av iti.

Bir cinsi vardır ki dolanır güzün
Arayıp bekçiler bulamaz izin
Yediği üzümler kör eder gözün
Düşünce tuzağa ağlar bağ iti.

Sıdkı, arif olup haddini tanı
Uğursuz şirretten sakla asanı
Verme fırsatını ısırır seni
Aman sakın, azgın olur ev iti.

ÂŞIKLIK GELENEĞİ VE ÂŞIK VEYSEL

İslâmiyet öncesinin halk sanatçıları, aynı zamanda büyücülük ve doktorluk görevi üstlenmişlerdi. Törenlerde dans ederken sazlarıyla da destan parçaları, sav, sagu, koşuk okuyarak kötü ruhları büyüleriyle engellemeye çalışır, hastaları sağalırlardı. Türkler'in en eski sanat ürünleri, büyüsel törenlerden kaynaklanıyordu.

Şaman yahut baksı veya ozanlar, ayin yöneten, halk arasında önemli kişilerdi. Yönettikleri ayinlerde kullandıkları müzik aletlerinden biri davul, diğeri kopuzdu. Söz söylemek, saz - kopuz - davul çalmak gibi yeteneklerin yanı sıra, büyücülük, hekimlik örneği çeşitli görevleri de üzerlerinde toplamışlardı.

Eski Oğuzlarda, İslam'dan sonra, Şamanizm geleneklerini devam ettiren ozanlar, kopuzu kutlu sayıyorlardı. Dede Korkut, her hikâyede kopuzu ile meydana çıkıyor, ad verirken, dua ederken, hep kopuz çalıyor; Oğuz kahramanı kopuzun sesinden kuvvet alarak uğraşısında başarı kazanıyordu.

"İslamiyet'in kabulüyle Ozan-Baksı geleneği terk edildi. İslamiyet'in kabulünden sonra yeni bir yurt edinme çabasında olan Türklerin yeni dini benimseme ve yayma çabası ile Tekke Edebiyatı diye anılan edebiyat ve bunu var eden şairler çıktı. Ancak, Ozan-baksı geleneği, İslam sonrası tekke halk edebiyatının alevi Bektaşi kolu içinde izlerini sürdürdü.

Günümüzde Cem törenlerini yöneten dedelerimizin saz çalmaları, öğretilerini saz eşliğinde deyişlerle sürdürmelerine, semah dönerek ruhlarını arındırmalarına dikkatinizi çekmek isterim.

Sonuç olarak diyebilirim ki, Ozan-Baksı geleneğinin özelliklerinden olan büyücülük, hekimlik, din adamlığı gibi işlevler, Türklerin İslâmiyeti kabul edişiyle sona erdi. Ortaya çıkan yeni tip Âşıklar, halk eğitimciliği ve halk sanatının temsilciliğini üstlenmişlerdi.

Adına ister ozan, ister âşık deyiniz; İslâmiyet sonrasında halk şiirini var edenler halk şairleriydi. İslâmiyet sonrası oluşan "Âşıklık geleneğine" göre, âşıklar; şiir söyleme gücünü, kendilerine rüyalarında pir'in sunduğu aşk badesini içerek ve idesindeki sevgilinin hayalini görerek kazandıklarını öne sürüyorlardı. Buna İslamiyet öncesi şamanların olağanüstü güç sahibi olmalarının, tortusu ya da İslâmî makyajı dememiz mümkündü. Olağanüstü bir güçle şairlik niteliği kazandığını söyleyen kişileri diğerlerinden ayırmak için, "bâdeli âşık", denilmişti. Bu nitelikte olan ve doğaçlama şiirler de söyleyen halk şairleri, yalnız bizde değil, Farslarda ve Araplar da vardı.

Her ne kadar rüyada bade içerek âşıklık kudreti kazandıklarını öne sürseler de, âşıklar bir usta âşığın yanında yetişiyor; saz çalmasını öğreniyor, şiir söylemesini, onların usta deyişlerini dinleyerek, tekniklerini inceleyerek, kavrıyorlardı. Yeterli düzeye eriştiklerinde, ustalarınca kendilerine "mahlas" denen bir takma ad ve şiir söyleme izni veriliyordu. Onlar da yeni çıraklar yetiştiriyor, gelenek böylece sürüyordu.

Eflatun Cem Güney, gelenekteki Âşıklığı başlayışı, o tatlı anlatımıyla şöyle yazmıştı:

"… Âşıklıkta yol var erkân var. Bir defa ustalardan usta bir âşık bulup, el, etek öpeceksin.; sonra önünde diz çöküp şöylesine yalvaracaksın:

'Âşık baba; gel rahmeyle; beni çıraklığa kabul et; kalbim var, dilim yok; derdim var, telim yok; kalbimi dile, derdimi tele getirmenin yolunu öğret. Yolunda yürüyeyim, yolunda öleyim,' diye .. O âşık da halden, dilden anlayan bir âşıksa:

'A yiğidin genci' der 'sen bu aşkla iyice aşılanmış, haşlanmış, taşlanmışsın, daha fazla yaşlanıp başlanmasan da olur; sende yalnız aşk değil; âşıklık cevheri de var. Hele bir dur, seninle yayla konup göçeriz. O çiçek-

li yerlerde gönlün gül olup açılır; dilin de bülbül olup söyler, bunlar olur şey! Vezni düzeni kavramak, ayak kurmak, söz bulmak; bunlar kolay iş; beni dinleye dinleye, deyişlerimi söyleye söyleye alışır, yetişirsin: Gayri koşmalar mı dedin, koşmalar koşarsın; varsağılar mı dedin, varsağılar söylersin …."

Gelenekte, çıraklık, âşıklığın okuluydu. Usta âşık da bir zamanlar aynı yoldan geçmiş, bir ustaya kapılanmıştı. Ustasından "meydan açma"yı, "divana çıkma"yı, hikâye anlatmayı, ayak kurallarını ve "âşık makamları"nı ve diğer âşıkları öğrenmişti. Çırak ustasının ölümünden sonra meclislerde, sohbetlerde, onun şiirleriyle söze başlar, adını yaşatırdı. Kimi âşıklar, fiili çıraklık yapmasalar, birine kapılanmasalar bile, manevî olarak bazı âşıkları usta kabul eder, o âşığı örnek alırdı.

Çeşitli anlatılara göre, Veysel'in eline tutuşturulan sazı da Ali Ağa, yani Âşık Al'â yapmıştı. Şöyle ki, saza türküye meraklı olan Âşık Veysel bir toplantıda saz çalan aşığın yakınlarına kadar sokulduğu sırada, toplantıda bulananların biri, sekiz dokuz yaşlarındaki Veysel'i ***"Çekil ulan kör oğlan!"*** diye itekledi. Bunu Ali Ağa görünce çok üzüldü. Bulduğu bir kütüğü oyarak Veysel'e o sazı yaptı. Çamşıhılı Ali Ağa ona yalnız saz çalmayı değil, Kul Abdal'dan, Emrah'tan, Dertli'den, Sıtkı'dan, Kemter'den, Veli'den ve daha onlarca âşıktan şiir, türkü ve türkülerin hikâyesini öğretti.

Örneğin, Âşık Veysel Radyo Repertuarı için "Ağgül" türküsünü kaydettirirken, "Ben bu türküyü Çamşıhılı Ali Ağa'dan öğrendim, Divriği yöresinindir." demiştir. Âşık Veysel'in 1931 yılında Ahmet Kutsi Tecer'in Sivasta düzenlediği Âşıklar Bayramında Âşık Veysel'in söylediği ilk türkü Ali Ağa'nın öğrettiği Kul Abdal'ın şu deyişiydi:

"Takdirden gelene tedbir kılınmaz
Ne kılayım çare ben şimden geri
Yaram türlü türlü merhem bulunmaz
İstersen merhemi çal şimden geri

.....

Kul Abdal'ım yalan dünya vefasız
Âlemde bir derde düştüm devasız
Sen bana yâr olman behey vefasız
Var kimin olursan ol şimden geri

Bir başka okuduğu türkü Ercişli Emrah'ın "**Seherde ağlayan bülbül / Sen ağlama ben ağlayım"** adlı türküsüydü. Bir Başkası Âşık Veli'nin **"Mecnunum Leylamı gördüm"** üydü. Bir başkası da "Ben de gönlümü üç güzele düşürdüm / Biri Şemsi, biri Kamer ille 'Elif" dizelerini taşıyan Karacaoğlan koşmasıydı.

"Âşık Veysel'in ustası yoktur." diyenlere cevap verdiğimi sanıyorum.

Her âşığın bir mahlasının olması, âşıklık geleneğinin gereğiydi. Mahlas, âşıkların şiirlerinde kullandıkları âşıklık adlarıydı. Bir başka anlamda mahlas âşıkların tapşırdıkları addı. Şiirin son dörtlüğünde aşığın adını geçirmesine tapşırmak deniliyordu. Şiirin kime ait olduğunun bilinmesini sağlıyordu. Âşıklar ustalarından veya önem verdikleri bir kimseden mahlas alır ya da kendileri için düzdükleri bir hikâyeden kendilerine mahlas çıkarırlardı.

Âşık Veysel, 1934 yılında soyadı kanunu çıktığında, soyadını "Ulu" diye almıştı. Ancak daha sonra sülalesi "Şatırlar" adını soyadı yaptı. "Şatıroğlu," oldu. Veysel Şatıroğlu, şiirlerinde genellikle Veysel, bazen de Âşık Veysel, Sefil Veysel ve Veysel Şatır gibi mahlaslar kullandı. Cumhuriyet'in onuncu yılına kadar şiirlerini kendi iç dünyasında saklayan Âşık Veysel, kendi adını mahlas olarak kullanmayı tercih etti.

Yukarıda rüya ve bade içme motifinden söz ettim.

Âşıklık geleneğinin gereği kimi âşık maddî aşktan manevî aşka geçerken, saz çalıp söylemeğe başlarken, ilâhî araçlarla kendilerine güç verildiğini öne sürerdi. Yani, bir mürşidin, bir pirin, Hızır Peygamberin rüyasında kendisine göründüğünü, böylece âşık olup saz çalmağa başladıklarını söylerdi.

Âşıklık geleneğinde sık karşılaştığımız bir durum, rüya motifiydi. Gerçek hayatta bir usta âşığın yanında çıraklık yapmalarına, onlarla birlikte âşık fasıllarına katılmalarına, halk hikâyelerini ustalardan dinleye dinleye öğrenmelerine rağmen, âşıklar için, rüya motifi, âşıklık yolunun başlangıç noktasıydı.

Peki, Âşık Veysel badeli bir âşık mıdır? Düşününüz ki, Âşık Veysel'e rüyasında pirler aşk badesini verip bir resim gösteriyorlar. Âşık Veysel aşk badesini içiyor, gösterilen resimdeki kıza Âşık oluyor. Köy köy dolaşarak, şiirler türküler söyleyerek, türlü engellerle boğuşarak gözleri görmeyen Âşık Veysel, resmini gördüğü kızı görebilmek için çabalıyor.

Bu olacak şey midir? Gerçek olan o ki, rüya motifi, Âşıklık yolunda bir manevi aşamadır. Âşık Veysel, kendisine böyle bir sanal hikâye düzecek bir kimse değildi. Ama geleneğin manevi yönünün inkârcısı da değildi.

"Karacaoğlan, Dertli, Yunus soyum var
Mansur'a benzeyen bazı huyum var.." diyor.

Karacaoğlan, Dertli, Yunus geleneğinden geldiğini ve "Enel Hak!" diyen Mansur'un yolunda olduğunu vurgularken, Dolu, yani bade, yani aşk şarabı içmenin geleneksel yönünü vurguluyor:

"Elinden bir dolu içtim
Türlü türlü derde düştüm
Cümle varlığımdan geçtim
Senin yolunda yolunda.." (Şiir No: 98)

Âşıklık geleneğinde var olan hususlardan biri de karşılaşma ve atışmalardı.

Âşıklar bilgilerini, duygularını ve becerilerini, halkın karşısında bir tür yarışma olan "**atışma"**, "**karşılaşma**" ve "**deyişme**"lerle gösterirlerdi.

Âşığın tanınmış bir âşıkla karşılaşması, onu yenmesine "**bağlama**" derlerdi. Eski kaynaklar bunu **"müşaare"** olarak nitelemişlerdi.

Âşıkların ustalıklarını sergilemek için söz hüneri olarak başvurdukları bir biçim de dudakdeğmez, yani lebdeğmezdi. Kural olarak, "b,p,m, f, v" sessiz harfleri iki dudağın birbirine değmesi ile çıktığı için, kesinlikle şiir içinde bulunmaması gerekirdi.

"Dudakdeğmez" yarışmasına çıkan âşıkların dudaklarının arasına iğne konurdu. Anılan sessiz harflerden birisinin kullanılması halinde iğne dudağına batar, izleyenler bunu anlardı.

Bu yeni deyimle "şov"du. Bahşiş almak amaçlı, izleyenleri eğlendirmek için yapılan gösterilerdi. Âşıklık geleneğinin bir parçası mıydı? Tartışılır. Eğer parçası olsaydı, bugün Karacaoğlan'ın, Pir Sultan'ın ve klasikleşmiş diğer âşıkların şiirlerinde leb değmez örneklerini görürdük. Âşık Veysel'in şiirleri arasında bu tür yama geleneklerinin yeri yoktu.

Âşık Veysel, sanat değeri olmayan atışmalara da ilgi göstermemişti. Bu tür karşılaşmalar, o anda söylenir uçar giderdi. Yazıya dayanmazdı. Dolayısıyla Âşık Veysel'in şiirleri arasında yer almadı. Ancak, Âşık Veysel'le karşılaşan kimi âşıklar, onunla karşılaşmış olmanın onuruyla söyleşmelerini kitaplarına almışlardı. Bir Kul Ahmet'i, Bir Âşık Çakır'ı bir Âşık Hazım'ı örnek gösterebiliriz. Öne sürülen atışma metinlerinin ayak ve konu bütünlüğü yoktur. Belliki, atışma yaptığını öne süren âşıklar, Âşık Veysel'in bir manzumesine kendilerini yama yapmışlar. Öne sürülen ve bazı kitaplara alınan atışma örneklerinin sahihlik yönü üzerinde ayrıca durmak gereklidir.

Âşık Veysel irticalen söylenen bu tür sözleri şiiri saymamıştı. Âşıkların piri katına ulaşmış bir ustanın, âşıklık yolunun deli coşkusunu yaşayan kişilerle meydana çıkması, zaten şık karşılanmazdı. Bu nedenle kimi Âşıkların kitaplarında yer alan Âşık Veysel'le atışma yaptıklarını belirten şiirlere itibar etmedik.

Âşık fasıllarındaki tekellümün bir türü de tekerlemedir. Bu tür şiirlerin söylenmesi zordur. Dar ayaklı, zor kafiyeli dizelerden oluşur. Zaman zaman topluma eleştiri ve mizah unsurları barındırır. Örneğin Katibi;

"Aceb ahîr-zaman oldu gaziler
Büyük küçük birbirini beğenmez
Her mü'min münâfık cennet arzular
Tanrı nasib ettiğini beğenmez," diyor.

Ruhsati de şöyle demiş:

İcayet kalmadı dağda ovada
Bereket kalmadı tasta tavada
Rağbet kalmadı atta devede
Yaş görünüyor saman bu sene

Bakınız Âşık Veysel ne demiş?

Ne acayip bir zamana uğradık
Kanaat bereket biri kalmadı
Ahir şer demişler sözleri sadık
Ataların sözü geri kalmadı

Terbiye kalmadı ebeveyinde
Lezzet yok dünyanın hiçbir şeyinde
Herkes alır satar kendi reyinde
Kimsenin kimseye zoru kalmadı

Alışta verişte kalmadı karar
Saatler saati gün günü arar
Herkes birbirinin kanını sorar
Açıkgözüz derler körü kalmadı

.....

Bir yokluk dünyayı aldı kapattı
Herkes bir'aldığın on beşe sattı
İrençberler yazı yaban tarl'etti
Dünyanın bir hali yeri kalmadı. (Şiir No: 123)

Âşıklık geleneğinin kent ortamında bir başka yarışma türü muamma çözmekti. Ödül koyan bir kişi veya bir âşık tarafından Halk şairi tarafından hazırlanmış muamma büyük ve uzaktan okunabilecek bir yazı ile

kâğıda yazılır ve tahtaya yapıştırılırdı. Muammayı kim bilirse, paraları alır ve muammayı tertipleyen âşığa da bir pay çıkarılırdı. Eğer muamma birkaç gece kahve duvarında asılı kalır, kimse tarafından da çözülmemiş olursa sahibi olan âşık, bunun ne olduğunu söyler ve bütün paraları alırdı.[110]

Âşık Veysel'in fiziki durumu, yaşadığı ortam nedeniyle muamma uygulamasının içinde olmamıştı. Bu nedenle Âşık Kul Ahmet'in kitabında yer alan Âşık Veysel'le soru cevaplı atışma yaptığını öne sürdüğü ve yayınladığı şiiri kitabımıza aktarmadık. Âşık Veysel'in sorular sorduğu, Kul Ahmet'in de sular seller gibi bu sorulara cevap verdiği pek inandırıcı gelmedi. Çünkü benzer sorular ve cevaplar bir çok halk hikâyesinde kalıp olarak bulunmaktadır.

Âşıklık geleneğini oluşturan unsurlardan biri hikâye anlatmaktı. Günümüzdeki iletişim ve eğlence araçlarının bulunmadığı dönemlerde, kahvelerde ya da evlerde düzenlenen "**âşık meclisleri**"nde âşıkların anlattıkları "hikâye"ler dinlenirdi. Bir kısım usta âşıklar, bir yandan usta malı halk hikâyeleri anlatırken bir yandan da kendileri için düzdükleri aşk serüvenlerini hikâyeleştirirlerdi.

Âşık Veysel'in kendi adına düzdüğü hikâyesi yoktur. Niçin olmadığını yukarıda söyledim. Ancak pek çok darbımesel ve hikâye nakletmiştir ki, bunlara ilişkin türküler TRT repertuarında yer alıyor. Çoğu programlarda bu türküleri söylerken hikâyesini de özetlemişti. "Yıldız", "Necip", "İnsan kısım kısım" gibi türküleri örnek gösterebilirim. Bunların hikâyelerini de bizler Âşık Veysel'den öğrendik.

Aşklık geleneği içinde nazire söylemek vardı. Bir şairin, başka bir şairin şiirine aynı uyak, ölçü ve konuda benzer bir şiir yazmasına nazire deniyor. Günümüzde "benzek" sözcüğü kullanılmaktadır.

---

[110] Bir örnek verelim: 1966 Yılında Konya'da Feyzi Halıcı tarafından asılan ve o yıllarda Türkiye'nin en ünlü âşıklarının bile çözemediği muamma şu şekildedir: "Baş değil, başı var, bir başak değil / Yenilir şey değil, yumuşak değil / Çokça var her evde, vuslat çizgisi / Kuşak misali amma kuşak da değil" Oysa tavanda asılı kutunun içinde bulunan muammanın yanıtı şöyleydi: "Başak olmasa da başı var onun / Her evde, eşyada eli var onun / "Çivi" muammaya öyle çakılmış / Dünyada daha çok işi var onun." Muammanın cevabı olan "çivi"ydi.

Bir de "tevarüd" denilen bir durum vardı. İki şairin birbirinden habersiz aynı mısrayı veya kıtayı tesadüfen yazmasına denirdi. Bu durumu nazire veya şiir hırsızlığı ile karıştırmamak gerekiyor.

Âşık Veysel'in şiirleri arasında nazire mi, tevarüd mü anlayamadığım bir şiir vardı. Veysel'den yarım asır önce yaşamış olan Âşık Sülük Hüseyin var. Ağırlıklı olarak Kırşehir yöresinde yaşamış. Onun bir şiiri şöyle:

Bir kökte uzanmış sarmaşık gibi
Dolanmış boynuna saçların güzel
Şafakta şavkıyan bir ışık gibi
Doğan aylar gibi döşlerin güzel.

Boyunu benzettim selvi fidana
Yürür iken kurban olam edana
Bir bakışın verir beni idama
Söyle bilem kaçtır suçların güzel.

Koynunda beslersin turunç nar mıdır
Adın Melek midir Bahtiyar mıdır
Benden başka nazlı yarin var mıdır
Yoksa bir tane mi eşlerin güzel.

Hüseyin sevdana düşeli hasta
Zilifler yanağa dökülür deste
Ok gibi çağmelli kirpikten üste
Kudretten karadır kaşların güzel.[111]

Âşık Veysel'in şiiri bir kıta fazla. Nazire ile tavarüd arasında benzerlik gösteriyor:

[111] Baki Yaşar Altınok, Anadolu'da Türkmenler, Bir Türkmen Ozanı Âşık Hüselin, Ocak Yayınları, Ankara, 2000, sayfa 75. (Eski yazı el yazma nüshadada şiir 162.sayfada bulunmaktadır.)

Bir kökte uzamış sarmaşık gibi
Dökülmüş gerdana saçların güzel
Gözlerin ufukta bir ışık gibi
Kara bulut gibi kaşların güzel

Koynundaki turunç mudur nâr mıdır?
Adın Huri midir Gülizar mıdır?
Gözlerinden akan yağmurlar mıdır?
Onbeş onaltı mı yaşların güzel?

Âfat-ı devran mı bilmem ki nesin
Bülbül'ün avâzın andırır sesin
Seher yeli gibi gelir nefesin
Âşık'a bahardır kışların güzel,

Her güzel de eda ile salınmaz
Huri misin melek misin bilinmez
Emsâlin dünyada azdır bulunmaz
Firdevs-i â'lâ'da eşlerin güzel

Görünce derdimi arttırdım kat kat
Can alıcı gözün sanki bir cellat
Veysel'i kapından eyleme azat
Bana yastık olsun döşlerin güzel (Şiir No: 33)

Bu durumu Âşık Veysel'in şiirleri arasında tek örnek olarak gösterebilirim.

Âşıklık geleneği içinde Âşıkların şiirlerinde tarih bildirmeleri vardır ki bu durum, kimi tarihi olaylarda şiirlerinin bir belge olmasını ve yaşadıkları toplumun sosyal tarihi işlevini görmelerini sağlamıştır.

Âşık, kıtlık, yangın, sel felaketleri, salgın hastalık, önemli savaşlar vb. toplumu yakından ilgilendiren sosyal hayatla ilgili olaylarla kendi doğum tarihini şiirlerinde tarihi birer belge olmasını istemiş ve genellikle ilk ya da son dörtlükte bazen de ara yerde tarih belirtmiştir.

Örneğin Âşık Veysel:

Üç yüz onda gelmiş idim cihana
Dünyada bakmadan ben kana kana
Kader böyle imiş çiçek bahana
Levh-i kalem kara yazmış yazımı" (Şir No: 81)

diyerek doğum tarihini belirtiyor.

Âşıklık geleneği içinde âşıkların hüner gösterme biçimlerinden biri de cinaslı sözler söylemekti. Âşık Veysel'in "**Türküz Türk'ü çağırırız**", "**Yine onda Umut Yaşar"** gibi orijinal buluşları vardı. Burada "Türk'ü iki anlamda kullanıldığı gibi öbüründe umudun hep var olacağı, anlatılırken, aynı zamanda şair Ümit Yaşar'ın adı anılmaktaydı.

ÂŞIK VEYSEL'İN DÜNYA GÖRÜŞÜ

Âşık Veysel'in dünya görüşünün belirlenmesinde öncelikle, yaşadığı sosyal çevre etkili oldu. Yaşadığı sosyal çevrenin bir yananda ekonomik anlamda tarıma dayalı, savaştan yeni çıkmış bir toplumun ekonomik ezikliği ve kolera gibi, çiçek gibi salgın hastalıkların pençesinde patır patır dökülen insanların coğrafyası vardı. Bir yanda, Cumhuriyet'in ilk aydınlarının Anadolu'ya götürdükleri ışık ve sıcaklık vardı. Bir yandan da göz gibi bir organını yitirmiş insanın fiziki ve ruhi yükü eklenmişti. Gözlerinin görmeyişi, doğal olarak onu etkilemişti:

"Kuş olsan da kurtulmazdın elimden / Eğer görsem idi göz ile seni" derken bu anlamda duyduğu acının ne kadar derin olduğunu gösteriyordu.

Âşık Veysel, kimi zaman umutsuzluk ve hiçlik duygusuna kapılsa da temelde yaşama sarılmayı elden bırakmadı.

Âşık Veysel'in yukarıda sözünü ettiğimiz var olduğu sosyal çevreyi, gözleri görmez, okuyamaz, yazamaz, her an yanında okuyan yazan birilerini bulamaz durumunu göz ardı eden bazı kişiler dudak büküş içinde oldular. Belinde kılıç, elinde tüfek, toplumun önüne geçerek kavga yapmadığını ya da sanatını "izm"lerin sloganı haline getirmediğinden yakınarak "Onun sanatı var olanı öven, mevcuda kanaat eden romantik sa-

nattır," hükmünü verdiler. Âşık Veysel'i anlamaya çalışmadılar. Gerçek olan, Âşık Veysel, yaşamıyla, yaptıklarıyla, şiirleriyle vardı. O kuşkusuz yüzyıllar ötesini aynen tekrarlayan klasik anlamda algılanabilecek bir âşık değildi. O geleneği çağdaş yörüngeye taşımış, yeni bir ivme kazandırmıştı. Bu gerçeği Ahmet Kutsi Tecer yıllar önce görmüş şunları yazmıştı:

"Aşığımız, Şarkışla'nın nüfus kütüğünde Cumhurluk vatandaşı olarak "Şatıroğlu" adı ile kayıtlı bir Türk'tür. Hayatının bu son yirmi yılı içinde sanatını genişleten, sazına ve sözüne zamanın rengini getiren çağdaş bir sanatçı olarak da Şatıroğlu vardır.

Âşık Veysel'de Veysel Şatıroğlu dirilirken, Veysel Şatıroğlu'nda Âşık Veysel bitiyor. Tanzimat'tan gelenlerle onun farkı, gelenekten çıkageldiği için, bir ses farkıdır. Onun teli bize göre bağlanmıştır. Tanzimat'ın teli taklit bir bağlanmadır; evvelkisine 'düzen', ikincisine 'akort' dediğimiz gibi, Veysel bir bakıma, öbür çağdaşlarını okumuş gibidir; mesela, Ceyhun Kansu, Veysel'i ne kadar okumuşsa, Şatıroğlu da Ceyhun'u o kadar okumuştur. Veysel'le çağdaşları arasında o kerte birbirini çeken taraflar vardır. Ceyhun Kansu ile Faruk Nafız Çamlıbel ne kadar birbirinden ayrı ise, Şatıroğlu da çağdaşlarından bu tarzda ayrılır. Onu diğerlerinden ayıran taraf, demin de belirttiğim gibi, Tanzimat geleneği yerine, halk şiiri geleneğinden çıkmasıdır. Veysel Şatıroğlu, Âşık Veysel'le halk şiiri geleneği yaşamış ve 'bugün'e oradan gelmiştir. Fakat 'bugün' o kadar başka, o kadar ayrı bir şeydir ki, hangi gelenekten çıkarsa çıksın, 'bugün'e gelenler, 'bugün' dediğimiz bu son yirmi yılın İnkılâp Türkiyesi'ne ulaşırlar. Şatıroğlu'nu zamanına bağlayan da işte budur.

Şatıroğlu'nun değişleri de bir araştırma, bir denemelerdir. Onun da başlıca vasfı, zamanımızın vasfı ile denkliğidir. Onda millet-halk bütünü duygusu, onda vatan-toprak duygusu hakimdir..."[112]

Âşık Veysel, hem gelenekti, hem de yeniydi. Hayatının sonuna kadar gelişimini sürdürdü. En güzel ve kalıcı şiirlerini Hakk'a yürüyüşünün hemen önceki yıllarda söyledi. Alevi kültüründe yetişmesine, babasının tekke geleneğine bağlı olmasına karşın Âşık Veysel diğer Alevi ozanlarda görülen duvaz imam söylemiyordu. Yalnızca bir plağında usta malı

[112] Ahmet Kutsi Tecer, Çağımız Âşıklarının En Âşıkı: Veysel, Milliyet Sanat Dergisi 30.03.1993, Sayı: 26.

bir duvaz imam okuduğunu biliyoruz. Kendine ait şiirlerde "Şah" ve "oniki imam" sözcükleri geçmiyordu. O bilinçli olarak böyle bir ilkeyi yaşam felsefesi olarak seçmişti.

ÂŞIK VEYSEL'İN AYDINLIK DÜNYASI

Âşık Veysel bir yandan kendini kahır ve sabırla yetiştirmiş, sözlü halk kültürünün gelenekçi saz şairliğinin bozulmamış bir örneği veya halkası gibi görülürken, öte yandan çağın sesine kulak vermiş, kör inanışlarla savaşacak kadar aydınlanmış, eski sazla yeni sözler söylemesini bilmişti.

Karanlık dünyasını aşan düşüncesi, çağdaş insan sorunlarına çözüm arayacak yol gösterecek kadar gerçekçi olmuştu.

"Aldanma cahilin kuru lafına
Kültürsüz adamın külü yalandır
Hükmetse dünyanın her tarafına
Arzusu hedefi yolu yalandır." (Şiir No: 7)

Veysel'in okuması yazması yoktu. Bunun eksikliğini tatmış, zorluklarını yaşamıştı. Onun için cehalete karşıydı. Her türlü kötülüğün cahillikten kaynaklandığını işaret ediyordu. Her iyi şeyin ancak eğitimle, bilgiyle, kültürle olacağına inanmış, ilim ve kültürü insanlarımıza birinci hedef olarak göstermişti. Kültürsüz insanın külü yalandır" derken cehaletin zararlarını örnekleriyle anlatıyordu.

BABACAN VEYSEL

Veysel'in en olgun şiirleri insanı ve insanla ilgili öğeleri konu alan şiirlerdi. Bu deyişlerde Veysel, insanın kaynağından başlayarak bir gövdede canlanmasını, bu süre içerisinde nasıl çalışması, nasıl davranması gerektiğini ve bu yolun sonunda gene kaynağına dönmesini anlattı. Bir başka tanımla tasavvuf ozanı Veysel vardı bu deyişlerde. Bağlı olduğu inancın ıssız bir Anadolu köyünde kendisine aşıladığı bu duygular, Veysel'de gönül gözü ile geliştirilmişti. Veysel Aleviliğin büyük sırrını gönlünde çözmüştü.

Özel hayatında bahtından, gözünden ve daha pek çok şeyden çektiği sıkıntılara rağmen, şen, imanlı, deryadil olan Veysel, neşeli fıkralar anlatırdı. Şakalar yapar ve binlerce yılın yaptığı Anadolu halk adamı kişiliğini her konuştuğuna kabul ettirirdi. İçi dertli dışı şakacı; susmak bilir, söz bilir; kendisine has üslûbu ile nükteler söyleyen tam bir köylü ârifi idi, iç dünyasındaki aydınlık, gözlerinin kararttığı dünyasına meçhul bir ışık serpiştirirdi. Göremediğimiz güzelliklerin hazzını bize sezdirirdi. Çok defa "Bir küçük dünyam var içimde benim" , "Eğer gözlerim görseydi saza ve şiire bu kadar hevesim olamazdı." dediği işitilmiştir kendisi yiyip içtikten sonra: "Getirin şu sazımı, biz yedik içtik biraz da onun karnını doyuralım." derdi. Bunlar Âşık Veysel'in iyimser huyunu gösteriyor. Çağımızdaki büyük temsilcisi olduğu Halk şiirinde, içirik, sanat, ahenk ve hikmet yenilikleri yapılabileceğini kanıtlamıştı. Geleneğe yeni deyişler, taze kafiyeler, özel temalar da katmıştı.

Veysel'de toprak sevgisi, insan acısı, yaşama sevinci, insanlar arasındaki kardeşlik duygusu, barış özlemi şiirinin özünü oluşturuyordu. Onun şiirinde konu; insanla insanın çevresiyle, yaşadığı ortamla ilgili olaylar, ilişkiler olduğunu görürüz. Veysel'de şiir bir yaşama kuralıydı. Şiirle yaşar, şiirle sarmaş dolaş olur, onunla söyleşirdi.

Onun şiirlerinde eskimeyen, insan gerçeğini bir bütünlük içinde bulabiliriz. Toprağı severken, çiftçilerin yaşayışını anlatırken, çevresini işlerken, ağaçlara, çiçeklere yönelirken gerçeklere sıkı sıkıya bağlıydı. Yakınmalarında, övgülerinde, yergilerinde sıcak bir insancıl duyuş, yüreğe işleyen tatlı bir söyleyiş vardı. Bu onun Alevî Bektaşî geleneğini sürdürmesi, yetiştiği ortam, yaşadığı çevre, edindiği şiir bilgileri gereğiydi.[113]

Veysel, ülke kalkınması için çalışmanın lüzumuna inanıyordu. Büyük Önder'in gösterdiği hedef olan çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmak için teknolojide tarımda, sanayide atılım yapabilmesi için, ülke insanının gaflet uykusundan uyanması için çalışmak çalışmak çalışmak gerekliydi.

"Son verelim iftiraya, bühtana
Kardeşane çalışalım can cana
El birlikle çalışalım vatana
Çok okul, fabrika kuralım kardeş

[113] Zeki Eyüboğlu, Türk Edb, Tarihi 5. Cilt, Sayfa 543

Çalışalım kurtulalım buhrandan
Nedir senlik benlik usandık candan
Irkımız neslimiz aynı bir kandan
Yurdun yaraların saralım kardeş (Şiir No: 104)

Bütün iyi niyetli, babacan insanlarımız gibi, o da çalışmayı öğütlerdi. Çalışma güzelliğini anlatırdı şiirlerinde. Yalanın, hilenin zararlarını işler, ahlâklı olmanın erdemini yansıtır. Tutumlu olmayı öğütler. Gereksiz tutuculuğa karşıdır.

Batıl inançlara, çağdışı tutuma karşı olan Veysel, bu konuda da oldukça duyarlıdır.

"Devri Cumhuriyet asırı yirmi
Uyan bu gafletten uyuma yurttaş.
Dünya ayaklanmış aya gidiyor
Uyan bu gafletten uyuma yurttaş

Bırak sar'öküzü varsın yayılsın
Set çekme gözlere herkes ayılsın
Her köşeye bir fabrika kurulsun
Uyan bu gafletten uyuma yurttaş
....." (Şiir No: 60)

Görüldüğü üzere, o toplumdaki değer yargılarını hayatın somut gerçekleriyle örneklendirerek eleştiriyor. Veysel burada bilimden yana, aydınlıktan yana, gelişmeden, somut gerçeklerden yana taraf oluyor.

"Bırak sar'öküzün varsın yayılsın" derken, "Dünyanın sarı öküzün boynuzları üzerinde durduğu" inancıyla alay ediyor.

OKUL OKUL OKUL

Âşık Veysel kimi zaman yaşadığı olumsuzluklardan feleği sorumlu tutup nedenlerini araştırmış ya da sorgulamıştı. Ama çoğunlukla, okul gibi, fabrika gibi, hastane gibi hayatta somut işlerliği olan atılımların,

pozitif unsurların şiirini de yazdı. Ondaki feleğe yaslanmak, kadercilik bilimin gerisinde kaldı. Bir başka anlatımla onun kaderciliği körü körüne bir saplantı değildi.

"Dünya tebdil oldu durum değişti,
Kimi aya gider kimi cennete"

derken, bilimsel gelişmelere kulak kabarttı. Her zaman, ilerlemeden, aydınlıktan yana oldu. Cumhuriyet aydınlanmasına vurgundu. Aydınlanmanın o yıllarda tek aracı Milli Eğitim'di. Milli Eğitim seferberliğinde üzerine düşen görevi yaptı. Dünyanın en zengin aklının okul olduğunu vurguladı:

Dünyanın en zengin aklını gördüm
Sermayesin sordum dedi ki okul
İnsanlara hizmet yaptığın yardım
Merhametim, duygum dedi ki okul

.....

İnsanlar kafası bunları bulan
İlimdir dünyada hakikat olan
Bütün bu işlerin temelin kuran
İnan bana Veysel dedi ki okul (Şiir No: 72)

Çocuklarımıza birçok şiirinde, "Oku benim cici yavrum /Okul cennet meyvesidir/ Okuldadır türlü san'at / Medeniyet menbasıdır" diyerek okulun güzelliklerini, yararlarını anlatmıştı.

Araştırmacı yazar ve "Cevri" mahlası ile halk şiiri tarzında şiirler de yazan Nejat Birdoğan, şöyle söylemişti: "Kimi şiirinde Veysel'i düşünce olarak coşkulu, ozan olarak yetersiz buluruz. Aslında bu tür şiirlerinin daha sonrakilerinde bile bir ozandan çok bir toplum eğitmeni Veysel'i görürüz. Bu çalışmalarında Veysel cumhuriyetin korunmasında ve ulus bütünlüğüne yardımcı olarak şiiri bir araç gibi görür. Davranışlarında da böyledir. Düşünce olarak tertemiz bir adamın eylemlerinde de namuslu, çalışkan olduğu ve özellikle doğru tanılara başvurduğu gözlenir. Kızılırmak üzerinde Kaplan Deresi Köprüsü'nü köy köy dolaşıp para toplayarak yaptırması ondaki bu sorumluluğun bir göstergesidir."

Âşık Veysel'in bir başka özelliği, tarım mücahidi olması ve toprak sevgisini, ağaç sevgisini şiirlerinde öğretmesiydi. Veysel'in meyve bahçesi köyün gurur kaynağı olmuştu.

CUMHURİYETE KOL KANAT GERDİ

Cumhuriyet denilince aklımıza Büyük önderimiz Atatürk geliyor. Egemenliğin kayıtsız şartsız ulusun olması geliyor. Saltanatın kaldırılması, kurtuluş savaşımız, uygarlık ülkümüz, milli eğitim, endüstri ve tarım seferberlikleri geliyor. Demokrasi geliyor aklımıza, laiklik, sosyal hukuk sistemi, taassuba karşı mücadele geliyor.

Demiryolları, madenler, sağlık hizmetleri, yerli mallar geliyor aklımıza. Sonra Türklüğümüzle övünmek, çalışmak, güvenmek geliyor. Çağdaş uygarlık düzeyine çıkmak amacı geliyor. Okul, okul, okul ve gerçek yol göstericinin bilim olduğu geliyor.

Yirminci yüzyılın Türkiye'sinde, Cumhuriyetçi Halk Aşığı Veysel, halkın dili ile halka ters tepki yaratmayacak dozlarda halk öğretmenliği yaptı. Cumhuriyet'e kol kanat gerdi.

AYRILIKÇILIK

Cumhuriyetin temeline konulacak en tehlikeli dinamitin ayrılıkçılık olduğunu biliyor ve dikkat çekiyordu. Bugün de aynı tehlike ile karşı karşıyayız.

Âşık Veysel, şiirlerinde toplumu ilgilendiren, toplumu aydınlığa ulaştıracak her konuya değindi. Halkın arzularını, duygularını yansıttı. Hoşa gitmeyen davranışları da eleştirmekten geri kalmadı. Her zaman birleştirici, kaynaştırıcı, içinde insan sevgisi olan barış mesajları vermekten geri kalmadı. O, dostluk, kardeşlik ve insan sevgisiyle doluydu. Kin, düşmanlık, nefret, fitne ve çekememezlik gibi kelimeler Veysel'in kişiliğinde yer bulamazdı.

Düşünce, inanç, etnik nedenlerle insanlarımızın birlik ve beraberliğimize zarar verecek şekilde bir birlerine düşmanca davranmasına, kamplara bölünmesine üzülüyor, üzüntüsünü dile getirirken öğütler veriyordu:

"Bu nasıl kavgalar çirkin dövüşler
Hepimiz bu yurdun evlatlarıyız
Yolumuza engel olur bu işler
Hepimiz bu yurdun evlatlarıyız

Hedef alıp dövüştüğün kardeşin
Seni yaralıyor attığın taşın
Topluma zararlı yersiz savaşın
Hepimiz bu yurdun evlatlarıyız
.....
Kitaplar yazılmış nasihat dolu
Birlikte güçlenir gençliğin kolu
Gençliğe emanet Atatürk yolu
Hepimiz bu yurdun evlat1arıyız" (Şiir No: 43)

Âşık Veysel birleştiren, yücelten, birlik ve beraberlikten asla taviz vermeyen biriydi. İnsanlarımız arasındaki ırk, mezhep gibi yapay ayrılıklara karşıydı. En belirgin özelliği; Yunus gibi "Yaratılanı severiz yarayandan ötürü" anlatımında olduğu gibi insan sevgisiydi.

Yüce Atatürk, "Övün, Çalış, Güven" demişti. Âşık Veysel tarihiyle, ulusuyla övünmüştü. Herkesin de alnı açık öğünmesini isterdi. Bu ulus tarihi süreç içinde çok övünülecek işler yapmıştı. Yoktan bir ülke var etmişti. Geçmişinden utanmamak onunla övünmek hakkıydı. Ama çalışmak gerekirdi. Hep birlikte çalışmaktan söz etti. Tek başına çalışmak yerine birlikte çalışmak genel anlamda daha yararlıydı. Bunun için de güven gerekirdi. Âşık Veysel bir anlamda şiirleriyle Atatürk'ün "övün, çalış, güven" mesajının anlaşılmasına, yaygınlık kazanmasına katkı vermişti.

Âşık Veysel, ölümünden birkaç saat önce bile, kendisine söylemek istediği bir şeylerin bulunup bulunmadığı sorulduğunda: "Ne diyeyim! Ne diyeyim!... Birbirinizle konu komşu ile iyi geçinin, dirliğiniz, düzeniniz bozulmasın." demişti.[114]

[114] Yavuz Bülent Bakiler, Âşık Veysel'de Milli Ülkü, Sivas Folkloru, Yıl 1, Sayı 4, Mayıs 1973, s.3.

Günümüz Türkiye'sinde Âşık Veysel'in yarım asır önce söylediği gerçek bir başka anlam kazanıyor, toplumumuza aydınlık günler vaat ediyor.

Allah birdir Peygamber Hak
Rabbü'l-âlemin'dir mutlak
Senlik benlik nedir bırak
Söyleyim geldi sırası

Kürt'ü Türk'ü ne Çerkez'i
Hep Âdem'in oğlu kızı
Beraberce şehit gazi
Yanlış var mı ve neresi (Şiir No: 9)
......"

Veysel: "İkilikten gelir belâ / Dava, insanlık davası.." diyor. Âşık Veysel "Alevi-Sünnilik nedir?/ Menfaattir varvarası" diyordu. Nitekim Alevilik ve sunilikten maddi ve politik açıdan yararlananlar ona karşı oldular. O hiçbir öğrenim görmemişti. Çevresinden duyup dinlediklerini kendi mantık süzgecinden geçirerek kendine özgü düşüncesini oluşturmuştu. Bir yanda dini afyon olarak gören Marksist düşüncede olmalarına rağmen, Hazreti Ali'yi ve izini süren kanaat önderlerini dillerinden düşürmeyenler, diğer tarafta Molla Kasım'lar vardı.

Çeşitli fraksiyonların söylemlerini tekrarlamaktan başka kalıcılık adına bir varlık üretemeyen kimi kavgacı yapay ozanlar tarafından eleştirildi. Âşık Veysel'in Aleviliği, birilerinin kullandığı bölücü bir unsur değildi. Allah, peygamber ve Ehl-i Beyt sevgisine dayanıyordu. Belki politikacılara, kendisine maddi ve manevi baskı uygulamak isteyenlere düşüncelerini söyledi. Hiç bir zaman politize olmadı. Sazını ve sözünü doğru bildiği yönde kullandı. "Sünnet imiş kafir olsa da insan incitme, / Gönlü katı, kalp incitenden Allah şikayetçidir" diyen Hoca Ahmed Yesevi'nin yolundan ayrılmadı.

Âşık Veysel, cumhuriyetin ozanı olarak halk şiirine çağdaş bir kanal açmıştı. Ömrü boyunca Atatürk'e ve cumhuriyete bağlı kaldı. Barışın ozanı oldu.

"Yürüyelim Atatürk'ün izine
Boş verelim bozguncular sözüne
Göz atalım şu dünyanın hızına
Yürüyüp hedefe varalım kardaş" (Şiir No: 104)

Şiirin sonunda "Bana düşman etmiş vatandaşımı / Sebebi ne ise soralım kardaş" diyen Âşık Veysel, ırkımız, neslimiz bir olduğu halde, yurdun yaralarını sarmak dururken, kardeşin kardeşe düşman olmaması gerektiğini söylüyordu bizlere.

Âşık Veysel'in birlik ve kardeşlik konusunda ayrımcılığa karşı tavrı çok sert ve netti. Oğlu Ahmet Şatıroğlu anlatıyor: *"Babam tam birlik isterdi, ayrılıktan felaketlerin geleceğini düşünür, onun için bu vatanın evlatlarının kardeşlik içinde yaşamalarının dostu güldüreceğini söylerdi. Alevi-Sünni ayrımcılarına karşı ise tavrı her zaman sert olmuştu. Bizim bir komşumuza yakın bir köyden misafir gelmiş. O arada demişler ki gelmişken bizim aşığı da görelim. Bize de misafir geldiler. Âşık babamın elini öptüler, babamla sohbete daldılar, babam isimlerini sordu. Birisi dedi ki Osman, diğeri Bekir. Bizim evde onlardan önce gelmiş bir misafir vardı. 'Yahu Osman adını niye alıyon Osman abi" dedi. Öyle deyince babam, 'Kalk terbiyesiz herif, sizin gibi adamlar böyle ortalığa nifak düşürüyorlar. İsim bir gonduktur. Elhamdülillah hepimiz Müslümansız, din kardeşiyiz. Bir bayrak altında yaşıyoruz, devletimiz, vatanımız bir, siz ayrım yapıyorsunuz böyle' dedi."* [115]

TÜRK ADI MİRASI

Şiirlerinde Atatürk'ü anlatmış, devrimlerini dile getirmişti. Pek çok şiirinde ise Türklüğü ile övünmüştü:

"Muhabbetin canda haslardan hastır,
Avutur Veysel'i bir şen piyestir.
Türk adı babamdan bana mirastır,
Daha bundan başka adı neyleyim. (Şiir No: 8)

[115] Şamil Kucur, Dostlar Seni Hatırlasın, Aksiyon Dergisi İstanbul, Sayı: 173, 28.03.1998.

diyen Âşık Veysel için sevgilerin en yücesi Vatan sevgisiydi. Âşık Veysel'in şiirlerini incelediğimizde büyük bölümünün yurt güzellikleriyle ve vatan sevgisiyle ilgili olduğunu görürüz:

Vatan sevgisini içten duyanlar
Sıtkı ile çalışır benimseyerek
Milletine, Ulusuna uyanlar
Demez neme lazım, neyime gerek

.....
Vatan bizim, ülke bizim, el bizim
Emin ol ki her çalışan kol bizim
Ayyıldızlı bayrak bizim, mal bizim
Söyle Veysel öğünerek, överek. (Şiir No: 163)

Âşık Veysel, sürekli vatanının yükselmesini arzulamıştı. Bir ülkenin esenliği ve kalkınmasında ülke insanı için gerekli olan birlik, yurt sevgisi, çalışmak, milli kültüre bağlılık gibi faktörler, onun şiirlerinde yer almıştı. Türkiye'ye âşıktı. Kimi zaman şiirlerinde Kızılırmak, Tecer, Çamlıbel, Beserek Dağı, toprak, orman gibi tabii değerlerimize; kimi zaman Karaözü, Erzincan, İstanbul, Sivas gibi beldelerimizin güzelliklerine; kimi zaman da okul, hastane, köprü gibi kurum ve kuruluşlara yer verirken, ülke meseleleri karşısında kayıtsız kalmamıştı.[116] O, yurdumuzun çeşitli yerlerinin güzelliklerini anlatmıştı ama Türkülüğü bir başka coşku içinde dile getirmiş.

"Türklerdir bizim atamız
Halis Türk'üz kanı temiz
Şarkı gazeldir hatamız
Türk'üz türkü çağırırız..." (Şiir No: 67)

[116] Dr. Doğan Kaya'nın 21 Temmuz 2006'da Şarkışla'da yapılan Âşık Veysel Panelinde sunduğu konuşma metninde.

Böylesine Türklüğüyle gurur duyan kaç şairimiz vardır? Dünyada mal, mülk, giyim, kuşam gibi şeylerde gözü olmadı. Ama Türklük ve vatan konularında duygusaldı:

"İstemem dünyanın saltanatını
Süslü giyimini Arap atını
Bilirsem Türklüğün var kıymetini
Vatanım milletim bana kafidir.." (Şiir No: 34)

Veysel'in yaşıtları, vatan savunmasına giderken o köyde kalmıştı. Bu durumdan öylesine rahatsız olmuştu ki, şiirlerinde dile getirmekten geri kalmadı:

"İftihar ettiğim büyük muradım
Türk oğluyum temiz Türk'tür ecdadım
Şehit ismi yazılsaydı soyadım
Kanım ile mezarımın taşına" (Şiir No: 129)

Daha öncede belirttiğimiz gibi Âşık Veysel için Türk olmak övünç kaynağıydı.

ÂŞIK VEYSEL'İN SEZGİSİ

Âşık Veysel'in gözleri görmezdi ama, diğer duyguları çok kuvvetliydi. İşittiği bir sesi hiç unutmazdı. Seslerden kişilerin hareketini izlerdi.

Sivrialan Köyünde Oğlu Ahmet Şatıroğlu anlatıyor: *" Bizim köyde Mehmet Ali adında bir adam vardı. Veysel emmi dedem biraz salatalık istedi diyor. Babam salatalık topluyor. Armud ağacının dibinde duran Mehmet Ali'nin başına ermiş armutlar değer. Dayanamaz, bir hayli armutu cebine doldurur, Babam 'yavrum dokuz oldu yeter' der. Mehmet Ali şaşa kalır."*

Âşık Veysel'in çok sevdiği ve değer verdiği milli sporcularımızdan Hüseyin Yıldırım'ın Sivas'ta bir spor mağazası vardır. Yolu düştüğünde Hüseyin Yıldırım'ı ziyaret eder. Âşık Veysel'in Türk bayrağını çok sev-

diğini bilen Hüseyin Yıldırım, ona mağazadan bayrak armağan eder, Âşık Veysel'de bu bayrakları uğradığı okullara hediye eder.

Yine bir ziyaretinde Âşık Veysel, Hüseyin Yıldırım'dan bayrak ister. Hüseyin Yıldırım, küçük bir bayrağı raftan indirip paket yaparken Veysel:

"Hüseyin Bey, iki gözüm kör olsun ki, bayrağın küçüğünü verdin." der. Hüseyin Yıldırım mahcup olur, hemen büyük bir bayrağı paket etmeye başlar. Veysel bunu da fark eder:

"Beni kör mü sandın?"

Bir zaman sonra, Âşık Veysel, birlikte gezdiği Küçük Veysel ve Ali İzzet, Hüseyin Yıldım'ı ziyaret ederler. Yemekler yenilir, sohbet başlar. Hüseyin Yıldırım:

"Âşık, Allah'a şükür durumum iyi. Yukarı Tekke'de bütün Sivas'ı gören bir tarlam var. Oranın bir bölümünü aile mezarlığı yapmak istiyorum. Kalanı da garipler defnedilsin diye Belediyeye vereceğim" der. Âşık Veysel:

"Hüseyin Bey" diye karşılık verir. " Ölümüzün nerede kalacağı bilinmez. Bir bakarsın Teyyareden düşersin, bir bakarsın deryada batarsın. Bir bakarsın yanar kül olursun. Bir bakarsın uşaklar okumaya başlar bir yere göç giderisin. Bir bakarsın başka düvele gitmişsin." diye karşılık verir ve Hüseyin Yıldırım'a usta bir şairden şu iki dizeye yazdırır:

"Ördek uçtu viran ıssız gölümüz
Kim bilir ki nerde kalır ölümüz."

Âşık Veysel'in kişiliği nasıldı?

Ağırbaşlı, görgülü, duyarlı, seçkin, esprili, ödünsüz, sıcak ve insancıldı. Bulunduğu meclisin canlı, tetikte ve öz dolu ruhuydu. Saygısız, zıpçıktı davranışlardan hoşlanmaz, ince oklarını atıverirdi.

Hüseyin Yıldırım'ın nikah şahitliğini Âşık Veysel ile Âşık Ali İzzet Özkan yapmıştı. Nikâhtan sonra Âşık Veysel'den bir şeyler söylemesini isterler. Ancak salonda gürültü vardı. Veysel sazı eline aldı ve dedi ki:

"Bunun adı saz,
Sesi çıkar pek az,
Gürültü ederseniz;
Vallahi duyulmaz!"

Âşık Veysel'in İbrahim'den sonra, birlikte gezip dolaştığı arkadaşı Küçük Veysel'di. Küçük Veysel de, ustası gibi ağır başlı, dürüst, sevecen, efendi bir insandı.Takım elbise ve arada fötr giyerdi.

Âşık'la türküleri birlikte okur, türkü söylerken sesleri, birbirinden pek ayırt edilmezdi. Birlikte plak bile yapmışlardı. Veysel'ler bir bakıma özdeş gibi algılanırdı. Altmışlı yıllarda, Küçük Veysel'in ölümünden sonra, bazı çevrelerce, Âşık Veysel öldü sanılırdı. Âşık Veysel'i çarşıda görenler;''Yahu Âşık Veysel öldü, diyorlardı, bu Âşık Veysel değil mi?'' diye hayrete düşenler olurmuş.

Âşık Veysel'in herkesçe tanınması, kendisinin ise, bunlardan bir çoğunu tanımadığı konusunda anlattığı bir fıkra şöyle;

Köyün birinin karşısına tilki gelir, tilkiyi gören köy halkından birkaç kişi toplanıp:

-Aaa tilkiye bakın, tilkiye bakın, diye bağırır. Tilki bu sesler üzerine durur ve köylülere dönerek;

-Hayret, bunlar beni nereden tanıyor, ben bunların hiç birini tanımıyorum, der.

BİR KÖY ARİFİYDİ

Çektiği birçok sıkıntılara rağmen Veysel, fıkralar anlatır, şakalar yapar, Anadolu halk adamı kişiliğini dinleyenlerine kabul ettirirdi. İçi dertli dışı şakrak; susmak bilir, söz bilir; kendine has üslubu ile nükteler söyler tam bir köylü arifiydi. İç âlemindeki aydınlıkla, bizlerin gören gözlerimizin göremediği güzelliklerin hazzını bize sezdirirdi.

1944 yılında Hasanoğlan Köy Enstitüsünde Milli Eğitim Bakanlığı ileri gelenleri toplanmışlar Veysel'in "Toprak" şiirini dinlemektedir. Veysel'i dinleyenler arasında Refik Ahmet Sevengil de vardır. O günü Sevengil şöyle anlatır:

"Veysel'in gözleri kapalıydı ama, bu sözleri dinlerken benim gözlerim fal taşı gibi açıldı. O zamana kadar ne usta malı satanlardan ne kendi deyişini söyleyenlerden böylesine sözler işitmemiştim. Veysel gerçeği ve gerçeğin arkasındakileri kapalı gözleriyle görüyordu."

Veysel'in oğlu Bahri Şatıroğlu anlatıyor:

"Babam hafif rahatsızdı. İlçeden kaymakam, veteriner hekim, jandarma komutanı ve bir de Ankara'da trafik polisliği yapan Höyük köyünden Arif Bey ziyaretine geldiler. Hoş beşten sonra lâtifeler başladı. O akşam misafirler muhtarın davetlisiydiler. Babamı alıp gittiler. Yenildi, içildi, eğlenildi. Yatmak için bize geleceklerdi, geç vakit kalktılar. Meğer o sırada öyle bir yağmur başlamış ki sicim gibi. Her taraf sel sele gidiyor. Babam yolu iyi bildiği için hızlı yürüyordu. Diğerleri karanlıkta neresi yol, neresi batak iyi seçemiyor, bu yüzden de ağır ağır yürüyorlardı. Bir ara veteriner hekim bağırdı.

-Veysel, ağır yürüsene, yetişemiyoruz.

Babam bıyık altından gülerek lâtifeye başladı.

-Kör müsün? Benim geldiğim yerden sen de gel.

Sözünü bitirmeye kalmadı ki kaymakam çamura battı. Sesinden kaymakamı fark edemeyen babam kahkahayı bastı.

-Hele bak, ilk kör çamura düştü.

Biraz daha ilerlediler. Babamı trafik polisi Arif Bey adım adım takip ediyordu.

Veteriner gene seslendi:

-Veysel... Ağır ol dedik, neredeyse damdan yuvarlanacağız.

Babam adımlarını daha sıklaştırırken geriye doğru seslendi.

-Yol ortasında yavaşlamanın tehlikesini bilmiyor musun? Baksana trafik peşimi bırakıyor mu?".

Âşık Veysel Sivas'a geldiği zaman, rahmetli Kemal Kitapçı'nın otelinde konaklardı.

Bir gün yine aynı yerde Veysel Baba ve çevresindekiler aynı yerde sohbet edip ufak ufak demleniyorlardı. Veysel'in rakısına su koymadığını gören Ticaret Odası Başkanı Mustafa Koçer, sebebini sordu:

Veysel:

"Yahu Koçer, kocaman Başkan olmuşsun ama aklın bazı şeylere ermiyor. Günahlarımızı kağnılar çekmez. Şimdi de helale haram katıp da daha mı günahkâr olalım?" dedi.

TÜRK DÜNYASINDA SEVİLİYORDU

Âşık Veysel Şatıroğlu bir halk şairi olmasına rağmen bütün Türk dünyasını etkilemişti. Arı bir dille yazdığı şiirleri SSCB döneminde bile Türk devletlerinde biliniyordu. Hatta Glasnost öncesinde Nahcıvan'da Âşık Veysel ile ilgili bir film yapılmış ancak o kapalı dönemde filmin gösterimine izin verilmemişti. Veysel'in şiirlerinin Özbekistan ve diğer Türk bölgelerinde de bilindiğini, hatta Kırım'da bir tepeye 'Veysel Tepesi' adının verildiğini öğreniyoruz.

Âşıkları ve genel olarak halk kültürünü yüzyıllar boyunca küçümseme alışkanlığında olan aydınlar arasında bile Âşık Veysel saygı kazanmıştı. Bu durum, kültür tarihimizin için önemli sayılabilirdi.

Dış dünyanın rengini, biçimini, çiçeğini, kelebeğini, çocuk yaşının hatıralarından bilen Âşık Veysel'in çok renkli ve aydınlık bir iç dünyası vardı. Kulaktan eğitilmiş olmasına rağmen, halk şiiri geleneğinin kaynağına kadar uzanan köklü bilgisi bulunuyordu.

Dış dünyanın çocukluğundan kalma izlenimlerini, aydınlık iç dünyasıyla yoğurmuş, kendine özgün pırıl pırıl bir şiir dünyası oluşturmuştu.

Karacaoğlan'ı, Yunus'u, Emrah'ı, Dertli'yi sevdiğini söyleyen Veysel kendi şiirlerinde bu dört büyük ozanın sentezini yaratmıştı. Geleneği çağdaş bir gerçekçilikle bağdaştırmasını bilmişti.

Veysel'deki bu gelişme dikkate değer. Şüpheden inanca varmak ve Allah'ı bulmak imanın en güçlüsüdür. Âşık Veysel'in şiirlerindeki temalarla ilgili gezintimizde görülmektedir ki, Büyük Ozan Âşık Veysel, Yunus gibi birlikçi, Pir Sultan gibi toplumcu, Dadaloğlu gibi vurucu ve Karacaoğlan gibi güzellikçi eserler vermiştir.

Eski ustalarımız "Âşıklık yolu gül dikenli yoldur, ondurmaz insanı ama gönül coşkusu içinde yaşatır bir zaman" derler. Âşık Veysel'in gül dikenli yolu, onu bir zaman değil ebediyen geleceğe ulaştıracak. O, gerek kişiliği ile gerek eserleri ile kendisini yaşatacaktır.

ÂŞIK VEYSEL'İN SANATI

Âşık Veysel, içinde vücut bulduğu topumun sosyal olaylarını, doğal yaşamını, kültürel ilişkilerini şiirleriyle, türküleriyle dile ve tele getirdi. Gelenekten aldığı birikimlerine kendi bilge kişiliğini, sanatın yeteneğini ekledi. Âşıklık geleneğinin yaşadığı yüzyılda önemli bir halkasını oluşturdu. Diğer Alevi âşıklarında olduğu gibi "atışma" şeklindeki şiirlere ilgi göstermedi. O deyişlerini düşünerek akıl, mantık, kültür süzgecinden geçirdi. Önce şiirinin kurgusunu yaptı, sonra onlara hece ve kafiye düzdü.

Âşık Veysel, görme duyusunun eksikliğini işitme duyusunu güçlendirerek gidermeye çalışmıştı. Şiir dünyasını da kulaktan duyarak öğrenmeye dayalı olarak kurmuştu. Bunun dışında neler şiirinin kaynaklarını oluşturuyordu?

Âşık Veysel'i hayatını roman yapacak kadar yakından tanıyan, köyünde belgesel çeken ve onunla nüktelerini kitap haline getiren, hakkında makaleler yazan, konferanslar veren; Şair Yazar Çevirmen Erdoğan Alkan, Âşık Veysel'in şiirinin kaynaklarını ve şiir ortamını altı başlık altında topladı ve her birini ayrı ayrı inceledi. Bunları şöyle sıralayabiliriz:

1) Köy ve tarım yaşamı, 2) Tekkeler ve tasavvuf, 3) Emlek ozanları ve çevre ozanları, 4) Gezgin ozanlık, 5) Köy Enstitüleri, 6) Aydın çevre.[117]

Âşık Veysel ilk eğitimini, tekke kültüründen almıştı. Fiziki durumu çocuk yaşlarda tekkelere gitme imkanı vermese bile, başta babası olmak üzere tekkelerle ilişkisi olan kişilerin bulundukları ortamda büyümüştü. Anılan tekkeler, tasavvuf felsefesini ve Yunus Emre'yle başlayan halk şiirini on üçüncü yüzyıldan yirminci yüzyılın başlarına dek geliştirip getiren Bektaşi ve Alevi ocakları, kültür yuvalarıydı. Doğal yapısında insan sevgisi hümanizma temeli vardı.

Âşık Veysel'in kimi dizelerini anımsayalım: **"Her nereye baksam onu görüyom / Aynaya bakarsam beni görüyom / Yayılmış damarda kanı görüyorum / Yerleşmiş cesette gizli sır bende", "Çırpınıp içinde döndüğüm deniz / Dalgalanıp coşar ürüzgârından", "Göz gezdirdim dört**

[117] Erdoğan Alkan, Âşık Veysel'in Şiir Dünyası, Türk Dili Dergisi, Yıl 15 Cilt 15, Sayı 89, Mart-Nisan 2002.

bir yanı aradım / Ne sen var ne ben var bir tane gaffar / Dünyayı dolandım ben adım adım / Ne sen var ne ben var bir tane gaffar" Bu dizeler Veysel'in tekke ekini aracılığı ile edindiği tasavvuf bilgisinin ürünüdür.

Erdoğan Alkan'ın Âşık Veysel'i ile Yunus Emre'nin benzerliklerini şöyle sıralamıştır:

Yunus Emre: "Âşık Yunusu eyledi lal"

Âşık Veysel: "Dilsiz oldum pepelendim"

Yunus Emre: "İş bu vücut şehrine / Her dem giresim gelir / İçindeki sultanın / Yüzün göresim gelir"

Âşık Veysel: "Vücudun şehrine o sultan oldu"

Yunus Emre: "Dağlar ile taşlar ile / Çağırayım Mevlam seni / Seherdeki kuşlar ile / Çağırayım Mevlam seni"

Âşık Veysel: "Altmış iki yıldır seni ararım / Dağa taşa kurda kuşa sorarım"

Yunus Emre: "Bu can gövdeye konuktur / Bir gün ola çıka gide / Kafesten kuş uçmuş gibi"

Âşık Veysel: "Can kafeste durmaz uçar"

Yunus Emre: "Benim adım dertli dolap /Suyum akar yalap yalap"

Âşık Veysel: "Dönüyor bir dolap çarkı belirsiz"

Yunus Emre: "Bu dünya bir gelindir / Yeşil kızıl donanmış"

Âşık Veysel: "İşittim dünyaya gelin diyorlar"

Yunus Emre: "Mecnun oluben yürürüm /Ol yari düşte görürüm"

Âşık Veysel: "Uykuda dahi yürüyom / Gidenleri hep görüyom"

Yunus'un dizelerinin, Veysel'in yakın olduğu Ortaköy Mustafa Abdal ve eşinin bağlı olduğu Yalıncak Baba tekkelerinde geçirdiği zamanların armağanı olduğunu söyleyebiliriz. Âşık Veysel'de yedi sekiz yaşlarındayken şiirlerini ezberlediği, deyişlerini öğrendiği çevre halk şairlerinin etkisi de olmuştur. Birkaç örnek sıralayabiliriz:

Seyrani: "Sene bir iki yüz altmış sekizde"

Veysel: "Sekizinci ayın yirmi ikisi"

Seyrani: " Kedi var aslanın yerini tutmuş"

Ruhsati: "Bazı tilki var ki aslanı s..."

Veysel: "Tilki gölgesinde aslan gizlenmez"

İrfani: "Duyar ırakipler söz değer sana"

Veysel: "Duyar ırakipler söz olur gider"

Âşık Veli: " Kimin esir eder kul diye satar / Kiminin derdine dermanlar katar / Herkesin nasibin bir yana atar"

Veysel: " Kimine at vermiş estirir gezer / Kimine aşk vermiş coşturur gezer / Kimine mal vermez koşturur gezer."

Serdari: " Hayıf ömrüm berhavaya geçirdim"

Veysel: " Geçirdim ömrümü havayı heves"

Âşık Veysel gezdiği yerlerden ve bir süre kaldığı Köy Enstitülerindeki birlikte olduğu aydın çevrelerden ve ortamdan da etkilenmiş, Cumhuriyet ülküsüne ilişkin düşünce birikimlerine sahip olmuştur. Ayrıca Bedri Rahmi Eyüboğlu, Sabahattin Eyüboğlu, Ahmet Kutsi Tecer, İsmail Hakkı Tonguç, Sefer Aytekin, Bedrettin Tuncel, Orhan Veli, Sait Faik, Yaşar Kemal, Fehmi Yavuz ve Ruhi Su pek çok kişiyi de sayabiliriz.

"Âşık Veysel'in yetiştiği ve şiir yazdığı dönem Türk toplumunun en hızlı değişimler ve geçişler yaşadığı dönemidi. Şeriat yasaların yerini Batı yasaları, geleneksel kurum ve kuruluşların yerini çağdaş Batı kurum ve kuruluşları alıyordu. Anlayışta, yazıda, kültürde giyim-kuşamda, toplumsal ve ekonomik yapıda devrimler birbirini izliyordu. Âşık Veysel şiiriyle bu değişimlerin sözcülüğünü yaptı. Çağdaş ve uygar bir düşünceyi savunduğu için de eskimeyecek çağdaş bir şiir bıraktı."[118]

[118] Erdoğan Alkan, a.g.e.

Âşık Veysel'de Etkileşim:

Halk ve Divan edebiyatlarını bütünü ile ele aldığımızda, halk şiiri, divan şiiri ve günümüz şiirinin doğal olarak bir birlerini etkilediklerini söyleyebiliriz. Hatta, Âşıklar divan şiirine özenerek aruz ölçüsüyle de şiirler yazmışlar, şiirlerinde evliya ve enbiya menkıbelerine yer vermişler, nazireler söylemeye başlamışlar, zorunlu olarak mahlas kullanmışlardı.

Âşık şiiri de kendinde olan birçok malzemeyi hem divan şiirine hem de günümüz şiirine aktardı. Etkileşim yolu ile usta âşıkların söylemlerine yakın şiir söyleyen ve önceki usta bir âşığı anımsatan deyişlere sıkça rastlandı. Bazıları nazire yani benzekti. Âşık Veysel de doğal olarak yakarıda örnekler verdiğimiz çevre âşıklarının dışında; geçmiş yüzyıllarda yaşamış bulunan ustalardan etkilendi. Âşık Kerem, Pir Sultan Abdal, Karacaoğlan, Erzurumlu Emrah ve Ruhsatî Âşık Veysel üzerine etki eden Âşıkların başında gelmekteydi.

Bu nedenle yukarıda sözü edilen örneklere eklemeler yapabiliriz:

Pir Sultan: "Seversen Mevlâyı ağlatma bizi"

Veysel:"Mevlâyı seversen ağlatma beni"

Pir Sultan: "Bilmem hayal midir yoksa düş gibi"

Veysel: "Bilmem hayal mıydı yoksa düş müydü"

Pir Sultan: "Yel estikçe aşka gelir sallanır / Mart ayında yeşillenir ağaçlar"

Veysel: "Yel estikçe dalgalanır dalları / Mart ayında yeşillenir ağaçlar"

Karacaoğlan: ""Taramış zülfünü dökmüş bir yana"

Veysel: "Taramış zülfünü dökmüş gerdana"

Karacaoğlan: "Ilgıt ılgıt esen seher yelleri"

Veysel: "Ilgıt ılgıt esen seher yelleri"

Karacaoğlan: "Kan ile yoğrulmuş temelim binam" Karacaoğlan)

Kerem: "Gam ile yoğrulmuş temelim binam"

Veysel: "Gam ile yoğrulmuş temelim binam"

Erzurumlu Emrah: "Ayrı düştüm vatanımdan ilimden"

Veysel: "Ayrı düştüm vatanımdan ilimden"

Örnek verdiğimiz benzerlikleri çoğaltmak mümkündür. Çünkü gözleri görmeyen ve ümmi bir âşık olan Veysel'de bu benzemeler aslında dinleyerek kulağına, kafasına ve yüreğine nakış nakış işlenen usta âşıkların şiirlerinden bazı parçaların dışavurumudur. Yoksa Veysel, bilerek Emrah'ın ya da Kerem'in bir dizesini alıp da şiirinde kullanmaya kalkmamıştır.

Âşık Veysel, doğal olarak etki altında kaldığı kadar kendinden sonraki âşıkları etkilemişti. Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü Başkanı Doç. Dr. Mehmet Yardımcı, Âşık Veysel'in etkilediği âşıklar arasında birkaç örnek vermektedir: Örneğin: Veysel'in; "Nice güzellere bağlandım kaldım / Ne bir vefa gördüm ne faydalandım" biçimindeki söyleyişinin Gemerekli Âşık Işık'ta: "Nice kullarına ortakçı oldum / Ne bir vefa gördüm ne faydalandım" şeklinde yansıdığı görülüyor.

Veysel'in: "Gören âşıkları yakar ateşe" biçimindeki dizesinin; "Gören âşıkları yakar ateşe" biçiminde Hüseyin Çırakman'da aynen gürünüşü bu etkinin işaretlerindendir. Kaldı ki, Âşık Veysel'in toprak şiirinden esinlenip benzer şiirler yazan onlarca halk şairi bulunuyor. "Mektup" şiiri de öyle. Veysel, bağlı bulunduğu ve özenle sürdürdüğü âşık edebiyatı geleneği içinde, karanlık evreninden ışıklı bir dünya görüşü çıkarabilmeyi başarmış ender kişilerdendir. O, eski biçimiyle yeni özü bulmuş ve kalıcı deyişler söyleyebilmiştir.[119]

Âşık Veysel'in Şiir Tekniği

Âşık Veysel'in şiirlerini, "ayak, kafiye, redif" açısından incelediğimizde şu hususları saptayabiliriz:

Şiirlerinin bir bölümünde ilk dörtlüğün son dizesi, diğer dörtlüklerde de tekrarlanmaktadır. "Gidiyorum gündüz gece", "Uyanmadı kara bah-

[119] Doç. Dr. Mehmet Yardımcı, Âşık Veysel'in Şiirlerinde Geleneğe Bağlı Unsurlar ve Etkileşim Dost Dost Dergisi Sayı 23, 2004.

tım", "Senin yolanda", Kızılırmak seni seni", "Dostlar beni hatırlasın", "Uyan bu gafletten uyuma yurttaş", "Benim sadık yarim kara topraktır" örneklerini gösterebiliriz. Halk şiirinde buna tek ayak, denilmektedir.

Âşık Veysel'in şiirlerinin büyük bölümü, döner ayaklıdır. Yani, ilk dörtlükteki ayağa bağlı kalarak değişik kelimelerin kullanılmasıyla elde edilir. Bütün dörtlüklerin sonunda mutlaka yer alır. "Her dörtlük sonunda tekrarlanan, şiire ahenk katan ve mana bütünlüğünü meydana getiren bir kelime grubu vardır: 'Sen varsın orda'! Fakat burada tekrarlanan mısra bütünüyle aynı değildir. Nakarat mısraların sadece redif vazifesini gören son kelimeleri aynıdır, Ondan önce gelen kelimeler değişiktir. Bu durum şiiri mekaniklikten kurtarıyor. İnsan her seferinde acaba şair dörtlüğü nasıl bağlayacak diye merak ediyor. Rediften önce gelen kelimelerde kafiye bulunmayışı gösteriyor ki, Veysel, bu şiirinde şekilden çok manaya önem vermiştir."[120]

Âşık Veysel'de " Dilsiz oldum **pepe**lendim / Yağmur oldum **sepe**lendim / Toprak oldum **tepe**lendim / Senin yolunda yolunda" dizelerindeki "pepe, sepe, tepe" sözcüklerinde olduğu gibi zengin kafiyeye örnekleri çok değildir. Şiirlerinden üçte birinde tam kafiye, yarıya yakınında ise yarım kafiye kullanılmıştır.

Şiirlerin ilk dörtlükleri (abab) diğer dörtlükler (cccb; dddb) şeklindedir. Bazen ilk dörtlükte (abcb) görülebilmektedir. İki şiirinde istisna olarak "Orman yurdun temelidir / Nesillerin evvelidir / Her sanatın ilk elidir / Ormandaki varlığa bak" örneğinde olduğu gibi ilk dörtlükte (aaab) şeklindedir.

Âşık Veysel, Hece veznini şiirlerine genellikle ustalıkla uygulamıştır. Az da olsa hece sayısı ve durak bütünlüğü açısından kusurlu şiirlerine rastlamaktayız. Hecenin özellikle 6+5=11; 4+4+3=11; 4+4=8 vezinlerini tercih etmiş ancak, bir şiir için seçip kullandığı veznin duraklarına titiz davranmadığı görülmektedir. Örneğin, "Bu Bendeki Aşk Olmasa" başlıklı şiiri, hecenin 4+4=8'li veznine göre söylenmiş olmasına rağmen, bu şiirin; ikinci dörtlüğünün ilk üç mısrası; üçüncü dörtlüğün üçüncü; dördüncü dörtlüğün, dördüncü; son dörtlüğün ise ikinci ve dördüncü mısraları genellikle 3+5=8 şeklinde olduğunu görüyoruz. Bu durumu, şiir-

[120] Mehmet Kaplan, Cumhuriyet Devri Türk Şiiri, Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı Cumhuriyetin 50. Yıldönümü Yayınları, Devlet Kitapları, İstanbul 1973; sayfa: 374

deki anlamı, şekle tercih etmesine veya şiiri yazıp üzerinde çalışma imkânının olmamasına bağlayabiliriz.

Dörder dizeli kıta, şiirlerinin şekil özelliklerinin başında gelir. Üç dizeli bentlerden kurulu, iki dizeli bağlantıyla desteklenen yalnızca bir deyişi vardır. Kıtaların içinde kullandığı ölçüler dizeler arasında uygunluk göstermez (4+4) kalıbıyla başlayan bir kıtanın ilk dizesi ikinci dizede (5+3) olabilmektedir.

Çok uzatma / ayağını (4+4)

Açıkta kalır / üşürsün (5+3)

Temiz kullan / boyağını (4+4)

Sahte boyalar / taşırsın (5+3)

Âşık Veysel'in şiirlerinde bazı şiirlerde görülen iç yapılanma değişikliklerine şu dizeleri örnek gösterebiliriz: "**Veysel eli / nideceksin / Herkes ettiğini / çeksin / Önüne bak / düşeceksin / Doğru gitsen / ulaşırsın"**

Veysel'in dili saf, sade, akıcı ve anlaşılır bir Anadolu Türkçesidir. Şiirlerinde bazen ağız özelliklerinden kaynaklanan bir söyleyişle; 'bulamazsın'ı kelimesini "bulaman",'kıymet'i "kıymat", 'kaybettim' i "kayıbettim", 'diye' yi "deyi", 'bel ile, el ile, gül ile' yi "belinen, elinen, gülinen", 'yürüyorum, arıyorum, görüyorum' u "yürüyom, arıyom, görüyom" şeklinde telaffuz eder. "Güzelliğin on para etmez" demez de "Güzelliğin on par'etmez"; yahut "Fikir başka başka olmasa" yerine "Fikir başka başk'olmasa" diyerek söyleyişini şiirin 4+4=8 vezni ile "…köşk olmasa; "…meşk olmasa; "…başk'olmasa" gibi kafiye ve redif kuralına uyumlu hale getirir.

ÂŞIK VEYSELİN ŞİİRLERİNDE TEMA

Âşık Veysel'in şiirlerinde doğa, çiçekler, felsefe, tasavvuf, gurbet ve dünya görüşü gibi konulara ayrı ayarı bağımsız bölümlerde değineceğiz. Burada yalnızca genel değerlendirme ve Türk Halk şiiri temaları içinde Âşık Veysel'in yerine bakacağız:

Güzelliğin on par'etmez
Bu bendeki aşk olmasa
Eğlenecek yer bulaman
Gönlümdeki köşk olmasa

Tabirin sığmaz kaleme
Derdin dermandır yareme
İsmin yayılmaz aleme
Âşıklarda meşk olmasa

Kim okurdu kim yazardı
Bu düğümü kim çözerdi
Koyun kurt ile gezerdi
Fikir başka başk'olmasa

Güzel yüzün görülmezdi
Bu aşk bende dirilmezdi
Güle kıymet verilmezdi
Âşık ve maşuk olmasa

Senden aldım bu feryadı
Bu imiş dünyanın tadı
Anılmazdı VEYSEL adı
O sana âşık olmasa.

Bu şiir, bir sevdanın halk şiiri geleneğine uygun, fakat çağdaş bir yaklaşımla dile getirilişinin en güzel örneklerinden biri değil midir? Söz konusu sevda veya aşk, Yüce Yaratan'a karşıdır. Öncelikle bu şiirde kulağımızı ve gönlümüzü yerli, yanık ve içli bir ilahî aşk sesinin doldurduğunu belirtelim. Zaten Veysel'in aşka ilişkin söylemlerinin tümü, içten, yanık, arı ve kar beyaz temizliğindedir.

"Güzelliğin on par'etmez" aşk estetiğinin doruğudur. *"Güzelliğin on par'etmez, / Bu bendeki aşk olmasa; / Eğlenecek yer bulaman, / Gönlümdeki köşk olmasa"* dizeleri, Allah'a sesleniştir. O'na olan bağlılığının O'nun güzelli-

ğinden değil, O'na karşı beslediği derin aşk iştiyakından kaynaklandığını; O'na duyulan bu aşk duygusunun olmaması hâlinde, O'nun bu gönül köşkünde eğlenecek bir yer bulamayacağını anlatır. Araştırmacı Yazar Dr. Rıfat Araz'ın Âşık Veysel'in "Güzelliğin on par'etmez" şiirine ilişkin yaptığı tahlilde, önemli saptamalar vardır:

Veysel, ilâhî aşk duygusu içinde, fakat beşerî sevgiliye duyulan bir çağrışımla, Allah'a ciddi bir serzenişin içinde bulunur. Ancak, bu şiirin daha sonraki dörtlüklerinde bu yaklaşımından vazgeçerek aynı anda iki ayrı ruh hâlinin, iki ayrı duygu ve düşünce dünyasının içine girer. Veysel bu dörtlükte son derece mükemmel olan bir ses akıcılığını ve derunî ahenk güzelliğini, şüpheci yaklaşımlar taşıyan mânâya tercih etmiş, belki de saz eşliğinde terennüm ettiği bu söyleyişin anlamı üzerinde etraflıca düşünme gereğini dahi duymamıştır.

"Tâbirin sığmaz kaleme,
Derdin dermandır yâreme;
İsmin yayılmaz âleme,
Âşıklarda meşk olmasa." (Şiir No: 94)

mısralarında Şair, Allah'ın vasfını, O'nun yüce zatını, eşsiz ve benzersiz varlığını tâbir etmenin mümkün olmadığı ve olamayacağı hakikatini dile getirerek, O bir olan, O ezelî ve ebedi olan yaratıcıyı O'na beslediği aşk duygularıyla yüceltir. Allah'ın adının âleme yayılmasını, âşıkların meşk edişine bağlayan şair, O'na duyduğu derin aşkı, derdinin dermanı olarak nitelendirir. Allah'ın eseri olan iç ve dış âleme, derin bir sevgi, samimi bir aşk ile bakan Veysel'i: "Tâbirin sığmaz kaleme," söyleyişinde tam bir iman teslimiyetinin içerisinde buluyoruz.

"Kim okurdu kim yazardı?
Bu düğümü kim çözerdi?
Koyun kurt ile gezerdi.
Fikir başka başk'olmasa."

diyerek, sorular sormak suretiyle Veysel; fikirlerin, duygu ve düşüncelerin aynı olması halinde koyunun kurt ile gezebileceği görüşünü ileri sürerek sevginin güzelliğine, hoşgörünün erdemine dikkat çeker. Esasen insan aşk ve sevgi sayesinde kendisini aşar; aşk ve sevgi ile hayatını anlamlı kılar. Veysel bu dörtlükte; hem kaderin hükmüne boyun eğmiş,

hem de ilâhi hükmün bir gereği olarak bütün mahlûkatı, sevgi, sevdâ ve aşk güzelliğinin içinde bir ve beraber görmeği arzulamıştır.

"Güzel yüzün görünmezdi,
Bu aşk bende dirilmezdi,
Güle kıymet verilmezdi,
Âşık ve Mâşuk olmasa."

Şiirin muhtevasına tamamen ilâhi aşk duygusunun uyandırdığı çağrışımlar hâkimdir. Veysel bu şiirin bütünlüğünde ilâhî aşk çağrışımları içinde hep Allah'a hitap etmiş, duygu, düşünce ve inançlarını O'na açmış, tabiri caizse bütün dertlerini, çektiği bütün acı ve ızdıraplarını yakın bir dost mesâbesinde gördüğü Allah ile paylaşmayı arzulamıştır. Allah'ın yüzünün görülmesini; kendisinde bulunan aşkın iri ve diri oluşunu; güle kıymetin verilişini "Âşık" ve "Mâşuk"un varlığına bağlayan şair, seven ve sevilen olmazsa bunların hiç birisinin olmayacağına işaret etmiştir.

Veysel'in Allah'a hitabı, son dörtlükte de yine aynı şekilde devam ediyor. Varoluş, yaşama ve ölümünden sonra anılma sebebini Allah'a ve O'na beslediği aşk duygusuna bağlayan şair:

"Senden aldım bu feryâdı,
Buyimiş dünyanın tadı;
Anılmazdı Veysel adı,
O sana âşık olmasa"

diyerek, dünyanın tadını çekilen feryatlara, yaşanılan acı ve ızdıraplar ile duyulan aşka bağlar. Aşk; bir bakıma anılmanın, çekilen acının ve sevgiliye duyulan derin bir özlemin ifadesidir.[121]

Türk halk şiirinde en çok işlenen temalar arasında aşk, ayrılık, ölüm, yiğitlik, tabiat ve toplumsal olaylar vardır. Kimi halk şairi vardır ki, bir hayal peşinde koşarken, bir diğeri cıvıl cıvıl bir seslenişin içindedir. Bazılarında acı bir titreyiş, bazılarında gümbür gümbür gürleyişi bulmak mümkündür. Hasılı halk şiirini temaları bakımından Güzellemeler, koçaklamalar, ağıtlamalar, taşlamalar diye sınıflara ayırabiliriz.

[121] Rıfat ARAZ, "Âşık Veysel'in Bu Bendeki Aşk Olmasa Şiiri Üzerine" Mürekkep Kültür Sanat Edebiyat Serisi 3,Yıl 1, Kitap 6, 10 Ocak 2008, Ankara, s.16-20

Âşık Veysel'de Güzellemeler

Âşık Veysel şiirlerinde güzel kelimesini bol bol kullanmıştır. Bu kelimeyi kullandığı yerleri ve nesneleri çözümleyerek onun güzellik anlayışının ipuçlarını yakalayabiliriz. Her şeyden önce o, güzel kelimesini, "sanattaki güzel" değil, sevgili, gençlik çağı, köy, yayla ve dağ gibi, daha çok "doğadaki güzel" nesneleri anlatmak için kullanmıştır. Ona göre güzellik Allah vergisidir:

"...
Bir kısmına yayla vermiş köy vermiş
Bir kısmına büyük büyük pay vermiş
Sevdiğine güzellik boy vermiş
Al yanakları şûle verir nur gibi .." (Şiir No: 119)

Güzel, daha çok gören ve bakan kimsede, kendisine karşı kendiliğinden bir "meyil" uyandıran kız veya doğa parçasıdır.[122]

Güzellemelerin bir kanadı aşk, diğer kanadı doğadır. Âşık Veysel'de hayat, ve tabiat hayale sığmayan güzelliklerle doludur. Kimi zaman Veysel bir avcı, sevgilisi ceylandır. Bahar yeli eser, dağlar kar çiçekleri ile donanır. Veysel'in bir ahdi vardır:

"Yürümüş güzeller helke kolunda
Sivralan köyünde yaylâ yolunda
Devşirmiş bağlamış top top elinde
Kokular koynuna kor çiçekleri." (Şiir No: 74)

Ulu Tanrı özenir bezenir yaratır. Sağı solu türlü çiçeklerle donatır. Elvan elvan, burcu burcu kokan bu çiçekler arasında bir çift göz düşününüz, bir çift söz işitiniz. Yanmamanız mümkün değildir:

"Bir kökte uzanmış sarmÂşık gibi
Dökülmüş gerdana saçların güzel
Gözlerin ufukta bir ışık gibi
Kara bulut gibi kaşların güzel.

[122] Prof. Dr. Recep Duymaz, "Âşık Veysel'in Estetiği" Halk Kültürümüzde Sivas'ın Yeri Sempozyumu Bildirileri, Âşık Veysel Kültür Derneği Yayınları s. 149-170 Ankara 2003

Koynundaki turunç mudur nar mıdır
Adın Huri midir, Gülizâr mıdır
Gözlerinden akan yağmurlar mıdır
Onbeş onaltı mı yaşların güzel. ...” (Şiir No: 33)

Bu güzelin koynundaki turunç mudur nar mıdır, adı Huri mi, Gülüzar mı bilmeyiz ama, Veysel için bir afet-i devran olduğundan kuşkumuz yok.

Sanki Bir Ressam

Âşık Veysel bize yalnız doğanın güzelliklerini anlatmakla kalmaz. Onun elinde bir sihirli fırça vardır. Şiirleri sesli bir tablodur. Bu tabloda tabiat tüm canlılığıyla yaşamaktadır.

Veysel'in şiirlerinde sevgili selviye benzer dallar içinde. Güle benzer allar içinde. Kimi süt beyaz tenli, kimi çifte benli, kimi ahu bakışlı, kimi kor yakışlıdır. Doğa güzeldir. Tatlı bir nağme, renk renk çiçekler, burcu burcu kokular, cıvıl cıvıl kuşlar, bülbüller, kanaryalar, turnalar.. Âşık Veysel bu güzellikleri birleştirirken, bir başkasının üzerine imzasını atar. Bu da çalışma güzelliğidir:

Tarlam sana üç yüz fidan aşlasam
Tarla coşar fidan çoşar el çoşar
Gücüm yetse hemen işe başlasam
Kazma coşar kürek çoşar bel coşar.
.....
Çalışırsan toprak verir cömerttir
Emeksiz istemek dermansız derttir
Çalışmak insana büyük servettir
Kese coşar gönül çoşar el coşar.

Yılda bir kez çiçek açan ağaçlar
Hayatta insana ömür bağışlar
Her taraftan cıvıldaşır o kuşlar
Seher coşar bülbül coşar gül coşar ....” (Şiir No: 157)

Görülüyor ki, Âşık Veysel'e göre doğanın güzelliğinden bir tat alabilmek için de bir emek sarf edilmelidir... Onun şiirlerindeki doğa güzel-

liklerinin anlatımı, kuşkusuz, yedi yaşındaki bir çocuğun gözlemlerine ve o gözlemlerinden hafızasına kazınan izlenimlerine dayalıdır. Âşık Veysel'in biyolojik gözleri görmüyordu; fakat yaratılışındaki güzelliğe "meyil"i, çevresinde akan suyun şırıltısı, ağaçta öten kuşun cıvıltısı, ona güzel bir mekânda bulunduğu duygusunu veriyor ve oradaki güzelliği, "gönül gözü"yle görüyordu.

Koçaklamalar Ağıtlamalar

Yiğitlik, erlik, mertlik duyguları Türk halk şiirinde bol bol işlenmiştir ki, Âşık Veysel'i de bu halkanın dışında tutamayız. Âşık Veysel'de ağıt örnekleri de vardır ki, bunlardan biri bildiğiniz gibi Atatürk'ün ölümünün ardından söylemiş.

"Ağlayalım Atatürk'e / Bütün dünya kan ağladı" diye başlayan bu ağıt "Uzatma Veysel bu sözü / Dayanmaz herkesin özü / Koruyalım yurdumuzu / Dost değil, düşman ağladı." kıtası ile sona ermekte.

Taşlamalar Hicviyeler

Bir gözleri görmez Âşık Veysel'in okunu yayını kuşanıp, tüfeğini kılıcını çekip, orağını tırpanını kaldırıp; ezenlerin, sömürenlerin, işverenlerin, devlet düzeninin üzerine yürümediği, çığırtkanlık yaparak halkı ayaklandırmadığı, kimi fraksiyonlar için slogan üretmediği için bazı çevreler eleştiri yağmuruna tutmuşlardı. Oysa Yunus Ahmet Yesevi, Yunus, Hacıbektaş geleneğinden gelen Âşık Veysel, kavga adamı değildi. Ama tanığı olduğu toplumsal sorunlara, yanlış gidişlere, batıl inançlara karşı da duyarsız değildi. Ahmet Yesevi'nin, Yunus Emre'nin, Hacı Bektaş'ın, Hacı Bayram Veli'nin ve diğerlerinin olduğu gibi onun silahı geleneği, aklı, mantığı, sanatıydı. Sanatı şiirdi. Şiirini de günübirlik politikaların emrine vermedi. O günün değil, gelecek zamanların ve toplumun tüm kesimlerinin alkışını aldı.

Âşık Veysel, 13. yüzyılda bir gönül adamı olan Yunus Emre'nin; Anadolu'yu istila eden Timur ve adamları için: "**Yediği insan eti / İçtiği kan olısar"** dediği gibi; **"Beni hor görme kardeşim / Sen altınsan ben tunç muyum / Aynı vardan var olmuşuz / Sen gümüşsen ben sac mıyım"** demesini bilmişti. Gönül adamlığının yanı sıra yürek adamlığını da göstermişti.

O, bozuk düzeni, cahilliği, namertliği hicvetmiş Âşık Veysel, aşağıya iki dörtlüğünü aldığımız şiirinde olduğu gibi taşlamalarında mizahi unsurları katmıştı:

Memlekete destan oldum
Karım beni beğenmedi
Eşten oldum dosttan oldum
Yarim beni beğenmedi

Ne söylesem "deli" dedi
"Meyva vermez çalı" dedi
"Acma bana kolu" dedi
Sarım beni beğenmedi (Şiir No: 122)

Âşık Veysel, gelenekten ayrı kalmış, çıkarı uğruna her bataklığa girmiş, Âşıkları da hicvetmekten çekinmemiş: "Karadeniz gibi kükrer coşarsa / Dalgası gelince yaman Âşıklar" demiştir. O, eski âşık geleneğinin birçok öğesine önem vermez, ya da eleştirir. Tapşırma (mahlas) seçmemiştir. Atışma geleneğini her zaman kınamış, bâde içme geleneğini alaya almıştır

"Kabını yumaya bulamaz karı
Hint'ten Hindistan'dan bahseder yâri" (Şiir No: 16)

Bu dizelerde, çağdaşı, Şarkışla-Ulaş yöresinde Baharözü'lü Feryadi'nin, düşünde, aksakallı pir elinden bâde içip, Hindistan'dan yâr sevmesiyle alay etmektedir.

Ozan Ata'nın Öğütleri

Âşık Veysel'in olgunluk dönemindeki şiirlerinin hemen hepsinde kapalı veya açık öğütler içerir. O bir halk eğitmenidir. Yol gösterici, bilge, ozan atadır. "*Sohbet etme kötü ile / Güreş tutma katı ile / Gitme hırsın atı ile / Sakın hileden tuzaktan*" , "***Yetişmeyecek yere elin uzatma / Ben bilirim diye halkı aldatma / Manasız mantıksız kem laf sarfetme / Boş sözler kavganın dili sayılır***", *"Ya bir sanatkâr ol ya bir memur ol / Düşün her tarafı ehli salih ol / Eline geçeni harcama bol bol / Beyhude sarf olan altın tunç olur*" , ***"Olmak istiyorsan dünyada mesut / Hak'a halka yarayacak bir iş tut / Çalıştır oğlunu kızını okut / İnsan olmak için okumak gerek"*** *g*ibi birçok örnek gösterebiliriz.

VEYSEL'İN DİLİ VE KLASİK EDEBİYATIN ETKİLERİ

Yunus, Pir Sultan, Köroğlu, Karacaoğlan gibi halk şairlerimizin kullandığı arı duru Türkçe'nin 19. Yüzyılda bir hayli bozulduğu görülür. Özellikle 18. yüzyıldan itibaren halk şairleri, divan şairlerinden etkilenerek aruzun belirli kalıplarıyla şiirler yazmayı denemişlerdir. Hatta divan şiirinin mazmunlarını da kullanmışlardır. Bu durumun ortaya çıkmasında halk şairlerinin, aydınlar ve divan şairlerince hor görülmelerinin, değersiz ve güçsüz sayılmalarının etkisi de vardır. Halk şairlerimiz şehirlerde yaşayanlara özenti duyarak, Aruz Vezni ile şiir yazmaya kalkışmışlar ama hiç de başarılı olamamışlardır. Klasik edebiyatın terkiplerine kafasını gözünü yara yara şiirlerinde yer vermişlerdir. İki adaş şair Ercişli Emrah'la, Erzurumlu Emrah arasında dil açısından büyük fark vardır. Emrah'a tapşırmalı bir şiiri okuduğunuzda diline bakarak hangi Emrah'a ait olduğunu söyleyebilirsiniz. Sümmani'de, Seyrani'de, Bayburtlu Zihni'de dilin arı Türkçe'den uzaklaştığını hemen görürsünüz. Osmanlıcaya kayışın etkisi yirminci yüzyılın ilk yarısında da sürmüştür.

19. Yüzyılın sonlarında doğan, 20. Yüzyılın üç çeyreğinde ömrünü sürdüren Âşık Veysel'in ilk öğrendiği ozanlar, çoğunlukla 19. Yüzyılda yaşayanlardır. Bu açıdan onun deyişlerinde de zaman zaman tasavvuf terimleriyle birlikte Osmanlıca kelime ve terkiplere rastlanır.

Bu nedenle Âşık Veysel'in diline yalın ve arı bir dil derken, diğer yandan da sıradan bir vatandaşın daha doğrusu halkın bilemeyeceği kelimeleri doğru ve yerinde kullandığını söyleyebiliriz.

Âşık Veysel'in şiirlerinde rastladığımız Osmanlıca kelimelerden bazılarını şöyle sıralayabiliriz: Heder, nihân, irâde-i cüz', zâhir bâtın, lâmekân, muallâk, tebdilât, meşakkat, sırr-ı hikmet, şikâr, bîzâr, şâkird, muhannet, bühtân, ehl-i zamîr, kemân (yay), geşt ü güzâr, fısk u fesat, tezvîr, kûşe-i vahdet, fâş, giriftâr, leyl ü nehâr, endâz, hüsn-i dilber, dâdıHak, matlûb, meftûn, me'vâ, leşker, sevdâ-yı mahbûb, hâr, râyiha, leb, bâd-ı sabâ, ehl-i kanâat, siyânet, küşât, kürre-i arz, mürtekip, sehâvet, emmâre, levh-i kalem, çarh-ı devrân, ülfet, lâl, âşikâr vb…

Bu kelimeleri ancak Âşık Veysel'in sürekli desteğini gördüğü Cumhuriyet aydını ve entelektüelleri anlayabilirdi. Bundan olsa gerek Prof. Dr. Cemal Kurnaz, "Şair bu kelimeleri kullandığına göre dinleyicisi de bunları anlıyor demektir. Çünkü o, çevresinin tabiî bir parçası duru-

mundadır. Bu tür kelimeler yanında, aşağıda söz konusu edeceğimiz klâsik edebiyat izleri dolayısıyla, bu çevrenin nasıl oluştuğunu iyi bilmek gerekmektedir." diyerek klasik edebiyatın Âşık Veysel'deki etkilerini araştırmış:[123]

Veysel, âşık-rakib-sevgili üçlüsü çevresinde ele aldığı aşk hadisesini, âşık edebiyatının klâsik edebiyattan aldığı ölçüler içinde takdim eder. Sevgili, Leylâ, gül, şem' (=mum)'dir; âşık ise Mecnûn, bülbül ve pervâne. Sevgilisinden ayrı düştüğünü mü söyleyecek, "Leylâ'sın yitiren Mecnûn ben oldum" deyiverir. Böylece, geleneğin okuyucu muhayyilesine yerleştirdiği trajik "arka plân"a ulaşır. Bir küçük mısra, zengin çağrışımlarıyla genişleyerek dinleyende bir roman tesiri bırakır. "Bülbül mü susacak, gül mü solacak" mısrası da aynı şekildedir. Gücünü aynı kaynaktan alır. "Sen bir gülsün, ben bir bülbül / Sen olmasan ben olmazdım" sözleri, âşığın varlığının sevgiliye bağlı olduğunu anlatırken, aynı zamanda tasavvufa da yaslanır. "Bülbülün hasreti güle yetmez mi?" sorusunun cevabı gelenekte mevcuttur. Hasretin vuslata yetmeyeceğini, şair de okuyucusu da bilir.

Sevgili, klâsik edebiyatta olduğu gibi Veysel'de de idealize edilmiştir. Âhû gözlü, sümbül saçlıdır. Mâh yüzüne bakma ile doyulmaz. Sıra sıra benleri vardır. Kâşıkeman (=yay)'dır. Mestâne gözleri âşığı mesteder. "Siyah bulut perdelemiş güneşi" mısrası onun yalın bir portresini verir. Şair bu istiareyi gelenekten almıştır. Okuyucu bilir ki, burada resmedilen sevgilinin yüzüne dökülen saçlarıdır.

Veysel'in şiirlerinden anlaşıldığına göre, sevgilinin kaşları yay, gamzesi (=göz ucuyla bakış) kılıçtır. Bazen da kirpik okları âşığın sînesini delip gider. Bütün bunlar klâsik sevgili tipinin özellikleridir.

Âşık, ayrılık derdiyle sürekli ağlayıp kanlı gözyaşı döker, uykusuz kalır. Bu yüzden rengi sararır. Bu durum, âşıklık alâmetlerindendir. Veysel de aynı şekilde söylüyor. O, bazen inleyen bülbül, bazen de cismini ateşe yakan bir pervânedir.

Rakip, âşıkla sevgilinin arasına giren menfî bir tiptir. Klâsik şiirde rakibin bir adı da "engel"dir. Veysel de ,"Kavuşmayı zorlaştıran engel var"

[123] Prof. Dr. Cemal Kurnaz, Veysel'in Şiirlerinde Klasik Kültürün Yeri, Milli Kültür, Ankara, 1990 Sayı:70 s.21.

diyor. Şu örnekte de klâsik edebiyatta yaygın şekilde kullanılan bir istiareye yer veriyor: "Bülbül figân eyler kırmızı güle /Sakın incitmesin hâr çiçekleri."

Gelenekten intikal eden bir kültür birimi sayesinde, Şarkışlalılar gülün sevgili, bülbülün âşık, diken (=hâr)in rakib demek olduğunu bilirler.

Veysel'in gelenekten aldıkları bunlardan ibaret değil. İslâm tarihinden, İran tarihinden şahıslar klâsik edebiyattaki özellikleri ile anılırlar (Nûşirevân dil, Süleyman vb.).

Veysel bir aşk şairidir; kelimenin her anlamıyla "âşık"tır. Bir şiirinde, "Aşka mahkûmuz ezelden" diyor. O aşkı, tasavvufî edebiyatımızın duyuş ve düşünüş tarzında ele alır.

Tasavvufî aşkın heyecanlarını anlatan birçok büyük şair gibi, o da "deniz" unsurundan yararlanır. "Bu aşk bir deryadır haddi bulunmaz" mısraı ilâhî aşkın sonsuzluğunu anlatır. Sevgili, "aşkın deryaları durulmaz" der. Bu yolun ne kadar meşakkatli olduğunu anlayan âşık, bazen ümitsizliğe düşer:

"Aşk denilen bir deryaya

Çıkamazsın girme gönül"

diye konuşur. Âşık sevda sahiline ulaşınca bir ümit ışığı belirirse de, sevgili kendini hemen ele vermez. Aşkın cereyan ettiği yer "misâl-i derya" coşan, dalgası hiç dinmeyen gönüldür. Âşık devamlı bir gam deryası içindedir.

"Bir gemi deryada bocalar gibi

Geçirdim günümü gaflet içinde"

mısraları vahdetle kesret arasında gidip gelen âşığın ruh hâlini verir. "Irmak olup kavuşunca denize /Dalgalandık coştuk biz bize" sözleri vuslatın sevincini terennüm eder. Deniz vahdeti temsil eder. Dört bir yandan akan ırmaklar kendi geçici varlıklarını onun mutlak varlığında yok ederler. Bir divan şairinin "Cûylar çün erdiler deryâya hâmuş oldular" mısraında ifadesini bulan bir huzur ve sükûn hâlidir bu.

Veysel, yer yer tasavvufu hazmetmiş bir bilge gibi konuşur. "Nefsini öldür ölmeden" der. "Düşün her tarafı ehl-i zamir ol" der. Tasavvufta

"eline-diline-beline" sözleriyle düsturlaşan "edeb"den bahseder. "Kûşe-i vahdet"e çekilme arzusunu dile getirir. Dünyanın geçici meşgûliyetlerinden kurtulmak istediğini belirtir. Baktığı her şeyde Hakk'ın tecellisini görür. Bu konuda Yûnus Emre, Âşık Derdli, Hallâc-ı Mansur, Ömer Hayyam ve Neyzen Tevfik ile aynı yolda olduğunu ifade eder.

Sonuç olarak, Âşık Veysel'de klâsik kültürün çağımıza taşınan etkisini gördüğümüzü söyleyebiliriz. Onun dilindeki Osmanlıcadan kalan unsurlara, ve estetik anlayışa, "klasik edebiyatın, halk tarafından benimsenebildiği ölçüde" yer almıştır, diyebiliriz. Kararında bir ölçüdür. Daha ilerisini kullanması durumunda Âşık Veysel ilgi odaklarını kaybedecekti.

ÂŞIK VEYSEL'LE İLİŞKİN ŞİİR TAHLİLLERİ'NDEN

Prof. Dr. Mehmet KAPLAN

....., toprak, Veysel için sadece maddi değil, manevi bakımdan da değerlidir. Toprak köylüyü Tanrı'ya, insanlığa: çalışma ve ahlaka da götürür.

"Toprağa bakarsam dua alırım" mısrası Veysel'in toprağı ne kadar kutsallaştırdığını çok güzel gösterir. "Toprağa bakma" sözü, a) toprağa gözlerini çevirme, toprak üzerinde düşünme, b) toprağı işleme manalarına gelir. Bu mısradan önce gelen

"Havaya bakarsam hava alırım"

mısrasında[124] "bakma" kelimesi, "gözlerini çevirme" manasını taşıdığına göre, ikinci mısrada da aynı manaya alınabilir. Veysel belki de bu mısra ile toprakta yatan ölüleri düşünmüştür. Toprağı kutsallaştıran amilerden[125] biri onda ataların gömülü olmasıdır. Fakat ikinci manada "toprağa bakma", yani onu işleme duaya sebep olur. Zira bizim ektiğimiz bir ağacın tohumu, bizden sonra gelenleri besler. Onlar da bu yüzden bize dua ederler.

Veysel'in bu fikirleri yine kendisi gibi köylü olan Yunus Emre'nin düşüncelerine yaklaşır. Yunus da toprakta Veysel'in buluğu bütün vasıfları

[124] Dizesinde.
[125] Etkenlerden, faktörlerden.

bulur. Yunus Emre'ye göre "toprak" sabır, iyi huy, tevekkül ve mekremetin[126] kaynağıdır. İnsanın vücudu topraktan yaratıldığı gibi, yediği bütün nimetler de topraktan çıkar.

"Topraktan biter küllisi"

diyen Yunus için toprak, aynı zamanda tevazunun[127] da sembolüdür. Veysel'in şiirinde bu fikri ifade eden bir mısra yoktur. Buna karşılık Yunus da toprağın bereketlilik vasfını tanımakla beraber, maddeye bağlı olmadığı için, toprağın bağışladığı nimetler üzerinde ısrar etmez. Bu farkı iki köylü şair arasındaki çağ farkı ile açıklayabiliriz. Yunus on üçüncü yüzyılın, Veysel ise yirminci yüzyılın şairidir. Yukarda da işaret edildiği gibi, şehirde belli çevrelerle temas eden Veysel, çağının farkındadır. *"Uyan Bu Gafletten"* ten şiiri onun bu cephesini gösterir:

Devri Cumhuriyet asırı yirmi
Uyan bu gafletten uyuma yurttaş
Dünya ayaklanmış aya gidiyor
Uyan bu gafletten uyuma Yurttaş
.....
Veysel ne durursun herkes gidiyor
Zaman uymaz sen zamana uy diyor
Fen çok büyük kerameti yuduyor
Uyan bu gafletten uyuma Yurttaş. (Şiir No: 60)

Bu şiir de yapı bakımından öncekinin aynıdır. Burada da şiir boyunca dörtlükler sonunda tekrarlanan ve şiire ahenk ve muhteva bütünlüğü veren nakarat bir mısra vardır. Şiirde dikkati çeken nokta, tamamıyla geleneğe bağlı şeklin içinde çok yeni fikirlerden söz edilmesidir. Şair daha ilk mısrada içinde yaşadığı devri belirtiyor: Devir Cumhuriyet devri, asır yirminci asır'dır. Dünya ayaklanmış aya giderken, Türkiye geri kalmıştır, Bu durum karşısında eski batıl inançlar artık bırakılmalıdır. Şair:

"Bırak sar-öküzü varsın yayılsın"

[126] Cömertliğin.
[127] Alçak gönüllüğün.

mısrası ile "*dünya sarı öküzün boynuzunda duruyor*" inancıyla alay ediyor. Çağın başlıca özelliği "**sanayi**"dir. Bunu da fabrika temsil eder. Köylü Veysel, her köşeye bir fabrika ister. Birçokları gibi onu da ilgilendiren konulardan biri, çağdaş medeniyet veya ilim ve teknik ile İslâmiyet arasındaki münasebettir. Bazıları İslamiyet ile çağdaş medeniyetin birbiriyle uyuşamayacağı kanaatindedirler. Âşık Veysel, bu fikirde değildir. O, Mehmet Akif gibi, İslamiyet'in ilerlemeğe engel olmadığı inancındadır. Batıl inanç başka, din başka bir şeydir.

İyi ile kötüyü ayıran günah duygusu bizim içimize sinmiştir. Fabrika ile cami pekala yan yana kurulabilir:

Allahın varlığı mevcut insanda
İlim akıl fikir sermaye sende
Çalıştır gemiyi otur dümende

Bu mısralar Âşık Veysel'in Türk halkı gibi, bir terkibe[128] inandığını gösteriyor. Şair, çağdaş medeniyetle ilgili birçok şeylerin adını duymuştur: Hidrojen, atom, füze ... Onun ölçü, araştırma ve akla dayandığını da kavramıştır.

Şiirde üzerinde önemle durulan fikirlerden biri de "yardım" ve "çalışma"dır. Şair onların da dine aykırı olmadığını belirliyor:

Destekle fakiri, okut yetimi
Bu hayırlar dinimizde kötü mü

Veysel, bu tarzda, çağdaş düşüncelere uygun didaktik mahiyette daha birçok şiir yazmıştır. Klasik Halk geleneğinde de buna benzer öğüt verici şiirler yazılmıştır. Burada yeni olan, yirminci yüzyıl adamı olan Âşık Veysel'in halka, çağına uygun nasihatlerde bulunmasıdır. Bununla beraber, bu tarz şiirlerin, biraz zorlama ile ve içten değil, dıştan geldiği inancındayım. Onlarda estetik bir değer de bulamıyorum.

Veysel bazı şiirlerinde Halk edebiyatında geniş yer tutan mistik duyguları anlatır ve bunlarda Yunus'a yaklaşan güzel mısralar söyler.

[128] Birleştirme, bir araya getirme.

İşte onlardan biri:
Saklarım gözümde güzelliğini
Her neye bakarsam sen varsın orda
Kalbimde gizlerim muhabbetini
Koymam yabancıyı sen varsın orda (Şiir No: 135)
.....

Bu şiir de şekil bakımından öncekilere benzer. Her dörtlük sonunda tekrarlanan, şiire ahenk katan ve mana bütünlüğünü meydana getiren bir kelime grubu vardır: ***"Sen varsın orda"***! Fakat burada tekrarlanan mısra bütünüyle aynı değildir. Nakarat mısraların sadece redif vazifesini gören son kelimeleri aynıdır, Ondan önce gelen kelimeler değişiktir. Bu durum şiiri mekaniklikten kurtarıyor. İnsan her seferinde acaba şair dörtlüğü nasıl bağlayacak diye merak ediyor. Rediften önce gelen kelimelerde kafiye bulunmayışı gösteriyor ki, Veysel, bu şiirinde şekilden çok manaya önem vermiştir.

Tanrı'nın gizli varlığına delalet[129] eden (o) zamiri, şiirin anahtarını teşkil eder. Kainatta, her yerde ve her şeyde tecelli eden (O) dur ve (O) sevilen en yüce varlıktır. O, insanoğlu için önemli olan üç şeyi kedinde birleştiriyor: Tanrı, sevgili ve kâinat.

Tasavvufun esası, Tanrı'nın kâinatta tecelli ettiği fikridir. Şair, başka bir şiirinde bu fikri şöyle ifade ediyor:

Zahir batın her irenkten görünür
Gâhî doğar amma gâhî dolunur
Nerde baksan orda hazır bulunur
Kim demiş hakkında lâmekân oldu (Şiir No: 110)

Metafizik tarafı bir yana, bu fikir, şiire ve umumiyetle bütün güzel sanatlara elverişli bir fikirdir. Zira bütün güzel sanatlarda "görünüş", "duyularla idrak olunan dünya" güzelliğin esasını teşkil eder. İnsanoğlu "soyut" değil, "somut", renk ve şekilleri gözle görülen, ses ve ahengi kulakla işitilen bir âlemde yaşar. Güzellik, işte bu "somut" varlıkta kendini

[129] Yol gosterme.

hissettiren gizli "mana"dır ki, tasavvufta Tanrı'ya bu gözle bakılır. O, bin bir varlıkta tecelli eden gizli varlıktır.

Bu düşünce, insanı dış âleme dikkat ve sevgi ile bakmağa çağırır. Zira her tarafta (O) vardır. Böyle bir duyguya sahip olan insan, Veysel'in şiirinde de görüldüğü üzere, her şeyi dost diye karşılar, her şeyi (O) diye sever. Görünen her şey ona dosttan gelen "merhaba" veya "selam" dır. Her şeyde (O) nu görme, kâinatı derin bir mana ve sevgi ile doldurur. Veysel'in şiirinde bu hakikate ulaşmanın sevinci vardır. ....."[130]

ÂŞIK VEYSEL'DE EDEBİ SANATLAR

Âşık Veysel, şiirlerin incelenmesinde sözü edilen edebî sanatların her birini biliyor muydu ve bu sanatları yapmak için gayret gösterdi mi? Hiç kuşkunuz olmasın ki, Büyük Ozan, edebi sanatları yapmak için özel bir gayret göstermedi. Ancak şiir sanatının doğal ustası olduğu için doğal olarak edebi sanatlar şiirinde yer alıyordu.

Âşık Veysel'in kullandığı edebi sanatların bir bölümü sözcüklerle ilgili bir bölümü de kullandığı bir kelimenin anlamını esas almaktadır.

Şimdi bunları örneklemeye çalışalım:

MECAZ

Kelime veya kelime gruplarını bilinen ilk anlamları dışında başka bir anlamda kullanmaya mecaz denir. Mecaz edebî eserlerde kullanıldığı gibi zaman zaman günlük konuşmalarda da kullanılır.

"Sorun bu yalanda ne olmuş kârı
Sırtına vursalar atlas kemeri
Ahlak edinmiştir öteden beri
Kıymet bilmez küle yatar çüş demiş" (Şiir No: 111)

Sırtına altın kemer vurulsa da ahlak edindiği için küle yatan, "eşek"tir. Yalancıyı, eşekle özdeşleştirmiş.

---

[130] Mehmet Kaplan, Cumhuriyet Devri Türk Şiiri, Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı Cumhuriyetin 50. Yıldönümü Yayınları, Devlet Kitapları, İstanbul 1973; sayfa: 370-375.

TEŞBİH

Aralarında ilgi kurulabilen iki şeyden, ilgili oldukları konuda zayıf olanın kuvvetliye benzetilmesine teşbih deniyor. Tam bir teşbihte dört unsur bulunması gerekiyor. Benzetilen, benzetme edatı, benzetme yönü ve benzeyen. Âşık Veysel'in birkaç dörtlüğünü ele alalım:

Ben gidersem sazım sen kal dünyada
Gizli sırlarımı Âşîkar etme
Lâl olsun dillerin söyleme ya da
Garip bülbül gibi ah ü zar etme

Gizli dertlerimi sana anlattım
Çalıştım sesimi sesine kattım
Bebe gibi kollarımda yaylattım
Hayali hatır et beni unutma

Benim her derdime ortak sen oldun
Ağlarsam ağladın gülersem güldün
Sazım bu sesleri turnadan m'aldın
Pençe vurup sarı teli sızlatma

"Sen petek misali **Veysel de arı**
İnleşir beraber yapardık balı
Ben bir insanoğlu sen bir dut dalı
Ben babamı sen ustanı unutma" (Şiir No: 23)

Garip bülbül gibi ahuzar etme = benzeyen saz, benzetilen garip bülbül, edat gibi, yönü ahüzar etme. **Bebe gibi kollarımda yaylattım** = benzeyen; saz, benzetilen; bebek, edat; gibi, yönü; kollarımda yaylattım. **Sazım bu sesleri turnadan m'aldın**=benzeyen saz benzetilen turna yönü sesler. **Veysel de arı** = benzeyen Veysel, benzetilen arı.

İSTİÂRE

İki temel unsurundan (benzetilen ve benzeyen) sadece biri söylenerek yapılan teşbihe istiare denir. İstiarelerde ya benzeyen veya benzetilen vardır. Âşık Veysel'den bir örnek verelim:

"**Can kafeste durmaz uçar**
Dünya bir han konan göçer
Ay dolanır yıllar geçer
Dostlar beni hatırlasın" (Şiir No: 22)

"Can kafeste durmaz uçar" mısraında can bir kuşa benzetilmiştir. Ancak benzetilen açıkça yazılmamıştır. Bunu diğer unsurlardan anlıyoruz. Bu sebeple bu bir kapalı istiaredir.

Yalnız kendisine benzetilenin söylendiği, yani benzetmedeki güçlü ögenin söylendiği benzetme sanatına "açık istiare" denir.

"Dünyaya geldiğim anda
Yürüdüm aynı zamanda
İki kapılı bir handa
Gidiyorum gündüz gece" (Şiir No: 162)

Yukarıdaki şiirde şair, dünyayı iki kapılı bir hana benzetmiştir. Fakat benzeyeni (dünya) söylememiş, sadece kendisine benzetileni (iki kapılı bir han) söylemiştir. Açık istiare sanatına örnek gösterebiliriz.

TEŞHİS

Canlı veya cansız varlıklara insan benliği vermek, yani onları şahıs gibi kabul etme sanatına "teşhis" deniliyor. Bir başka anlamı "kişileştirme" sanatıdır. Yukarıya aldığımız şiirin ilk dörtlüğünü örnek gösterebiliriz.

"Ben gidersem **sazım sen kal dünyada**
Gizli sırlarımı âşikâr etme.
Lâl olsun dillerin söyleme yâda
Garip bülbül gibi âhuzâr etme." (Şiir No: 23)

Cansız varlık olan sazdan ağzı dili olan bir canlı gibi isteklerde bulunuyor. Bir başka örneği Âşık Veysel'in "Toprak" şiirinden gösterebiriz. **"Bütün kusurumu toprak gizliyor / Merhem çalıp yaralarım düzlüyor.**" Toprak kişileştirilmiş.

İNTAK

Teşhisin kişileştirmek olduğunu belirtmiştik. Bunları konuşturma sanatına da intak deniliyor. Bu sanatlar kişi sayılmayan ve konuşamayan varlıklarla ilgilidir. En güzel örnekleri Âşık Veysel vermıştır. Bunlardan biri Çarık ile Mes'in konuşmalarıdır:

".....

Çarık söylüyor:

Güzel güzel halı kilim
Senin kılın benim kılım
Tepeleyip etme zulüm
Sen köşede ben dışarda

Mes söylüyor:

Ben kimseye etmem zulüm
Ne çare ki böyle yolum
Halı gene benim halım
Ben köşede sen dışarda

Çarık söylüyor:

Sen gezersin halılarda
Güzel güzel balolarda
Ben gezerim çalılarda
Sen köşede ben dışarda

Mes söylüyor:

Mes çarıktır çarık mestir
Yürürlerse aynı sestir
Veysel söyler bir nefestir
Gâh içerde gâh dışarıda..." (Şiir No: 44)

İSTİFHAM

Anlatımı etkili kılmak için soru sorarak anlatmaya denir.

Örnek: "Destekle fakiri okut yetimi / Bu hayırlar dinimizce kötü mü?" dizelerinde fakirlerin desteklenmesi ve yetimlerin okutulması gerektiğini belirtirken, bu hayırların dinimizce iyi karşılanacağını "dinimizce kötü mü?" sorusu ile anlatılıyor. Aşağıdaki koşmada ise, salınıp giden sevgilnin boyunun selviye ve fidana benzeyişi yine sorularla vurgulanıyor:

Salınıp giderken boyunu gördüm
Selvi miydi fidan mıydı boy muydu
Eğmiş kaşlarını yayını gördüm
Kılıç mıydı gamze miydi yay mıydı (Şiir No: 136)

Bir başka şiirinden bir dörtlük daha örnek verebiliriz:

"Koynundaki turunç mudur nar mıdır
Adın Huri midir Gülizar mıdır
Gözlerinden akan yağmurlar mıdır
On beş on altı mı yaşların güzel" (Şiir No: 33)

TENÂSÜP

Tenasüp: Anlamca birbirine uygun kelimeleri bir arada kullanma sanatına tenâsüp denir. Âşık Veysel'in şiirlerinde bunun örneklerini görebiliriz. Örnek olarak aşağıdaki dörtlüklerin tenâsüp içinde olduğunu söyleyebiliriz.

Güzel keklik gibi geziyor taşta
Gören âşıkları yakar ateşte
Avazı bülbülde sedası kuşta
Keklik miydi turna mıydı toy muydu

Taramış zülfünü dökmüş gerdana
Yel estikçe dalgalanır her yana
Dedim dilber çevir yüzün bak bana
Gözleri yıldız al yanaklar ay mıydı

Arasan dünyayı bulunmaz eşi
Siyah bulut perdelemiş güneşi
Ah çekti gözünden sel etti yaşı
Deniz miydi derya mıydı çay mıydı

Yılda bir kez çiçek açan ağaçlar
Hayatta insana ömür bağışlar
Her taraftan cıvıldaşır o kuşlar
Seher coşar bülbül coşar gül coşar (Şiir No: 157)

İlk dörtlükte geçen keklik, bülbül, kuş, turna, toy sözcükleri bir biriyle ilgilidir. Hepsi aynı dörtlük içinde sevgiliye benzetilir. İkinci dörtlükte zülüf (saç), gerdan, yüz, yanak, gözler bir biri ile ilgilidir. Gözlerin benzediği yıldız, yanakların benzediği ay da bir biri ile ilgilidir. Üçüncü dörtlükte ise Dünya, güneş, bulut, sel, deniz, derya ve çay bir biri ile ilgili sözcüklerdir. Farklı bir şiire ait olan dördüncü dörtlükte çiçek, ağaç, cıvıldaşan kuşlar, seher vakti, bülbül ve gül bir birine uygun düşen kelimelerdir.

TELMİH

Herkes tarafından bilinen geçmişteki bir olayı , bir veya birkaç kelime ile hatırlatma sanatını telmih denilmektedir. Telmih edilen yani hatırlatılan şey uzun uzun açıklanmaz bir iki kelime ile işaret edilir

Lokman çâre bulmaz yoktur **Eflâtun**
Yârdan ayrılması ölümden çetin
Elde endaz ettim bu aşkın atın
Terkettim sılayı vatanı ili (Şiir No: 88)

Ferhat Şirin için kestiği taşlar
Benim senin için döktüğüm yaşlar
Seni yaksın beni yakan ateşler
Yaktı bu sinemi savruldu külü (Şiir No: 88)

Coşar deli gönül misâl-i derya
Mecnun'a sahrada göründü **Leyla**
Gördüğün güzellik hepisi Mevlâ
Ne sen var ne ben var bir tane Gaffar (Şiir No: 91)

Yukarıdaki dörtlüklerde geçen "Lokman", "Ferhat Şirin" ve "Leyla" bize şunları hatırlatmaktadır:

Lokman Hekim, Eflatun'un (platon) ustasıdır. Bir rivayete göre Lokman Hekim çıraklarını birşey öğrenir öğrenmez zehirliyormuş. Kimsenin öğrendiklerini kötüye kullanmasını istemiyormuş. Bunun üzerine Eflatun ona dilsiz olduğunu annesi aracılığı ile söylemiş. Ondan her şeyi öğrenmiş. Ancak bir gün konuşabildiği anlaşılınca, Lokman Hekimle bir rekabete girmişler. İkisi de en etkili zehirlerini yaparak yarışmaya karar vermişler. İlk lokman hekim zehir vermiş ve Eflatun kırk gün için de iyileşmeyi başarmış. Sonra Eflatun Lokman Hekime bir bardak suyu zehir diye uzatmış. Bunun üzerine Lokman Hekim korkudan kalp krizi geçirerek ölmüş. Aslın o sadece 1 bardak içme suyu imiş. Âşık Veysel bu şiirinde Eflatun, Lokman, Ferhat ve Şirin, Leyla ile Mecnun gibi bir çok söylenceye telmihte bulunuyor.

Efsaneye göre Ferhat, ünlü bir nakkaştır. Sultan Mehmene Banu'nun kız kardeşi Şirin için yaptırdığı köşkün süslemelerini yaparken Şirin'i görür ve birbirlerine sevdalanırlar. Ferhat, Sultan'a haber salarak Şirin'i istetir. Sultan, kız kardeşini vermek istemez. Ferhat'ı oyalamak için Elma Dağı'nı delip şehre su getirmesini şart koşar. Ferhat, sevdanın verdiği aşkla dağları delmeye başlar. Mehmene Banu, dağı delip suyun akacağı

kanalı tamamlamak üzere olan Ferhat'ın yanına yaşlı dadısını göndererek, Şirin'in öldüğü haberini ulaştırır. Ferhat, bu acı haber üzerine, elinde tuttuğu külüngü havaya atar, düşen külünk Ferhat'ın başına isabet eder ve Ferhat orada ölür. Ferhat'ın acı haberini alan Şirin korku ve heyecanla olayın geçtiği kayalığa gelir. Ferhat'ın öldüğünü görünce bu acıya dayanamaz ve kayalıklardan aşağı yuvarlanarak, orada can verir. Her iki sevgiliyi, can verdikleri kayalıklarda yan yana gömerler.

Bir gün bir adam Mecnun'u görmüş ve başka bir yerde de Leyla'yı görmüş. Sonra Mecnun'a yaklaşmış. "Ya Mecnun, bu Leyla o kadar da güzel değil. Kara kuru çirkin bir kız. Bunun uğruna mı çöllere düştün," demiş. Mecnun bunları söyleyen adama şöyle söylemiş: "Sen Leyla'yı bir de benim gözümle gör."

CİNAS

Âşık Veysel'de az da olsa cinas örneklerine rastlarız. Cinas, ses bakımından (okunuş ve yazılışları) aynı veya birbirine çok yakın fakat manaları ayrı kelimelerin bir arada kullanılması sanatıdır. Aşağıdaki dörtlükte geçen, çevresindeki karasal alanlardan daha yüksek olan kara kütlelerine verilen dağlar kelimesi ile dağlamak fiilinin geniş zaman kipi olan "dağlar" birlikte kullanılmıştır.

Ovalar bizimdir dağ bizim **dağlar**
Ağlatma Veysel'i gel gözüm dağlar
Dağlarsa sinemi gurbetlik **dağlar**
Sevgilimden ayrı düşeli dağlar (Şiir No: 160)

KİNÂYE

Bir sözcüğü ya da sözü gerçek anlamının dışında benzetme amacı gütmeden ve sözün gerçek anlamını düşünmemizi engelleyici ipucu olmaksızın mecazlı anlamda kullanmaya edebi sanatlar içinde kinaye deniliyor. Âşık Veysel'den bir örnek verelim:

Gelin yedin kızlar yedin
Nice ela gözler yedin
Seksen doksan yüzler yedin
Kızılırmak seni seni

Gençler yersin goca yersin
Gündüz yersin gece yersin
Hâkim benden sormaz dersin
Kızılırmak seni seni (Şiir No: 21)

Kızılırmak, gelin, ela göz, seksen, doksan, genç, goca (yaşlı), gündüz, gece yer mi? Kızılırmak sözcüğün anlamında yemez. Ancak mecazî anlamda gelinlerin, ela gözlülerin, seksen doksan yaşındakilerin, gençlerin, yaşlıların boğularak ölümlerine neden olur. Kızılırmak bunları yaparken dokunulmazlığı olduğunu sanır. Kızılırmak'ın yemesi, mecazî anlamda ölümlerine neden olmasıdır ki, Âşık Veysel bu haliyle kullanmıştır.

İHÂM

İki ya da ikiden fazla anlamı olan bir kelimeyi bir dize ya da beyit veya dörtlük içinde bütün anlamlarını geçerli kılarak kullanma sanatına "İhâm" denilmektedir. İhamın tevriye ve kinâye sanatlarından farkı vardır. Üç sanatta da kavramların birkaç anlamı kullanılır. Ancak tevriye sanatında kasdedilen ikinci anlamdır. Kinâye sanatında ise mecâzlı anlamdır.

Âşık Veysel'in aşağıya aldığımız dörtlüğünde "umut yaşar" sözcüklerinden ümitin yaşaması, beklentinin her zaman var olması anlamı çıkacağı gibi ÂşıkVeysel'in köyüne kadar gelen ve onun şiirlerini bir araya getirerek "Dostlar Beni Hatırlasın" adlı kitabı hazırlayan ve Âşık Veysel için şiir yazan Ümit Yaşar (Oğuzcan)' düşünebiliriz.

Dünya çok şirin geçilmez
Sağ oldukça **umut yaşar**
Seksen doksan yüz yaş olsa
Gine onda **umut yaşar** (Şiir No: 66)

TEVRİYE

Bir kelimenin aynı yerde birden fazla anlamda kullanılması sanatına tevriye denilir. Kelimenin asıl anlamı yanında uzak anlamının da kastedilmesidir.

Örnek verelim:

"Türküz Türkler yoldaşımız
Hesaba gelmez yaşımız
Nerde olsa savaşırız
Türküz türkü çağırırız"

Nerede olsa savaşımız, /Türk'üz türkü çağırırız" dizelerindeki "türkü" halk ezgisi anlamındaki türkü ile ulus adı olarak "Türk'ü" anlamlarında da kullanılabilir. Bir başka örnek verelim: ""Bilir Köroğlu'nu sever Ayvaz'ı / Her zaman gönlümün yaylası Tecer" Buradaki Tecer, Sivas Kangal Ulaş Şarkışla yöresinde bulunan Tecer dağı olabildiği gibi, "Koç Köroğlu" adlı bir kitabı bulunan Ahmet Kutsi Tecer de olabilir.

LEFF Ü NEŞR

Lef toplama; neşr de yayma saçma demektir. Birinci dizede en az iki kavramı söyleyip ikinci dizede bunlarla alâkalı kavramları vermeye denilir. Divan şiirinde kullanılır. Ama Âşık Veysel'in şiirlerinde de rastlayabilirsiniz. Bir dörtlüğünden örnek verelim:

Aldanma **câhil**in **kuru laf**ına
Kültürsüz insanın **külü yalan**dır
Hükmetse dünyanın her tarafına
Arzusu hedefi yolu yalandır (Şiir No: 7)

Birinci dizere cahilin kuru lafından söz edilmekte, ikinci dizede cahilin kültürsüz insan olduğu belirtilirken kuru laflarının hepsinin yalan olduğu vurgulanmaktadır. Üçüncü dizede bu kişilerin dünyaya hükmet-

se bile arzularının, hedeflerinin ve yollarının yalan olacağı belirtilmektedir.

Aynı durumu "Diz diz eden her sineğin bal'olmaz / Peteksiz arının balı yalandır" dizelerinde de saptayabiliriz.

TECÂHÜL-İ ÂRİF

Bilinen bir gerçeği bilmiyormuş gibi söylemektir. Tecâhül-i ârif ne hiç bilmemektir ne de bildiğini saklamaktır. Bir anlamda bildiğini türlü sebeplerle saklamaktır, imâlı yoldan anlatmaktır.

"Aziz dostum **seni kimler ağlattı**
Tecelli derdini derdime kattı
Yalan dünya nicelerini ağlattı
Kim bilir ki **son mekânın** nereler" (Şiir No: 89)

Âşık Veysel dostunun niçin ağladığını biliyor. O ölümlü bir hastalığın pençesinde, son günlerini yaşamaktadır. Ama bilmezlikten gelir. Bir yandan da îmâlı sözlerle (yalan dünya- son mekan) durumu anlatır. Yani tecahül-i ârif yapıyor.

HÜSN-Ü TA'LÎL

Hüsn-ü ta'lîl hakikî bir hadisenin meydana gelmesini hayâli ve güzel bir sebebe bağlamaktır. Bu sebebin kesin bir yargıyı taşıması gerekir. Bu açıdan edebiyatımızda tecâhül-i ârif sanatı ile karıştırılır. Tecâhül-i ârifte gerçek bir olayı bilmezden gelme durumu vardır. Güzel bir sebebe bağlama olayı yoktur. Hüsn-ü ta'lîl de ise kesinlikte hayâlî ve güzel bir neden aranır. Bu bilgilerin üzerine Âşık Veysel'in toprak şiirini okuyalım:

Bütün kusurlarım toprak gizliyor
Merhem çalıp yaralanın düzlüyor
Kolun açmış yollarımı gözlüyor
Benim sâdık yârim kara topraktır

Her kim ki olursa bu sırra mazhar
Dünyaya bırakır ölmez bir eser
Gün gelir Veysel'i bağrına basar
Benim sadık yârim kara topraktır (Şiir No: 64)

Âşık Veysel'in bu destanı Hüsn-ü Ta'lîl sanatının kullanılışı, açısından çok başarılı, hemen hemen her mısrada yer alışı dikkat çekici ve güzel bir örnektir. Destanda bütünüyle toprağın niçin sadık yâr olduğu güzel bir sebebe dayandırılmıştır.

"Dünyanın en zengin aklını gördüm
Sermayesin sordum dedi ki okul.
İnsanlara hizmet yaptığın yardım,
Merhametin duygum dedi ki okul.

Sudan ateş yapan en güzel sanat
Dünyayı ışığa kaplarsın kat kat
Fikriyle mi ettin bunları icat
Rehberim oldu dedi ki okul. (Şiir No: 72)

İki dörtlüğünü yukarıya aldığımız bu şiir de okulun önemi güzel nedenlere dayandırılmaktadır.

MÜBÂLAĞA

Mübâlağa bilindiği gibi küçük bir şeyi abartma olduğundan daha büyük daha aşırı göstermedir. Mübâlağanın amacı söylenen sözün etkisini güçlendirmektir. Bir sözün etkisini güçlendirmek amacıyla bir şeyi ya olamayacağı bir biçimde anlatmak ya da olduğundan pek çok ve pek az göstermektir. Âşık Veysel de zaman zaman mübalağaya başvurmuştur:

Köylerin içinde öndedir bu köy
Nehirler coşturan seldir Kar'özü
Kültür sahasında enderdir bu köy
Millet sevgisine yoldur Kar'özü

Bir hamlede üç yüz memur çıkarmış
İnsanlık ne demek farkına varmış
İlim deryadır durmaz akarmış
Demişler kapların doldur Kar'özü (Şiir No: 115)

Âşık Veysel'in yetiştiği "Emlek Yöresi"nin köylerinden olan Karaözü köye önemli ve aydın bir Türkmen Alevi köyüdür. Ama nehirler coşturan sel olması, bir hamlede üç yüz memur çıkarması abartı yani mübalağadır.

TEZÂD

Tezâdın kökü "zıdd"dır. Edebiyat terimi olarak anlam bakımından iki zıt kavramı bir arada kullanma sanatıdır.

Ağlasam ağlanmaz gülsem gülünmez
Yusam temizlenmez silsem silinmez
Ata nedir, baba nedir bilinmez
Atayı babayı sayan kalmadı

Her yerde konuşup lehte aleyhte
Kimisi sahtekâr kimisi sahte
Bir fark görülmüyor yokta nikâhta
Kitabın sözüne uyan kalmadı (Şiir No: 40)

Yukarıdaki dörtlüklerdi gülmek, ağlamak, leyh, aleyh kelimeleri bir birlerine zıttır. Âşık Veysel zıt kelimeleri kullandığı gibi, zıt kavramları da dörtlük içine yerleştirmiştir.

İki dörtlük daha örnek verelim:

Kâinatı sen yarattın
Her şeyi yoktan var ettin
Beni çıplak dışar'attın
Cömertliğin nerde senin

Evli misin ergen misin
Eşin yoktur bir sen misin
Çarkı semâ nur sen misin
Bu balkıyan nur da senin (Şiir No: 41)

Yokluk -varlık, evli- ergen bir birlerine zıt olan kelimeler ve bu zıtlıkları destekleyen anlatım dörtlüklerdi yer almaktadır. Dolayısıyla Âşık Veysel tezat sanatı yapmıştır.

TEKRÎR

Bir beyit ya da dize içinde ifâdenin tesirini güçlendirmek amacı ile aynı anlama gelen kelime veya kelime öbekleri arka arkaya tekrarlamaktır. Tekrirde de tekrarlanan sözlerin anlama güç katmasına önemle dikkat edilir. Bu sanatta diğer sanatlar gibi yerinde kullandığı zaman anlatıma güzellik katar.

Âleme **yâr** olsam **yâr** bana küser
Yârim bir tanedir yâdı n'eyleyim
Kalbimde kadimdir aşk ile eser
Ateşi kâfidir **od**u n'eyleyim
.....
Muhabbetin canda **has**lardan **has**tır
Avutur Veysel'i bir şen piyestir
Türk **adı** babamdan bana mirastır
Daha bundan başka **adı** neyleyim (Şiir No: 8)

İki dörtlüğünü aldığımız şiirde yâr sözcüğü peş peşe üç kez tekrarlanıyor. Ateş ile od kelimeleri anlı anlamı taşıyor. "Haslardan has" ve "ad" sözcükleri de tekrarlanmakta, şiire ahenk kazandırırken, vermek istediği mesajın etkisini güçlendirmektedir.

Bir başka dörtlüğe göz gezdirelim:

"Son verelim iftiraya bühtana
Kardeşane sevişelim can cana
Elbirlikle çalışalım vatana
Çok okul, fabrika kuralım kardaş" (Şiir No: 104)

Dörtlükte geçen iftira ve bühtan kelimeleri aynı anlamı taşımaktadır. Kardeşene olmakla bir birini çok sevmek olan "can cana" olmak birbirlerine yakın anlatımlardır.

Anlatamam **derd**imi **dert**siz insana
Dert çekmeyen **dert** kıymetini bilemez
Derdim bana **derman** imiş bilmedim
Hiç bir zaman **gül diken**siz olamaz (Şiir No: 10)

Yukarıya aldığımız dörtlükte tekrarlanan "dert" sözcüğü, şiire ahenk vermekte şiirin anlamını kuvvetlendirmektedir.

NİDÂ

Nidâ bir ünlemdir bir sesleniştir. Şâirin bir hadise karşısındaki heyecanlarının tezahürüdür. Bu tezahürün neticesinde "ey, hey, ah" gibi ünlem edatlarını şiirinde anmasıdır.

"**Ah** senin elinden çektiğim çile
Söyleyip ismini düşürmem dile
Bülbül figan eyler kırmızı güle
Sakın incitmesin hâr çiçekleri" (Şiir No: 74)

"**Ey** hocam karışma Hikmetullah'a
O derya derindir giren boğulur
Allah birdir inanmışız Allah'a
İki diyen o dergâhtan kovulur" (Şiir No: 76)

Yukarıdaki dörtlüklerde görüldüğü gibi Âşık Veysel az da olsa nida ünlem edatlarını kullanmıştır.

RÜCU

Rücû' söylenen bir sözden vazgeçmektir. Bu sanat ifade edilmek istenen fikre bir kuvvet vermek amacıyla ile kullanılır. Yerinde kullanılınca anlamı kuvvetlendirir, ortaya atılan fikrin etkisini artırır. Bu sanatı saptarken şairin söylediği sözden vazgeçtiğini "yok yok" "yok öyle değil" "galat ettim" gibi sözleri kullanmasından anlarız. Âşık Veysel şöyle diyor:

Bu dünyada iki şeyden tacizim
Biri seldir **birin demem** azizim
Doğrusun söylersem dokunur sözüm
İnsanı öldürür **dirliksiz avrat** (Şiir No: 83)

Âşık, bu dünyada iki şeyden şikâyet ediyor. Bunlardan birinin sel olduğunu söylüyor. İkincisini söylemekten vazgeçiyor ve "demem" diyor. Derse sözünün dokunacağını ekliyor. Ama daha sonra söylüyor.

KAT

Kat' kesmektir. Sözün tesirini arttırmak amacı ile belli bir noktada susmaktır. Örneğin aşağıdaki dörtlükte Âşık Veysel "İsmim tesbih ettim dile yetmez mi" dizesinde mektup gönderdiği yârine, onun adını tesbih ettiğini söylüyor. Ama yârinin adını sürekli tekrarladığını söylemiyor.

"Gider bu hasretlik yıla yetmez mi
İsmin tesbih ettim dile yetmez mi
Bülbülün feryadı güle yetmez mi
Mektup yâre selamımı ulaştır" (Şiir No: 6)

İRSÂL-İ MESEL

İrsâl "gönderme" mesel de "atasözü" demektir. İrsâl-i Mesel atasözü kullanmaktır. Şiirde bir düşünceyi desteklemek belli bir fikri kuvvetlendirmek amacı ile meşhur bir atasözüne gönderme yapma sanatıdır. Âşık Veysel'in şiirlerinde rastlanılır. Şu şiiri örnek gösterebiliriz. Hemen hemen her dizesinde bir atasözüne gönderme bulunmaktadır:

"Deli gönül değme çaydan bulanmaz
Coşarsa dalgası kendinden olur
Derdsiz âşık diyar diyar dolanmaz
Gezdirir kavgası kendinden olur

Gönüle delidir demiştik baştan
Üşenmez borandan ıslanmaz yaştan
Boğulmaz denizden yenmez ateşten
Ateşi kor közü kendinden olur

Gönül bir deryadır dalgası dinmez
Her güzele meyil verip dost denmez
Taşıma su ile değirmen dönmez
Dökülür çarka su kendinden olur

Yüce dağlar ova gibi düzlenmez
Veysel muhannetten kerem gözlenmez
Tilki gölgesine arslan gizlenmez
Yiğidin gölgesi kendinden olur"

İKTİBAS

Ödünç alma. Bir ayeti, bir hadisi ya da bir sözü tam veya yarım olarak anlamlı bir biçimde aktarma sanatıdır. Âşık Veysel'den bir örnek verelim:

"Okul bilir doğru yolu
Okuldur yurdun temeli
'Mürşit ilimdir' bilmeli
Bu ses Ata'nın sesidir" (Şiir No: 127)

Yukarıdaki dörtlükte Atatürk'ün "Hayatta en hakiki mürşit ilimdir, fendir, ilim ve fenden başka yol gösterici aramak gaflettir, dalalettir, cehâlettir." sözünden alıntı yapılmıştır.

ÂŞIK VEYSEL'İN MANEVÎ DÜNYASI ve FELSEFESİ

Reşat Nuri Güntekin, "Anadolu Notları" adlı gezi yazılarında, Ömer Seyfettin'le ilgili bir anısın aktarır. Ömer Seyfettin öğretmenlik yaptığı okullarında birinde sürekli "İlim başka, irfan başka... Arif başka, âlim başka" demektedir. Arkadaşlarından biri:

Ömer Bey, 'ilim başka irfan başka' diyorsunuz. Ben buna pek akıl erdiremiyorum. Lütfedin de bana bunu bir anlatın" der. Ömer Seyfettin arkadaşına; "Siz çok okumuşsunuz, âlimsiniz, fakat arif değilsiniz. Bizim baş hademe okumamıştır. Âlim değildir, fakat ariftir." diye yanıt verir. Şaka da olsa arkadaşı verilen örneği beğenmez.

İttihat ve Terakki Genel Merkezi'ne sık sık giden Ömer Seyfettin, bir süre sonra öğretmenler odasında sevinçli bir haberle gelir: "Müjde," der. "Avusturalya'dan iki yüz vagon şeker geliyormuş... Şeker dehşetli ucuzlayacak" Öğretmen arkadaşları habere sevinirler. Ömer, bir iki dakika sonra odaya giren hademeye aynı haberi söyler. O sevinir gibi görünmez, saygılı bir tavırla "İnanma beyim, yem borusudur bu. Avustralya şekeri bulsa kendisi yer." diye karşılık verir. Ömer arkadaşına; "Yalan mı söylemişim cancağızım, bak siz bütün ilminize rağmen bu habere inandınız. Fakat o yutmadı. Çünkü onda ilim yok ama irfan var." der. Alim, bilen; arif sezendir. Arifler güçlü sezgileri ve olayların arka planına bakma yeteneğine sahiptir.

Gözleri görmeyen, okula gitmeyen, okuma yazması olmayan, çevresinde de her an kendisine kitaplar okuyacak kimsesi bulunmayan Âşık Veysel, arifti, irfan sahibiydi. Gözlerinden eksilen ışık, sezgi ve düşünce yeteneğine katılmıştı. Anlayışlı, varışlı, halk bilgesiydi. Bir şeyi çok düşünmeye ihtiyaç duymadan ve zorlanmadan kolayca anlayan; zevk ve vicdan sahibiydi. Yapmacık ve gösterişten uzak kalp gözüyle sezdiğini anlayan, bildiğini sanatıyla anlatandı.

Âşık Veysel felsefe âlimi değildi. Felsefe sahibi, halk feylesofuydu. Varoluş, varlık, ahlak, iyilik, bilgi, gerçek ve güzellik konularına sezgileriyle ulaşmıştı. Zaman ve mekânın, düşünme ve düşüncenin doğasını bilen, estetiği, güzelliği algılayandı. Belki yıllar süren sorgulamaların sonunda Yaratan'a ve evren içinde kendi varlığının yerine ulaşmıştı.

Öğrendiği ustaların deyişlerinden, dinlediği inanç önderlerinden, kısa bir süre içerisinde bulunduğu köy enstitülerindeki aydın kişilerden dağarcığına sürekli bilgiler, düşünceler aktarmış, bunları kendi yeteneği ve sezgileriyle özümseyerek kendine özgü "Âşık Veysel Felsefesi"ne ulaşmıştı.

Âşık Veysel, şüpheden gerçeğe; varlık birliği ya da Vahdet-i Vücud düşüncesine ulaşarak yaratanla yaratılanın tek kaynaktan geldiğini ve "bir" olduğunun altını çizmişti.

"Bu alemi gören sensin / Yok gözünde perde senin / Haksıza yol veren sensin / Yok mu suçun burda senin // Kainatı sen yarattın / Herşeyi yoktan var ettin / Beni çıplak dışar'attın / Cömertliğin nerde senin // Evli misin ergen misin / Eşin yoktur bir sen misin / Çarkı sema nur sen misin / Bu balkıyan nur da senin // ...../// Ademi sürdün bakmadın / Cennette de bırakmadın / Şeytanı niçin yakmadın / Cehennemin var da senin // Veysel neden aklın ermez / Uzun kısa dilin durmaz / Eller tutmaz gözler görmez / Bu acaip sır da senin."

Âşık Veysel'in şathiyesini Allah ile alay ediyor sanmamak gerekir. Kimine komik gelebilir. Biraz evvel sözünü ettiğim gibi onu şüphelerden gerçeğe ulaştıran uzun ince yolun bir durağı olarak görmek, şiirin arkasındaki felsefeyi yorumlamak gerekir.

Bir başka şathiyesinde şöyle demiş:

"...Her millete birer yüzden göründün
Kendini sakladın sardın sarındın
Bu dünyayı sen yarattın girindin
Her nesnede gösterirsin nakşını

Görenlere açık körlere gizli
Kimine göründün oruç namazlı
Veysel'e göründün cilveli nazlı
Tutan bırakır mı senin peşini" (Şiir No: 18)

Asıl olan bakar kör olmak yerine gönül gözü ile görebilmektir. Âşık Veysel'e göre, en korkunç körlük görmek istemeyenin körlüğüdür. Âşıkâr olanı görmek için insan olmaya gerek yok. Görüleni tasdik etmek

iman değildir. Gönül gözüyle gaybı tasdik etmek gerekir. İçeride kaybedileni dışarıda aramak ahmaklıktır. Mevlana'nın dediği gibi; başı dönmüş olarak ne diye cihanın etrafında koşup duruyorsun, aradığın senden dışarıda değildir. Sevgili eve gelmiş ev sahibi aptal aptal dışarıda dolaşıyor.

Nitekim birçok sorgulardan sonra Âşık Veysel ulaştığı gerçeği şöyle anlatmıştı:

"Kırk yaşımdan sonra kalbime ilham / Erişti Mevlâ'dan bir ihsan oldu / Hakk'ı bilenlere hazırdır her an / İnkâr edenlere sır nihan (gizli) oldu"

Âşık Veysel bir sonraki dörtlükte tasavvufun kapılarını açıyor: "Varlık noktasını açık gösterdi / İrâde-i cüz'ün eline verdi / Hakk'ı bilen her eşyayı Hak gördü / Vücudun şehrine o sultan oldu."

Halk bilgesi Veysel, "İrâde-i cüz"den söz ediyor. İslam fıkhında insanlara verilmiş olan ve kaza ve kader sınırları çerçevesinde hareket imkânı tanıyan özgür iradeye, cüz'i irade veya irâde-i cüz deniliyor. Cüz'i kelimesi Arapça ve Osmanlı Türkçesi'nde kısmi anlamına gelir. Buna karşılık "Külli irâde" yani Allah cc'nin iradesi herhangi bir sınırla bağlı değildir. Cüz'i iradenin üstünde yer alır. "Her eşyayı Hak görmek" sözünden vahdet ve kesret kavramlarına ulaşabiliriz. Vahdet-kesret: Birlik-çokluk. Vahdet, her şeyi bir olarak ve bir içinde görmek, eşyayı Allah'la görmek, cem' halidir. Kesret ise, varlıkları çok olarak görmek, fark halidir. Ahadiyyet Arapça, birlik demektir. Bir şeye ilgisi olmayan, bir şeyin de kendisine ilgisinin bulunmadığı şeye denir. Bu makam, akıl ve anlatmakla açıklanamaz.

Âşık Veysel, bu dörtlükte "vücudun şehri" ile ne demek istiyor? Tarihî kültürümüzde, edebiyatımızda, hatta mutasavvıfların ifadelerinde, insan vücudu şehre benzetilir. Yunus Emre bir şiirinde : "İşbu vücut şehrine bir dem giresim gelir. / İçindeki sultanın yüzün göresim gelir!" der. Yunus'un kastettiği vücut şehrinin içindeki sultan, onu idare eden kalptir.

Bir dörtlük daha aktaralım:

"Sağda solda arşta kürste her yerde / Hazırdır münkirin gözünde perde / Diyen bilmez bilen demez bir ferde / Akıl ermez sırrı bir Sübhan oldu"

Arş, kâinatın en dış maddesidir. İnce hoş, saydam, güzel, yumuşak, gizli ve derindir. Bütün gökleri ve Kürsi'yi kuşatır. Arş ve içindekilerin hepsi yaratılandır yani mahlûktur ve yok olacaktır. Kalıcı, kadim değildir. Arş ve içindekiler, Allahu Teâlâ'nın sahip çıkma, koruma, himaye etmeleriyle var edilmişlerdir. Bir kul, Rabb'inin Vâfi ismiyle vefayı, Şekûr ismiyle şükrü, Hay ismiyle manevi dirilişi, Kûddus ismiyle maddi ve manevi arınmayı, Vehhab ismiyle sonsuz ikram ediciliğini, Afûvv ismiyle affediciliğini, Vedûd ismiyle İlahi sevginin güzelliğini idrak eder ve diler. Bu yönüyle Sübhan, İlahi isim ve sıfatları içinde barındıran bir kalptir… İlahi isim ve sıfatları kucaklayan anahtar bir kavramdır… Namaz kılan kişi, rükûya eğildiği zaman "Sübhane Rabbiye'l-Azim" diyerek, "Azim olan Rabb'imi yaratılmışlara ait bütün eksikliklerden tenzih ederek O'nu güzel isim ve sıfatlarıyla tesbih ederim" anlamına gelen ifadeyi okumaktadır.

O cihana sığmaz ondadır cihan
O mekâna sığmaz ondadır mekân
O devrana sığmaz ondadır devrân
Ne sen var ne ben var bir tane Gaffar (Şiir No: 91)

Âşık Veysel Tanrı'nın adlarından olan Gaffar'ı da şiirinde kullanmaktadır. Gaffâr, kullarının günahlarını affeden ve çok bağışlayan yüce varlık anlamına gelir. Günâh işlemek insanların özelliği olduğu gibi, onların günahlarını örtmek ve bağışlamak da yüce Allah'ın ayrılmaz sıfatlarındandır.

Allah'ın mekânı var mı? Cenab-ı Hak, Efendimiz'e (SAV) hitaben, "Kullarım Beni senden soracak olurlarsa, bilsinler ki Ben pek yakınım." buyuruyor. Cenab-ı Hak, her an her yerde hazırdır ve kullarını görüp gözetmektedir. İnsanlara çok yakındır. Fakat mekândan münezzeh, yani hiçbir mekânda değildir.

"Hasbahçeye girdim güllere sordum
Çiçekte çimende izini gördüm
Mekândan münezzeh gizli sanırdım
Kaplamış âlemi nazarım böyle" (Şiir No: 105)

Âşık Veysel diyor ki: "Mevcudatta olan kudreti kuvvet / Sende hasıl oldu sen verdin hayat" Bu gözleri görmeyen, okuma yazması olmayan, mektep medrese görmemiş Âşık Veysel "Mevcudat"tan ne anlıyor?

Mevcudat: Var olan şeylerin tümü. Tasavvufa göre varlığın yaratılış-oluş sebebi aşktır. Bütün mevcûdât; cansızlar, bitkiler ve hayvanlar olmak üzere üç türe ayrılır. Hepsini yaratan Allahu Teâlâ'dır. Tüm mevcudat aşkla yaratılmıştır. Tüm mevcudat aşkla ayakta durmaktadır. Aşk, Tanrının kendisidir. Aşk tanrının sırrıdır. Aşk her şeydir. Tüm insanlığın aldığı her nefes, tüm canlıların ve cansızların her an muhtaç olduğu kudrettir. Tanrı tüm masivâyı kendi zâtına duyduğu aşk sebebiyle meydana getirmiştir.

Bir başka şiirinde söyle demektedir: "Bilirim aslını nursun gevhersin / Bütün mevcudatta her şeyde varsın" Yaratandan ötürü, yaratılan olan mevcudat hoş görülmelidir. Yani, yaratılana sevgi yaratılanı hoş görüş, onları Yaratan'ın birer tecellisidir. Tasavvufta, 'gönül' aşkın tecelli ettiği yer olduğu için her şeyden önemlidir.

Alevi Bektaşi geleneğinde tanrı-insan bütünlüğü, Yunus'ta da görülen insanın tanrıdan bir parça oluşu, insanın öldükten sonra yeni bir biçimde dünyaya geleceği öylesine arı, öylesine düzgün işlenmiş ki Veysel'i çağdaşlarından ayıran da işte budur.

Âşık Veysel, bazı gelenekleri ve özellikle sûfi Alevi zümreler arasında yaygın olan, "Hak âşıklığı" oluşumunu izlemiştir. Bu çevrelerce, halk şiirinde, nesnel dünyaya duyulan aşktan, Hak aşkına doğru giden bir olgunlaşmaya ulaştığını söyleyebiliriz.

Altmış iki yıldır seni ararım
Tükendi sabırım yoktur kararım
Dağa taşa kurda kuşa sorarım
Kimse bilmez hikmetini işini (Şiir No: 18)

Yine benzer bir şiirinde de Allah'ı yüreğinde öylesine bütünleştirmiştir ki, onu ondan söküp atmak imkânsızdır.

Saklarım gözümde güzelliğini
Her nereye baksam sen varsın orada
Kalbimde saklarım muhabbetini
Koymam yabancıyı sen varsın orada (Şiir No: 135)

Tasavvuf, tanrı ve tanrı'nın yarattığı şeyler biçimindeki ikiliği reddeder. Ona göre, tanrı evreni yoktan var etmemiştir. Mutlak varlık olan tanrı "yokluk" ile karşılaşınca, bir aynaya akseder gibi, yokluk içinde bir gölge, bir hayal gibi belirmiş, yani "tecelli" etmiştir. Bu yüzden evren, "yapılması gereken" bir alem değil, Tanrı'nın varlığından dolayı var görünen bir alemdir.

Âşık Veysel'e göre güzelliklerin hepsi Tanrı güzelliğidir. "Mansur enel Hak söyledi / Haktır sözü Hak söyledi" dizeleriyle telmih yaptığı Nesimî'ye anımsatarak, Allah'ın her zerrede var olduğunu işaret etmektedir. Onun Tasavvuftan anladığı sevgi ve iç arınmadır.

"Herkes için açık olurdu cennet / İşte hile, sözde yalan olmasa" diyerek, tasavvufa bağlananların hile ve yalandan uzak durmalarını istemiştir. Veysel'in tasavvuf felsefesi dâhilinde söylediği en iyi şiirlerden biri de "Uzun ince bir yoldayım" şiiridir. Toprak şiiriyle insanın topraktan yaratıldığı ve yine toprağa döneceği fikrini vurgulayan Veysel, bir başka şiirindeki: "Topraktır cesedim, güneştir özüm." dizesiyle de bu gerçeği anımsatmaktadır.

Tasavvufa göre, Tanrı başlangıçta tüm güzelliği ve ihtişâmıyla evrene nur saçarken henüz güzelliğini görecek gözden, aşkıyla yanacak gönülden yoksundu. Sevilmek ve beğenilmek diledi. Bu, güzelliğin ve iyiliğin doğal eğilimiydi. Kendini yine kendine seyrettirmek ve sevdirmek için yokluk içinde evren biçiminde göründü. Dolayısıyla evrenin varlığı, tanrı güzelliğinin yansımasıdır. Evrendeki tüm varlıklar tanrının değişik biçimdeki görünümlerinden başka bir şey değildir. Âşık Veysel, Tanrı ile "gönül"ü ilişkilendiriyor:

"Gönül der Veysel'e ey ahmak kişi
Bensiz yürümüyor dünyanın işi
Bütün dünya benden alır cümbüşü
Bensiz damarlarda oynamaz kanın" (Şiir No: 90)

Âşık Veysel'in aşk konusunun maddi yönü ile ele aldığı sanılır. Bu yüzeysel kısır bir bakış açısıdır:

Bakınız bir deyişinde şöyle diyor:

"Benim ile gezdin beni arattın
Beraber oturup beraber yattın
Türlü türlü güllerinden koklattın
Âşık ettin güle bülbül kuşunu" (Şiir No: 18)

Bu çok basit bir söyleyiş gibi sanılan dörtlükte ne telmih edilmektedir? Bütün canlılar Allah'ın kendilerine öğrettiği bilgilerle, onun kendilerinden beklediği işi yapıyorlar. Nahl sûresinin 68-69. âyetlerinde şöyle deniyor: Rabbin bal arısına 'Dağlarda, ağaçlarda ve insanların senin için yapacakları kovanlarda yuva edin; sonra meyve ve çiçeklerin her birinden ye de Rabbinin bal imâlinde öğrettiği ve kolaylıklar gösterdiği yola süluk et', diye ilham etti." Doğadaki bütün varlıklar, bir taraftan Allah'ın kendilerine öğrettiği bilgilerle kendilerine verilen görevleri yaparlar, bir taraftan da durmadan Allah'ı anar, tespih ederler. Âşık Veysel'in sözünü ettiği bülbülün güle âşık oluşu da öyledir.

Aşka mâni âr ve namus / asla gerekmez âşığa
Bu perdeyi yırtabilsem / durudu gönlüm durudu

Nesimi: "Ben melâmet hırkasını, / Kendim giydim elimle, / Arı namus şişesini, / Taşa çaldım kime ne" demekte. Âşık Veysel'in "âr ve namus"un aşığa gerekmeyeceğini söylemesi ve bunun için perdeyi yırtma arzusunu tasavvufun derinliklerinde aramak gerekir.

Âşık Veysel; "Kimi ne çeker dilinden / Hem belinden hem elinden / Hayır ve şer emelinden / Hakikat bunun burası // Şu âlemi yaratan Bir / Odur külli şeye kadir / Alevi Sünnilik nedir / Menfaattir varvarası" diyor.

Eline, beline, diline sahip olmak yalnız Aleviliğin değil insanlık sanatının temelidir. El, dil ve bel sözcüklerinin baş harfleri ile "edeb" kelimesi oluşur. Edepli insan olmanın formülü eline, beline, diline sahip olmaktır. Elden maksat hem organımız olan eli, hem yurdumuzu, belden maksat hem cinsel dürtüleri hem köy kasabayı, dilden maksat hem ağzımızdan çıkan sözü, hem kalbimizi anlayabiliriz.

Dörtlükte geçen hayır; "Meşru iş, faydalı amel, iyilik" anlamlarındadır. Şer: "Zararlı iş, kötülük" anlamlarını barındırıyor. Hayır ve şer Allah'tandır. Hayrı da, şerri de yaratan ancak O'dur. Ama hayra rızası var,

şerre ise yoktur. Külli şeye kadir olması ise, önü olmayan, daima yaratan, yarattıklarının işlerini tedbirle ele almasıdır. Gelmiş, geçmiş her şeyi en ince ayrıntısına kadar bilendir. Her şeye gücü yetendir.

Âşık Veysel bir şiirinde "Aslıma karışıp toprak olunca / Çiçek olur mezarımı süslerim" diyor. Bize aslımızın ne olduğunu hatırlatıyor. Yüce Allah "Sizi topraktan yarattık, yine oraya döndürürüz ve sizi bir kez daha ondan çıkarırız." buyurur. Demek ki toprak asıllı olan bizler, ömürlerimiz sona erince tekrar aslımıza döneceğiz ve yeniden toprağın bağrından diriltilip çıkarılacağız. Ama asıl olan yaratılış amacına uygun, toprak gibi arı, temiz, örten üreten, bereketli, yararlı, kucaklayan, doyuran olmak. İşte Âşık Veysel'in anlatmak istediği budur.

Âşık Veysel, "Can kafeste durmaz uçar / Dünya bir han konan göçer / Ay dolanır yıllar geçer / Dostlar beni hatırlasın" demiş. Can kafeste midir? Elbette Âşık Veysel'in sözlerinde yüzyıllardan günümüze gelen bir kültürün, bir felsefenin özü bulunmaktadır. Nasıl mı?

Mevlânâ Mesnevi'de anlatır: "Kur'an'ın hükümlerini tutar, kıssalarından hisse alırsan can kuşuna ten kafesi dar gelir. Kafeste mahpus olan kuşun kurtulmak istememesi cahilliktendir. Kafeslerden kurtulan ruhlar, Tanrı'ya layık ve halka rehber olan peygamberlerdir. Onların sesleri, kafeslerin dışından ve din makamından gelir: "Sana kurtuluş yolu ancak budur, bu! Biz bu daracık kafesten bununla kurtulduk. Bu kafesten kurtulmanın bundan başka çaresi yok! Kazandığın şöhretten kurtulman için inleyip duran bir hasta haline gir. Zaten halk arasında meşhur olmak sağlam bir bağdır. Bu bağ bu yolda demir bir bağdan aşağımıdır ki?" Karacaoğlan de can kafesinden şöyle söz etmiş: "Ağalar içmesi hoştur / O da züğürtlere güçtür / Can kafeste duran kuştur / Elbet uçar gider bir gün"

Yazımızın başında da belirttiğimiz gibi Âşık Veysel, maddi ve manevi dünyasına ilişkin felsefesini oluşturmadan önce kendince pek çok şeyi sorgulamıştır. Bu bağlamda bir deyişinde diyor ki:

"Herkese gizlidir bu sırr-ı hikmet
Her nesnede vardır bir türlü ibret
Veysel'i söyletir bir büyük kuvvet
Söyleyen ne söyleten ne Tanrı ne?" (Şiir No: 50)

Sır olan yani gizli olan hikmet nedir? Âşık Veysel'in felsefesinden hareket ederek şu sonuca ulaşabiliriz: Tasavvufta Allah 'Kenz-i Mahfi' yani gizli hazine, gizli cevherdir. Tasavvufi düşüncede Varlık birdir. O da Hakk'ın varlığından ibarettir. O'ndan başka hakiki vücut sahibi bir varlık, "Ondan başka "kaim bi nefsihi" bir vücut mevcut değildir. Diğer varlıkların vücudu, O'nun vücuduna nispetle yok hükmündedir. Çünkü onların vücutları O'nun varlığına bağlıdır. Eşyalar ve diğer varlıklar ise, O'nun görüntüleridir. Dolayısıyla, eşyanın varlığı, gölgenin varlığı gibidir. Nasıl eşya olmadan gölge olmazsa, onun varlığı olmadan, eşyanın varlığı düşünülemez. Onun vücudu yanında eşya, eşyaya göre gölge gibi, yok derecesindedir.

Bir şiirinde Âşık Veysel; "Bitmez bu dünyanın kuru davası / Çekil Veysel bir kûşe-yi vahdete," demektedir. Kuşe-yi vahdet: Birlik köşesi. Manisalı Divan şairi Birrî Mehmed Dede (1669-1715) "budur" redifli gazelinin makta beytinde, "Hânkâh-ı Mevlevî'de münzevî ol Birriyâ / Âlem-i kesretde el-hak kûşe-i vahdet budur" diyor. Birrî, gazelinin bu son beytinde kendisine seslenerek bu kesret dünyasında gerçek bir birlik köşesi istiyorsa Mevlevîhâne'de inzivaya çekilmesini tavsiye ediyor. Üç yüz yıl sonra Âşık Veysel de kendine seslenerek, dünyanın bitmeyen kuru davasına karşı birlik köşesine çekilmesini istiyor.

Âşık Veysel'deki derin tasavvuf felsefesini gösteren onlarca şiirinden alıntılar yapabiliriz. İşte biri: "Bunların hepsi mevcut Veysel'de / Yoktur diyeceğim emmare elde / Çamuruma karışmıştır temelde / Sabır bunun cümlesine bağ idi"

Âşık Veysel "emmare"den söz diyor. Emmare kelime anlamıyla, emreden zorlayan, demek. Ama tasavvufta nefsi kötülüklerden uzak tutan aşamalardan ilkidir. Bu temizlik yedi aşamada gerçekleşir. İlk kademede nefsin temizliğine henüz başlandığı için nefste bütün 19 afet bulunur. Onun için bu kademede nefs henüz arınmadığı için kötülüğü emreder. Bu nefsi emmare'dir. Sabırla ulaşılan son aşama "Nefsi natıka"dır. Nefsi emmare bir makamdır. İmanın sorgulandığı ilk aşamadır. Bu makamda küfür afeti yoktur ama nefsin diğer kötü yönleri bulunmaktadır.

Devir kuramı Muhammed'in "Ben Nebî iken Âdem su ile çamur arasındaydı." hadisi ile ilgilidir. Mutasavvıflara göre vücut halindeki Muhammed, yeryüzüne sonradan gelmiştir. Hâlbuki ruh halindeki Mu-

hammed ezelden beri vardı. Vakti gelen ruh maddi âleme iner. Önce cansız varlıklara (cemâdât) sonra bitkilere, (nebât), hayvana, insana en sonra da İnsan-ı Kâmil'e geçer. Oradan da Allah'a döner ve O'nunla birleşir. Bu inişe nüzul, tekrar Allah'a dönüşe de hurûc denir. Bu inişi ve çıkışı anlatan şiirlere devriye denir. Görülmektedir ki, göklerden süzülüp tertemiz yere inen yağmur ve su sanılıyorsa da o insandır. Suyun geçtiği mecralardan insan geçmekte ve aslına rücu etmektedir. Şiirin sonunda buhar halinde tekrar göklere uçmaktadır.

Âşık Veysel'in içerisinde vücut bulduğu maddi dünya ile ilgili düşünceleri sıkça dile getirilmiştir. Onun birlik beraberlik, çalışma güzelliği, eğitimin önemi, Atatürk, cumhuriyet, yurt, vatan, doğa, toprak sevgisi gibi onlarca konuda görüşleri, düşünceleri, topluma öğütleri dillendirilmiş, yazılmış ve çizilmiştir. Âşık Veysel daha çok bu nitelikleriyle tanınmakta ve sevilmektedir. Ama onun manevi dünyası ile ilgili felsefesini öğrenince değeri daha ileri boyutlara taşınacaktır. Bir âşığın devriye şiiri söyleyebilmesi için tasavvufu bilmesi gerekir ki, Âşık Veysel'in "Göklerden süzüldüm tertemiz indim / Yere indim yedi renge boyandım / Boz bulanık bir sel oldum yürüdüm / Çeşit çeşit türlü renge boyandım" dörtlüğüyle başlayan şiiri bir devriyedir. Bu türün bütün özelliklerini içinde barındırmaktadır.

"Âşık Veysel'in belirgin bir felsefesi var mıydı?" sorusuna Ruhi Su şu yanıtı veriyor: "Felsefe sözcüğü ile toplumun içinde Veysel'in önerdiği ya da benimsediği bir düşünce biçimi var mıydı diye soruyorsanız, vardı elbet. Bütün iyi niyetli, babacan insanlarımız gibi, o da çalışmayı öğütlerdi. Yerine göre, geleneklerimize bağlı kalmayı önerdiği de olurdu. Kendi inancı sevgiye, hoşgörüye ve insanın yaratıcı gücüne dayanan bir inançtı, ama toplumdaki gelişmeler hakkında ne düşündüğü sorulduğu zaman, ne söylemesini istediklerini sezecek kadar da akıllıydı."

Âşık Veysel'in içerisinde vücut bulduğu maddi dünya ile ilgili düşünceleri sıkça dile getirilmiştir. Onun birlik beraberlik, çalışma güzelliği, eğitimin önemi, Atatürk, cumhuriyet, yurt, vatan, doğa, toprak sevgisi gibi onlarca konuda görüşleri, düşünceleri, topluma öğütleri dillendirilmiş, yazılmış ve çizilmiştir. Âşık Veysel daha çok bu nitelikleriyle tanınmakta ve sevilmektedir. Ama onun manevi dünyası ile ilgili felsefesini öğrenince değeri daha ileri boyutlara taşınacaktır.

ÂŞIK VEYSEL VE DOĞA

Her şeyden önce Âşık Veysel bir halk şairidir. Halkla birlikte yaşamıştır. Kırk yaşına kadar köyünün çevresinin dışına çıkmamıştır. Gözleri görmese de, kara sapanı tutmasa, tırpan, orak sallamasa da, hakka yürüdüğü zamana kadar çiftçilikten, ektirmekten, biçtirmekten, meyve bahçesi yetiştirmekten, onların bakımını yaptırmaktan geri kalmamıştır. Çevresindeki dağlarla, ovalarla, sularda, elvan çiçeklerle ilgili pek çok öyküyü, efsaneyi, inanışı dinlemiş, dağarcığında saklamış, yeri geldiğinde kullanmıştır. Ağacın, çiçeğin, börtü böceğin, kuşların, çağıl çağıl çağlayan suların güzelliğini kendi iç dünyasının aydınlığında yaşatmış ve şiirini söylemiştir.

Âşık Veysel'in ilk akla gelen şiirlerinden biri "Toprak Destanı"dır. Baştan sona toprağı anlatan ve öven bu şiir, halk edebiyatında örneği az olan koşma biçiminde bir doğa betimlemesi yani tasviridir. Âşık Veysel bir bakıma kelimelerle resim yapmıştır. Gözleri görmeyen ama kalp gözüyle iyi bir gözlemcidir. Önemli olan yanı, duyu ile düşüncenin birlikte işlenmesidir.

"Dost dost diye nicesine sarıldım / Benim sâdık yârim kara topraktır" derken Veysel, şiirinin başından toprağa bir yâr, candan bir dost gibi sarılıyor.

Alevilik-Bektaşilik'te Tanrı ve insan sevgisi kadar doğa sevgisi de önemli bir yer tutar. Bu inanç sisteminde, insanlar doğayla öylesine özdeşmiş ve bütünleşmiş ki, "yeryüzüne etim, tenim; akarsularına kanım", başka bir tanımla "yer anam, gök babam, güneş atam" diyecek kadar onu kutsamış ve saygı duymuşlardır.

Veysel Şatıroğlu, gözleri görmediği halde, doğayı rengârenk çiçekleri ve burcu burcu kokularıyla, kilim dokur gibi ilmek ilmek şiire işlemiştir:

"Ne zaman toprakla birleşir cismim/Cümle mahluk ile bir olur ismim / Ne hasudum kalır, ne de bir hasmım / Eski düşmanlarım olur dostlarım // Benden ayrılınca kin ve buğuzum / Herkese güzellik gösterir yüzüm / Topraktır cesedim, güneştir özüm / Hava, yağmur uyandırır hislerim"

Dağlar, ormanlar, otlaklar, ağaçlar, sular, ırmaklar, çiçekler, ay, güneş, yıldız gibi yer ve gökyüzündeki tüm tabiat unsurları Âşık Veysel'in yaşamını etkileyen unsurlardandır. Âşık Veysel, şiirlerinde ağaçlara sık-

ça yer vermiştir. Yel estikçe dalları dalgalanan ağaçlar türlü türlü seda verirler. Bu kadar mı?

"Bahar gelir yaprak açar yaz olur
Aşka düşen ateş olur köz olur
Kaval olur keman olur saz olur
Türlü türlü seda verir ağaçlar" (Şiir No: 166)

Ağaçlar meyve verir. Ondan türlü sesler çıkaran çalgılar yapılır, en önemlisi her lisanda yazan kalem yapılır. Dallarında kuşlar yuva yapar ve şakır. Baharın yazın gelişiyle aşkın yeşerişi, Âşıkların yanışı arasında bir bağ vardır. Yine âşıklar keman gibi, kaval gibi, saz gibi inlemektedirler. Ağaçların betimlenmesinin ardından yine bir öğüt vardır. Ağaçlar da toprak gibi insanlar için yararlıdır. Onlardan uzak kalmamak gerekir.

Türlü türlü irenklere belenmiş
Yeşil yaprağ ile döşeli dağlar
Giyinmiş kuşanmış gelin misali
Gülüyor yüzüne neşeli dağlar

Çeşit çeşit çiçek takmış döşüne
Çekilir göçleri peşi peşine
Çıkabilsem şu yaylanın başına
Kuzulu kurbanlı şişekli dağlar (Şiir No: 160)

....."

Dağlara güzellik veren, ona hayat kazandıran hiç kuşkusuz ormanlardır. Ormanlar, doğanın akciğeri ve oksijen üretiminin temel kaynağıdır. Ormanlar, milyonlarca canlı türüne kucak açar ve onlara barınma imkânını sağlar. Ormanlardaki varlığı ve onun çok yönlü yararlarını Âşık Veysel şöyle anlatır:

"Orman yurdun temelidir
Nesillerin evvelidir
Her sanatın ilk elidir
Ormandaki varlığa bak"

Veysel sever ağaçları
Dalında öten kuşları
Orman yapar her işleri
Ormandaki varlığa bak. (Şiir No: 130)

Dağlar bazen sılaya giden yolun önünde engel olsalar da baharıyla güzeldir. Âşık Veysel "Beserek" dağından ve çiçeklerinden sual eder. Çamlıbel'e yaslanır. Tecer dağı gönüller yaylasıdır. Hayat kaynağı olan sulardan söz eder:

Gözyaşları gibi ulu dağlardan
Enginden engine çağlayan sular
Derin derin derelerden dönerek
Arayıp aslını ağlayan sular

Çağlayarak o bahçeden o bağa
Hayat verir kuvvet verir toprağa
İrenk verir çiçeklere yaprağa
Nebatı toprağı bağlayan sular (Şiir No: 92)

Sular barajdaki çarkları çevirir elektrik olur, fırınlarda çiğleri pişirir. Fabrikalar çalıştırır. Lambalarla bizi aydınlatır. Bazen köy pınarında şırıl şırıl akar güzellerin gönlünü eğler, canlara can katar. Bazen de hiç dizginlenmez.

"Bahar gelir, bulanırsın, coşarsın,
Dalga vurur, kenarlara taşarsın.
Dünya kurulalı böyle yaşarsın,
Tükenmez ömrün var bol, Kızılırmak." (Şiir No: 49)

Âşık Veysel'in Kızılırmak'la başı hiç hoş değildir. Kimi zaman "Seni seni!" diye ona çıkışır. Çünkü her yıl pek çok kimsenin boğulmasına neden olmaktadır. Doğanın güzellikleri yanında felaketlerinden de söz eder:

"Tırtıl geldi tevekleri taladı
Sel geldi de elek elek eledi
Hâsılatı çamurlara beledi
Emeklerim zay'eyledi sel benim..." (Şiir No: 141)

Veysel'in doğa şiirleri içinde tarlalarla, çiftçilerle ilgili söylediklerini de alabiliriz. Bu şiirlerde de doğayla birlikte yine öğüt, çalışma güzelliği ve kararlılık önerileri vardır:

"Tarlam sana üç yüz fidan aşlasam
Tarla coşar fidan coşar el coşar
Gücüm yetse hemen işe başlasam
Kazma coşar kürek coşar bel coşar"
....
Yılda bir kez çiçek açan ağaçlar
Hayatta insana ömür bağışlar
Her taraftan cıvıldaşır o kuşlar
Seher coşar bülbül coşar gül coşar

Güzelim zülüfü küpeyi saklar
Ağacın yaprağı meyvayı koklar
Mehtap ile birleşince yapraklar
Gölge coşar mehtap coşar dal coşar

Yel değdikçe sor ki dallar ne çeker
Irgalanır durmaz coşar hu çeker
Demişler ki bu dertleri bu çeker
Saz iniler Veysel ağlar tel coşar (Şiir No: 157)

"Kükredi çimenler açıldı güller / Al şala bürünür bahçeler bağlar" diyen Âşık Veysel'in doğa unsurlarını öven şiirlerinde dağ, su, ağaç, çiçekler, kuşlar ve sesleri önemli yer tutuyor. Elbette ki dağların, suların, ağaçların övülüşünü Eski Türk inanışlarıyla açıklayabiliriz. İki dörtlük de çiftçilerden aktaralım:

“.....
Evvel buğday eker sonra arpayı
Her gün fazla saçar kuşların payı
Tarlada görürse kuşu kargayı
Döner sapanınan taşlar çiftçiler

Yağmur bol olursa güler yüzleri
Bahar göğ ekini görür gözleri
Çayır çimen bürüyünce dizleri
Öküzün boynunu boşlar çiftçiler (Şiir No: 59)
.....”

Âşık Veysel’in doğa şiirlerinde kuzulardan, ceylanlardan, bülbüllerden, kekliklerden, ördeklerden, turnalardan da söz edilir.

Sen ördek ol ben göl olsam
Sen yolcu ol ben yol olsam
İster kapında kul olsam
Turnam senin sunam senin

Sen keklik ol Veysel çalı
Saklasın gel seni dalı
Yolunda kurban olmalı
Turnam senin sunam senin (Şiir No: 78)

Âşık Veysel’in doğa şiirlerinde “ses” önemlidir. Kuş sesleri, ağaç sesleri, rüzgarın çeşitli varlıklar üzerinde bıraktığı sesler... Elbette ki Turnanın avazı... Âşık Veysel’in en güzel şiirleri doğa ve aşk şiirleridir. Doğadaki rengi, sesi, akışı ne güzel duyurur.

Hâsılı: “Dağlar çiçek açar Veysel dert açar”

ÂŞIK VEYSEL VE ÇİÇEKLER

"Üçyüz onda gelmiş idim cihâna
Dünyaya bakmadım ben kana kana
Kader böyle imiş çiçek bahâne
Levhi kalem kara yazmış yazımı"

Şarkışla Ağcakışla ve Emlek yöresi folkloru ile ilgili çok değerli dermeler yapan ve yazılar kaleme alan Emin Kuzucular şu tespiti yapmıştı: *"İnsanların kaderini, bazı olaylar çiziyor. Veysel'in kaderini de çiçek çizdi. Üçyüz onda (Miladi 1884'te) Sivrialan köyünde dünyaya geldiği zaman, belki de çiçekleri bilmiyordu bile. Aradan yedi yıl gibi kısa bir süre geçmeden çiçek hastalığına yakalandı ve bir gözünü kaybetti. Bundan bir müddet sonra da az uz gören diğer gözünü bir hayvanın boynuz vurması ile yitirdi. Çocuk yaşta iki gözü kör olan, dünyaya doya doya bakmayan Veysel, 'gönlüne teselliyi' sazında buldu. O gözlerini alan çiçeği horlamadı, kınamadı. Yüzünü çil bozuğu yapan çiçeğe, düşman kesilmedi. Kendi kendine temiz bir dünya yarattı ki, bu dünyayı çiçeklerle süsledi."*[131]

Çiçekler için en güzel şiirleri Âşık Veysel söyledi. Yörenin anonim türkülerinden "Çiğdem der ki ben âlayım" türküsü ilk defa onun ağzından dillendirip türkü repertuarına kazandırıldı. Diyebiliriz ki Âşık Veysel'de insanla çiçek sevgisi eşdeğerdedir. Şiirlerinde çiçeksiz bir doğa betimlemesi yoktur. Sıla özlemini diye getirirken muhakkak çiçeklerden söz eder. Emin Kuzucular'ın çok güzel saptamalarına göz gezdirmeyi sürdüreceğiz:

"Tarlam sana üç yüz fidan aşlasam / Tarla coşar fidan coşar el coşar" derken toprağın cömertliğini de unutmamış, "Yüzün yırttım tırmığınan belinen / Yine beni karşıladı gülünen" diyerek sevmiştir. Bu aşktan doğan bir inançla toprağa sarılmış, köyünde bir bahçe meydana getirip çevreye örnek olmuştur.

"Yılda bir kez çiçek açan ağaçlar / Hayatta insana ömür bağışlar" Ne var ki Veysel'in gönlünde ağaçlar her zaman çiçekli iken, onlar senede

[131] Emin Kuzucular, Veysel ve Çiçekler, Sivas Folkloru Dergisi, Sayı 26, Temmuz 1977, Sivas, s. 13-14.

bir defa açmaktadırlar. Veysel dağlarda açan kır çiçeklerini baharda bir seher vaktinde koklamayı severdi.

"Veysel der çıkayım bir yüce dağa / Ağaçlar benzenmiş yeşil yaprağa" veya "Her tarafta cıvıldaşır o kuşlar/ Seher coşar bülbül coşar gül coşar" ya da "Arzusun çektiğim Beserek dağı / Elvan elvan çiçeklerin açtı mı?" mısraları Veysel'deki kır çiçeklerinin özlemlerini ne güzel izah eder.

"Aslıma karışıp toprak olunca! / Çiçek olur mezarımı süslerim" diyerek hoyrat ellerin çiçekleri koparmasını, kendi gönlündeki çiçeklerin bir gün topraktan çiçek olarak fışkırıp mezarını süsleyeceğini söylemiyor mu?

Âşık Veysel Şatıroğlu sıla özlemini ve sevgilisini hep çiçeklerle birlikte anmıştır.

Belki de zaman zaman aşığı kavuran sıla, özlemi bu çiçeklere hasret kalışındandır. Şu örneklere bir göz atarsak gerçekler gün ışığına çıkar: "Mor Çiçekli yaylaların çağıdır / Güller solup kurumadan yetişek" Başka bir deyişinde de "Beserek'te lale sümbül yürüdü / Güldede'yi çayır çimen bürüdü" der.

Hatta sıladan gelen mektup bile Sivrialan köyünün, mor menekşesinden söz eder âmâ Veysel. "Gonca gülün kokusuna meftunum / Kokulayıp soldurmaya kıyamam" Veysel'in yüzünde açan çiçekle bağrında açan çiçek aynı mı ola? "Bağrındaki açan çiçek / Türlü koku türlü irenk" Ya yüzündeki çiçekler? Veysel'i Veysel yapan aslında onlar değil mi? Ama çiçekler yüzüne ne kadar süs ise dağlara, da o kadar süstür. "Seherde açılır güllerin hası / Sarı çiçek yaylaların libası"dır. Veysel'in yanakları da al çiçeklerle bezenmedi mi? Ya kardan sonra açan çiçeklere ne demeli? "Erimiş kırları çekilmiş dumanı / Açılmış çiçekler yürümüş çimen" Her taraf zümrüt gibi olu vermiş, Artık durulmaz yad ellerde; ille de yayla zamanı. Sılasına dönen Veysel, arı gibi her çiçeğe konarak, nesiller boyu tükenmeyecek, tadına doyum olmayacak bal verdi. Gerçi "Gülü yetiştirir dikenli çalı / Arı her çiçekten yapıyor balı" demişse de Veysel kadar çiçekle sılayı birlikte götürebilen şair yoktur.

Sevgilisini çiçeklerle birlikte anma ustalığına gelince daha içli ve anlamlıdır "Arı mıyım çiçek miyim bal mıyım? / Köle miyim bir güzele kul

muyum?" Bu mısralar belki de gençlik yıllarının petek petek balı idi. Sonraları Şatıroğlu bülbül oldu şakıdı. Aşklar sevgiler üzerine renk renk güllerden şiirler dokudu: "Yine deli gönül geliyor cûşa / Güllerde koku var gazelde neşe" diyerek gönlünü sevda yellerine kaptırdı. Istırap çekti. "Bülbülü gül için zârâ düşürmüş / Veysel'i bir sönmez nara düşürmüş" diyerek sitemlerde bulundu. Çünkü kendi özel dünyasına göre bir yâr bulmak için çok arandı. Bazen Beserek dağı gibi dumanlandı, bazen Sivrialan yaylası gibi çiçeklerle bezendi, bazen Kızılırmak gibi boz bulanık çağladı durdu. "İsmini tespih ettim dile yetmez mi? / Bülbülün feryadı güle yetmez mi?" diyerek sevgiliye sitem etmeden geri durmadı.

Ne var ki gönülde aşk olmasa bir şey yaratamazdı insan: "Sen bir gülsün ben bir bülbül / Sen olmasan ben olmazdım" Burada Veysel, aşkın sihirli kanatlarının yapım gücünü kısaca anlatır. Sevgiliyi arayışındaki incelikte daha anlamlı ve içtendir.

"Sual ettim bülbüllere güllere / Güller de kokusunu sezer gezerim" Has bahçeye girdim güllere sordum / Çiçekle çimende izini gördüm" Görmüş ama erişememiş, belki de gönlündeki aşkı yaşayamamıştı. "Dağlar çiçek açar / Veysel dert açar / Derdine düştüğüm yâr benden kaçar" diye sitemde bulundu. Onu daha başka türlü düşündüğü de oldu. "Lale sümbül mor menevşe gül yarim / Sen bir çiçek olsan ben bir yaz olsam" diyerek ömrü boyunca bu aşkın peşinde koşmuş olan Veysel, artık yorulmuşa da benziyor: "Soldu çiçeğim yaprağını / Senin yolunda yolunda" Hey koca Âşık, ne kadar yorulursan yorul, yıpranırsan yıpran gönül ferman dinler mi? Sevmişsin, sevilmişsin birkez.. "Türlü türlü güllerden koklamışsın / Âşık etmişsin güle bülbül kuşunu" Dönebilir misin bu yoldan? Niye yazdın eşine ender rastlanan böyle bir sıla ve sevgi şiirini?

"Esti bahar yeli karlar eridi
Kubarmış dağlarda kar çiçekleri
Kavlettim yâr ile ahdim var idi
Birlikte dermeyi mor çiçekleri
....."

Hepsi bu kadar mı? Hayır... Aşk, çiçek toprak Veysel'de Veysel kadar büyüktür. Bir çiçekler üzerine vecize değerindeki şu bir kaç mısrayı,

gelin beraber okuyalım: "Kar suyundan sızan çeşme göl olmaz / Gül dikende biter diken gül olmaz" ."Cahil insan gül ise de koklama / Ayvası turuncu nar belli değil" "Gül olmasa bülbül ah ü zâr etmez" "Güle kıymet verilmezdi / Âşık ve maşuk olmasa." Biz ne yapsak onun şairliğine bir katkıda bulunamayız. Bırakalım gene o konuşsun:

"Açar solar türlü çiçek
Kimler gülmüş kim gülecek
Murat yalan ölüm gerçek
Dostlar beni hatırlasın" (Şiir No: 22)

ÂŞIK VEYSEL'DE GURBET

Halk şiirimizde, gurbet, sıla, hasret (özlem), yol gözlemek, mektup, dağlar, turnalar bir birlerinden kopmazlar. Âşık gurbete düşer. Elvan çiçeğini, börtü böceğini, kuşlarını, deresini, kırlarını, ovasını ama ille de orada bıraktığı yavuklusunu, eh anasını, babasını, kardeşini, arkadaşını özler. Sılada kalan da gurbete gönderdiğini özlemekte, yollarını gözlemekte, ya bir mektup ya da uçan turnalardan bir haberini esen rüzgârlardan kokusunu beklemektedir. Kavuşmalarına karlı boranlı yüce dağlar engeldir, settir.

Yaygın olarak gurbet, "insanın doğduğu, büyüdüğü memleketten başka bir yer" olsa da, gurbet kimi zaman şairin içindedir. Örneğin, en büyük şairlerimizden biri olan Yunus Emre'nin ilâhî aşkını dile getiren şiirlerinde gurbet kelimesiyle Allah'tan uzak oluşu, ayrılığı anlatmak istemiştir.

Gurbet, garipliktir, yabancılıktır. Yabancı bir memleket, yabancı yer, vatan dışı, yâd eldir. İnsanlık var olduğu sürece gurbet var olmuştur. Doğu insanı hep batıya göç etmiş, hep batıdan nasip aramaya yönelmiştir. Güneş'in doğuda doğup batıya yönelmesi gibi... Gurbet sözcüğü de "garb" yani batı sözünden gelmektedir. Onun için eskiler, "Gurbet yavrum, garba düşmektir gurbet." derler.

Âşıklarımız halkın arasında, halkla içice yaşamışlar, halkın sesini, duygularını dile getirmişlerdir. Gurbet Türk halkının sıkça yaşadığı bir

durum olduğu için, halk şiirine girmiş, özellikle saz şairlerinin şiirlerinde çok sık işledikleri bir ana duygu, bir tema haline gelmiştir.

Kadı ki, âşıklık geleneğinin kendisinde gezgincilik ve sıladan ayrı kalış vardır. Dolayısıyla anayurtlarından uzakta, ama sürekli anayurt yani sıla özlemi içinde olan âşıklarımızın gurbet ve sıla duygularını yansıtmalarından daha doğal bir şey olmasa gerek. Doğup büyüdüğü, hayatını sürdürdüğü yerden, ana, baba, kardeş, eş, dost, sevgili gibi çeşitli bağlarla bağlı olduğu kişilerden ayrılan âşıklar duygu yüklü koşmalar, semailer söylemişlerdir. Böylece ayrılık, gurbet, sıla, özlem gibi temalar doğmuştur.

En içli ve anlamlı gurbet ve sıla şiirlerini, türkülerini söyleyen halk şairlerimizden biri de Âşık Veysel olmuştur. Çektiği çileler onu daha baba ocağı, ana kucağındayken garip yapmıştır. O herkesin yaşadığı, koştuğu, güldüğü eğlendiği hayatın gurbetinde, bir köşede kendi halindedir.

Saz şairleri, tıpkı aşk, tabiat, yiğitlik temalarında olduğu gibi gurbet temasında da birbirlerini etkilemişler, bu temayı işlerden ortak bir tavır takınmışlardır. Hemen hepsi de gurbeti istenmeyen, kötü, çile çekilen, ağlatan, dönüşü olmayan bir yer olarak görmüşler ve daha önce belirttiğimiz gibi gurbetten hep yakınmışlardır. Gurbet temasını Âşık Veysel de sık sık işlemiştir:

"Veysel'in derdinin yoktur ilacı
Gurbetin dertleri acıdır acı
Biz gidelim sizler olun duacı
Döküp gözyaşları silen elveda" (Şiir No: 19)

diyerek, henüz veda ederken gurbetin acısını içinde hissetmektedir.

Gurbetle birlikte ayrılık ve onun verdiği acı Âşık Veysel'de dizelere yansımıştır. Âşık Veysel'in şiirlerinde yukarıda sözünü ettiğimiz gurbetle birlikte anılan motiflerin hepsi ayrı ayrı işlenmiştir. Onda dağlar, turnalar, sıla, yol gözlemek, mektup ve diğer motiflerin hepsini bulursunuz:

"Al kâtip kalemi yaz bu selâmı
Mektup yâre selâmımı ulaştır
Bir yâr için terk eyledim sılamı
Mektup yâre selâmımı ulaştır.
.....

Gider bu hasretlik yıla yetmez mi
İsmin tesbih ettim dile gelmez mi
Bülbülün feryadı güle yetmez mi
Mektup yâre selamımı ulaştır."

Mektup motifi Âşık Veysel'de başarı ile işlenmiştir. İki dörtlüğünü aldığımız şiire göre, Veysel sevdiğinden uzak düşmüştür. Ona bir haber göndermek istemektedir. Şimdiki gibi internet, cep telefonu yoktur. Bu ancak mektupla olabilmektedir. Mektup kaç günde gider bilinmez. Veysel'in çabuk gitmesi için yalvarmaktan başka çaresi yoktur. Tabi bir de mektubu yazdıracak biri gereklidir: "Al kâtip kalemi yaz bu selamı" diye başlaması bundandır. Yukarıya aldığımız dörtlüklerin ikincisinde gül ve bülbül motifi gerek halk, gerekse divan edebiyatında sıkça kullanılmaktadır.

Yukarıdaki örnek, gurbete düşmüş âşığın sılaya haber göndermesine ilişkindi. Bir de sılada kalanın, gurbete gideni yazdığı mektuplar vardır ki, Türk halk şiirinde en güzel örneğini Âşık Veysel vermiştir, diyebiliriz:

"Yeni mektup aldım gül yüzlü yardan
Gözletme yolları gel deyi yazmış
Sivralan köyünden bizim diyardan
Dağlar mor menevşe gül deyi yazmış

Beserek'te lâle sümbül yürüdü
Güldede'yi çayır çimen bürüdü
Karataş'ta kar kalmadı eridi
Akar gözüm yaşı sel deyi yazmış (Şiir No: 167)

....."

Şiirde sıla ve gurbette olanların duyguları çok güzel anlatılmıştır. Bir başka güzellik de, memleketini, köyünü betimlemesidir.

Âşık Veysel'in şiirleri arasından gelişi güzel birkaç dörtlük aktaralım:

"Sensin derdine düştüğüm
Hayâl oldu konuştuğum
Her gün yediğim içtiğim
İçerimde ağu benim" (Şiir No: 4)

"Aramızı kesti dumanlı dağlar
Tepesinden aşan yollar yücedir
Artıyor efkarım yine bu çağlar
Bilmiyorum nazlı yârim nicedir" (Şiir No: 12)

"Zincirsiz kösteksiz bağladı beni
Tatlı dilleriyle eğledi beni
Yurdumdan yuvamdan eyledi beni
Yarsız dünya malı bana pul gibi" (Şiir No: 119)

"Derd ile mihnete dalmayan aşık
Ne yemiş ne doymuş eli bulaşık
Kınaman Veysel'i fikri dolaşık
Ayrılmış yârından yâr diyârından" (Şiir No: 45**)**

"Gelen yok giden yok uzadı ara
Ilgaz Dağı yol vermiyor geçilmez
Havalansam yoldaş olsam kuşlara
Kollarım yok kanadım yok uçulmaz" (Şiir No: 79)

"Günden güne artar gönlün yarası
Cennet olmuş o cennetin merası
Germeç Yaylaları Meydan deresi
Boz dumanlar bürümeden yetişek" (Şiir No: 148)

Erzurumlu Âşık Sümmani; *"Sümmanî'yem ya Rab gönlüm hoş eyle / Ya sabır ver ya da bağrım taş eyle / Ya bir çift kanat ver ya bir kuş eyle / Tez ulaşam yâr bağında talan var,"* diyor. Âşık Veysel de Ilgaz dağından aşmak için kuşlar gibi olmak istiyor ama kanadı yoktur. Son dörtlükte, Cennet'in merası gibi olan Germeç yayalalarına ve Meydan Deresi'ne duman bürümen yetişmek arzusundadır.

Buraya kadar söylediklerimizin genel bir değerlendirmesini yapacak olursak; Âşık Veysel milli ve toplumsal şiirlerinin dışında sevgi, aşk, özlem, ayrılık, gurbet, yaşama sevinci, ölüm gibi konuları da dile ve tele getirmiştir.

ÂŞIK VEYSEL MÜZİĞİ

Âşık Veysel elindeki sazı eşliğinde kendisinin veya ustaların deyişlerini, türkülerini söyleyen bir sanatçısıdır. Bu haliyle Türk Halk Müziği repertuarına onlarca türkü kazandırmıştır. Şiirlerinin estetiği, sanat gücü ve felsefi derinliği yanında Türk halk musikisindeki yeriyle de ele alınmalıdır. Âşık Veysel, çocukluk günlerinde babasının öğrettiği veya köy odasında konuk âşık ve köylülerinden dinlediği türküleri, cemlerde dedelerin, zâkirlerin söylediği deyişleri öğrenmiştir.

Müzik eğitiminde bir enstrüman duyma, dokunma ve görme ile öğrenilmektedir. Âşık Veysel, babasının eline sazı tutuşturduğunda yalnızca dokunma ve duyma organlarına sahipti. Kendisine gösterilen ilgi ve gayretiyle görme imkânı olmamasına rağmen bağlamayı öğrenmiştir. Kendine özgü yalın ve dokunaklı saz çalış tavrına sahip olmuştur. Onun sazının sesini duyanlar, duygu aktarımı ve tezene vurgularıyla tellerden çıkan dokunaklı sesten "Bu Âşık Veysel" diyebilirler.

Âşık Veysel, Türk toplumunun ortak duygu ve düşüncesine seslenen birçok değerli eser üretmiştir. Bu eserler, günümüzde de farklı müzik ortamları ve türleri içerisinde olmak üzere sıklıkla seslendirilerek tanınmışlığını sürdürmekte ve yeni kuşaklar tarafından da kolaylıkla sahiplenilmektedir.

Bunda, Âşık Veysel'in eserlerinin her dönemde öne çıkacak ve kitleleri etkileyebilecek içerik ve özelliklere sahip olmasının etkili olduğu düşünülmektedir. Âşık Veysel kendi eserlerinin yanında diğer âşıklara ait

birçok eseri de kendisine özgü ağız ve tarz özelliğiyle seslendirmiştir. Dağarcığında, kendisinin yetişmesinde emeği olan Çamşıhılı Ali Ağa, Molla Hüseyin, Kul Sabri ve Tarsuslu Sıtkı'nın eserlerine önemli oranda yer vermiştir. Bunların yanında, Karacaoğlan, Ercişli Emrah, Âşık Ağahî, Âşık Budala, Âşık Veli ve Âşık Dertli gibi isimlerin de eserlerini çalmış ve söylemiştir.[132]

Âşık Veysel'in müziğiyle ilgili söylenebilecek ilk şey, âşık müzik geleneğinin tümünde olduğu gibi, her anlamda göze çarpan nitelikte bir sadeliğin var olmasıdır. Bu durum öncelikle, Âşık Veysel'in türkü okuyuşunda açık bir biçimde görülebilir. Âşık Veysel'in türkü okuyuşu kendine özgüdir. Okuyuşu tane tane, sözcükleri gerçek anlam ve etkilerini anlaşılır şekilde terennüm eden saf, açık seçik, sade, ezik, yanık bir okuyuşu vardı. Onda fazla çırlak, bağırtılı, yapmacıklı, ağız kalabalığı içinde güfteleri yutan bir okuyuş tarzı görülmez.

Okuyuştaki bu yalınlığın, okunan eserlerin içerdiği müzikal özelliklerle uyum gösterdiği söylenebilir. Söz konusu bu uyumun Âşık Veysel'in tanınması ve sevilmesinde önemli ölçüde payı olduğu söylenebilir.[133]

TRT Türk Halk Müziği Arşivinde "Âşık Veysel Şatıroğlu" adıyla yirmi sekiz türkünün kaynak kişisi görülmektedir. Bunların yarısını Muzaffer Sarısözen derlemiş ve notalamıştır. Diğerlerinin çoğunluğunu TRT Müzik Dairesi Başkanlığı Türk Halk Müziği Bölümü Müdürlüğü derlemiş Ali Can (Canlı) notaya almıştır. Bunlardan "Dünyada Tükenmez Murat Varmış" adlı türküyü İhsan Öztürk ile Ali Can notaya almıştır. TRT Uzun Havalar repertuarında ise on dört uzun havası bulunmaktadır.

Yine TRT Türk Halk Müziği arşivinde "Veysel Şatıroğlu" adıyla on altı türküsü bulunmaktadır. Bunların tamamını İhsan Öztürk[134] derlemiş, notasını yazmış ve arşive kazandırmıştır.

---

[132] Ö. Faruk Beyceoğlu, "Veysel'in Müziği" Maya Dergisi, 1982 Sayı :41 s. 47.

[133] Armağan Coşkun Elçi, "Yetiştiği Ortam ve Yetiştiren Unsurlar Işığında Müzik Yönü İle Âşık Veysel" Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi / Sayı 51 s. 203

[134] İhsan Öztürk: İhsan Öztürk 1947 yılında Şarkışla'da doğdu. Ortaokul sıralarında bağlamayı öğrendi. 1963 yılında profesyonel müziğine ilk adımını attı. İzzet Altınmeşe, Bedia Akartürk, Hülya Süer, Belkıs Akkale, Selahattin Alpay, İbrahim Tatlıses gibi sanatçılara bağlama çaldı. 1975 yılından başlayarak 8 yıl TRT'de yayınlanan "Bizden Size" prog-

TRT Türk Halk Müziği repertuarında kayıtlı olan Âşık Veysel'e ilişkin türkülerin listesi aşağıdadır. Listede her türkünün önce repertuar numarası, sonra büyük harflerle türkünün adı ve yöresi, kaynak kişisi, daha sonra derleyeni ve en sonda da notaya alanın adı yer almaktadır.

3742ALLAH BİRDİR PEYGAMBER HAK SİVAS/Şarkışla, Âşık Veysel Şatıroğlu TRT Müzik Dai. Başk. THM Md. Can Etili

3061ANLATMAM DERDİMİ DERTSİZ İNSANA SİVAS/Şarkışla Âşık Veysel Şatıroğlu TRT Müzik Dai. Başk. THM Md. Ali Canlı

3065BEN GİDERSEM SAZIM SEN KAL DÜNYADA SİVAS/Şarkışla Âşık Veysel Şatıroğlu TRT Müzik Dai. Başk. THM Md. Ali Canlı

3064BENİ HOR GÖRME GARDAŞIM SİVAS/Şarkışla Âşık Veysel Şatıroğlu TRT Müzik Dai. Başk. THM Md. Ali Canlı

3063BİR KÜÇÜK DÜNYAM VAR İÇİMDE SİVAS/Şarkışla Âşık Veysel Şatıroğlu TRT Müzik Dai. Başk. THM Md. Ali Canlı

3062BİR ULU AĞAÇTAN BİR YAPRAK DÜŞSE SİVAS/Şarkışla Âşık Veysel Şatıroğlu TRT Müzik Dai. Başk. THM Md. Ali Canlı

297 ÇİĞDEM DER Kİ BEN ELÂYIM SİVAS/Şarkışla Âşık Veysel Şatıroğlu Muzaffer Sarısözen Muzaffer Sarısözen

568 DEDİM DİLBER DİDELERİN ISLANMIŞ SİVAS/Şarkışla Âşık Veysel Şatıroğlu Muzaffer Sarısözen Muzaffer Sarısözen

3068DERDİMİ DÖKERSEM DERİN DEREYE SİVAS/Şarkışla Âşık Veysel Şatıroğlu TRT Müzik Dai. Başk. THM Md. Ali Canlı

440 DOST DOST DİYE HAYÂLINA YELDİĞİM SİVAS/Şarkışla Âşık Veysel Şatıroğlu Muzaffer Sarısözen Muzaffer Sarısözen

---

ramının THM bölümünü yönetti."Ayrılık Hasreti" ve "Özümüz Sözümüz" adlı iki kaset çıkardı. Yurdun çeşitli yörelerinden, özellikle kendi memleketi ve çevresinden derlediği yüzün üzerindeki türküyü THM repertuarımıza kazandırdı. Âşık Veysel'in söylediği (usta malı ve kendi türkülerinden oluşan) 72 türkünün notasının ve sözlerinin yer aldığı "Türkülerle Âşık VEYSEL" adlı bir kitap yazdı. Birçok topluluğu yöneten İhsan Öztürk, MESAM Yönetim Kurulu üyeliği yaptı. Milli Eğitim Bakanlığına bağlı olarak faaliyet gösteren İhsan Öztürk Müzik Merkezi'nde birikimlerini öğrencilerine aktarmak amacıyla nota, bağlama ve ses eğitim dersleri veriyor. Evli, Burçay ve Kutay adlı iki oğlu var.

3067DOST DOST DİYE NİCESİNE SARILDIM SİVAS/Şarkışla Âşık Veysel Şatıroğlu TRT Müzik Dai. Başk. THM Md Ali Canlı

3066DÜNYADA TÜKENMEZ MURAT VAR İMİŞ SİVAS/Şarkışla Âşık Veysel Şatıroğlu TRT Müzik Dai. Başk. THM Md. İhsan Öztürk/Ali Canlı

1020EKİNİ BİÇER OLDUM SİVAS/Şarkışla Âşık Veysel Şatıroğlu Muzaffer Sarısözen Muzaffer Sarısözen

3069ESTİ BAHAR YELİ KARLAR ERİDİ SİVAS/Şarkışla Âşık Veysel Şatıroğlu TRT Müzik Dai. Başk. THM Md. Ali Canlı

3070GÜZELLİĞİN ON PAR'ETMEZ SİVAS/Şarkışla Âşık Veysel Şatıroğlu TRT Müzik Dai. Başk. THM Md. Ali Canlı

450 HAVALANMA TELLİ TURNAM SİVAS/Şarkışla Âşık Veysel Şatıroğlu Muzaffer Sarısözen Muzaffer Sarısözen

856 KARŞIDAN KARŞIYA HERG İDEN KOMŞU SİVAS/Şarkışla Âşık Veysel Şatıroğlu Muzaffer Sarısözen Muzaffer Sarısözen

224 KEKLİK İDİM VURDULAR SİVAS/Şarkışla Âşık Veysel Şatıroğlu Muzaffer Sarısözen Muzaffer Sarısözen

1735KUL OLAYIM KALEM TUTAN ELLERE SİVAS/Şarkışla Âşık Veysel Şatıroğlu Muzaffer Sarısözen Muzaffer Sarısözen

3710KULAK VER SESİME DİNLE VATANDAŞ SİVAS/Şarkışla Âşık Veysel Şatıroğlu TRT Müzik Dai. Başk. THM Md. Ahmet Turan Şan

269 MECNUN'UM LEYLA'MI GÖRDÜM SİVAS / Şarkışla Âşık Veysel Şatıroğlu Muzaffer Sarısözen Muzaffer Sarısözen.

784 NE ÖTERSİN DERTLİ DERTLİ SİVAS / Şarkışla ÂşıkVeysel Şatıroğlu Muzaffer Sarısözen Muzaffer Sarısözen

826 SEHERDE AĞLAYAN BÜLBÜL SİVAS/Şarkışla Âşık Veysel Şatıroğlu Muzaffer Sarısözen Muzaffer Sarısözen

2961SEN BİR CEYLAN OLSAN BEN DE BİR AVCI SİVAS/Şarkışla Âşık Veysel Şatıroğlu TRT Müzik Dai. Başk. THM Md. Ali Canlı

449 ŞU KARŞIKİ KARLI DAĞLAR SİVAS/Şarkışla Âşık Veysel Şatıroğlu Muzaffer Sarısözen Muzaffer Sarısözen

2973UZUN İNCE BİR YOLDAYIM SİVAS/Şarkışla Âşık Veysel Şatıroğlu TRT Müzik Dai. Başk.THM Md. Ali Canlı

205 YİĞİTLER SİLKİNİP ATA BİNİNCE SİVAS/Şarkışla Âşık Veysel Şatıroğlu Muzaffer Sarısözen Muzaffer Sarısözen

2652BAHÇELERDE HIYAR SİVAS/Şarkışla Âşık Veysel Şatıroğlu/(Şarkışla'lı) İbrahim Banttan Yazıldı Erkan Sürmen

4270ASIRLAR ELİNDE BİR TESBİH GİBİ SİVAS/Şarkışla/Sivrialan Köyü Veysel Şatıroğlu İhsan Öztürk İhsan Öztürk

4281AZ GİDERİM UZ GİDERİM(HACI BEY) - Veysel Şatıroğlu İhsan Öztürk İhsan Öztürk

4277BAHAR GELİR GUDURURSUN (KIZILIRMAK) SİVAS/ Şarkışla/Sivrialan Köyü Veysel Şatıroğlu İhsan Öztürk İhsan Öztürk

4272BEN MEYLİMİ ÜÇ GÜZELE DÜŞÜRDÜM SİVAS/Şarkışla Veysel Şatıroğlu İhsan Öztürk İhsan Öztürk

4280BOŞ GİTME KÖYÜNE EY BAD-I SABA SİVAS/Şarkışla Veysel Şatıroğlu İhsan Öztürk İhsan Öztürk

4275ÇIRPINIP İÇİNDE DÖNDÜĞÜM DENİZ SİVAS/Şarkışla/Sivrialan Köyü Veysel Şatıroğlu İhsan Öztürk İhsan Öztürk

4283ÇOKTAN BERİ HASİRETİN ÇEKERİM SİVAS/Şarkışla Veysel Şatıroğlu İhsan Öztürkİhsan Öztürk

4273DÜN GECE YAR EŞİĞİNDE SİVAS/Şarkışla Veysel Şatıroğlu İhsan Öztürk İhsan Öztürk.

4278GEÇTİ BAHAR GELDİ YAZIN SİVAS/Şarkışla/Sivrialan Köyü Veysel Şatıroğlu İhsan Öztürk İhsan Öztürk.

4271GEL EY ÂŞIK BU BİR ESRAR-I HAKTIR SİVAS/Şarkışla Veysel Şatıroğlu İhsan Öztürk İhsan Öztürk

4279GONCA GÜLÜN KOKUSUNA MEFTUNUM SİVAS/Şarkışla/Sivrialan Köyü Veysel Şatıroğlu İhsan Öztürk İhsan Öztürk

4268İZİ KAYIP KENDİ GİZLİ BİR YARE SİVAS/Şarkışla/Sivrialan Köyü Veysel Şatıroğlu İhsan Öztürk İhsan Öztürk

4274OKUDUM MEKTEPTE SİVAS/Şarkışla Veysel Şatıroğlu İhsan Öztürk İhsan Öztürk

4282SALINI SALINI GELEN EFENDİM SİVAS/Şarkışla Veysel Şatıroğlu İhsan Öztürk İhsan Öztürk

4269SEHER VAKTİ SENİN SİVAS/Şarkışla Veysel Şatıroğlu İhsan Öztürk İhsan Öztürk

4276YÜCE DAĞ BAŞINDA KAR VAR BUZUNAN ORTA ANADOLU Veysel Şatıroğlu İhsan Öztürk İhsan Öztürk

UZUN HAVALAR:

12 AĞLAYALIM ATATÜRK'E SİVAS/Şarkışla Âşık Veysel Şatıroğlu TRT Müzik Dai. Başk.THM Md. Ağıt

45 AŞIĞA SER VERMEK DOSTUNA KOLAY SİVAS/Şarkışla Âşık Veysel Şatıroğlu Muzaffer Sarısözen Avşar Ağzı

105 BİR SEHER VAKTİNDE GENÇLİK ÇAĞINDA SİVAS/Şarkışla Âşık Veysel Şatıroğlu TRT Müzik Dai.Başk.THM Md. -

268 KAPIYA OTURMUŞ KURAR ARABA SİVAS/Şarkışla Âşık Veysel Şatıroğlu TRT Müzik Dai. Başk.THM Md.

326 PENCERESİ MAVİ BOYA (Güççük Gelin) SİVAS/Şarkışla A.V.Şatıroğlu/Küçük Veysel Erkılıç Âşık Veysel Şatıroğlu Emlek Ağzı

383 YASTADIR EY DELİ GÖNÜL YASTADIR SİVAS/Şarkışla Âşık Veysel Şatıroğlu Muzaffer Sarısözen -

413 EĞER BENİM İLE GİTMEK DİLERSEN SİVAS/Şarkışla Âşık Veysel Şatıroğlu Veysel Şatıroğlu (Küçük Veysel) -

885 BİZİM ELLER YAYLASINA YÜRÜMÜŞ SİVAS/Şarkışla Âşık Veysel Şatıroğlu Âşık Veysel Şatıroğlu -

9 AĞGÜL SENİ CAMEKANDA GÖRMÜŞLER SİVAS/Şarkışla Âşık Veysel Şatıroğlu Muzaffer Sarısözen Emlek Ağzı

653 NE HALDAYIM ELA GÖZÜN SÜZENLER SİVAS/Şarkışla/ Sarıkaya Köyü Âşık Veysel Şatıroğlu Âşık Veysel Şatıroğlu -

291 BEN GİDERİM ADIM KALIR (Dostlar Beni Hatırlasın) SİVAS / Şarkışla / Sivrialan Köyü Âşık Veysel Şatıroğlu TRT Müzik Dai. Başk. THM Md.

317 DENİZALTI DUMLUPINAR KAZASI SİVAS/Şarkışla Sivrialan Köyü Âşık Veysel Şatıroğlu Âşık Veysel Şatıroğlu -

390 GENÇ YAŞIMDA FELEK VURDU BAŞIMA SİVAS/Şarkışla/ Sivrialan Köyü Âşık Veysel Şatıroğlu Âşık Veysel Şatıroğlu -

506 BİR DALDA UZAMIŞ SARMÂŞIK GİBİ SİVAS/Şarkışla / Sivrialan Köyü Âşık Veysel Şatıroğlu TRT Müzik Dai. Başk. THM Md.

İhsan Öztürk ayrıca Âşık Veysel'in bütün türküleri notaya almış, "Türkülerle Âşık Veysel" ismiyle kitap haline getirmiştir. Bu çalışma Âşık Veysel'in uluslararası alanda hak ettiği yeri alabilmesi ve kalıcı hale gelmesi açısından yararlı olmuştur.

Âşık Veysel'in Türk Halk Müziğimizdeki Yeri konusunda en ehil bilgiye sahip kişinin İhsan Öztürk olduğuna kuşku yoktur. Bu itibarla hoş görüsüne sığınarak, bu alandaki tespitlerini buraya aktarıyoruz. Ancak, Öztürk'ün sözünü ettiği türkülerin TRT'deki repertuar numaralarını ekledik.

ÂŞIK VEYSEL'İN HALK MÜZİĞİMİZDEKİ YERİ

Âşık Veysel saz çalışındaki özgün tavrıyla, türkü söyleyişindeki doğal yorumuyla, bıraktığı eserlerle Halk Müziğimizde önemli bir kilometre taşıdır. Veysel'in Halk Müziğimizdeki yerini daha iyi anlamak için şu konuları biraz açmak gerekir:

1) Türkülerinde kullandığı usuller ve ayaklar,

2) Bağlama düzeninin yayılmasındaki rolü,

3) Halk Müziğimize kazandırdığı eserler,

1) Türkülerinde kullandığı usuller ve ayaklar:

Halkımızın en kolay öğrenebileceği ve söyleyebileceği türküler ana (basit) usullerdeki 2/4 ve 4/4 zamanlı (vuruşlu) türkülerdir. Bu usullerden başka birleşik usullerdeki 5/8 ve 9/8 zamanlı türkülerde halkımızın bünyesine uygundur. Veysel'in türkülerini incelediğimiz zaman bu usul-

lerin dışına çıkmadığını görürüz. "İzi kayıp kendi gizli bir yâre" 9/8, "Bir küçük dünyam var içimde benim" ve "Dünyada tükenmez murat var imiş" adlı türkülerde 5/8 zamanlıdır. 5/8 zamanlı türkülerinde Sümmani Tavrının izleri görülür. Diger türkülerinin tümü (usta malı türkülerin dışında) 4/4 zamanlıdır. Kullandığı ayaklar (makam) ise Âşıkların arasında en yaygın dizi olan Kerem Ayağıdır. Kerem ayağının çeşitlerinden olan "Yahyalı Kerem"in en güzel örneklerini Veysel'in türkülerinde görürüz. Ayağın ve usulün halkımızın zevklerine uygun oluşunun yanı sıra, sözlerinin tutarlılığı ve güzelliği de Veysel'in türkülerinin sevilmesi ve kalıcı olmasındaki etkenlerdir.

2) Bağlama Düzeninin Yayılmasındaki Rolü:

Bağlama Düzeni Alevi-Bektaşi ozanların geleneksel saz düzenidir. Âşık Veysel'de sazını Radyo programlarında, plaklarında, konserlerinde hep bu düzenle çalmıştır. Kendinden önce ve kendi çağında bağlama düzeni çalan birçok ozan olmasına karşın, Veysel'in daha geniş kitlelere seslenebilme olanağı bulabilmesi ve ününün daha fazla oluşu nedeniyle Bağlama Düzeni onunla tanınmış, sevilmiş, onunla özdeşleşmiştir. Bu yüzden bu düzene "Veysel Düzeni" de denilir. Bağlama Düzeniyle Veysel o denli bütünleşmiştir, o kadar güzel bir stili vardır ki hiç ezgi çalmadan karar sesinde bir ölçü tezene vursa onun çaldığını anlayabiliriz. Âşık Veysel akort konusunda da çok titizdir. Hiçbir akort aletinden yararlanmadan kulak yordamıyla telleri kendi sesine çekebilmesi ve sağlıklı akort yapabilmesi kulağının da ne denli sağlam olduğu hakkında fikir vermektedir.

3) Halk Müziğimize Kazandırdığı Eserler:

Âşık Veysel Halk Müziğimize birbirinden güzel onlarca eser kazandırmıştır. Bu türkülerin bazıları usta malı deyişler, bazıları yöresinin anonim türküleri çoğunluğu da kendi türküleridir. Bu türküleri iki bölümde toplayabiliriz:

a) Usta malı deyişler ve anonim türküler:

Âşık Veli'den:

Mecnunum Leylamı gördüm
Bir kerece baktı geçti
Ne sordum ne de söyledi
Kaşlarını yıktı geçti (TRT THM Rep.269)

Âşık Dertli'den:
Havalanma telli dumam
Esip gitme yele karşı
Zülüflerin tel tel olmuş
Döküp gitme ele karşı (TRT THM Rep.450)

Pir Sultan Abdal'dan:
Bana da Banazda Pir Sultan derler
Bizi kem kişi de bellemesinler
Paşa hademine tembih eylesin
Kolum çekip elim bağlamasınlar

Pir Sultan Abdal'dan:
Kul olayım kalem tutan ellere
Kâtip arzu halim yaz yâre böyle
Şekerler ezeyim şirin dillere
Kâtip arzu halim yaz yare böyle (TRT THM Rep.1735)

Pir Sultan Abdal'dan:
Bu yıl bu dağların kan erimez
Eser bâd-ı sabah yel bozuk bozuk
Türkmen kalkıp yaylasına yürümez
Dağılmış aşiret el bozuk bozuk

Emrah'tan:
(Ah) Dedim dilber didelerin ıslanmış
Dedi çok ağladım sel yarasıdır
(Ah) Dedim dilber yanakların işlenmiş
Dedi zülüf değdi tel yarasıdır. (TRT THM Rep.568)

Katibi'den:
Kâtibim bir pirden nasihat aldık
Menaref sırrından haberdar olduk
Katreden katreye ummana daldık
Karıştık çoklara az ile değil

Köroğlu'dan:
Yiğitler silkinip ata binince
Derelerden bozkurtlara ün olur
Yiğit olan döne döne dövüşür
Kötüler kavgadan kaçar hun olur (TRT THM Rep.205)

Seyrani'den:
Emr-i Hak bizleri dil dolandırır
Feleğin işine hile olur mu?
İnsanı gafletten aşk uyandırır
Bize bundan özge çile olur mu?

Anonim:
Kekliğidim vurdular
Kanadımı kırdılar
Daha ben neyidim ki
Anamdan ayırdılar
Bağlantı:
Gel gel yanıma keklik:
Kastın canıma keklik
Al gınalı parmakların
Batır kanıma keklik (TRT THM Rep.224)

Anonim: (Âşık Veli)
Dost dost diye hayaline yeldiğim
Dostusa çevirmiş özünü benden
Çatık kaşlı benlerini saydığım
Dostusa çevirmiş yüzünü benden (TRT THM Rep.440)

Anonim:
Karşıdan karşıya hergeden komşu
Yağlığım cebimden düştü gördün mü
Senin ile beni uygun görmüşler
Aramıza bir vazgeçti gördün mü (TRT THM Rep.856)

Anonim:
Ekini biçer oldum (Hey laleler laleler yâr kapıdan döneler)
Desteyi seçer oldum " "
Yar derdine düşeli " "
Dağlara düşer oldum " "(TRT THM Rep.1020)

Anonim:
Şu karşıki karlı dağlar (Bili bil)
Başı dumanlı dumanlı
İkilikte yâr sevenin
Göynü gümanlı gümanlı (TRT THM Rep.449)

Anonim:
Çiğdem der ki ben elayım
Yiğit başına belayım
Her çiçekten ben alayım
Benden ala çiçek var mı (TRT THM Rep.297)

Anonim:
Seherde ağlayan bülbül
Sen ağlama ben ağlayım
Ciğerim dağlayan bülbül
Sen ağlama ben ağlayım (Bülbül bülbül) (TRT THM Rep.826)

Anonim:
(Ah) Ne ötersin dertli dertli
(Ah) Dayanamam zara bülbül
Hem dertliyim hem firgatli
Yakma beni nara bülbül (TRT THM Rep.784)

Bağlantı:
Ötme bülbül ötme bülbül
Derdi derde katma bülbül
Benim derdim bana yeter
Bir dertte sen etme bülbül

Anonim:
Bahçelerde hıyar
Nazik nazik soyar
Şimdi Namen duyar
Yandım Name Gelin (TRT THM Rep.2652)

Anonim Uzun Hava:
Ağgül seni cemekanda görmüşler (Ağgülüm gülüm)
Siyah saçın sırmayınan örmüşler (Yar eğen eğlen gül eğlen eğlen)
Ürüyamda seni bana vermişler (Aggülüm gülüm)
Beni böyle yakar kor gider misin (Yar eğen eğlen gül eğlen eğlen)
(TRT THM U.H Rep. 9)

Anonim Uzun Hava:
Yastadır ey deli gönül yastadır
Gelir diye kulaklarım sestedir (Gel canım gel civanım gel)
Sen ağlama kirpiklerin ıslanır
Var git duman bu yaylanın üstünden (Gel canım gel civanım gel)
(TRT THM U.H Rep. 383)

b) Kendi mahlasını taşıyan uzun hava ve türküler:

Uzun hava:
1- Bir seher vakanda gençlik çağında
Hayali kalbime geldi gizlendi
Boynum eğri seme serhoş gezerken
Aklımı başundan aldı gizlendi (TRT THM U.H Rep. 105)

Uzun hava;
2- Bir kökte uzanmış sarmÂşık gibi
Dökülmüş gerdana saçların güzel
Gözlerin ufukta bir ışık gibi
Kara bulut gibi kaşların güzel (TRT THM U.H Rep. 506)

Uzun hava:
3) Ben giderim adım kalır
Dostlar beni hatırlasın
Düğün olur bayram gelir
Dostlar beni hatırlasın (TRT THM U.H Rep. 291)

Uzun hava:
4) Saklarım gözümde güzelliğini
Her neye bakarsam sen varsın orda
Kalbimde gizlerim muhabbetini
Koymam yabancıyı sen varsın orda

Uzun hava:
5) Genç yaşımda felek vurdu başıma
Aldırdım elimden iki gözümü
Yeni değmiş idim yedi yaşıma
Kaybettim baharımı yazımı (TRT THM U.H Rep. 390)

Uzun hava:
6) Gine ağladın gözlerin nemli
Aziz dostum niye giydin karalar
Çiğ düşmüş gül gibi yüzünden belli
Senin derdin bu sinemi yaralar

Uzun hava:
7) Şu geniş dünyaya sığmayan gönül
Şimdi bir odaya kapandı kaldı
Bir dakka bir yerde duramaz iken
Oturduğu yerden kalkamaz oldu

Uzun hava:
8) Sekizinci ayın yirmi ikisi
Emeklerim zay eyledi sel benim
Sele gitti hasılatın hepisi
Emeklerim zay eyledi sel benim

Uzun hava:
9) Parça parça olsun paramı çalan
Kimi gerçek dedi kimisi yalan
Dünyada görmedim böyle bir plan
Kapı kitli cüzdan cepte para yok

Uzun hava:
10) Ağlayalım Atatürk'e
Bütün dünya kan ağladı
Süleyman olmuştu mülke
Geldi ecel can ağladı (TRT THM U.H Rep. 12)

11) Anlatmam derdim dertsiz insana
Dert çekmeyen dert kıymetin bilemez
Derdim bana dermanımış bilmediğim
Hiç bir zaman gül dikensiz olamaz (TRT THM Rep.3061)

12) Beni hor görme gardaşım
Sen altınsın ben tunç muyum
Aynı vardan var olmuşuz
Sen gümüşsün ben saç mıyım (TRT THM Rep.3064)

13) Ben gidersem sazım sen kal dünyada
Gizli sırlarımı Âşikar etme
Lâl olsun dillerin söyleme yâdâ
Garip bülbül gibi ahuzâr etme (TRT THM Rep.3065)

14) Bir ulu ağaçtan bir yaprak düşse
O anda acısın duyar iniler
Katlansa acıya sakince geçse
Esen rüzgarlara uyar iniler (TRT THM Rep.3062)

15) Bir küçük dünyam var içimde benim
Mihnetim ziynetim bana kâfidir
Görenler dar görür geniştir bana
Sohbetim ülfetim bana kâfidir (TRT THM Rep.3062)

16) Bahar gelir kudurursun
Kızılırmak seni seni
Ne uyursun ne durursun
Kızılırmak seni seni (TRT THM Rep.4277)

17) Dost dost diye nicesine sarıldum
Benim sâdık yârim kara topraktır
Beyhude dolandım boşa yoruldum
Benim sâdık yârim kara topraktır (TRT THM Rep.3067)

18) Derdimi dökersem derin dereye
Doldurur dereyi sel olur gider
Irakipler gelmiş girer araya
Korkarım yar benden yoz olur gider (TRT THM Rep.3068)

19) Dünyada tükenmez murat var imiş
Ne alanı gördüm ne murat gördüm
Meşakkatin adın murat koymuşlar
Dünyada ne lezzet ne bir tad gördüm (TRT THM Rep.3066)

20) Esti bahar yeli karlar eridi
Gubarmış dağlarda kır çiçekleri
Kavlettim yâr ile ahdim var idi
Birlikte dermeye mor çiçekleri (TRT THM Rep.3069)

21) Girdim dostun bahçesine
Hayran oldum o dallara
Çiçeklerin rayihasına
Hayran oldum o dallara

22) Geçti bahar geldi yazın
Durnam senin sunam senin
Sinemi deler avazın
Durnam senin sunam senin (TRT THM Rep.4278)

23) Kükredi çimenler açıldı güller
Al şala bürünür bahçeler bağlar
Ömrümden gidiyor bu geçen günler
Ah çektikçe didelerim kan ağlar

24) İzi kayıp kendi gizli bir yâre
Âşıkım peşinde gezerim böyle
Sual ettim bülbüllere güllere
Güllerden kokusun sezerim böyle (TRT THM Rep.4268)

25) Dokuz ay koynunda gezdirdi beni
Ne cefalar çekti ne etti anam
Acı tatlı zahmetime katlandı
Uçurdu yuvadan yürüttü anam

26) Heder oldu gençlik çağım
Senin yolunda yolunda
Soldu çiçeğim yaprağım
Senin yolunda yolunda

27) Güzelliğin on par'etmez
Bu bendeki aşk olmasa
Eğlenecek yer bulamam
Gönlümdeki köşk olmasa (TRT THM Rep.3070)

28) Sen bir ceylan olsan ben de bir avcı
Avlasam çöllerde saz ile seni
Bulunmaz dermanı yoktur ilacı
Vursam yaralasam söz ile seni (TRT THM Rep.2961)

29) Uzun ince bir yoldayım
Gidiyorum gündüz gece
Bilmiyorum ne haldayım
Gidiyorum gündüz gece (TRT THM Rep.2973)

ÂŞIK VEYSEL'LE İLGİLİ KİTAPLAR

Bu kitabı hazırladığımız sırada masamızın üzerinde kırkı aşkın Âşık Veysel'le ilgili kitap bulunuyordu. Bunlardan bazıları aynı yazarın küçük eklemelerle değişik yayınevlerinde çıkmış kitaplarıydı. Birkaç kitabı edinmem mümkün olmamış, onların bazı bölümlerinin fotokopisini edinebilmiştim. Âşık Veysel'e ilgili kitaplar yalnızca bunlar mı? Hayır. Benim ulaşabildiğim kitaplar bunlardı. Bunların arasında dört beşine kitap değil, fasikül demek dana doğru olurdu.

Dergi yazıları, makale, gazete kupürlerinin sayısı iki yüzü aşkındı dersem abartılı saymayınız. Onların listesini çıkarmam mümkün değildi. Ama en azından yararlandıklarımı dipnotlarda göstermeye çaba gösterdim. Ulaşabildiğim kitapların başlangıçtan günümüze doğru listesini aşağıya aktarıyorum:

Âşık Veysel, Deyişler (Haz: A. Kutsi Tecer), Ülkü Yayınları, Ankara 1944: 86.

Sazımdan Sesler Âşık Veysel Şatıroğlu Boşboğaz Matbaası İstanbul 1950 32 sayfa.

Âşık Veysel ve Şiirleri Becerikli Matbaası İstanbul, 128 sayfa.

Âşık Veysel, Hayatı ve Şiirleri - Maarif Kitaphanesi - 1953

Âşık Veysel Şatıroğlu ve Halk Şiirleri Gecesi - Hüseyin Mumcu - 1953

Âşık Veysel - Tahsin Saraç – 1965

Âşık Veysel renkli çizim resimlerle, Halk Kitapları 1965

Âşık Veysel, İbrahim Aslanoğlu, Ata Yayınları, Sivas 1967

Âşık Veysel, Tahir Kutsi Makal, Tarla Yayınları 1969 – 1975

Âşık Veysel Şatıroğlu - Uluğ Turanlıoğlu – 1973

Âşık Veysel - Adnan Binyazar,Tel Yayınları, İstanbul 1973: 27.

Âşık Veysel, Tahir Kutsi Makal, Ararat Yayınları İstanbul 1973 İkinci Baskı 246 syf.

Âşık Veysel, İrfan Ünver Nasratınoğlu, / Ölümünün 8. yılında Veysel, İrfan Ünver Nasrattınoğlu /Nasrattınoğlu yayınları, 1981- Ankara.

Âşık Veysel'in Dünyası- Tahir Kutsi İnanç Yayınları İstanbul 1983 İkinci Baskı, (Birinci Baskı Bako Kültür Yayını olarak 1982'de çıkmış)

Âşık Veysel'e Deyişler, İrfan Ünver Nasratınoğlu, 1983

Âşık Veysel Bibliyoğrafyası - Nejat Sefercioğlu-Aydın Kuran – 1983

Asık Veysel, yaşamı, sanatı, şiirleri/ Battal Pehlivan / Deniz kitaplar yay. 1984

Âşık Veysel | Dostlar Beni Hatırlasın, (1.,2.,3.,4.,5.,6.,7.,8.,9.)çeşitli baskılar.

Âşık Veysel | Dostlar Beni Hatırlasın Bütün Şiirleri, Sanatı, Hayatı Derleyen: Ümit Yaşar Oğuzcan Özgür Yayın Dağıtım, Doğuş Matbaası İstanbul Eylül 1985 Sekizinci Baskı 240 sayfa

Âşık Veysel Hayatı ve Şiirleri, Yavuz Bülent Bâkiler, Tercüman Yayınları, 1986 64 sayfa

Âşık Veysel, Yavuz Bülent Bakiler, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara, 1989, 173 sayfa.

Âşık Veysel, Muzaffer Uyguner, Bilgi Kitabevi, Ankara, 1990; 170 sayfa.

Kör Oldum Veysel Oldum, Erdoğan Alkan, E Yayınları İstanbul 1991 218 Syf.

Âşık Veysel Hayatı - Sanatı – Şiirleri, Dr. Tahir Kutsi Makal, Toker Yayınları, Ocak 1993 64 sayfa

Âşık Veysel Tahir Kutsi, Toker Yayınları, 1993; 240 sayf

Bütün Yönleriyle Âşık Veysel Yaşamı Sanatı Şiirleri Gülağ Öz, Ayyıldız Yayınevi Ankara 1994 456+16 sayfa.

Âşık Veysel Araştırma - Tartışma – Alıntı, Ömer Uluçay, Gözde Yayınevi, Adana 1995, 176 sayfa.

Âşık Veysel, Niyazi Yılmaz, Ocak Yayınları, Ankara, 1996.

Âşık Veysel Hayatı - Sanatı – Eserleri, Hayri Ataş, Boğaziçi Yayınları, İstanbul 1998 155 sayfa

Âşık Veysel Selam Olsun Kucak Kucak, Kutlu Özen, Dilek Ofset Sivas 1998 1. Baskı 159 sayfa

Dostlar Seni Unutmadı Âşık Veysel | The Friends Still Remember You, Hazırlayanlar: Metin Turan - Gülağ Öz - Osman Yılmaz, Dili: Türkçe – İngilizce, HAGEM Kültür Bakanlığı Halk Kültürünü Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü Yayınları, İstanbul 1999

Âşık Veysel Dramı- Sanatı - Şiirlerinden Seçmeler, Özkan Yalçın, Ötüken Neşriyat, İstanbul Aralık 2001 215 sayfa.

Dostlar Beni Hatırlasın, İnkılap Kitapları, 2001, 244 sayfa.

Âşık Veysel'den Nükteler, Erdoğan Alkan, Pencere Yayınları, İstanbul Eylül 2001.

Âşık Veysel, Dr. Doğan Kaya, Sivas Valiliği, Sivas 2004, 330+66 sayfa.

Âşık Veysel, Yavuz Bülent Bâkiler, 2005 208 sayfa

Kör Oldum Veysel Oldum: Âşık Veysel ve Yaşadığı Dönemin Romanı, Erdoğan Alkan, İnkılap Kitabevi, 2005;288 sayfa.

Anı, Makale ve Röportajlarla Âşık Veysel Antolojisi, Gülağ Öz, Uyum Yayınları, İstanbul 420 sayfa.

Uzun İnce Yolda Fotoğraflarla Âşık Veysel - Yücel Yönal - Hüseyin Yıldırım, Yıldırım Turizm Yatırım yayını,İstanbul 2005.,

Âşık Veysel'i Ağlatanlar, Sinan Köseoğlu, Murat Malay, Evreca Yayınları, 2005;

Homeros'tan Âşık Veysel'e Tarihte ve Toplum Yaşamında Körler, Mehmet Emin Demirci, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, 2005; 680 sayfa.

Türkülerle Âşık Veysel, İhsan Öztürk, Âşık Veysel Kültür Derneği, 330 sayfa.

Âşık Veysel Şatıroğlu, Derleyen: Aydil Erol, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, 2007 176 sayfa

Âşık Veysel Yavuz Bülent Bakiler Türk Edebiyat Vakfı yayını 2007; 208 sayfa

Türküz Türkü Çağırırız Âşık Veysel, /Prof. Dr. Ali Berat Alptekin, Akçağ yayınları, 2007; 280 sayfa,

Selam Olsun Kucak Kucak Âşık Veysel Hayatı ve Şiirleri, Kutlu Özen, Duvar Yayınları, İstanbul Eylül 2009 2. Baskı 208 sayfa.

Âşık Veysel Yaşamı ve Şiirlerinden Esintiler Doğuş Kültür Hizmetleri.

Âşık Veysel Prof. Dr. Ali Berat Alptekin, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, 2009; 177sayfa

Âşık Veysel Hayatı ve Şiirleri & Dostlar Beni Hatırlasın, H. Ali Küçükakın Tablet Kitabevi, Yayın Yılı: 2009; 119 sayfa

Sokrates'ten Âşık Veysel'e İnsan, Toplum ve Yönetim Üstüne Denemeler, H. Emre Bağce/ Kadir Dede/ Zeynep Ertuğrul/ Yeşim Özer/ M. Vedat Katıtaş/ Senem Özçalcı/ Sedenay Akgün/ Işılay Narin/ Onur Ünlü; Umuttepe Yayınları, 2010; 174 sayfa.

ÂŞIK VEYSEL'İN AİLESİNDEN DUYGULAR

BABAM ÂŞIK VEYSEL'DEN ANILAR

Bahri ŞATIROĞLU

Babamın Çifteler Köy Enstitüsünde çalıştığı yıllarda Raşit Bey adında şakacı bir arkadaşı varmış. Raşit Bey hem kendisine şaka yapar (hem de yapılan şakaların çeşidi ve dozu ne olursa olsun aldırmaz, sadece gülermiş. Bir gün babama:

- Veysel, bana bir şiir söyle. Eğer söylemezsen sazının sarı teli kırılsın, diye tutturmuş. Babam her ne kadar:

- Ben sana ne söyleyim? İnsan durup dururken, ortada bir mevzu yokken şiir söylemez ki, dediyse de ısrar etmiş:

- Canım, söyle de ne söylersen söyle. Mevzu mu arıyorsun bak ceplerimin dibi delik, sırtımdaki tulum yağ içinde.

- Onlar mevzu olmaz ki, herkesin ki öyle.

Konuşmalar bu suretle sürüp gitmiş. Babam bir şey söylememekte diretmiş.

Aradan hayli zaman geçmiş. Bir gün jiple Eskişehir'e gidiyorlarmış. Direksiyonda Rasit Bey varmış. Araba şehre 10 - 15 km. kala stop etmiş, Raşit Bey atlamış aşağı. Motoruna bakmış, altına girmiş, üstünü incelemiş, fakat ne yaptıysa çalıştıramamış. Artık umudunu üzmüş olacak ki yolun berisindeki Harmandalı köyüne gidip bir çift at getirmiş ve jipe koşmuş arabayı baslamiş onunla çekmeğe. Bu devirde motorlu bir vasıtaya hayvan koşmak garip bir şeydi. Herkesin güleceği, tam Raşit Beylik bir olaydı.

Kendi haline bakmadan bir de babamı kızdırmaya çalışıyormuş. Bunun üzerine babam:

- Şimdi yakaladım işte, Rasit Bey, demiş ve mısraları bir bir ardına sıralamağa başlamış:

Sabah sabah bana çatma,
Ne istersin, hey Raşit Bey?
Uzun kısa söz atma,
Sözlerimi duy Raşit Bey.

Raşitsin hem adın gibi
Hiçbir tat yok tadın gibi
Yontulmadık odun gibi
Uzatmışsın boy Raşit Bey.

Ceplerinin dibi delik
Nedir sendeki bebelik
Ne sarhoşluk, ne semelik
Sanki içmiş mey Raşit Bey

Veysel dolarsa taşıyor
Gören bu işe şaşıyor
Tenezzühe at koşuyor
Çekmez bunu tay Raşit Bey.

Bu olaydan sonra Raşit Beye bir de sıfat eklenmiş: Tay Raşit. Gene de gücenmemiş. Yalnız bir hususu merak etmiş:

- Diyelim ki, cebimin delik olduğunu söylemiştim. Aklında kaldı. Ya boyumun uzunluğunu nereden öğrendin ?

Babam gülmüş:

- Sorduğun şeye bak. Konuşurken sesin hep yukardan geliyor...

***

Babamın şakacılarının listesinde Şemsi Yastıman da var. İstanbul'da Köprüpalas otelinde kaldığımız sırada Yastıman'dan bir mektup aldık. Diyordu ki: "Buba, (Yastıman babama böyle hitap eder) biliyorsun Ramazan orucu tutuyoruz. Yani senin anlayacağın Allah'ı kandırmağa çalışıyoruz..."

Mektubu babama aynen okudum. Bitirince, "Eline bir kağıt kalem al." dedi. Aldım,

- Yaz bakalım, dedi. Şunları söyledi:

- Ulan Şemsi, oğlum, sen oruç tutuyormuşsun, Çok iyi, Ama böylesine oruç tutacağına iki yetimin elinden tutsan daha iyi edersin. Hem de: "Allah'ı kandırıyorum, diyorsun. Bak hele, sen Allah'ı değil kendini kandırıyorsun. Oğul, eğer benden öğüt istersen."

***

Babam hafif rahatsızdı. İlçeden Kaymakam, Veteriner Hekim, Jandarma Komutanı ve bir de Ankara' da trafik polisliği yapan Hüyük köyünden Arif Bey ziyaretine geldiler. Hoş beşten sonra latifeler başladı. O akşam misafirler muhtarın davetlisi idiler. Babamı alıp gittiler. Yenildi, içildi, eğlenildi. Yatmak için bize geleceklerdi. Geç vakit kalktılar. Meğer O sırada öyle bir yağmur başlamış ki, sicim gibi. Her taraf sel sele gidiyor. Baham yolu iyi bildiği için hızlı yürüyordu. Diğerleri karanlıkta neresi yol, neresi batak iyi seçemiyor, bu yüzden' de ağır ağır yürüyorlardı, Bir ara Veteriner Hekim bağırdı:

- Veysel, ağır yürüsene, yetişemiyoruz. Babam bıyık altından gülerek latifeye başladı:

- Kör müsün? Benim geldiğim yerden sen de gel.

Sözünü bitirmeğe kalmadı ki, Kaymakam çamura battı. Sesinden Kaymakam fark edemeyen babam, kahkahayı bastı.

- Hele bak, ilk kör çamura düştü. Biraz daha ilerlediler. Babamı Trafik Polisi Arif Bey adım adım takip ediyordu. Veteriner gene ünledi:

- Veysel.. Ağır dedik ya... Nerdeyse damdan yuvarlanacağız. Babam adımlarını daha sıklaştırırken geriye doğru seslendi:

- Yol ortasında yavaşlamanın tehlikesini bilmiyorsunuz? Baksana trafik polisi bırakıyor mu?

DEDEM VE BEN

Nazender SÜZER

Ben Âşık VEYSEL'in kızı Menekşe ŞATIROĞLU SÜZER'in kızıyım. Dedemi sekiz yaşıma kadar tanıma ve onunla yaşama şansına sahip oldum. Bu kısa süreçte, beni hayata hazırlayan, hayata karşı duruşumu belirleyen, hedeflerimin oluşmasını hazırlayan, küçük anılarım oldu. Onu yaşarken görmek, aynı havayı solumak benim için bir onur ve büyük bir şans oldu.

Müzikli dost meclislerini sınırlı da olsa gördüm ve o havayı yaşadım. Halk müziği, ozanlık geleneği ve tabii ki klasik müzik benim için bir tutkudur. Müzik yeteneğim yok maalesef ama iyi bir dinleyici olduğuma inanıyorum. Bende kendi duygu ve düşüncelerimi fotoğraf ile ifade ediyorum.

Yüz yıllardan bu yana devam eden ozanlık geleneğinin son temsilcileri ile birlikte yaşıyoruz. Sayıları Kültür Bakanlığı'nın kayıtlarında 600 ile sınırlı. Bir iki kuşak sonra geleneği sürdüren kimse kalmayacak. Halkımızdan, devletten ve popülist kültürün temsilcileri olan medyamızdan hak ettikleri ilgi ve desteği göremiyor, takdir edilmiyorlar. Ben de bunu fark ettim. Yüzyılımızın harikası fotoğraf sanatı ile ozanlık geleneğinin sözsel ve düşünsel boyutunu gelecek kuşaklara aktarmak, belgelemek istedim. 2008 yılında proje sorumlusu olduğum Afsad (Ankara Fotoğraf Sanatçıları Derneği) üyesi on bir fotoğraf sanatçısı ve dört kameraman

arkadaşımla iki yıl süren bir çalışmanın sonucunda "Yaşayan Halk Ozanları" adlı bir kitap ve fotoğraf sergisini kamuoyuna sunduk.

Son üç yıldan bu yana gazeteci, fotoğraf sanatçısı arkadaşım Gürsel GÖKÇE ile birlikte Ozanlara dair çalışmalarımızı hızlı bir şekilde yürütüyoruz. Hızlı diyorum zira ozanlarımızın büyük bir kısmı çok yaşlı. Altı ozanımızı biz ilk çalışmayı bitirdikten sonra kaybettik. Üç yıl içinde üç kitap yayımladık ve üç sergi açtık. Beş ayrı fotoğraf gösterisi yaptık ve ozanlarımızla tüm bu etkinliklerimizi paylaştık.

Aralık 2010'da Ankara'da Kültür Bakanlığının desteği ile " Basında Âşık VEYSEL "Ustaların Objektifinde Âşık VEYSEL" konulu sergi ve kitabı Âşık VEYSEL dostlarının beğenisine sevgili Gürsel GÖKÇE ile sunacağız.

Çocukken köyde komşu çocuklarla bayramı heyecanla beklerdik. Bayram sabahı dedem Âşık VEYSEL'in evinde komşu çocukları ile sıraya girer elini öper harçlıklarımızı alırdık. Eli çok yumuşak ve sabun kokardı. Marketlerin sabun reyonunda biraz fazla oyalanır ve o kokuyu ararım, ama halen o kokuyu bulamadım. Bayram harçlığı olarak bize ne verirse komşu çocuklarına da aynı miktarı verirdi, ailesi fakir olanlara ise biraz iltimas geçerdi. Ne denli adaletli sevecen olduğunu şimdi daha iyi anlıyorum. Dedemin vefatından sonra başımı hiç kimse, o denli sıcak o denli yumuşak ve sevgiyle okşamadı. O dokunuşunu çok özledim.

Ölümün soğuk, acı, iç yakan burukluğunu ilk kez 21 Mart 1973'de sevgili dedemde yaşadım. Dedemin öldüğü gün bir şey daha öğrendim; dedem 'Âşık VEYSEL'miş ve çok seviliyormuş ve çok ünlüymüş. Günlük yaşamda, evde ayrıcalıklı yaşam, kendisine özel farklı muamele yapılmasını istemezmiş. Evde aile büyüğü ve çok sevilen saygı duyulan bir insandı onu fark ediyordum. Kendisinin çok ünlü toplumun tüm katmanlarınca sevilen önemli bir insan olduğunu ve ayrıcalığını bizlere hiç hissettirmedi. O sabah kalktığımızda bir akrabanın evinde radyoda bir haber spikeri 'Ünlü Halk Ozanı Âşık VEYSEL' dün sabaha karşı Sivrialan Köyünde sadık yâri toprağa kavuştu." diyordu ve evinde bulunduğum akrabalarımız sabahın erken saatinde ağlıyorlardı. Sokağa çıktığımızda ise o güne kadar görmediğim çok sayıda otomobil, insan ve kara kışın ortasında çiçeklekler, çelenkler gördüm. Dedemin evine akra-

balarla gelirken yol boyu gördüğüm manzara buydu ve 8 yaşımda buna çok anlam veremiyordum.

Annem, teyzemler, dayımlar ve daha önce yüzünü hiç görmediğim kocaman kocaman adamlar herkes ağlıyorlardı. Onca kalabalığın arasında ezilme tehlikesi atlatarak dedemin odasına girdim ve yattığı yatağa ulaşmak ve onu görebilmek için küçücük halimle mücadele veriyordum. Ama ulaşıp bakamadım yatağına, mahşeri kalabalık vardı. Saatler sonra evin önündeki geniş alanda cenaze namazı kılınırken insanların arasından sıyrılıp tabuta ulaşabildim. "O çok ünlü olduğunu ölümüyle birlikte öğrendiğim dedem musalla taşındaydı". Aynı gün ölümün o çok soğuk yüzüyle tanışırken dedemin ünlü bir ozan olduğunu öğrendim. SEVGİLİ DEDECİĞİM IŞIKLAR İÇİNDE UYU, SENİ ÇOK ÖZLÜYORUZ.

DEDEM ÂŞIK VEYSEL

Çiğdem ÖZER

Türk Halk Edebiyatında var olan ozanlık geleneğinin en önemli halkasını oluşturan rahmetli dedem Âşık Veysel 79 yıllık hayatının 72 yılını görmeyen gözlerine rağmen içinde oluşturduğu ayrı bir dünya ile tamamlarken "Bir Küçük Dünyam Var İçimde Benim. Mihnetim Ziynetim Bana Kâfidir." diyerek yaşadığı zamanın ve çevrenin zor koşullarına rağmen Sivas'ın Şarkışla ilçesine bağlı Sivrialan köyünden dünyaya açılmış, köyünde, çevresinde ve dünyada olan olayları, şiirlerine konu ve motif ederek adeta ilmek ilmek, bir kilime nakış atar gibi dokumuştur.

Âşık Veysel Cumhuriyetimizin 10. yılına rastlayan 1933 yılına kadar başka ozanların deyişlerini çalıp söylemiş Âşıklık deyimiyle usta malı satmıştır. 39 yaşında Mustafa Kemal Atatürk için söylediği "Türkiye'nin İhyası Hz.Gazi" mısrasıyla başlayan ilk şiiri ile Sivas'ta Milli Eğitim Müdürlüğü yapan şair Ahmet Kutsi Tecer'in dikkatini çekmiş ve O'nun ışık tutması ile şiirleri birbiri ardına gün ışığına çıkmıştır. Yine dedem Ahmet Kutsi Tecer'in aracılığı ile bir dönem Köy Enstitülerinde saz öğretmenliği de yapmıştır.

Dedemi, bir halk adamı olarak, bir bilge insan olarak düşündüğümde aklıma hep bir soru geliyor. Bunu sizlerle de paylaşmak istiyorum. Ya-

şadığı toplumun sevinçlerine, hüzünlerine, sorunlarına tercüman olan, şiirlerinde her zaman toplumsal meselelere değinen, barışçı, uzlaşmacı kimliğiyle yol gösteren Âşık Veysel, acaba bugünün Türkiyesi'ni nasıl görür, nasıl değerlendirir, bugüne dair neler söylerdi?

Bilimden, aydınlıktan yana bir Türkiye'nin yanında olan, bağnazlığı, hoşgörüsüzlüğü, kavgayı hiçbir zaman onaylamayan Âşık Veysel'in hiç kuşkusuz 21. yüzyılın Türkiye'si için idealleri vardı.

O bugünleri belki göremedi ama hayatının 72 yılını geçirdiği o karanlık dünyada gerçekleri tüm çıplaklığıyla gördü ve çevresine de göstermeye çalıştı. İşte o karanlığın içindeki aydınlık, bugün de bizlere rehber olmaya devam ediyor ve edecek. Dinlerin, mezheplerin, inançların birbirine alabildiğince hoşgörüden uzak ve acımasız davrandığı günümüzde Veysel'in bu kavgaların son bulması halkımızın birlik ve beraberlik içerisinde yaşaması için 50 yıl önce söyledikleri bügün de yolumuzu aydınlatmalı ve bize rehber olmalıdır.

Aramızdan ayrılışından yıllar sonra bile, bugün onu sizlere anlatırken Veysel'in bu ülkeye, bu ülkenin insanına duyduğu sevginin ne kadar sınırsız olduğunu bir kez daha anlıyorum.

Dedemin öldüğü yılda bile yazık ki daha doğmamıştım. Ama yine de şanslıyım onu sadece kitaplardan değil annemin, babamın, teyzelerimin, dayılarımın hatta Gülizar ninemin anlattıklarıyla anılarıyla tanıyorum. Dedem şairmiş ama hep bir toprak adamı, bir üretici, bir köylü olmuş. Toprağı da zaten böyle övmüyor mu? Böyle anlatmıyor mu?

Koyun verdi, kuzu verdi, süt verdi
Yemek verdi, ekmek verdi, et verdi
Kazma ile döğmeyince kıt verdi
Benim sadık yârim kara topraktır.

Çok da şakacıymış dedem. Başından geçen bir olayı anlattıktan sonra; "Yalanım varsa, yalan söylüyorsam iki gözüm birden kör olsun, diyerek ellerini hafifçe dizine vurur sonra da gülümsermiş.

Gözü görmezmiş ama kulakları çok güçlüymüş yılanı deliğinden hışırtısını duyup çıkarırmış. Birde parmak uçlarıyla görürmüş. Ahmet

dayım anlattı. Usta evi yapınca dedem parmaklarıyla duvarları tek tek kontrol etmiş. Parmak uçlarıyla yoklayıp kerpiçlerden birinin yerine iyi oturmadığını anlayınca ustaya: "Usta bu delikte Gülizar'la ikimiz saklambaç mı oynayacağız." demiş.

Gülizar ninemden dinledim; ninemi kızdırmayı pek severmiş. Hatta bir şiirinde sırf ninemi kızdırmak için şunları yazmış:

Nice ağu içtim dost eli ile
Kafa çatlak gözü perdeli ile
Kırküç yıl eğlendim bir deli ile.

Dedem davet edildiği meclislerde herkes kendi âlemine daldığında ya da söz uzadığında masaya elini birkaç defa vurarak sesini yükseltirmiş. "Efendiler biz yiyip içiyoruz ama saz acından ölüyor." Yani şimdi sıra bende buraya beni siz çağırdınız sazımı da sözümü de dinlemek mecburiyetindesiniz.

Dedem aydın düşünceli bir insandı. Hep okulun, eğitimin yararlarını över. Ama onun asıl önemli yanı birlikçi birleştirici olmasıdır. Dedem soy ayrımcılığına da mezhep ayrımcılığına da son derece karşıydı. Ülkemizde bu ayrımcılıklar yüzünden nice acılar yaşanmaktadır. Esenliği dedemin önerdiği yolda aramalıyız. Ne demiş dedem?

Allah birdir peygamber hak
Rabbül âlemindir mutlak
Senlik benlik nedir bırak
Söyleyin geldi sırası

Yezit nedir, ne kızılbaş
Değil miyiz hep bir gardaş
Bizi yakar bizim ataş
Söndürmektir tek çaresi

Gülizar ninem anlatırdı hep baharı çok severmiş dedem. Nice güzel dizeleri vardır bahar üstüne. Bu şiirinde hem baharı hem de Sivrialan köyünü dile getiriyor.

Esti bahar yeli, karlar eridi
Kubarmış dağlarda kar çiçekleri
Kavlettim yâr ile ahdim var idi
Birlikte dermeye mor çiçekleri

Baharı çok seven dedem baharın başlangıcı, yılın birinci günü ve Nevruz günü olarak kabul edilen 21 Mart 1973'te Hak'ka yürüdü. O şiirleriyle her zaman yaşayacak. Ona buradan öpücüklerimi gönderiyorum; rüzgârlar iletsin.

O'nun biricik düşü, tıpkı yıllar önce Sivrialan'da yeşerttiği o meyve bahçesi gibi bir Türkiye yeşertmekti. İnanıyorum ki bizler bu dileği yerine getirecek ve onun değerli hatırasını sonsuza dek yaşatacağız.

ÂŞIK VEYSEL AİLESİ

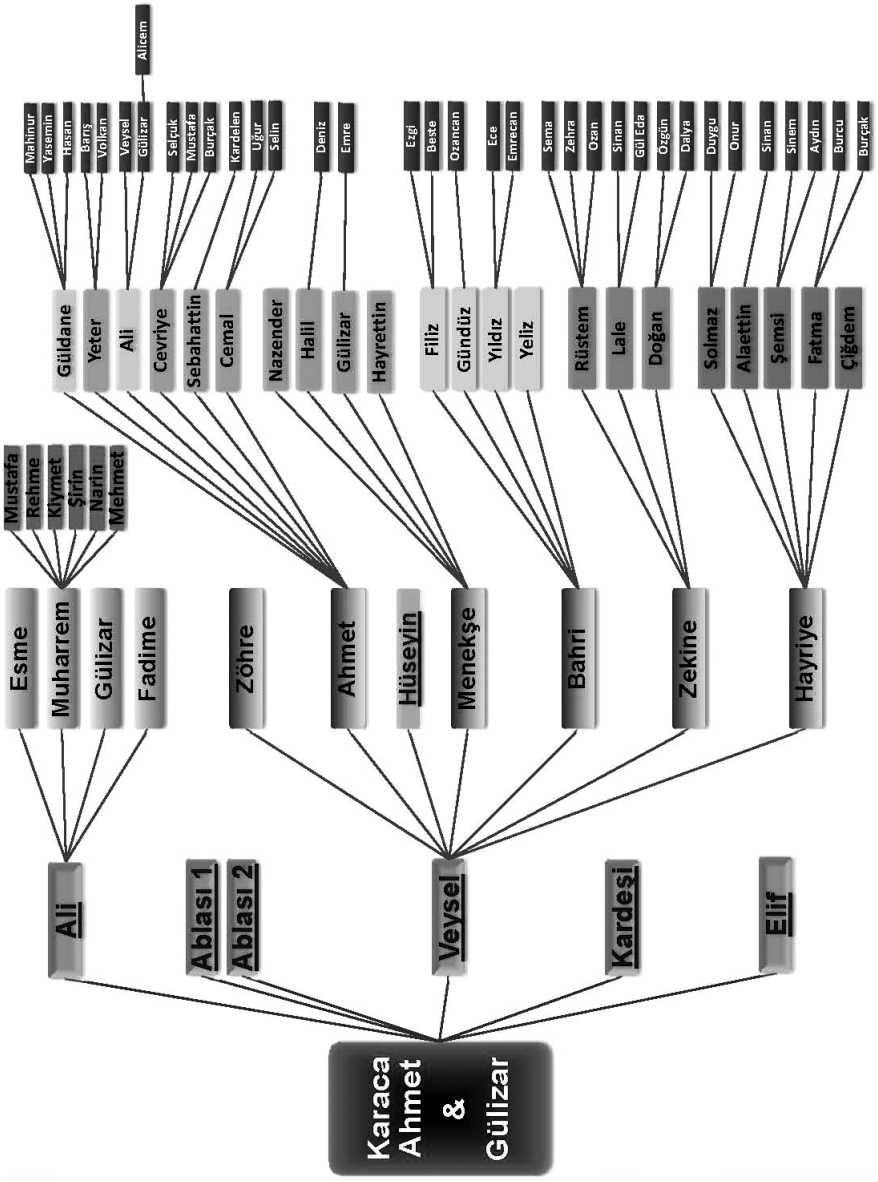

ÂŞIK VEYSEL'DEN BİRKAÇ NÜKTE

ERDOĞAN ALKAN'DAN:[135]

Ankara'da, Âşık Veysel, oğlu Ahmet, şair ve Afyon milletvekili Osman Attila, türkücü Yıldıray Çınar ve fotoğrafçı Mustafa Türkyılmaz bizim evdeyiz. Masamızda rakı, mezeler ve dört yaban ördeği var. Sohbet, içki... Arada Türkyılmaz fotoğraflar çekiyor. Hepimiz Âşık'ın sazı eline alacağı anı bekliyor, ama eşref saati gelmeden rahatsız etmeyelim diye bu arzumuzu söyleyemiyoruz. Öyle ki kimsenin canı konuşmak bile istemiyor artık. Söz kilitlendi, sessizlik oldu. Âşık anladı, gülümseyerek, oğlu Ahmet'e: "Oğlanı kara libasından çıkar da ver hele, biz yedik içtik, saz acından ölüyor." dedi. Saz genellikle iki düzende çalınır: "Âşık Düzeni" ve "Normal Düzen", Âşık düzeninde sanatçı yalnızca sapın yukarısındaki az sayıda perdeleri kullanır, çünkü sadece alt tellerden değil, tıpkı ud ya da cümbüş çalarmış gibi, orta ve üst tellerden de yararlanır. Sapı avuçlar, elinden ve kolundan daha çok alt tel üstünde çalışır. Sanatçı bütün perdeleri kullanır ve bu yüzden el ve kol sürekli hareket eder. Günümüzde Arif Sağ gibi ustaların çabalarıyla "Âşık düzeni" hem gelişti, hem yaygınlaştı. Eskiden saz sanatçılarının hemen hepsi sazı normal düzende çalardı. Âşık düzenini yalnızca Âşık Veysel ve Kul Ahmet gibi halk ozanları ve Nesimi, Daimi, Dursun Cevlani, Ali Ekber Çiçek ve Feyzullah Çınar gibi, "Âşık" dediğimiz az sayıdaki "yerel sanatçılar" kullanırlardı. Bir saz meclisinde Veysel'e sorarlar: "Âşık, saz çalıp türkü söylüyorsun, pek güzel. Gel gelelim, başkaları saz çalarken ellerini sürekli oynatıyor. Oysa sen bir yeri tutup bırakmıyorsun. Niye? "Âşık yanıtlar: "Doğru yeri bulmuşum bir yol, bırakır mıyım? Ötekiler hala benim bulduğum yeri arıyorlar."

***

Ankara'da Erdoğan Alkan'ın evinde konuktur. Ev sahibi özlemiştir diye, Şarkışla'nın ünlü bulgur köftesini yaptırır. Kaşığı ağzına götüren Veysel, kaşıkta üç köftenin birden olduğunu anlayınca:

"Kör gibi üç köfteyi birden almışım," der.

---

[135] Erdoğan Alkan, Âşık Veysel'den Nükteler, Pencere Yayınları, İstanbul 2001.

***

Bir gün, Şarkışla'nın kaymakamı, hâkimi, savcısı, Sivrialan köyüne giderek Âşık Veysel'e konuk olurlar.

Yenilir, içilir. Savcı Âşık Veysel'in piposunu yakar.

Sonra da sorar:

-Yandı mı, Âşık?

Veysel cevap verir:

-Bana ne soruyorsun. Burnumun ucuna bak. Dumanı çıkıyorsa anla ki yandı.

VEYSEL KAYMAK'TAN[136]

Âşık Veysel Şatıroğlu, bulunduğu toplantılarda, sohbetlerde sırası gelince, duruma en uygun düşen espriler yapar ve fıkraları anlatırdı. İşte bunlardan birkaçı:

***

Yine bulunduğu bir toplantıda, saz çalıp türkü söylerken, gürültü çoğalınca; bağlama çalmaya ara vererek, kulağına yaklaştırıp, onu dinler gibi yaparak:

- Bu gürültü sazın içinden mi geliyor ne, diyerek; gürültü edenleri kibarca uyarır.

***

Âşık, konuşması sırasında, yeri geldiğinde bazen, "Körün önünden öte dur, asa sallar sana vurur." diye takılır; bazen de "İki gözüm kör olsun." diye yemin ederdi.

***

[136] Veysel Kaymak (Aleviyol) 1942 yılında Şarkışla - Sivrialan Köyünde doğdu. İlkokulu köyünde okudu. Yıldızeli, Pamukpınar İlköğretmen Okulu'ndan 1962 de mezun oldu. Sivrialan Köyü İlkokulu'nda öğretmenlik ve okul müdürlüğü yaptı. Kırşehir Eğitim Enstitüsü bitirdi. 1992-1994 ve l996- l998 yılları arasında, Âşık Veysel Kültür Derneği Başkanlığı görevlerinde bulundu. Öğretmen okulundan beri şiirle uğraşmakta. "Umut Denizi" ve "Hüznün Türküsü" adlı iki şiir kitabı bulunmaktadır. Âşık Veysel Şatıroğlu ve bazı konularla ilgili olarak dergilerde anı, araştırma benzeri yazıları yayınlandı. "Âşık Veysel'li Yıllar," adıyla yayınlanmış bir anı kitabı vardır. Ankara'da yaşıyor.

Son günlerinde, hastalığı sırasında çevre köylerden ziyaretinde gelenler çoğalmıştı. Bu günlerde ziyaretine gelen bir kadın, yüksek sesle, hastalığı konusunda sorular sormaya başladı. Âşık da aynı şekilde sorularını yanıtlıyordu. Bu duruma bir hayli kızmıştı. Dayanamadı, sonunda, "Körüm ya, sağır da sanıyorlar" diye açıkladı.

***

Bir tarihte konser için, otobüsle Amasya'ya gitmektedirler. Yanında Kul Ahmet oturmaktadır. Ferhat'la Şirin söylencesindeki dağın önünden geçerlerken, Kul Ahmet, Âşık Veysel'e dönerek, biraz da alaycı bir şekilde:

- Âşık, Ferhat'ın, Şirin için yardığı kayaların önünden geçiyoruz, görüyor musun, diye takılınca, Âşık Veysel:

- Kör değilim, Kul Ahmet, tabii görüyom, der.

***

Son günlerinde, halını hatırını sorup, hastalığı ile ilgili olarak da "Nerelerinden şikâyetçisin, Âşık" diyenlere, kısaca: "Ağrılardan" diye karşılık verirdi. Samimi bulduğu kişilerle konuşması sırasında, sıhhatinin nasıl olduğu sorulduğunda, soruyu yanlış anlamış gibi, "Saatim yok" diye karşılık verdiği olurdu.

***

Mini eteğin moda olduğu yıllarda, Âşık'ın da bulunduğu kadınlı erkekli bir yemekli toplantıda, konu tartışılır. Kimileri bunu aşırı bulur, kimileri de bunun bir zevk işi olduğunu ve isteyenlerin giyebileceğini öne sürer. Âşık, mini eteği göremediği için, tartışmaya kendi anladığı şekilde katılmak ister;

-Yahu bu anlattığınız nasıl bir şeydir, bari ben de şöyle bir elimle yoklayayım diyerek, yanında oturan mini etekli bayana doğru eğilerek, bacağından tutmaya çalışır. Şakasıyla orada bulunanları güldürür.

***

Âşık'ın bazı dostları, o yıl seçilen Sivas güzeli ile köye gelmişlerdi. Güzeli Âşık'la tanıştırdılar. Âşık, bir ara güzeli yanına çağırarak, kulağına bir şey söyleyecekmiş gibi yapıp, yanağından öptü. Oradakilerin gü-

lüşmeleri üzerine; "Gözüm kör olsun ki bir şey yapmadım." diye espri yaparak yeni gülmelere neden oldu.

***

Âşık, son yıllarda ziyaretine gelen konuklarına, hoş beşten sonra, sazını eline alır, birkaç parça çalar söylerdi. Arkasından da çoğu zaman şu fıkrayı anlatırdı:

"Bektaşinin biri camiye namaz kılmaya gitmiş, ön saflarda hocanın yanında saf tutmuş. Hoca rükûda, 'Esselam-ı Aleyküm ve Rahmetullah' diye Bektaşi'nin olduğu tarafa dönünce, Bektaşi, 'Aleyküm selam' demiş. Hoca kızmış, 'Be hey melun, namazı fesada verdin, ben selamı sana mı verdim, Allah'ın meleklerine veriyorum' deyince, Bektaşi, 'Senin gibi hocanın benim gibi meleği olur' diye karşılık vermiş" der ve:

- Bu yaştaki birinin de bu kadar çalıp, söylemesi olur, diye bitirirdi.

ŞATIROĞULLARINDAN ÂŞIK VEYSEL

Etem ÇALIŞKAN

Çukurova bayramlığın giyerken,
Çıplaklığın üzerinden soyarken,
Şubat ayı kış yelini kovarken,
Cennet dense sana yakışır dağlar.

Ağacımız yapraklarla donanır,
Taşlarımız bir birliğe inanır,
Hep çiçekler bağrınızda gönenir,
Pınarınız çağlar, akışır dağlar.

Rüzgâr eser, dallarınız atışır.
Kuşlarınız birbiriyle ötüşür,
Ören yerler bu bayramdan pek üşür,
Sünbül niçin yaslı bakışır dağlar.

Karac'oğlan, size bakar sevinir;
Sevinirken kalbi yanar, gövünür;
Kımıldanır hep dertlerim, devinir;
Yas ile sevincim yıkışır dağlar.

Âşık Veysel 1940 yılının şubat ayında 17. Yüzyılın büyük halk ozanı Karacoğlan'ın Cennet Çukurova'sında, Tarsus'ta. "Gör ki başa neler gelir..."

"Genç yaşımda felek vurdu başıma
Aldırdım elimden iki gözümü
Yeni değmiş idim yedi yaşıma
Kayıbettim baharımı, yazımı"

diyen Şatıroğlu Veysel, Cumhuriyetin onuncu yılı 1933'de elinde sazı Sivas, Şarkışla'nın Sivrialan köyünden yayan yalınayak yollara düşer, Türkiye Cumhuriyetinin Başkenti Ankara'ya Cumhuriyetin Onunucu Yılını için yazdığı destanı okumak için Gazi Paşa'sını görmeye gelir.

Sonra... Sonrası Âşık Veysel artık uzun ince bir yoldadır. Gündüz gider, gece gider. Köy köy, kasaba kasaba, şehir şehir, kahvehanelerde, halkevlerinde, okullarda, köy enstitülerinde...

"Bu âlemi gören sensin" der açar ellerini gökyüzüne, dalgın dalgın seyreyler âlemi...

Âşık Veysel'i anlatmaya dilim, yazmaya kalemim yetmez. Oysaki anlatmam gerek, yazmam gerek.

İstanbul kış mevsiminin son ayında soğuk bir gün sulu sepken kar yağışlı şubatın yedisi. Yıl 1965. Duydum ki Âşık Veysel İstanbul'a gelmiş, Sirkeci'de Eşkisehir-Afyon otelide kalıyormuş.

Öğle vakti otele geldim, otel kâtibine adımı söyledim. Akşam gazetesinden geliyorum, Âşık Veysel'le görüşmek istiyorum, dedim. Kâtip, Âşık Veysel'in odasına çıkardı beni.

Baba Veysel yatağında uzun oturuyor, oğlu Ahmet, yanında sandalyede. Âşık Veysel doğruldu, demir karyolanın kenarına oturdu.

Merhaba, Veysel baba, dedim. Merhaba Ahmet, dedim. Âşık Veysel'in elini öptüm. Öptüğüm el yabancı değildi bana. Hal hatır sorup,

hoş beş ettikten sonra, kendilerini evime, akşam yemeğe davet ettim, Kabul ederlerse çok sevineceğimizi söyledim.

"Olur, geliriz." dediler.

Veysel Baba'nın elini öperek akşam buluşmak üzere otel odasından çıktım. Otel odası denince aklıma Necip Fazıl'ın ünlü şiiri Otel Odaları'nın ilk beyiti gelir:

"Bir merhamettir yanan, daracık odaların
İsli lâmbalarında, isli lâmbalarında."

Aslında bu beyiti yazının sonunda yazmam daha doğru idi. Eskişehir- Afyon otelinin odası, o zamanın normal Sirkeci otellerinin odalarının bir benzeriydi. Ama bana şöyle göründü:

İki demir karyola, mavi boyalı tahta iki sandalye, bir masa, mavi yağlı boya ile boyanmış. Masada ince boyunlu yuvarlak gövdeli bir sürahi, iki cam bardak ve iki de Kütahya çini işe kırmızı laleli, mavili yeşilli Türk süslemeli sigara tablası. Duvar çivit mavisi karıştırılmış kireç badanalı duvarda ve oda kapısında çivi çakılarak asılmış yağlı boyalı tahta üzerine tel çengelli askılar. Kapı arkasındakinde giysiler asılı. Duvardakinde de siyah kılıf içinde Âşık Veysel sazı.

Akşam erkenden otele geldim. Beni bekliyorlarmış. Omzunda sazı, Veysel Baba Ahmet, ben yürüyerek Sultanahmet'teki bizim eve geldik. Eşim Güngör, dört ve altı yaşlarındaki çocuklarım Raci ve Adnan kapıda karşıladılar bizi.

Yemek masasında yemeğe Âşık Veysel'in anıları lezzet katıyordu. Arada bir Veysel Baba'nın kadehi...

Saz siyah kılıfından çıkarıldı. Diller söyledi, eller dokundu, teller seslendi:

"Yeni mektup aldım gül yüzlü yardan
Gözletme yolları gel deyi yazmış
Sivr'alan köyünden bizim diyardan
Dağlar mor menevşe gül deyi yazmış"

Hayatını anlatıyor, duruyor, kadehinden birkaç yudum alıyor, kırmızı kehribar ağızlığına sigarasını takıyor, çakmağını çakıyor, dumanlıyor, sözünü, sazını;

"Dağlar çiçek açar, Veysel dert açar" diyor.

Alıyor sazını omzuna çıkıp gidiyor, dolaşıyor Anadolu'yu köyleri kasabaları okulları. Köy Enstitülerinde saz öğretmenliği yapıyor.

"Eller cepte parmak başta" diyen sanat öğretmeni Raşit Bey'e takılıyor:

"Raşit çoktur adın gibi
Hiçbir tat yok tadın gibi
Yontulmadık odun gibi
Uzatmışsın boy Raşit"

diyor. Gülüşüyorlar. Raşit öğretmenin "Boyunun uzunluğunu nereden bildin?" deyişine Veysel, "Senin Yukarıdan geliyordu" diyor. Bizler de gülüyoruz. Bu gecenin hepsi "Grundig"le ses bandına kayıtlıdır.

Âşık Veysel'li saatler sazlı sözlü nasıl da akıp gidiyor. Veysel Baba gezdiği yerleri ve Tarsus'a nasıl geldiğini anlatıyor.

Bir yaz günü Çukurova'ya gitmek istiyor. Sakın yazın gitme diyorlar: "Sıcaktan bunalır, erirsin, sıtmadan kurtulamazsın, orada ölür kalırsın." diye ekliyor, korku veriyorlar. O da gitmekten vazgeçiyor. Ama gidecek Karacaoğlan'ın Cennet Çukurova'sına. 1940 Şubat ayında akşamı geç saatinde, Tarsus istasyonunda trenden yanında İbrahim'le iniyor ve omuzlarında sazları, ellerinde tahta bavulları, sora sora Şadırvanlı Han'a geliyorlar. Hanın genç müstahdemi, şişesi isli gaz lambası elinde, hanın kapısını açıyor. İki müşteriyi içeriye alıyor. Kapı girişindeki fiyat listesini okuyor İbrahim, ustası Veysel'e.

Eşek, 5 kuruş,

At ve öküz 10 kuruş

İnsan 25 kuruş (Bir gündüz, bir gece)

"İnsan kalacak yeriniz var mı?" dedi Âşık Veysel. Merdiven başındaki oda boş, dedi hanın katibi. Misafirlerini elinde gaz lambası ışığında merdivenin başındaki odaya çıkardı. Elindeki anahtarı nerdeyse el yordamıyla anahtar deliğine soktu. Ahşap kapıyı açtı. Kireç badanalı duvarda asılı gaz lambasını aldı. Şişesini bir bez parçasıyla sildi, isini temizledi, fitilini yaktı. Oda aydınlandı. Hanın genç kâtibi, iyi geceler, diledi. Biri görmez, biri görür sazları omuzlarında iki misafirine.

Âşık Veysel'e Tarsus'ta başına gelenleri anlatmasını rica ettim. O da anlattı. "Etem Bey," bir hafta kaldık Tarsus'ta. Çok güzel geçiyordu günlerimiz. Çok yağmur yağıyordu ama hava ılıktı, ilkbahar havasıydı adeta. Akşamları kahvehanelerde, halk evlerinde, belediye salonlarında çalıp söylüyordum, Tarsus Belediyesi destekliyordu, Halk çok seviyordu. Okullara davet ediliyordum. Şevkli neşeli geçiyordu günlerim. Ama bir sabah her şey alt üst oldu. Odanın penceresinden soğuk geliyor, İbrahim pencereyi açık mı bırakıtın gece, dedim. Hayır, baba kapatmıştım, dedi. Kuşkulandım, duvardaki askıdan ceketimi aldım, cebimden cüzdanımı çıkardım. İçi bomboştu.

Bir elim şakağımda, bir elim böğrümde kala kaldım. İbrahim git çabuk hancıyı cağır, dedim. Hanın işletmecisi ve kâtip geldi. Canları sıkıldı: "Araştırıp bulacağız o namussuz hırsızı." dediler. Gör ki başa neler gelir.

Renk vermemeye çalıştım, Ama sesimden durumum anlaşılırdı. Veysel baba, dedim. Şadırvanlı hanın odasında sabahları senin yanına bir çocuk uğrar mıydı, eline su döküp, havlunu verir miydi? dedim. "Evet, sen nerden biliyorsun?" dedi. Peki, senin paranı sence kim çalmış olabilir, dedim. "Kim olacak, odanın anahtarı bir bende var, bir de hanın kâtibinde." dedi.

Bu çok değerli saygın konuğuma nasıl açıklayacaktım bu olayı?

Baba Veysel, dedim, o sabahları erken saatte sana uğrayan, eline su döküp hizmet etmekten havalara uçan o çocuk, sana uğradıktan sonra giderdi okuluna. Ortaokul birinci sınıfta okuyordu. Türkçe öğretmeni Etem Bey'e de söylerdi sana uğradığını. İşte Veysel Baba şu anda o çocuk yine senin elini öpecek, dedim, eğildim, sağ elini öptüm. Başıma koydum. Sarıldı bana, sessiz kaldı. Oğlu Ahmet, eşim Güngör, çocuklarım Raci, Adnan ve Veysel'i görmeye gelen komşularım duygulu gözlerle seyrettiler, Âşık Veysel'le beni.

Akşamın bu konu için yüklediği sıkıntıyı iki damla gözyaşı ile boşalttım.

Ve de konuşmaya başladım. Veysel baba, dedim, o Şadırvanlı hanın katibi benim öz dayım. Hanın işletmecisi de teyzemin kocası Mahmut Ağa, Halim dayıma da bana da hep tembih ederdi. "Bu gözleri görme-

yen Âşık çok değerli bir misafirimiz. Kendisine hürmette ve hizmette kusur etmeyeceksiniz. Kusurunuzun affı yoktur." derdi. Hanın sorumlusu dayım bu olaydan çok üzüntü çekti, acı çekti.

Ve bana, sazıma şiirin okudu, çaldı, söyledi bant kaydında bulunan şu sözü söyledi:

"Bu bant Âşık Veysel Şatıroğlu'dan Etem Çalışkan'a hatıra olarak kalacaktır. Şimdi başlıyorum, sazıma, dedi aldı sarı telli sazını eline, çaldı söyledi, söyledi. Tarsus'ta parasını çalan hırsıza şiirini okumayı kendisi istemedi. Biz de istemedik... Altı dörtlükten oluşan bu şiirin dörtlüklerin son mısrası tekrardır:

"Kapı kitli cüzdan cepte para yok"

Sanat olarak da, şeref olarak da, anı olarak da unutulmaz bu gecenin değerli konuğunu yolcu ederken, bana, "Etem Bey Alevi misin?" dedi. Hayır Veysel Baba, dedim. Yürekten bir sevgi sesiyle:

"Şimdi seni daha çok sevdim." dedi. Âşık Veysel Baba'nın yıllarca anma günlerine katıldım, portelerini çizdim, afişlerini yaptım. Ailesi, oğulları, kızı Hayriye Bacı, torunları, torunlarının çocukları Çiğdem'iyle, Lale'siyle Burcu'suyla hepsiyle bir aile birliği içindeyiz. Kiminin ağabeyi. Kiminin amcası, kiminin de dedesiyim. Büyük halk ozanımız çocukluktan başlayan arkadaşım Âşık Veysel Şatıroğlu'na şu dörtlüğü ile yüce Tanrı'dan rahmet diliyorum:

Yüce dağlar ova gibi düzlenmez
Veysel muhannetten kerem gözlenmez
Tilki gölgesine aslan gizlenmez
Yiğidin gölgesi kendinden olur.
(7.10.2010)

AHMET KUTSİ TECER

Biz, dostları, Veysel'i hem Âşık Veysel olarak; hem Şatıroğlu olarak tanıyor ve seviyoruz. Sazlı sohbetlerindeki büyük taraf da budur... Onun şahsında Âşık Veysel'den Veysel Şatıroğlu'na gelip giderken hiç aksamadan içimiz dünden bu güne bugünden düne gidip gelir. Veysel, tanıdığım insanların en sevimli, en zarif olanlarından biridir. Konuşmaları

arasında, zaman zaman öyle nükteler söyler ki insanda yer eder, kaybolmaz. Veysel daima içine bakar, fakat her şeyi oradan nasıl görür? Şaşmamak kabil değildir.

ENVER GÖKÇE

"Halk şairlerimizin eserlerinde ortak özellikler olan saz-söz ayrılmazlığı klasik şark edebiyatının estetiğinde önemli bir yer tutan idealizm meyli ve bu meylin halk şiirinde işleyen mücerretlik vasfı Âşık Veysel'in sanatında da egemen unsurlardır. Kısaca Âşık Veysel, tabiatı duyuşu, duyarlılığı dini bir zümreye bağlı egemen bir karakteri olmamasına rağmen mistik tarafları, kâinat, varlık, yaratılış anlayışı ile geleneğe bağlı bir saz şairidir."

CEYHUN ATUF KANSU

Âşık Veysel'in yaratıcı köklerini -güneş ve Türkmen ekinini- bulabilmek için Anadolulu Kibele Anaya değin inmek gerekiyor. Analar neler doğurur daha derken Âşık Veysel, yaratıcılığın, doğurganlığın simgesini bu eski Anadolu kaynağından çekip çıkarıyor. Üretimin yaratıcısı halk ve yaratıcılığın üreticisi ozan ortak bir Ana'dan doğanın yaratıcı anasından Toprak Ana'dan geliyorlar. Toprak Ana. Etilerden Friklere, Friklerden Türkmenlere ve Türkmenlerden bugünkü Anadolu halkına bir ulusun köylü tarihine süt içiren ekmek yediren bir anadır. Bu simgenin sevgiye inanışa, yaşama töresine dönüşümünü gene en güzel Âşık Veysel, toprak ve halk ananın ozanoğlu söyler "Toprak" deyişinde. Bu deyişin kazandığı ün yayılmasındaki giz sadece sağlam ve yerleşmiş bir halk Türkçesi'nden gelmez. Bu gizde, Anadolu köylü halkının yaşantısı ve özlemleriyle bu halka göbek bağıyla bağlanmış aydın küçük kentsoyluluğun özlemleri arasında köprü kuran insancı yaşama birliği saklıdır. Âşık Veysel'in toprağı bir kimya, bir fizik bireşimi, bir doğa nesnesi değildir. Bir dosttur, diri bir varlıktır, insanın bir parçasıdır, yardır. Gide gide, Friklere de koyun, kuzu, süt, ekmek, et veren anadır. Kibele anadır. "Hak'tan kendisine cömertlik verilmiş" bol göğüslü ana tanrıçadır.

CAHİT KÜLEBİ

"Veysel bir bakıma İnönü'ye benzerdi. Onurlu, dengeli, yaptığı işi iyi bilen bir kişilikti. Çok saygındı. Ne para, ne şöhret onun kişiliğini etkilemedi. Dost ahbap canlısı, iyimser, yaratıcı bir büyük adamdı."

YAŞAR KEMAL

Âşık Veysel de arkadaşımdır ve çok büyük bir şairdir. İki tane büyük şairi var Türkiye'nin; biri Nazım Hikmet, diğeri Âşık Veysel'dir. Bir tanesi halkın içinde büyümüştür, okur yazarlığı yoktur ama çok dehâsı vardır.

PROF. DR. BAHTİYAR VAHAPZÂDE

"Yunus Emre'den 700 yıl sonra, Türk halkının bağrından Âşık Veysel'in sesi yükseldi. 20. yüzyılda, Âşık Veysel'in dilinde, Yunus Emre konuşmaya başladı."

SABAHATTİN EYÜPOĞLU

"Türkçeyi yalın, usta ve çok etkili kullandığı şiirlerinde duygusal yoğunluğun her zaman düşünsel ve nesnel bir eğilimle dengelendiği görülür. Nitelikli, köklü ve yetkin bir dille, yapmacıksız, gösterişsiz, oturmuş saltık bir şiir verir. Halk şiiri tekniğinde kusursuzdur. "Sıkı bir düzen içinde (şiir) rahatça konuşur"

REFİK AHMET SEVENGİL

"Ceylan gözlü güzeli, musikiyle avlayan, şiirle vurup yaralayan adam, elbette iyi şairdir. Bu koşmadaki buluşların hepsi, yüzyıllar boyu sürüp gelen halk şiirinde ilk defa karşılaştığımız yepyeni sözlerdir. Buluş, yaratış, söyleyiş... şekil geleneğin çerçevesi içinde, ama ruh taptaze! Üstelik kolayca bulunup söylenecek sözler değil!.."

TAHİR KUTSİ MAKAL

"Âşık Veysel, gerçek vatansever... Türkiye'nin milleti ve ülkesi ile bölünmez bütünlüğünü savunan, Atatürkçü, cumhuriyetçi, partiler ve ideolojiler üstü bir halk ozanıdır. Âşık Veysel'i, kısır görüşlü bir ideolojinin sözcüsü yapmak istediler... Bunu sağlığında beceremediler... Eserlerini, kendilerince Türklük ile Türk'ün milli değerleri aleyhine yorumlamaya kalkıştılar... Son yüzyılda yetişen halk ozanlarımızın en büyüğü Âşık Veysel'i ideolojik yörüngeye sokamadılar.

ERDOĞAN ALKAN

"Halk şairi Âşık Veysel niçin köyüyle bağlantısını kesmez? Çünkü o bütün şiirini duyduklarıyla kuruyor. Şiirlerini okuduğumuzda bir renk

şöleni içindeyiz: "Kavlettim yâr ile ahdım var idi / Birlikte dermeye mor çiçekleri", "Lale, sümbül, mor menevişli, gül yarim", "Açmış menevşeler yeşil çemenli" diyor. Âşık Veysel yedi yaşında kör oldu ve kırk yaşlarına doğru şiir yazmaya başladı. Doğuştan, ya da sonradan kör olanlar. Aradan uzun yıllar geçince ne renk bilirler, ne de şekil. Âşık Veysel'in belleğinde renk ve şekil yoktu. O halde şiirinin de duydukları, işittikleri sözler üstüne kurulması gerekiyordu. Belleğe dayanan bu şiiri ancak Sivrialanda kurabilirdi. Bu nedenle de Veysel şiirini tarımsal yaşamla, doğayla ve toprakla birlikte sürdürdü. Onun diğer halk şairlerine göre üstünlüğü buradan kaynaklanıyor. Soyut değil, somut dizeler verdi."

SADİ YAVER ATAMAN

"Âşık Veysel hiç şüphesiz değerli bir halk aşığıydı. Onu klasik âşıklardan bir noktada ayıran yönü vardır ki; o, geleneksel âşık tarzı musikinin ölçülerine ve kalplarına bağlı kalmamıştır. Bir halk musikisi zevkinin diriliğini ortaya koyan türkü estetiği ile deyişlerinde ki inceliği tellere döküp, ezgiye aktarmakta da ustalık gösteren bir halk musikisi sanatçısı olarak da ün kazanmıştır."

AHMET KABAKLI

"Çektiği birçok sıkıntılara rağmen, şen, imanlı Veysel, fıkralar anlatır, şakalar yapar, binlerce yılın yaptığı Anadolu halk adamı şahsiyetini her konuştuğuna kabul ettirirdi. İçi dertli dışı şakrak; susmak bilir, söz bilir; kendine has üslubu ile nükteler söyler tam bir köylü arifi idi. İç âlemindeki aydınlık, gözlerinin kararttığı dünyasına bizce meçhul bir ışık serpiştirir, göremediğimiz güzelliklerin hazzını bize sezdirirdi. Çok defa "Bir küçük dünyam var içimde benim, eğer gözlerim görseydi saza ve şiire bu kadar hevesim olmazdı." dediği işitilmiştir. Bu iyimser mizaç ile Veysel, din söyler, tasavvuf söyler, insanlık, dostluk, hoşgörü, birlik, kardeşlik söylerdi."

CAHİT ÖZTELLİ

"Edebiyat tarihi içinde bir ozanın yerini önce zaman belirler. Nice şairler, ozanlar yaşarlarken baş tacı edilmiş, bir yıldız gibi parlamak mutluluğuna ermişti. Ama aradan geçen kısa süre içinde, arkalarında hiçbir iz bırakmadan, kuyruklu yıldız misali süzülerek eriyip gitmişlerdir...

Bir ozanda her şeyden önce sanat gücüne bakılır, değeri ona göre biçilir. Konulan ne olursa olsun söyleyiş biçimi, diline güzelliği getirişine bakılır. Bu bakımdan Veysel'e güçlü diyemeyiz. Bu yanı oldukça zayıftır. Şiirin yapısına kulak dolmasıyla ulaşabilen Veysel, kurudur. İçtenlikten uzaktır. Benzetmeleri satıcı, yeni buluşlar değildir. O, kulaktan ne kapabilmiş ise onunla kalmış, kimi konuları da aydın dostlarının tavsiyesiyle ele almıştır (Toprak gibi). Onda ne Karacaoğlan'ın canlılığı, ne Seyrani'nin şaşırtıcı buluşları, ne Köroğlu'nun mertliği, ne de hemşehrisi Ruhsati'nin düşünce ve dile hâkimiyeti vardır. Onun şiirlerine hâkim olan kuruluktur. Bir ahlakçı gibi öğüt vermek, şiir söylemek değildir. O, bu tür şiirleri toplum içinde kendine verilmiş bir görev saymıştır. Bu da bir iştir, bir beceridir. Ama, bunlar şair olmak için yeterli değildir."[137]

ÜMİT KAFTANCIOĞLU

"Veysel'in dönemi; Türk ulusunun durulduğu, yolunu yordamını belirlediği ayrılık gayrılık sorunlarının bittiği Türkiye Cumhuriyeti, Atatürk dönemidir. Veysel, Anadolu'da. Ulus olmanın bilincine varmış bir ortamın sanatçısıdır. Bu ortamda Veysel gene bir seldir. Gene bir coşkundur, akar, bulanır. Fakat Kızılırmak gibi kendi toprağındadır. Kendi denizine, kendi ırkına, soyuna yöneliktir. Türk ulusunun engin bağrında

[137] Yukarıdaki satırlar Cahit Öztelli'nin kişisel düşüncesidir. Saygı gösteririz. Âşık Veysel'e "Şişirilmiş Balon" diyen Cahit Öztelli'nin düşüncesine karşı düşüncemizi açıklamamız da kimseyi üzmesin. Cahit Öztelli her halde kişisel bir konudan olsa gerek, Âşık Veysel'e karşı bir hınç içindedir. Adını ve şiirini halk edebiyatı kitaplarında veya literatürde duymadığım "Zamani" adlı bir kişinin, Âşık Veysel'i bir proletarya ihtilalında bayraktarlık yapmadı diye eleştiren şiirini ele almış, bu sözüm ona aşığın kınamasından hareket ederek, Âşık Veysel'i küçümsüyor. Zamanî'nin Âşık Veysel için "Çobandı, ağanın koyununu güttü / Ver benim hakkımı, demedi, Veysel" diyen sözlerini alkışlıyor. Veysel'i geride bıraktığını belirtiyor. Gözleri görmeyen, okuma yazma bilmeyen, çevresinde de okuma yazma bilen pek kimse olmayan Âşık Veysel'i, üniversite eğitimi gören birileri ile kıyaslıyor. "Nice şairler, ozanlar yaşarlarken baş tacı edilmiş, bir yıldız gibi parlamak mutluluğuna ermişti. Ama aradan geçen kısa süre içinde, arkalarında hiçbir iz bırakmadan, kuyruklu yıldız misali süzülerek eriyip gitmişlerdir..." diyor. Âşık Veysel'in hakka yürüyüşünün üzerinden otuz yedi yıl geçti. Ne hikmetse yıldızı eriyip gitmedi, her geçen yıl daha da parlıyor. Ama Cahit Öztelli'yi bugün kaç kişi anıyor? Ağzının payını vermediği ve baş tacı ettiği "Zamanî"yi kim biliyor, yarınlara neyi kalacak? Âşık Veysel'i kulaktan dolma kurulukla aşağılıyor. Gözü görmeyen bir sanatçı kulağının dışında neyle dolacaktı? Aydın dostlarının tavsiyesinden söz ediyor. Keşke Âşık Veysel'in aydın dostları arasında Cahit Öztelli'de olsaydı da, öldükten sonra değil, yaşarken o da bir şeyler tavsiye etseydi.

durulur. Sığınağı uzakta değildir. Bu topraklardadır. Anadolu'dur. kendi katıdır, ırkıdır."

BEDRİ RAHMİ EYÜBOĞLU

Ahmet Kutsi Tecer keşfetmiştir Âşık Veysel'i. O yıllarda halk sanatıyla çok ilgileniyordu. Behçet Kemal Çağlar ve Adnan Saygun da yurt gezilerine bu amaçla çıkıyorlardı. Bu gezilerden birinde de Adnan Saygun, Ruhi Su'yu keşfetmişti. Ahmet Kutsi Tecer'den sonra ağabeyim Sabahattin, Veysel'le çok ilgilendi. İyi dost oldular. Sabahattin, dünyanın en güzel hayvan hikâyelerini bizden, Ezop'un yurdu olan Anadolu'dan çıktığına inanıyordu. Veysel de onunla her buluşmasında yeni bir hayvan hikayesi anlatıyordu.

Bunlardan birini anımsıyorum: Bir yılanla tazı ahbap olmuşlar. Bütün yurdu dolaşmağa geldiklerinden tazı "Sen bana sarıl, dereden geçiririm" demiş. Yılan tazının boynuna sarılmış. Dereyi geçerlerken tazının boynunun sıcaklığı, yılanın iştahını kabartmış, boynu sıkmağa başlamış. Tazı, tehlikeyi anlayınca "Aman yılan kardeş, boğmadan bir uzat da yüzünü göreyim" demiş. Yılan, uzatınca, tazı hemen başı koparmış. Kıyıya çıkınca yılanın başsız vücudunu dereye paralel dümdüz uzatmış, ...

İki gözünde iki zindan
On parmağında on çeşme nur
Yüreği yanmış tutuşmuş
Sivas'tan bir âşık gelir.
Kara diken tırmalama yüzünü
Deli poyraz köstekleme hızını
Dağlar taşlar incitmeyin dizini
Yedisinde kaybetmiş iki gözünü
Sivas 'tan Âşık Veysel gelir.

İSMET ZEKİ EYÜPOĞLU

Âşık Veysel ışıktan yoksun gözleriyle köy gerçeklerinin en salt, en yoğun, yaşama ile en yekten bağlantılı olanını sezmiş, işlemiş. şiire sokmuştur. Onun her şiiri bir dilekçe, özünü ortaya koyan bir duyuştur. Çağımızın şiir gerçeğini kendi sanat geleneğinin ölçüleri içinde dile geti-

ren başarılı bir şiir eriydi. Işıktan renkten yoksun dünyasında onun gibi ışıkla renkle dolu bir halk ozanımız yoktur pek."

ADNAN BİNYAZAR

"Veysel, şiiriyle bir yandan halk şiiri birikimlerinin yarattığı bir dünyadan beslendiğini koyuyordu ortaya, bir yandan da çağımızın gerçeklerine çeviriyordu şiir antenlerini. Çok ilkel düzeyde de olsa, günümüze bir şiir yorumu getiriyordu. Eskinin birikimleriyle, insanımıza neler söylenebilir, nasıl söylenir, bunun örneklerini veriyordu Veysel. Toplum olarak şiir kökeninden kopmamış insanımız için de bunun önemi büyüktü. Tanzimat'tan bu yana bizim şiirimizin ne olduğu tartışılmıştı. Zaman zaman halk şiiri günümüzün beğenisiyle biçimlendirilmek istenmişti. Karacaoğlan gibi söyleyince halka seslenen bir şiir yaratılacağına inanılıyordu. Ne ki bu deneyler biçimselin katı sınırlarını aşamıyordu bir türlü. Halk şiiri Veysel'in dilinde bir doğallık kazanıyordu. Yunus gibi, Karacaoğlan gibi, Pir Sultan gibi şiirler söylüyordu Veysel. Hatta bir tek şiirinde bile bu ozanların tümü gibi söylüyordu.

Eski'nin bir yorumuydu Veysel'in şiiri. Halk katında bunun için saygınlık kazanıyordu. Öyle ki, aydınlar hatta bürokratlar, Türk toplumsal şiirini temellendirmek için Veysel'in şiir dünyasına eğiliyordu."

FİKRET OTYAM

TRT'nin paşası ben olsaydım, 13.00 haber bültenine, halk ozanı Veysel'in bir deyişiyle başlar, ölüm haberini verir, Türk ulusuna "Başın sağolsun" der idim. Sabahattin Eyüboğlu için de yapardım aynı şeyi. Yok, yapılmadı diye de kınamıyorum kimseyi, ihtiyaçları yoktu, yoktu ama ulusu için çalışanların, halkının mutluluğu için kafa yoranların, emek verenlerin hakkı olduğu için, bir saygı borcumuz oldugu için yapardım bunu.

Kolay gelmez böyle kişiler, kolay yetişmez:" dal budak salmaz kolay yüceleşmez böyle kişiler, gıdım gıdım olur bu ..."

MUSTAFA EKMEKÇİ

"Veysel'le konuşmamızdan bir süre sonra, Âşık'ın hastalandığını, Sivas hastanelerinde yattığını duyduk. Bir süre geçti. Âşık, Ankara'ya "İhtisas Hastanesine" nakledildi. Doktorlar, "akciğer kanseri" demişler. Gazeteler, hatta devlet radyosu, Âşık'ın derdinin "onulmaz" dert olduğunu

nerdeyse açık açık ilan ettiler, yaydılar. Hastanede kaldığı zaman, kendisini Bakanlar ziyaret etti. Hastaneye "çiçekler" götürdüler. Gelenleri kırmadı Veysel. Onlara son şiirlerinden okudu. Saatlerce söyleşti onlarla yarası onmaz demişlerdi ya, duramazdı artık, Veysel Amca Ankaralarda.

Veysel, Ruhi Su'ya bir gün "Sen saksıda açmış bir gülsün, ben bozkırda yetişmiş bir dikenim." demiş midir, bilmiyorum."

TARIK DURSUN K.

Doğrudur. Şiir sevmek, insanı sevmektir de ondan. Kendisiyle yapılan bir röportajda "Sen gidersen, halk şiiri ne olur? Öksüz olur, değil mi?" yollu budalalık örneği bir soruya koca Veysel "Hiçbir şey olmaz. Analar ne Veyseller doğuruyor." diye karşılık vermişti. Bu, şiirden umut kesmemek demektir; bu şiire güvenmek, şiire saygı göstermek demektir. Sağlığında bir güzel sömürdüler Âşık Veysel'i. Şiirlerini yağmaladılar. Bestelerine, yüzbinlik ses ve mikrofon güçlerinden güç alan uyduruk folk şarkıcıları sahip çıktılar; plak yapıcıları sırtından milyon üstüne milyon kazandılar, tek kuruş bile koklatmadılar ona. Daha az acımasızları, sadaka kabilinden cüce ücretler ödediler."

RAUF MUTLUAY

Veysel'in yalansız şiirindeki bütün onaylar, sevgiler, değerler, kabuller, coşkular, halkla bütünleşmeyi özdeşleşmeyi özleyen Cumhuriyet yönetiminin aradığı destektir. Ve uzun süredir sanatçılarımız bu gözü kapalı sözcüğü yüklenmiyorlar artık. Cumhuriyetin ilk yirmi yılı sonuna kadar önemli görevlerle doyurulan kuşaklar, edebiyatları ile devletin yanında yer almışlar, bunu görev bilmişlerdi.

M. SUNULLAH ARISOY

Televizyonda "Sizinle halk şiiri bitiyor diyorlar, ne dersiniz?" anlamına gelen bir soruyu cevaplandırırken, gene o alçakgönüllüğü içindeydi. Bitmez diyordu Veysel, biter mi hiç. Yeniler çıkar, çıkıyor da. Ama Veysel de biliyordu ki. Türk Halk Şiirinin son halkası kendisidir. Sonradan yetişenler, bu halkaya Veysel'den sonra bir katkıda bulunamayacaklardır.

FEYZİ HALICI

"Âşık Veysel, Türk halk şiirinin önemli bir doruğu, müstesna bir şairidır. Gelenege bağlı, sanat sevgisi sonsuz olan Türk halkının duygularını düşüncelerini dile getiren ve bunda haklı bir başarıya erişen Âşık Veysel'i, gerçek sanattan ve sanat anlayışından mahrum, sapık ideolojilerin esiri olmuş bazı kişiler kendi gayelerine çekmek için bir gayretin içine girişmişlerse de ölümsüz Aşığı kendi maksatlarına asla ve asla alet edememişlerdir."

TALAT HALMAN

"Âşık Veysel, Anadolu'nun asıl isteklerini birer birer dile getiriyor ... Ne yarım - yamalak Marksizm, ne Müslümanlık adına sömürü, ne uydurma politikacılık. Anadolu insanı kalkınmak istiyor, okumak istiyor. El birliğiyle çalışmak, yaratmak ilerlemek istiyor, yurdun değerlerini korumak ve geliştirmek istiyor... Atatürk'ün devrimlerini yaşatmak istiyor..."

ŞÜKRÜ GÜNBULUT

"Âşıklarını ve genel olarak halk kültürünü yüzyıllar boyunca küçümseme geleneği olan bir aydınlar takımı arasında da Âşık Veysel'in kazandığı saygı, kültür tarihimizin ender ve en önemli oluşumlarındandır. O, insanoğlunun nice yetenekli, nice dayanıklı, nice yenilmez olduğunu gösteren güç ve umut kaynaklarımızdan biridir."

PROF. DR. RECEP DUYMAZ

Âşık Veysel, halk şiirimizi, onun dil ve anlatım güzelliklerini, sazı ve sözüyle günümüze ulaştıran bir sanatkârdır. Geleneksel değerlerimiz ile modern değerleri, uyumlu bir şekilde birleştirmesi, onun şiirlerini üzerinde durulmaya ve modern yöntemlerle incelenmeye elverişli edebiyat metinleri durumuna getirmiştir. Şiirlerini estetik açıdan bir bütün olarak ele aldığımızda, onlara estetiğin yapı elemanlarına ilişkin düşüncelerini serpiştirdiğini görüyoruz. Ona göre sanatkâr, her şeyden önce bir "yetenek" işidir. Bu yetenek zaman içinde eğitimle geliştirilir. Sanat eserinde konu önemlidir. Onun topluma yararlı olması esastır. Güzellik insanın içinde doğarken getirdiği bir duygudur. Bu duygu, toplum yaşayışında kime veya hangi nesneye yönelirse güzel odur. Ona göre güzellik, özneldir. İnsan, kendi eğitim, kültür ve tipine uygun kişi ve nesnelere gü-

zel yargısını yükler. Güzel, yararlı olmalıdır. O, daha ziyade "doğadaki güzel" objeleri anlatmıştır.

KUTLU ÖZEN

"..... Cumhuriyetin yorumcusu durumuna geçmiştir Veysel. Mesela Âşık Veysel isteseydi çok güzel duvaz imam yazardı. Sonra dönmüş artık o tarihten sonra Cumhuriyetin şairi olmuş. Saz çalarken âşık tarzı olarak melodide geleneği devam ettirmiş, koşmayı devam ettirmiş ama konuyu devam ettirmemiş. Konu tamamen değişmiş. Toprak demiş, kara toprağı almış toprağı işlemiş. Kişiliğini kimliğini köy enstitüleri sağlamıştır. Halk şiirinde yeni bir yorum getiriyor. Atatürk'ün devrimlerinin şiirleriyle yorumunu yapmıştır, samimi olarak birlik beraberliğe çağırmış ama bu çağrıları dilinin ucuyla söylememiş, kalbiyle söylemiş."

DOĞAN KAYA

"Âşık Veysel'i sadece âşıklık geleneğinin içerisinde bir ozan olarak görmemek gerekir. Büyük ozan, bir âşık olmanın yanı sıra insanlığa ışık tutacak felsefi yaklaşımlarıyla da düşünce dünyamızda önemli bir yer edinmiştir. Hayatı, ölümü ve sevgiyi dizelerinde eşsiz bir üslupla betimleyen ünlü ozan birlik, bütünlük, doğruluk, çalışkanlık ve güzel ahlak sahibi olmanın erdemlerini, kara toprağı işler gibi topluma işlemiş ve halk ile aydınlar arasında iki yönlü bir köprü olmuştur."

ARMAĞAN COŞKUN ELÇİ

"Âşık Veysel içinde yetiştiği âşıklık geleneğinin adeta kurallaşmış müzikal unsurlarını kendine özgü bir biçimde ustalıkla kullanmış, kimi zamanda bu unsurları zorlayarak, her biri Türk Halk Müziğinin dağarcığında önemli bir yere sahip olmuş birçok değerli eser bırakmıştır. Her geçen gün değerleri katlanarak artan bu eserler, toplumun yüreğinde ve zihninde yeni müzikal açılımların oluşmasına öncülük etmektedirler."

METİN TURAN

Âşık Veysel'i radikal bir ozan olarak göremeyiz; daha dingin, söyleneni kırla kent arasındaki geçişe oturtmuş bir ozan olarak görebiliriz Veysel'i. İçlidir. Kimi zorlama övgü şiirlerinin, özellikle şahıslara yazılmış olanlar dışında, onda müthiş bir şiirsellik, çağımız ozanlarını bile kıskandıracak duyarlılık vardır.

HAYRETTİN İVGİN

Âşık Veysel hakkında değişik düşünenler onu bilmeden suçlayanlar utanmalıdır. Bence Veysel ile ilgili en güzel yargıyı sayın İbrahim Aslanoğlu veriyor: "Günün birinde Ahmet Kutsi Tecer'in küçük bir hizmeti ve teşviki ile yüreklendi. Elinden tutanların yüzünü kara çıkarmadı. Çalıştı. Başardı ve koca bir ülkenin alkışladığı Veysel Şatıroğlu oldu."

AHMET TURAN ALKAN

Alevilikte benim gördüğüm iki temel arter var: Âşık Veyselci arter, öbürü de Pir Sultancı arter. Pir Sultancı arter Aleviliği ezelden devlete ve otoriteye muhalif, devrimci, tahripkâr, isyankâr bir akım olarak tarif ediyor. Veyselci akım ise Aleviliği hepimizin anladığı manada Türkiye'nin bütünlüğü içersinde manidar bir parça olarak kabul ediyor. Kavgayı öngörmüyor. (.....) Veysel diğer Alevi şairler arasında bir istisna olarak kabul edilir. Veysel'in selefi yoktur, pek halefi de yoktur, uzaydan gelmiş bir iyi niyet meleği gibi güzel şeyler söyledi ve gitti."

VEYSEL KAYMAK

Âşık Veysel'in felsefi yönü de oldukça belirgindir. Kendinden önceki yüzyıllarda yaşamış ulu ozanlar gibi, kendi de şiirlerinde bu ve benzer konulara oldukça sık yer verir. Âşık Veysel, bir Alevi ozandır. Alevi-Bektaşi kültürü içinde yetişmiş Köy Enstitülerinde, Halkevlerinde bulunmuş, buralardan feyz almıştır. Bazı Alevi çevrelerinde, "Neden Alevi din ululanına, şiirlerinde yer vermedi?" diye eleştirilir. Oysa onun düşüncesi birlik beraberlik temeli üzerinde kuruludur. Alevi-Sünni, Kürt-Türk-Çerkez ayrımı yapmaz. Geniş halk kitlelerince sevilmesi, saygı görmesi biraz da bundandır. Veysel de Yunus gibi, Mansur gibi Tanrı anlayışını, Tanrı sevgisini dile getirir şiirlerinde.

ÂŞIK VEYSEL'İN ŞİİRLERİ

-1-

Ağaçlar Al Giydi Kuşlar Dillendi

Ağaçlar al giydi kuşlar dillendi
Açtı bahar çiçekleri Ada'nın[138]
Toprak mevce[139] geldi yer yeşillendi
Açtı bahar çiçekleri Ada'nın

Kuğul kuğul[140] ötüşüyor kumrular
Çağlayıp akıyor bulanık sular
Meleşir koyunlar körpe kuzular
Açtı bahar çiçekleri Ada'nın

Adapazarı'na demişler Ada
Yar elinden yaralarım ziyade
Çiğdemleri dağda gülü ovada
Açtı bahar çiçekleri Ada'nın

Mektup yok sıladan dağlar kar mıdır
Akar gözüm yaşı bir pınar mıdır
Kuşlar eşin bulmuş ilkbahar mıdır
Açtı bahar çiçekleri Ada'nın

Veysel'de kalmadı hiç sabrı karar
Gün günden ediyom[141] ömrümden zarar
Bizim ele selam söylen turnalar
Açtı bahar çiçekleri Ada'nın

---

[138] Ada: Adapazarı. [1324'de Orhan Gazi zamanında Bizanslılardan fethedilen yerleşim birimlerine "Ada Karyesi" (Adaköy) adı verilmiş. 16'ncı yüzyılda "Ada Nahiyesi"ne dönüşmüş, 18'nci yüzyılda Kocaeli vilayetine bağlı "Ada Kazası" adını almıştır. Sakarya Nehri'nin iki kolu arasında kurulan pazarıyla, gerçek bir "Adapazarı" hüviyeti kazanmıştır.]

[139] Mevc: Dalga.

[140] Kuğul kuğul: Ses taklidi için kullanılan kelimelerden. Kumruların karşılıklı ötüşmesini anlatan ses benzetmesi [Sabahtan bizim pınara / İki gelin üç kız gelmiş / Kuğul kuğul ötüşürler / Cıvıl cıvıl söyleşirler- Sivas Halayı'ndan]

[141] Ediyom: Ediyorum.

-2-

Ağlayalım Atatürk'e

Ağlayalım Atatürk'e
Bütün dünya kan ağladı
Başbuğu[142] olmuştu mülke
Geldi ecel can ağladı

Şüphesiz bu dünya fani
Tanrı'nın aslanı hani
İnsi cinsi cem'i mahluk[143]
Hepisi birden ağladı

Doğu batı cenup şimal[144]
Aman Tanrı'm bu nasıl hâl
Atatürk'e oldu zevâl[145]
Memur mebusan ağladı

İskenderi Zülkarneyin[146]
Çalışmadı buncaleyin
Her millet Atatürk deyin[147]
Cemiyet-i akvam[148] ağladı

[142] Bazı kayıtlarda "Süleyman olmuştu mülke" şeklindedir. Ancak kasetlere en son "Başbuğu olmuştu" diye okumuştur.

[143] İnsanlar, cinler bütün görülen görülmeyen yaratılanlar. Değerli bilim adamı Doğan Kaya, haklı olarak bu dizenin kafiye sistemi açısından "Cem-i mahluk ins ü cini" şeklinde olması gerektiğini söylüyor. Ancak Âşık Veysel plağa okurken kafiyeyi değil, anlamı tercih ederek, "İnsi cinsi cem'i mahluk" şeklinde okumuştur.

[144] Cenup, şimal: Güney, kuzey.

[145] Zeval: Yok olma, yok edilme.

[146] İskenderi Zülkarneyn: İskender, Kur'an-ı Kerimde Zülkarneyn adı ile bildirilen mübarek zattır. Doğu ve Batıya hâkim olduğu için kendisine Zülkarneyn dendiği söylenmektedir.

[147] Deyin: Diye.

[148] Cemiyet-i akvam: Milletler Cemiyeti

Atatürk'ün eserleri
Söylenecek bundan geri
Bütün dünyanın her yeri
Ah çekti vatan ağladı

Fabrikalar icat etti
Atalığın ispat etti
Varlığın Türk'e terketti
Döndü çark devran ağladı

Bu ne kuvvet bu ne kudret
Varıdı bunda bir hikmet
Bütün Türkler İnön'İsmet
Gözlerinden kan ağladı

Tren hattı tayyareler
Türkler giydi hep karalar
Semerkant'la Buhara'lar
İşitti her yan ağladı

Siz sağolun Türk gençleri
Çalışanlar kalmaz geri
Mareşal Fevz'askerleri
Ordular teğmen ağladı

Zannetme ağlayan gülmez
Aslan yatağı boş kalmaz
Yalınız gidenler gelmez
Her gelen insan ağladı

Uzatma Veysel bu sözü
Dayanmaz herkesin özü
Koruyalım yurdumuzu
Dost değil düşman ağla

-3-

Ağlayı Ağlayı Vardım Pınara

Ağlayı ağlayı vardım pınara
Kirli yağlığımı yuvermediler[149]
Herkes destisini doldurdu çıktı
Bana da bir damla su vermediler

Elimde bir kadeh vardım kurnaya
Hücum eylediler bana vurmaya
Elimdeki kadehimi kırmaya
Tuttular bir kaçı koyvermediler

Al bu kadehini kaldır dediler
Gözünün yaşıyla doldur dediler
Bir fincan su verdik bıldır[150] dediler
Sanki ya verdiler ya vermediler

Çalıştım kadehim dolduramadım
Kimseye halimi bildiremedim
Gönlümün arzusunu aldıramadım
Dileğim hâkime deyvermediler

Veysel bu sitemler canımı yaktı
Güzellerde eda yoktur naz kalktı
Herkes üç beşini aldı bıraktı
Beni de bir kere evermediler[151]

[149] Kirli büyük mendil çevremi yıkamadılar.
[150] Bıldır: Geçen yıl.
[151] Evermediler: Evlendirmediler.

-4-

Ah Çektikçe Erir Gider

Ah çektikçe erir gider
Yüreğimin yağı benim
Seni görsem durur gider
Dillerimin bağı benim

Gam leşkeri[152] saf saf oldu
Hep sözlerim boş laf oldu
Senin yolunda mahv oldu
Gençliğimin cağı benim

Ah belimi büken oldu
Gurbet bana diken oldu
Altı aydır mekân oldu
Dibi Kırkkız dağı[153] benim

Sensin derdine düştüğüm
Hayâl oldu konuştuğum
Her gün yediğim içtiğim
İçerimde ağu benim

Ağlar Veysel çıkmaz sesi
Gine coştu gam deryası
Garip gönlümün yaylası
Güzel hüsnün bağı benim

[152] Leşker: Asker.

[153] Kırgız 'Kırkkız" Dağı: Eskişehir Mahmudiye ilçesi Mesudiye köyüne 20 km, Seyitgazi ilçesine 19 km uzaklıkta Doğançayır köyü ve Çifteler ilçesi yakınında bir dağ. Âşık Veysel Eskişehir Çifteler Köy Enstitüsünde saz öğretmenliği yaptı.

-5-

Ala Gözlü Benli Dilber

Ala gözlü benli dilber
Bir gün gelsen bize doğru
Seni sevdim can u dilden[154]
Çekme kendini naza doğru

Ne pervam[155] var ne de perdem
Sanma beni hâli bir dem[156]
Söyler seni teller her dem
Kulak versen saza doğru

Âşığa zulfükar[157] isen
Gülşende güle zâr isen[158]
Hakikatli bir yar isen
Ben geleyim size doğru

Gönülleri bir edelim
Gayrileri biz n'idelim
İkimiz de bir gidelim
Yürüyelim ize doğru

---

[154] Can u dil: Gönülden gelen içtenliği ve arzusuyla. [Aşka düştüm cân ü dil müft-i civânân oldu hep – Nedim (Aşka düştüm can ve gönül gençlere bedava harcandı.)

[155] Perva: Çekinme, sakınma, korku.

[156] Hâl-i dem: İçkili, sarhoşluk hali. Neşe, gönül hoşluğu, keyf. [Gam da geçer dem de geçer.]

[157] Zülfükâr: Hz. Peygamber (A.S.M.) Bedir Muharebesinde Hz. Ali'ye (R.A.) verdiği ve ucu iki kısma ayrılan meşhur kılıç. Dizedeki bu kelime, Dr. Doğan Kaya'nın Sivas Valiliği tarafından yayınlanan (2004) kitabında "zülüf-dâr" olarak kullanılmıştır. "dâr" birleşik sıfat yapan ek haliyle yüzün iki yanında sarkan saç bölüklerinin sahibi sevgili, anlamında varsayabiliriz. Ayrıca, "Dâr" sözcüğünü ölüm cezasına çarptırılmış kimseler için hazırlanmış ağaç, dar ağacı anlamıyla düşünüp,"Aşığa zülf-dâr isen" dizesini aşığa saçlarından yapılmış darağacı isen, diye yorumlayabiliriz. [Senin zincîr-i zülfünden dil-i dîvâne bent ister / Usandı dert ile candan asılmağa kement ister – Avnî Fatih Sultan Mehmet (İncelik şuradadır ki şair herhangi bir zincir veya kement istememekte, ancak sevgilinin saçının zinciriyle bağlanıp onun zülfünün kemendiyle can vereceğini ima etmektedir. Bundan amacı "Başka zincirler beni öldürmeye yetmez; başka kementler beni asamaz!" demek olduğu gibi "Sevgilimin zincir zincir "örülmüş" saçı tarafından bağlanılmaya canım dayanamaz, o anda ruh teslim ederim." manasını da hatırlatmaktır.]

[158] Gül bahçesinde güle yazgı şans isen "ağlayıp inleyen isen"

Kâfi derdim bir derd katma
Veysel'i yabana atma
Kerem eyle çok uzatma
Kavuşalım yaza doğru.

-6-

Al Kâtip Kalemi Yaz Bu Selâmı

Al kâtip kalemi yaz bu selâmı
Mektup yâre selamımı ulaştır
Bir yâr için terk eyledim sılamı
Mektup yâre selamımı ulaştır

Şarkışla kazamdır Sivralan köyüm
Geçti ömrüm gurbet elde neyleyim
"Gel" diyorsa bu illerde durmayım
Mektup yâre selamımı ulaştır

Yârdan ayrılalı yaralı sinem
Gam ile kurulmuş temelim binam
Ağlar mı güler mi gör benim sunam
Mektup yâre selamımı ulaştır

Gider bu hasretlik yıla yetmez mi
İsmin tesbih ettim dile yetmez mi
Bülbülün feryadı güle yetmez mi
Mektup yâre selamımı ulaştır

Gönüle has(i)ret göze yol yaman
Veysel'i söyletir bir kaşı keman
Mektup ile konuşalım bir zaman
Mektup yâre selamımı ulaştır

-7-

Aldanma Cahilin Kuru Lafına

Aldanma cahilin kuru lafına
Kültürsüz insanın külü yalandır
Hükmetse dünyanın her tarafına
Arzusu hedefi yolu yalandır

Kar suyundan süzen çeşme göl olmaz
Gül dikende biter diken gül olmaz
Diz diz eden her sineğin bal'olmaz
Peteksiz arının balı yalandır

İnsan bir deryadır ilimde mahir[159]
İlimsiz insanın şöhreti zahir[160]
Cahilden iyilik beklenmez âhir[161]
İşleği ameli hali yalandır

Cahil okur amma âlim olamaz
Kâmillik ilmini herkes bilemez
Veysel bu sözlerin halka yaramaz
Sonra sana derler deli yalandır

[159] Mahir: Hünerli, becerikli, elinden iş gelen kimse.
[160] Zahir: 1. Açık, belli. 2. Dış yüz, görünüş. 3. Kuşkusuz, elbette, şüphesiz.
[161] Ahir: Sonra, en sonra, sonunda.

-8-

Âleme Yâr Olsam Yâr Bana Küser

Âleme yâr olsam yâr bana küser[162]
Yârim bir tanedir yâdı[163] n'eyleyim
Kalbimde kadimdir[164] aşk ile eser
Ateşi kâfidir odu n'eyleyim

Benim yârim güzellerden kıymetli
Tor[165] şahin bakışlı aslan heybetli
Gülüşü cilveli sohbeti tatlı
Baldaki lezzeti sohbeti n'eyleyim

Benim yârim güzellerin sultanı
Uğruna koymuşum bu tatlı canı
Evvel âhir[166] olacağım kurbanı
Edebi hayayı udu[167] n'eyleyim

[162] Âşık Veysel'in bu şiirinin ilk iki dörtlüğünde birkaç kelime değiştirilerek 1969 yılında Şaban Gen tarafından Erzincan Türküsü olarak Selahattin Erorhan'a verilmiştir. TRT repertuarında 3636 numara ile kaydedilmiştir. Türkünün sözleri aynen şöyledir: ""Ellere yar desem yar bana küser / Yârim bir tanedir yari neyleyim / Kalbimde dayimdir aşk ile eser / Ateşi kafidir narı neyleyim vay // Benim yarim güzellerden kıymetli / Ol şahin bakışlım arslan heybetlim / Muhabbeti çoktur sohbeti tatlı / Baldaki lezzeti tadı neyleyim" Bu bir başka şaire ait ve bir nazire ile karşı karşıya mıyız? Türkünün mahlas dörtlüğü alınmadığı için bunu bilmemiz mümkün değil. Maalesef kimi kaynak kişiler, (bu türküde olduğu gibi) sözler zaman içinde kendilerine mal edilsin diye türkülerin mahlas dörtlüklerini vermemektedir. Kaldı ki, türküde ikinci dizedeki "Yârim bir tanedir yâri neyleyim" sözleri son derece saçmadır. Bir yandan yârim bir tanedir derken diğer yandan yâri neyleyim demek mümkün değildir. "yâd"ı yani yabancıyı, başkasını neyleyim demesi gerekir. Bunu derleyenin, derlemeyi kabul eden TRT heyetinin ve bu türküyü TRT'de okuyan sanatçıların bilmesi gerekir. Maalesef bilgi, kültür ve mantık erozyonu dalga dalga yayılmaktadır.

[163] Yâd: Yabancı

[164] Kadim: Eski, köklü, yüce.

[165] Tor: Ürkek, çekingen, utangaç. Toy, deneyimsiz. Mağrur, gururlu.

[166] Âhır: Son sonraki.

[167] Haya, ud: Utanma duygusu, utanç, utanma, sıkılma.

Muhabbetin canda haslardan hastır
Avutur Veysel'i bir şen piyestir
Türk adı babamdan bana mirastır
Daha bundan başka adı neyleyim

-9-

Allah birdir Peygamber Hak

Allah birdir Peygamber Hak
Rabbül alemindir mutlak
Senlik benlik nedir bırak
Söyleyim geldi sırası

Kürt'ü Türk'ü ve Çerkes'i
Hep Adem'in oğlu kızı
Beraberce şehit gazi
Yanlış var mı ve neresi?

Kuran'a bak İncil'e bak
Dört kitabın dördü de Hak
Hakir görüp ırk ayırmak
Hakikatte yüz karası

Binbir ismin[168] birinden tut
Senlik benlik nedir sil at
Tuttuğun yola doğru git
Yoldan çıkıp olma asi

[168] Allah'ın 99 Esmay-i Husnası gectigi halde cevşendeki binbir adet isimden söz edilmektedir. Bir görüşe göre, Allah'ın fiili isimlerini doksan dokuz ile sınırlandırmak doğru değildir. Bunun dışında hadis ve ayetlere dayanan isimler de vardır. Cevşen de bu isimlerdendir.

Yezit[169] nedir, ne Kızılbaş[170]
Değil miyiz hep bir kardaş
Bizi yakar bizim ateş
Söndürmektir tek çaresi

Kimi ne çeker dilinden
Hem belinden hem elinden[171]
Hayır ve şer[172] emelinden
Hakikat bunun burası

Şu alemi yaratan bir
Odur külli şeye kadir[173]
Alevi Sünnilik nedir
Menfaattir varvarası[174]

Cümle canlı hep topraktan
Var olmuşuz emir Hakk'tan
Rahmet dile sen Allah'tan
Tükenmez rahmet deryası

---

[169] Kerbela'da Hz. Hüseyin'i ve ailesini çember içine alıp susuz bırakarak ölüme sürükleyen, Hüseyin'in kafasını kestiren Emevi Hükümdarı. Alevi'ler Sunnilere hakaret için ve gerek Aleviler, gerekse sunilerin sevmedikleri kişiler için kullandıkları söz.

[170] Kızılbaş terimi 15. yüzyıldan 19. yüzyılın sonlarına kadar Anadolu ve Rumeli'de yaşayan taşralı aleviler için kullanılmıştır. Şehirli aleviler kendilerini daha çok Bektaşi olarak tanımlanmışlardır. Kızılbaş terimi Safevi hanedanı Şah İsmail ve taraftarlarının kızıl taç / kızıl sarık takmalarından gelmektedir. Osmanlıya karşı öz be öz Türkmen soyundan gelen Şah İsmail'in yanında yer alan Aleviler de bu nedenle Kızılbaş olarak nitelendirilmişlerdir. Ancak Sunni yaklaşım ve Osmanlı Devleti sürekli olarak Kızılbaşları baskı altında tutmuş ve olur olmadık yakıştırmalarda bulunmuşlardır. Bu durum zaman içinde Kızılbaşların kendilerini Alevi olarak tanımlamasına neden olmuştur.

[171] Eline, beline, diline sahip olmak yalnız Aleviliğin değil insanlık sanatının temelidir. El, dil ve bel sözcüklerinin baş harfleri "edeb" kelimesi oluşur. Edepli insan olmanın formülü eline, beline, diline sahip olmaktır. Elden maksat hem organımız olan eli, hem yurdumuzu, belden maksat hem cinsel dürtüleri hem köy kasabayı, dilden maksat hem ağzımızdan çıkan sözü, hem kalbimizi anlayabiliriz.

[172] Hayır: "Meşru iş. Faydalı amel. İyilik. Şer: Zararlı iş. Kötülük. Hayır ve şer Allah'tandır. Hayrı da, şerri de yaratan ancak Odur. Ama, hayra rızası var, şerre ise yoktur.

[173] Önü olmayan, daima yaratan, yarattıklarının işlerini tedbirle ele alan birdir. Her şeyi en ince ayrıntısına kadar bilendir. Gelmiş, geçmiş her şeyi bilendir. Her şeye gücü yetendir.

[174] Hepsi. Bütün söylenenlerin, kavga ve çekişmelerin bütünü.

Veysel sapma sağa sola
Sen Allah'tan birlik dile
İkilikten gelir bela
Dava insanlık davası…

-10-

Anlatamam Derdimi Dertsiz İnsana

Anlatamam derdimi dertsiz insana
Dert çekmeyen dert kıymetini bilemez
Derdim bana derman imiş bilmedim
Hiç bir zaman gül dikensiz olamaz

Gülü yetiştirir dikenli çalı
Arı her çiçekten yapıyor balı
Kişi sabır ile bulur kemali
Sabretmeyen maksudunu bulamaz

Ah çeker âşıklar ağlar zârınan
Yüce dağlar şöhret bulmuş karınan
Çağlar deli gönül ırmaklarınan
Ağlar ağlar göz yaşını silemez

Veysel günler geçti yaş altmış oldu
Döküldü yaprağım güllerim soldu
Gemi yükün aldı gam ilen doldu
Harekete kimse mani olamaz

-11-

Ansızın Kalbimde Uyanan Aşkın

Ansızın kalbimde uyanan aşkın
Mübarek cemâlin görünce coşar
Gerdan yaylasında[175] gördüğüm köşkün
Adalet tahtını kurunca coşar

Âşıklar aşk meyin içmiş ezelden
Ne kuru tahtadan ne sarı telden
Dostun bahçesinde açılan gülden
Girip deste deste derince[176] coşar

Sevda ile umut dünyânın tadı
Dünya güzel'olsa istemem yâdı
Bu garip gönlümün sensiz muradı
Kol kola can cana sarınca coşar

Veysel'in kalbinde gizlidir cânân
Bir suna bakışlı kaşları keman[177]
Bulursam ağyardan[178] hâli bir zaman
Âşıklar visâle[179] erince coşar

[175] Gerdan Yaylası: Boğazın göğüs kafesi ile birleştiği yerden memelere kadar olan alan.
[176] Derince: Toplayınca.
[177] Kaşı keman: Kaşı kavisli, yay gibi güzel biçimli.
[178] Ağyar: Başkaları, yabancılar, eller.
[179] Visal: Sevgiliye kavuşma.

-12-

Aramızı Kesti Dumanlı Dağlar

Aramızı kesti dumanlı dağlar
Tepesinden aşan yollar yücedir
Artıyor efkârım[180] yine bu çağlar
Bilmiyorum nazlı yârim nicedir

Bir kuş olsam uçar yâre giderim
Ne çare kanadım yoktur n'iderim
Ayrılık tecellim gurbet kaderim
Çeke çeke bu dert beni kocadır[181]

Kavuşmayı zorlaştıran engel var
İçerimde ateş dolu mangal var
Beni çeken cazibeli çengel var
Sevgi ıstırabı bir eğlencedir

Zaten âşıkların gözü aç olur
Gelip geçen yolcuların bac'olur[182]
Veysel'e bir bûse[183] versen nic'olur
Sadaka muhtaca, ekmek açadır.

[180] Efkârım: Tasa, kaygı, kuruntu ve üzüntülerim.
[181] Kocadır: Yaşlandırır.
[182] Bac: Yergi, cizye, resim, haraç. Hayvan vergisi. Gelip geçenlerden zorla alının para.
[183] Buse: Öpücük.

-13-

Arzusnu çektiğim Beserek dağı

Arzusun çektiğim Beserek Dağı[184]
Elvan elvan çiçeklerin açtı mı?
Çevre yanın güzellerin otağı,
Bizim eller yaylasına göçtü mü?

Güney tarafında Kurban Pınarı,
Kalktı mı Mezarlı Boyu'nun karı?
Garip öter meşeliğin kuşları,
Yavru şahin yuvasından uçtu mu?

Yeşil atlas giymiş dağlar süslemiş,
Mescit köyü eteğine yaslanmış,
Şeme Dağı[185], duman olmuş puslanmış,
Sivralan'a nuru rahmet saçtı mı?

[184] Beserek dağı, Âşık Veysel'in doğduğu Sivrialan köyünün 10 km kadar kuzey batısında bulunuyor. Özellikle Sivrialan, Mescit, Beyyurdu, ve Höyük köyleriyle Şarkışla yöresinde ziyaret yeridir. Bu dağın başında bir taş yığını bulunmaktadır. Bölge insanı burada bir yatırın olduğuna inanmaktadır. Dağın eteğinde 20-30 m genişliğinde bir göl (çukur) bulunmaktadır. Bu gölü ilkbaharda kar suları beslemektedir. O çevredeki köylülerce bu gölün suyunun uyuz hastalığına iyi geldiğine inanılmaktadır. Söylenceye göre, Veysel Karani bu bölgeden geçerken uyuz olan develerini kaybeder. Daha sonra izini takip ederek onları bu gölde iyileşmiş olarak bulur. İşte o günden itibaren buraya uyuz hastalığına şifa anlamında "Beserek" denmiştir. Beserek deyince hem buradaki dağ hem de dağın eteğindeki göl anlaşılmaktadır. Gölün başındaki ardıç ağaçlarının kutsallığına, bunlardan bir yeşil dal kesenin vücuduna kurt düşeceğine inanılıyor. Yöre halkının inanışına göre, Veysel Karani Türbesinin Beserek Dağının tepesindedir. Göl suyunun uyuz ve benzeri hastalıklara şifadır. Yalnız Emlek Yöresinde değil, başka yöreler tarafından da kutsal olarak bilinen dağ ve gölün kenarında bulunan ağaçlardan birinin kesildiği için göldeki su ve ağaçlar kurumuştur. Kesilen ağaçlardan kana benzeyen sıvı akmıştır. Tek olarak kalan ağaç dilek ağacıdır. Kuruyan gölün içindeki çamurun (cöher) çeşitli hastalıklara iyi gelmekte ve yenmektedir.

[185] Şeme Dağı: Şarkışla ile Saraç Köyü arasında bir dağ. Saraç'ın güneyinde boylu boyunca yükselen Şeme Dağı, köylülerce kutsal sayılmaktadır. Şeme Dağı'nın tepesinde bir yatır vardır. Köylülere göre bu Şeme'nin (Şeme Baba) mezarıdır.

Zaman gelip göçler geri dönerken,
Güzellerin yaylasından inerken,
Dilberler doldurup bade sunarken,
Veysel Şatır, hatırlara düştü mü

-14-

Asırlar Elinde Bir Tesbih Gibi

Asırlar elinde bir tespih gibi
Çeviriyor çarkı devran bakalım
Sayısız bugünler bir defter gibi
Deviriyor çarkı devran[186] bakalım

Ne ucu bellidir ne de ortası
Bir gizli sır giyinmiştir libası
Dünya harman elindedir yabası
Savuruyor çarkı devran bakalım

Hesapsız asırlar sayısız yıllar
Gizlenmiş içinde karanlık yollar
Kıyamet var imiş gelecek derler
Çağırıyor çarkı devran bakalım

Her birin bir türlü kâra düşürmüş
Bülbülü gül için zâra düşürmüş
Veysel'i bir sönmez nâre[187] düşürmüş
Kavuruyor çarkı devran bakalım

[186] Çark-ı Devran: Feleğin çarkı. Gökyüzü, yedi kat sema, ama genellikle kötü kader. Alem, dünya.
[187] Nâre: Ateşe.

-15-

Aslıma Karışıp Toprak Olunca

Aslıma karışıp toprak olunca[188]
Çiçek olur mezarımı süslerim
Dağlar yeşil giyer bulutlar ağlar
Gök yüzünde dalgalanır seslerim

Ne zaman toprakla birleşir cismim
Cümle mahlûk ile bir olur ismim
Ne hasudum[189] kalır ne de bir hasmım
Eski düşmanlarım olur dos(t)larım

Evvel de topraktır sonra da adım
Geldim gittim bu sahnede oynadım
Türlü türlü tebdilata[190] uğradım
Gâhî viran şen olurdu pos(t)larım

Benden ayrılınca kin ve buğuzum[191]
Herkese güzellik gösterir yüzüm
Topraktır cesedim güneştir özüm
Hava yağmur uyandırır hislerim

Âlimler âlemi ölçer biçerler
Hamını hasını eler seçerler
Bu dünya fânidir konar göçerler
Veysel der ki gel barışak küslerim

[188] Yüce Allah "Sizi topraktan yarattık, yine oraya döndürürüz ve sizi bir kez daha ondan çıkarırız." buyurur. Demek ki toprak asıllı olan bizler, ömürlerimiz sona erince tekrar aslımıza döneceğiz ve yeniden toprağın bağrından diriltilip çıkarılacağız. Ama asıl olan yaratılış amacına uygun, toprak gibi arı, temiz, örten üreten, bereketli, yararlı, kucaklayan, doyuran olmak. İşte Âşık Veysel'in anlatmak istediği bu.

[189] Hasudum: Çok haset edenlerim.

[190] Tebdilâta: Değiştirmelere.

[191] Buğuz: Nefret etmek, içten kınamak.. ["Birine buğz ettiğiniz zaman buğzdan öteye gitmeyiniz, zira o kişi ilerde sizin dostunuz olabilir." Hadis-i Şerif]

-16-

(Âşıklar) Karadeniz Gibi Kükrer Coşarsa

Karadeniz gibi kükrer coşarsa
Dalgası gelince yaman âşıklar
Hırs gelip de ayranlığı şişerse[192]
Kaybeder iradey[193], dümen âşıklar

Ağzına geleni hemen atarlar
Ben âşığım diye çalım satarlar
Haram demez helâl demez yutarlar
Bibersiz baharsız çemen[194] âşıklar

Karanlıkta ayna görse ay sanır
Ürüyada şarap içse mey[195] sanır
Mezarlığa yol uğrasa köy sanır
Gözleri kararmış duman âşıklar

İyi demez kötü demez metheder
Bakarsın ki bir tel kırmış çat eder
Sorsan baksan aşka binmiş at eder
Yorulup yollarda kalan âşıklar

Şehvetle âşıktır kıza geline
Arı olan tuz katar mı balına
Ebrişimden[196] nazik ipek teline
Takarlar çeşitli yalan âşıklar

[192] Ayranlığı şişmek: Şarkışla çevresinde deyim. Ayran konulan araç (tulum) bir süre sonra sıcak ve zaman gibi faktörlerle, ekşime, şişme ve taşımalara neden olur. Sebep yokken kendi kendine büyüklenen, hırslanan kişilere ayranlığı şişti denilir.

[193] İradey: İradasini, kendi kendini kontrol etme becerisini.

[194] Çemen: Çemen otu bitkisinin tohumlarının kurutulmasıyla elde edilir. Acımsı ve yanmış şeker tadındadır. İçerisine bazı baharatlar katılarak sos olarak kullanılır. Ayrıca sarımsak ve kırmızıbiberle karıştırılarak pastırmanın üzerine kaplanır.

[195] Mey: Dolu, bade. Âşık adayına rüyasında pirler tarafından içirilerek onun âşık olmasını sağladığına inanılır.

[196] Ebrişim: İbrişim: Bükülmüş ipek iplik.

Kabını yumaya bulamaz karı
Hind'ten Hindistan'dan bahseder yâri
Beğenmez topalı bulamaz körü
İsterler bir kaşı keman âşıklar

Asıl âşıkların arz-ı cemaldir[197]
Arifler[198] bilirler ehl-i kemaldir[199]
Âşıklık yüzlerce yıllık yoldur
Koşsak da peşinden hemen âşıklar

Âşıklar çoğaldı sadık az kaldı
Fikreyle ey Veysel ne zaman geldi
Şiirde ne özet ne bir öz kaldı
Savurur denesiz[200] saman âşıklar

-17-

Aşkımın temeli sen bir âlemsin (Sen varsın orda)

Aşkımın temeli sen bir âlemsin
Sevgi muhabbetsin dilde kelamsın
Merhabasın dosttan gelen selamsın
Duyarak alırım sen varsın orda

Mevcudatta[201] olan kudreti kuvvet
Sende hasıl oldu sen verdin hayat
Yoktur senden başka ilanihâyet
İnanıp kanmışım sen varsın orda

---

[197] Arz-ı cemal: Güzelliğin sunuluşu.

[198] Arifler: Çok anlayışlı ve sezgili kişiler.

[199] Ehl-i kemal: Bilgi ve erdem bakımından olgun, yetkin, ergin, eksiksiz kişi.

[200] Dene: Kabuğu dövülerek soyulmuş buğday. Mahsulün (Ürünün) tanesi.

[201] Mevcudât: Var olan şeylerin tümü. Tasavvufa göre varlığın yaratılış oluş sebebi aşktır. 2.bütün mevcûdât; cansızlar, nebâtât (bitkiler) ve hayvânât olmak üzere üç cinse ayrılır. bütün bunları yaratan Allahu Teâlâ'dır. Tüm mevcudat aşkla yaratılmıştır. Tüm mevcudat aşkla ayakta durmaktadır. Aşk, Tanrıdır (Tanrının Kendisi). Aşk tanrının sırrıdır. Aşk her şeydir. Tüm insanlığın aldığı her nefes, tüm canlıların ve cansızların her an muhtaç olduğu kudrettir. Tanrı tüm mâsivayı kendi zâtına duyduğu aşk sebebiyle meydana getirmiştir.

Veysel'i söyleten sen oldun mutlak
Gezer daldan dala yorulur ahmak
Sen ağaç misali biz dalda yaprak
Meyve çekirdeksin sen varsın orda

-18-

Aşkın Beni Elden Ele Gezdirdi

Aşkın beni elden ele gezdirdi
Çok dolandım bulamadım eşini
Beni candan usandırdı bezdirdi
Tuzlu imiş yiyemedim aşını

Benim ile gezdin beni arattın
Beraber oturup beraber yattın
Türlü türlü güllerinden koklattın
Âşık ettin güle bülbül kuşunu[202]

Altmış iki yıldır seni ararım
Tükendi sabrım yoktur kararım
Dağa taşa kurda kuşa sorarım
Kimse bilmez hikmetini işini

Her millete birer yüzden göründün
Kendini sakladın sardın sarındın
Bu dünyayı sen yarattın girindin
Her nesnede gösterirsin nakşını[203]

[202] Bütün canlılar Allah'ın kendilerine öğrettiği bilgilerle, onun kendilerinden beklediği işi yapıyorlar. Nahl sûresinin 68-69. âyetlerinde şöyle deniyor: Rabbin bal arısına "Dağlarda, ağaçlarda ve insanların senin için yapacakları kovanlarda yuva edin; sonra meyve ve çiçeklerin her birinden ye de Rabbinin bal imalinde öğrettiği ve kolaylıklar gösterdiği yola süluk et", diye ilham etti. Doğadaki bütün varlıklar, bir taraftan Allah'ın kendilerine öğrettiği bilgilerle kendilerine verilen görevleri yaparlar, bir taraftan da durmadan Allah'ı anar, tesbih ederler.

[203] Tasavvufa göre, dünyadaki aşklar ilahi aşkın bir parçası küçük bir kısmıdır.

Görenlere açık körlere gizli
Kimine göründün oruç namazlı[204]
Veysel'e göründün cilveli nazlı[205]
Tutan bırakır mı senin peşini

-19-

Ayrılık günleri geldi dayandı

Ayrılık günleri geldi dayandı
Eğlenip burada kalan elveda
Eridi cesedim yüreğim yandı
Sinem delik delik delen elveda

Gelin birer birer helâlaşayım
Yol verin ki şu dağları aşayım
İstemezdim senden uzaklaşayım
Hasreti kalbime dolan elveda

Kalbime de kadimdir[206] gurbet korkusu
Gitmiyor burnumdan sıla kokusu
Bir güzelin meftunuyum[207] doğrusu
Beni bu sevdaya salan, elveda

[204] Asıl olan bakar kör olmak yerine gönül gözü ile görebilmektir. Âşık Veysel'e göre, en korkunç körlük görmek istemeyenin körlüğüdür. Âşıkâr olanı görmek için insan olmaya gerek yok. Görüleni tasdik etmek iman değildir. Gönül gözüyle gaybı tasdik etmek gerekir. İçeride kaybedileni dışarıda aramak ahmaklıktır. Mevlana'nın dediği gibi; başı dönmüş olarak ne diye cihanın etrafında koşup duruyorsun, aradığın senden dışarıda değildir. Sevgili eve gelmiş ev sahibi aptal aptal dışarıda dolaşıyor.

[205] Şathiye: Şathiyelerde Allah'ın celâl sıfatının değil, cemâl sıfatının ön plana çıkarıldığı görülür. Bu tür şiirlere genellikle Bektaşi-Alevi şairlerinde rastlanır. Şathiyeler asla küfür değildir. Şathiyeler biçimce senli benli olabilir ama, Âşık Veysel'in şiirin arkasındaki düşüncesi önemlidir. Yorumladığınızda çok derin anlamlara ulaşabilirsiniz. Zaten şathiye çok derin tasavvufi konular işleyen felsefi şiirlerdir.

[206] Kadim: Çok eski ve başlangıcı geçmişin derinliklerinde kaybolmuş.

[207] Meftun: Büyülenmiş derecede sevmiş, beğenmiş, tutkun.

Karlar erir akar gider lodostan
Coşar gönlüm selâm gelse o dosttan
Sen eyledin beni dillere destan
Çırpınıp saçlarım yolan elveda

Veysel'in derdinin yoktur ilacı
Gurbetin dertleri acıdır, acı
Biz gidelim sizler olun duacı
Döküp gözyaşları silen, elveda

-20-

Ayrılmazdım Enstitüden Yuvadan

Ayrılmazdım enstitüden yuvadan
Sılâda yoluma bakanlarım var
Şarkışla tarafı bizim diyardan
Gönlümü gönlüne takanlarım var

Bin iki yüz çocuk burada benim
Altı yavrum bekler sılâda benim
Nedir bu çektiğim arada benim
Gül gibi burnuma kokanlarım var

Her sene Veysel'e yeni bir yara
Bilmem nasıl olur hal vara vara
Deli gönül bağlanmaz ya dilbere
Salınıp karşıma çıkanlarım var[208]

[208] Dr. Doğan Kaya Bu şiirle ilgili şu açıklamayı şu dipnotla vermiştir: "Şiir ilk defa Şükrü Günbulut tarafından yayınlanmıştır. (Âşık Veysel, Aydınlar Toplum III, Dost Dost, S. 12, 1-2. 2000, s.8.)" Âşık Veysel s.250.

-21-

Bahar gelir gudurursun (Kızılırmak seni)

Bahar gelir gudurursun
Kızılırmak seni seni
Ne uyursun ne durursun
Kızılırmak seni seni

Gelin yedin kızlar yedin[209]
Nice ela gözler yedin
Seksen doksan yüzler yedin
Kızılırmak seni seni

Gençler yersin goca yersin
Gündüz yersin gece yersin
Hakim benden sormaz dersin
Kızılırmak seni seni

Yakının var ırağın var
Zemheride[210] bir çağın var
Bir de buzdan tuzağın var
Kızılırmak seni seni

[209] Günümüzde olduğu gibi köprülerin olmadığı zamanlarda gerek seller nedeniyle, gerek yıkılan köprüler nedeniyle Kızılırmak çok canlar almış, onlarca ağıtın yakılmasına neden olmuştur. Bunlardan biri Âşık Veysel'in de yaşadığı Emlek Yöresindeki bir Kızılırmak köprüsü ile ilgilidir. Bu köprü, Yozgat'tan bir gelin alayı geçerken yıkılmış. "Altı kardeş idik bindirdik ata / Hürü'yü yolladık üç köyden öte / Kızılırmak'a varınca oldu bir hata / Nettin Kızılırmak allı gelini / Nasıl aldın allı pullu gelini" sözleri ile başlayan ağıt, bu olayı hikâye etmektedir. Konu ile ilgili bir başka örnek, Gelin Ayşe Ağıtıdır: "Koyun gelir yata yata / Çamurlara bata bata / Gelin Ayşe suya gitmiş /(Ilgınları) Yosunları tuta uta..."

[210] Zemheri: 22 Aralık – 31 Ocak arasındaki çok soğuk günler, karakış.

Atı sürdü Mehmet Özbek
Yüzü tutmuş sanki buz bek[211]
Az kaldı ki ola helâk
Kızılırmak seni seni

Parça parça etsem seni
Fabrikaya tutsam seni
Deniz olsan yutsam seni
Kızılırmak seni seni

Üzerine köprü kursam
Arzun yerine getirsem
Seni Cehennem'e sürsem
Kızılırmak seni seni

Söyle Veysel sözü sana
Yılda kıyan üç beş cana
Selleri eylen mahana[212]
Kızılırmak seni seni

-22-

Ben Giderim Adım Kalır (Dostlar beni)

Ben giderim adım kalır
Dostlar beni hatırlasın
Düğün olur bayram gelir
Dostlar beni hatırlasın

[211] Bek: Katı, sert, sağlam. [Şarkışla'dan Sivrialan''a giderken, şimdiki Ortaköy Kaplan Deresi yakınında bulunan Kızılırmak köprüsünden geçilmektedir. Köprünün olmadığı zaman kışın buz tutan Kızılırmak üzerinden yayan veya atlar ve kızaklarla geçilmekteydi. Anılan yere köprü yapılmasında Âşık Veysel'in bu türküsünün katkısı olmuştur.]

[212] Mahana: Bahane; sudan sebepler yaratma sanatı.

Can kafeste durmaz uçar[213]
Dünya bir han konan göçer
Ay dolanır yıllar geçer
Dostlar beni hatırlasın

Can bedenden ayrılacak
Tütmez baca yanmaz ocak
Selam olsun kucak kucak
Dostlar beni hatırlasın

Ne gelsemdi ne giderdim
Günden güne arttı derdim
Garip kalır yerim yurdum
Dostlar beni hatırlasın

Acar solar turlu çiçek
Kimler gülmüş kim gülecek
Murad yalan ölüm gerçek
Dostlar beni hatırlasın

Gün ikindi akşam olur
Gör ki başa neler gelir
Veysel gider adı kalır
Dostlar beni hatırlasın

[213] Mevlânâ Mesnevi'de anlatır: "Kur'an'ın hükümlerini tutar, kıssalarından hisse alırsan can kuşuna ten kafesi dar gelir. Kafeste mahpus olan kuşun kurtulmak istememesi cahilliktendir. Kafeslerden kurtulan ruhlar, Tanrı'ya layık ve halka rehber olan peygamberlerdir. Onların sesleri, kafeslerin dışından ve din makamından gelir: "Sana kurtuluş yolu ancak budur, bu! Biz bu daracık kafesten bununla kurtulduk. Bu kafesten kurtulmanın bundan başka çaresi yok! Kazandığın şöhretten kurtulman için inleyip duran bir hasta haline gir. Zaten halk arasında meşhur olmak sağlam bir bağdır. Bu bağ bu yolda demir bir bağdan aşağımıdır ki?" [Ağalar içmesi hoştur / O da züğürtlere güçtür / Can kafeste duran kuştur / Elbet uçar gider bir gün- Karacaoğlan]

-23-

Ben Gidersem Sazım Sen Kal Dünyada

Ben gidersem sazım sen kal dünyada
Gizli sırlarımı Âşıkâr etme
Lâl[214] olsun dillerin söyleme yâda[215]
Garip bülbül gibi ah u zâr[216] etme

Gizli dertlerimi sana anlattım
Çalıştım sesimi sesine kattım
Bebe gibi kollarımda yaylattım
Hayâl-i hatır[217] et beni unutma

Bahçede dut iken bilmezdin sazı
Bülbül konar mıydı dalına bazı
Hangi kuştan aldın sen bu avazı
Söyle doğrusunu gel inkâr etme

Benim her derdime ortak sen oldun
Ağlarsam ağladın gülersem güldün
Sazım bu sesleri turnadan m'aldın
Pençe vurup sarı teli sızlatma

Ay geçer yıl geçer uzarsa ara
Giyin kara libas[218] yaslan duvara
Yanından göğsünden açılır yara
Yâr gelmezse yaraların elletme

Sen petek misâli Veysel de arı
İnleşir beraber yapardık balı
Ben bir insanoğlu sen bir dut dalı
Ben babamı sen ustanı unutma

---

[214] Lâl: Dili tutulmuş, konuşamaz duruma gelmiş, dilsiz.
[215] Yâd: Yabancı.
[216] Ah u zâr: İnleyip sızlama, yanıp yakınma.
[217] Hayal-i hatır et: Duyduğun saygı ve sevgiyi hatırla, hayal et,gözlerinin önüne getir.
[218] Libas: Giysi, elbise.

-24-

Benden Selam Söylen Vefasız Yâre

Benden selâm söylen vefâsız yâre
Gurbet benim olsun sıla kendine
Çekilmedik derdimizi bölüşek
Başlı[219] ben alayım sile[220] kendine

Dökek derdimizi ölçek bölüşek[221]
Ne el bize ne biz ele karışak
Felek bize gül demez ki gülüşek
Cefa benim olsun çile kendine

Çektiğim cefalar yâr senden geldi
Bana bu sitemler kâr senden geldi
Başımdaki duman kar senden geldi
Ben kara bağlayım ala kendine

Evvelden hastadır yaralı gönlüm
Sevdayı mahbâba ereli gönlüm
Aşkın gömleğine gireli gönlüm
Hicran-ı Veysel'den n'ola kendine[222]

[219] Başlı: Ölçü kabına taşacak şekilde dolu dolu doldurulan.
[220] Sile: Ölçü kabı miktarınca fazlalık bırakmadan doldurulan.
[221] Dökelim derdimizi, ölçelim, bölüşelim.
[222] Veysel'in hicranından sana ne.

-25-

Beni Hor Görme Kardeşim

Beni hor görme[223] kardeşim
Sen altındın ben tunç muyum
Aynı vardan var olmuşuz
Sen gümüşsün ben sac[224] mıyım

Ne var ise sende bende
Aynı varlık her bedende
Yarın mezara girende
Sen toksun da be aç mıyım

Kimi molla kimi derviş
Allah bize neler vermiş
Kimi arı çiçek dermiş
Sen balsın da ben ceç miyim[225]

Topraktandır cümle beden
Nefsini öldür ölmeden
Böyle emretmiş yaradan
Sen kalemsin ben uç muyum

Tabiata Veysel âşık
Topraktan olduk kardÂşık
Aynı yolcuyuz yoldÂşık
Sen yolcusun ben bac[226] mıyım

[223] Hor görme: Küçümseme, layık olmadığını düşünme, aşağılama, horlama.
[224] Sac: Yassı demir çelik ürünü. Bu üründen yapılan üzerinde yufka yapılan dışbükey pişirme aracı.
[225] Çeç miyim: Dalak halinde balsız petek miyim.
[226] Bac: Yolcu ve hayvan vergisi. Zorbalıkla alınan para.

-26-

Benim Sevdiğim Dilberin

Benim sevdiğim dilberin
Gönlü çelik bağrı taştır
Deli gönül nedir zârın
Kalbin viran gözün yaştır

Hayattaki mücadele
Kaçan fırsat girmez ele
Âşıklıktaki mesele
Kalpte dönen bir ateştir

Durmaz yanar tütünü yok
Yazısı yok, sütunu yok
Bu sevdadan çetini yok
Uzun boylu bir savaştır

Senin aşkın gündüz gece
Rahat komaz hiç zerrece
Yolunda ölsem böylece
Cevr ü cefan[227] lütfün hoştur

Bu Veysel'in arzu sende
Muhabbetin kadim canda
İşitsem seni Yemen'de
Gönül bulur uçan kuştur

[227] Cevr ü cefa: Haksızlık edip incitme, üzme. [Çektiğim cevr-ü cefayı / Çekerim senden ötürü /İkrar iman bir olunca / Sen de çek benden ötürü- Pir Sultan]

-27-

Bilmem Hayal miydi Yoksa Düş müydü

Bilmem hayal miydi yoksa düş müydü
Gönül arzusunu buldu bu gece
Yalın kılıç mıydı bir ateş miydi
İçerim köz ile doldu bu gece

Bilemedim gece ile gündüzü
Seçemedim güneş ile yıldızı
Mestane[228] gözleri mestetti[229] bizi
Aklımı başımdan aldı bu gece

Mah[230] yüzüne bakma ile doyulmaz
Sıra sıra benleri var sayılmaz
Aşk meyinden içen âşık ayılmaz
Bilemedim bana n'oldu bu gece?

Durmaz yanar gerçeklerin çerağı[231]
Yakın olur ehl-i aşkın ırağı
Gölköy[232] oldu Velsel'lerin durağı
Hayali karşıma geldi bu gece

[228] Mestane: Sarhoş gibi, kendinden geçmişçesine.
[229] Mest etmek: Kendinden geçirmek.
[230] Mah: Ay parçası, sevgili.
[231] Çerağ: 1. Mum, kandil, lamba vb. ışık veren araç, çırağ. 2. Işık, çırağ.
[232] Gölköy: Ordu ilinin bir ilçesi.

-28-

Bir Cip Verdi Bize Radar (Şaştım kaldım)

Bir cip verdi bize Radar[233]
Haydi bindik dedik kader
Gittik yarı yola kadar
Şaştım kaldım nasıl edem

Cip bıraktı döndü bizi
Kar kapatmış yolumuzu
Çalar sazı dinler sözü
Şaştım kaldım nasıl edem

Şarkışla'yla köy arası
İçimden çıkmaz yarası
Ateşli beli[234] burası
Şaştım kaldım nasıl edem

Adım atsam kar batıyor
Ata binsem at yatıyor
Ahmet[235] elimden tutuyor
Şaştım kaldım nasıl edem

Okul müdürü beraber
Ort'okula etti haber
Talebeler apar topar
Kurtardılar şükür olsun

Konuk olduk ort'okula
Sabahleyin düştük yola
Talebeler bir at ile
Eve düştük şükür olsun[236]

[233] Şarkışla Hava Radar Mevzi Komutanlığı.
[234] Şarkışla'dan Sivrialan'a giderken, Kızılırmak ile Ortaköy arasındaki Ateşli dağının eteğinden geçen yol.
[235] Âşık Veysel'in oğlu Ahmet Şatıroğlu.

-29-

Bir Derd Ehli Bulsam Derdim Söylesem

Bir derd ehli bulsam derdim söylesem
İy'olmaz derdlerim halim n'olacak
Hekimler derdime derman bulamaz
Bir değil beş değil derd kucak kucak

El vurma yarama yaklaşma kardaş
Derdimi söylesem tükenmez baş baş
İçimde yanıyor tütünsüz ateş
Ceset soba gibi kalbim bir ocak

Âşıklar âlemde gülmez dediler
Akar göz, yaşlarım silmez dediler
El elin derdini bilmez dediler
Kimler gelip hatırımı soracak

Katlan bu cefaya sabreyle gönül
Bu dünyanın işi hep böyle gönül
Başından geçeni sen söyle gönül
Neler geldi geç oldu olacak

Veysel'in derdine bulunmaz çare
Etseler vücudun hem pare pare
Bir arzuhal[237] sundum hakiki yare
O yar gelip yaralarım saracak

---

[236] Soğuk dermiş ki, bakmayın siz benim adımın Erzurum'da çıktığına ben aslında Sivas'ta eğleşirim (ikamet ederim) Şarkışla karasal iklimin en sert geçtiği bir ilçe. Şarkışlalı Halk Ozanı Serdari "Sekiz ay kışımız dört ay yazımız / Açlığından telef oldu bazımız / Kasım demeden buz tutar özümüz / Mayısta çözülür gönlümüz bizim" demiş. Âşık Veysel'in bir kış günü Şarkışla'dan köyü Sivrialan'a gidişini gözlem, duygu, endişe ve korkularını dörtlüklerle anlatmış. Tamamlanmış bir şiirden çok manzume olarak bakmamak gerekir. Bu açıdan ayak bütünlüğü yok. Benzer bir durumu Kızılırmak köprüsünün yakılması üzerine yerine yeni bir köprünün yapılması çabasını anlattığı manzumede görebiliriz.(Bakınız: Kolay Geçmek İçin Kızılırmak'tan)

[237] Arzuhal: Dilekçe, istida.

-30-

Bir Pipom var yamalıklı

Bir pipom var yamalıklı
Palto giyerim alıklı[238]
Oğlum kızım çarıklı
Mes giymemiş soyum benim

İki gözüm görmez benim
Kimse halim sormaz benim
Beş gün evde durmaz benim
Gurbet oldu köyüm benim

Bir eşim var kızıl sarı
Gubardır[239] gezer saçları
Benim der dünya dilberi
Böyle düşmüş payım benim

Sır saklamam sıtır[240] örtmem
Tangolardan[241] ötür[242] örtmem
Hicap bilmem hatır örtmem
Olmaz olsun huyum benim

VEYSEL sözün beş par'etmez
El bir taraf yâre yetmez
Günah yanından hiç gitmez
Bilmiyorum ki neyim benim

[238] Alık: Eskimiş giyecek.
[239] Gubardır: Kabartır.
[240] Sıtır: Gizlenecek şey.
[241] Tanko: Sosyete.
[242] Ötür: Örtü, giysi, giyecek.

-31-

Bir Hayal Peşinde Dolandım Durdum

Bir hayal peşinde dolandım durdum
Asla terk etmezem sanma unuttum
Sönmez ümidlerden beklerim yardım
Bu gün yarın dedim gönlüm avuttum

Gâhi zengin oldum hülya yaşattım
Nerde güzel gördü isem lâf attım
Sevda denizinde gönlüm aldattım
Arzularım suya düştü ne ettüm

Gâhi fakir oldum hayli süründüm
Gâhi Mecnun oldum aba[243] büründüm
Nerde güzel gördü isem yerindim
Ucu çıkmaz bir küçücük yol tuttum

Veysel bu sevdadan vazgeç dediler
Olup bitenleri yaz geç dediler
Sevdiğin kapıdan az geç dediler
Acı sözü sevdiğimden işittim

[243] Aba: Deve, öküz, at tüyü, keçi kılı veya koyun yününün sıkıştırılarak sertleştirilmesiyle imal edilen kalın ve kaba kumaştan yapılan yakasız bol ve uzun üstlük.

-32-

Bir Kız İle Karşılaştım (İşler Güçler Hep Sinema)

Bir kız ile karşılaştım
Göz aldatan bir sinema
Gözlerine baktım, geçtim
Ben de oldum bir sinema

Göçler gider, katar katar
Kimi alır kimi satar
Okun doğrulamış atar
Batan oklar hep sinema

Bir an evvel geçen hal'im[244]
Gözünden kaçtı maralim[245]
Felek çeviriyor filim
İşte büyük bir sinema

Şaşar Veysel bu ne hâldır
Hakikat hep hayâldır
Hayat filime misâldir
İşler güçler hep sinema

[244] Bir şeyin içinde bulunduğu şartların veya taşıdığı niteliklerin bütünü, durum, vaziyet.

[245] Meral: Ceylan, geyik, gazal.

-33-

Bir Kökte Uzanmış SarmÂşık Gibi

Bir kökte uzamış sarmÂşık gibi
Dökülmüş gerdana saçların güzel
Gözlerin ufukta bir ışık gibi
Kara bulut gibi kaşların güzel

Koynundaki turunç mudur nâr mıdır
Adın Huri midir Gülizar mıdır
Gözlerinden akan yağmurlar mıdır
Onbeş onaltı mı yaşların güzel

Âfat-ı devran[246] mı bilmem ki nesin
Bülbül'ün avazın andırır sesin
Seher yeli gibi gelir nefesin
Âşık'a bahardır kışların güzel

Her güzel de eda ile salınmaz
Huri misin melek misin bilinmez
Emsâlin dünyada azdır bulunmaz
Firdevs-i â'lâ'da[247] eşlerin güzel

Görünce derdimi arttırdım kat kat
Can alıcı gözün sanki bir cellât
Veysel'i kapından eyleme azat
Bana yastık olsun döşlerin güzel

[246] Afet-i devran:

[247] Cennetin en yüce katı en yüce makamı. [Firdevs-i Ala'da bir yanal elma / On sekiz bin ilmin nuru dediler- Pir Sultan Abdal]

-34-

Bir Küçük Dünyam Var İçimde Benim

Bir küçük dünyam var içimde benim
Mihnetim ziynetim bana kâfidir
Görenler dar görür geniştir bana
Sohbetim ülfetim[248] bana kâfidir

İstemem dünyanın saltanatını
Süslü giyimini Arap atını
Bilirsem Türklüğüm var kıymetini
Vatanım milletim bana kâfidir

İsterdim hayatta düşmanla savaş
Milletime kurban olaydı bu baş
Nasip değil imiş şehitlik kardaş
İmanım niyetim bana kâfidir

Dünya geniş olsun ister dar olsun
Yeter ki kalbimde iman var olsun
Her zaman milletim bahtiyar olsun
Rütbemle mesnedim[249] bana kâfidir

İçimde beslerim bir büyük ordu
Çiğnesin düşmanı yükseltsin yurdu
Azmi zihniyeti[250] Veysel'in derdi
İşte bu niyetim bana kâfidir

[248] Ülfet: 1. Alışma, kaynaşma. 2. Görüşme, konuşma. 3. Dostluk, arkadaşlık.
[249] Mesnet: Mevki, makam.
[250] Azmi zihniyeti: Anlayışı, bir işteki engelleri yenme kararlılığı.

-35-

Bir Seher Vaktinde Gençlik Çağımda

Bir seher vaktinde gençlik çağımda
Hayali kalbime geldi gizlendi
Boynum eğri seme-serhoş[251] gezerken
Aklımı başımdan aldı gizlendi

Bu sevda başımdan ırılmaz[252] dedi
Âşk'ın deryaları durulmaz dedi
Her güzele meyil verilmez dedi
Bir baktı yüzüme, güldü gizlendi

Hayal mıdır rüya mıdır ben şaştım
Çok aradım köşe köşe dolaştım
Sevda derler bir sahile ulaştım
Aşkın deryasına daldı gizlendi

Melek miydi huri miydi peri mi?
Bir güzele benziyordu durumu
Dedi: Veysel fâşeyleme[253] sırrımı
Bilmem nere gitti, n'oldu gizlendi

[251] Seme – sarhoş: Kendinde olmayarak, aptalca, kendini şaşmış, nevri dönmüş. Beyninin pelte gibi olduğu şaşkın ve salakça bakan gözlerinden anlaşılan.
[252] Irılmaz: Ayrılmak, uzaklaşmak.
[253] Faş eylemek: Açıklamak, açığa çıkarmak, gözler önüne sermek.

-36-

Bir Ulu Ağaçtan Bir Yaprak Düşse

Bir ulu ağaçtan bir yaprak düşse
O anda acısın duyar iniler
Katlansa acıya sakince geçse
Esen rüzgârlara uyar iniler

Bu aşkın meyinden içip de kanan
Gendeki[254] başını sevdaya salan
Yârinden ayrılıp gurbette kalan
Geçen günlerini sayar iniler

Çağlayıp akıyor bakarsın suya
Yağan yağmurlardan zevk duya duya
Geçer dolaplardan yeter arzuya
Başını çarklara koyar iniler

Dağlar çiçek açar Veysel dert açar
Derdine düştüğüm yar benden kaçar
Gerçek âşık olan kendinden geçer
Derdini âleme yayar iniler

[254] Gen: Uzun esenlikli zaman.

-37-

Bir Ulu Kuş Olsam Uçsam Yürüsem

Bir ulu kuş olsam uçsam yürüsem
O zaman gönlüme yoldaş olurum
Sakin olsam bu sevdadan farısam
Balsız kovan gibi bomboş olurum

İyisi bu sevda devam eylesin
Âşığa gerekmez ârı[255] neylesin
Herkes ne söylerse bana söylesin
İşitmez anlamaz bir baş olurum

Beni türlü renge bandırdın yârim
Günbegün artıyor âh ü efkârım[256]
Kalmadı mecâlim[257] yoktur kararım
Ne zaman yüz yüze buluş olurum

Tahammül et Veysel sen bu hicrana
Açma dertlerini gez yana yana
Zemanede emniyet yok insana
Düşünür bu hale bir hoş olurum.

[255] Âr: Utanma.
[256] Âh ü efkârım: Dertlerimle hem hal oluşum.
[257] Mecal: Derman, takat, güç , kuvvet.

-38-

Bir Yar İçin Diyar Diyar Dolandım

Bir yâr için diyar diyar dolandım
Yoruldum da Çamlıbel'e[258] yaslandım
Irmak oldum çalkalandım bulandım
Duruldum da Çamlıbel'e yaslandım

Gâhî gönül oldum yüksekten uçtum
Ferhat oldum aşk uğrunda çalıştım
İrenk irenk çiçeklere karıştım
Derildim de Çamlıbel'e yaslandım

Yıldızdağı Pir Sultan'ın[259] yaylası
Kılıç kalkan kırat beylerin süsü
Kulağıma değdi Köroğlu sesi
Dirildim de Çamlıbel'e yaslandım

Feleğinen çok oynadım ütüldüm
Bir zalimin tuzağına tutuldum
Haraç mezat dost uğrunda satıldım
Verildim de Çamlıbel'e yaslandım

Veysel der bir yârin derdine düştüm
Aşkın dolusunu elinden içtim
Kendi kaçtı hayaline ulaştım
Sarıldım da Çamlıbel'e yaslandım

---

[258] Çamlıbeli, Yıldızeli ilçesine 10 km. uzaklıktaki Ilıca köyünden başlar, Tokat sınırları içinde devam eder. Köroğlu Destanı'nda geçen Çamlıbel de Sivas/Tokat Çamlıbeli olarak düşünülür. Çamlıbel, Sivas-Tokat karayolu güzergahında yer alır. Efsaneye göre Köroğlu kışları Bolu Çamlıbeli'nde, yaz mevsimini Sivas/Tokat Çamlıbeli'nde geçirirmiş. Köroğlu da bir kocaklamasında: "Benden selam olsun Bolu beyine / Çıkıp şu dağlara yaslanmalıdır" diyor.

[259] Pir Sultan, 1475-1480 yılları arsında Sivas ilinin Yıldızeli ilçesinin Çırçır bucağının Banaz köyünde doğdu.

-39-

Bizim Eller Yaylasına Yürümüş

Bizim eller yaylasına yürümüş
Tez gidelim o dostlara erelim
Boz dumanlı soğuk sulu yaylanın
Soldurmadan çiçeğini derelim[260]

Kuz'lamış koyunlar kuzular körpe
Saf tutar güzeller el çırpa çırpa
Çöldeki ceylanlar çıkmadan sarpa
Kemend atıp kollarını saralım

Bizim elin menevşesi mor olur
Güzeli âşığa sitemkâr olur
Her çiçeğin bir mevsimde yer'olur
Bu sırlan tabiata soralım

Bülbüller susmadan güller solmadan
Sümbüller kuruyup hep toz olmadan
Yüce yaylam seni duman almadan[261]
Zurba[262] zurba kekliklerin görelim

Sarı durnam tel tel olmuş kanadın
Veysel'in dilinde tespihtir adın
Hayâl mıydın gözlerimden ıradın
Âhu gözlüm sümbül saçlı meralım

[260] Dörtlüğün üçüncü ve dördüncü dizeleri bazı kayıtlarda şu şekildedir: "Boz dumanlı mor çiçekli yaylanın / Soldurmadan güllerini derelim"

[261] Bu dizenin şu şekilde yazılışı da bulunmaktadır: "Yüce yaylam sana duman inmeden"

[262] Zurba: Kuş sürüsü, topluluğu.

-40-

Bozuldu Kalmadı Dünyanın Tadı[263]

Bozuldu kalmadı dünyanın tadı
Doğru söz nasihat duyan kalmadı
Herkes kafasınca eyler inadı
Gittiğin yol yanlış diyen kalmadı

Ağlasam ağlanmaz gülsem gülünmez
Yusam temizlenmez silsem silinmez
Ata nedir, baba nedir bilinmez
Atayı babayı sayan kalmadı

Her yerde konuşup lehte aleyhte
Kimisi sahtekâr kimisi sahte
Bir fark görülmüyor yokta nikâhta
Kitabın[264] sözüne uyan kalmadı

Ne çare bu derde bulunmaz deva
Doğru söyleyene diyorlar hava
Dünyanın malını doldursa eve
Kanaat eyleyip doyan kalmadı

1310[265] doğdum Veysel'dir adım
Dünya mı eskidi ben mi kocadım
Çok dolandım bir sadık dost aradım
Sözü ciddi kalbi beyan kalmadı

[263] Âşık Veysel'in bilinmeyen bir şiiri. İlk kez Vehbi Cem Aşkun Sivas Folkloru dergisinin 1973 yılı Temmuz Ağustos aylarında yayınlanan "Anıların Işığında Âşık Veysel" başlıklı yazısında yer almıştır.

[264] İnanç dünyamızda Kitap "nur"a yani ışığa benzetilmiştir; çünkü o inkarcılığın ve cehaletin karanlığını giderip insanın yolunu aydınlatmakta, iman ve hidayete erişmeye vesile olmaktadır.

[265] Miladi: 1894.

-41-

Bu Alemi Gören Sensin

Bu âlemi gören sensin
Yok gözünde perde senin
Haksıza yol veren sensin
Yok mu suçun burda senin[266]

Kâinatı sen yarattın
Her şeyi yoktan var ettin
Beni çıplak dışar'attın
Cömertliğin nerde senin

Evli misin ergen[267] misin
Eşin yoktur bir sen misin
Çarkı semâ[268] nur sen misin
Bu balkıyan[269] nur da senin

Kilisede despot keşiş
İsa Allah'ın oğlu demiş
Meryem Ana neyin imiş
Bu işin var bir de senin[270]

---

[266] Şathiye, Dini ve tasavvufi halk şiirinde mizahi manzumelerdir. Şathiyeler, mutasavvuf şairlerce söylenmiş ya da yazılmış, tasavvufi inançları dile getiren, anlaşılması yorumlanmasına bağlı şiirlerdir. Tasavvufi konuları işleyenleri şathiyat-ı sûfiyâne adını alırlar. Şathiyelerde Allah'ın celâl sıfatının değil, cemâl sıfatının ön plana çıkarıldığı görülür. Bu tür şiirlere genellikle Bektaşi-Alevi şairlerinde rastlanır. Allah ile alay eder gibi yazılmış şathiyeler küfür sayılmıştır.Ama şathiyeler asla küfür değildir.Şathiyeler biçimce komik ve alaylı olabilir ama şathiyede aranan şiirin arkasındaki düşüncedir.Anlanıp yorumlandığında çok derin anlamlara sahip olduğu görülür.

[267] Ergen: Bekar.

[268] Cark-ı sema: Semanın dönüşü. Semânın sağdan sola kalbin etrafında çark atıp dönüşü, Allah'ın sonsuzluğuna teslim oluşunun anlatımıdır.

[269] Balkımak: Parlamak, parıldamak. Şimşek çakmak. Su halkalanmak, dalgalanmak.

[270] Âşık Veysel Hıristiyan dünyasında öne sürülen İsa'nın Allah'ın oğlu olduğuna ilişkin çelişkiye dikkat çekiyor. Hıristiyanlar, İncillerde geçen "Allah'ın oğlu" deyimi ile Allah'ın, Hz. İsa'nın bedenine girerek oraya yerleştiğini ve İsa'nın vücudunda insanlara tecelli ederek göründüğünü, dolayısı ile Hz. İsa'nın ilâhlaştığını iddia etmektedir. İncillerde geçen "Allah'ın oğlu" deyimi ile gerçekten Allah'ın oğlunun kastedilmediği, bu ifade ile mecazen, Allah'ın biricik sevgili kulunun kastedildiği ortaya çıkmaktadır.

Kimden korktun da gizlendin
Çok aradın, çok izlendin.
Göster yüzünü çok nazlandın
Yüzün mahrem ferde senin

Binbir ismin bir cismin var[271]
Oğlun, kızın ne hısmın var
Her bir irenkte resmin var
Nerde baksam orda senin

Türlü türlü dillerin var
Ne acaip hallerin var
Ne karanlık yolların var
Sırat köprün nerde senin

Ademi sürdün bakmadın
Cennet'te de bırakmadın
Şeytanı niçin yakmadın
Cehennemin var da senin

Veysel neden aklın ermez
Uzun kısa dilin durmaz
Eller tutmaz gözler görmez
Bu acaip sır da senin

[271] Ehli Beyt'ten olan Zeynel Abidin'in sözünü ettiği Cevşen duasında Allah'ın binbir isminden söz edilmektedir. Cevşen, en hakiki insan-ı kâmil olan Peygamber Efendimizin (aleyhissalatu vesselam) Allah'a bin bir ismiyle yaptığı bir münacattır, ateşten (cehennemden) istiâzedir, sığınmadır

-42-

Bu Dünyayı Kuran mimar

Bu dünyayı kuran mimar
Ne boş sağlam temel atmış
İnsanlığa ibret için
Kısım kısım kul yaratmış

Kimi yaya kimi atlı
Kimi uçar çift kanatlı
Dünya şirin baldan tatlı
Eyvah balı tuza katmış

Kazması yok küreği yok
Ustası var çırağı yok
Gök kubbenin direği yok
Muallakta[272] bina çatmış

Bu çark böyle döner durmaz
Ehl-i aşklar yanar durmaz
Aşk meyinden kanar durmaz
Sevgi muhabbet yaratmış

Hep biliriz dünya fani
Oyalıyor seni beni
Adem atadan bu yanı[273]
Nice insan gelmiş gitmiş

[272] Müslümanların Hz.Muhammed (sav)'in miraca yükseldiğine inandıkları tapınak tepesinin merkezindeki kaya parçasıdır. Yahudiler de kutsal kabul ederler. Müslümanlar kutsal kabul ettikleri bu kaya üzerine Kubbetüs Sahra'yı inşaa etmişlerdir. Kanuni Sultan Süleyman döneminde taşın altı duvarla örülmüştür. Kayanın havada durduğu inancı Türkler arasında çok yaygındır ancak bu durumun islam sonrası ortaya çıkmış islam dışı bir inanç olduğu görüşü bilim çevrelerince kabul edilir. Muallak Taşının bulunduğu tepe üzerinde eskiden Kudüs Tapınağı vardı. Müslümanlara göre mevcut yapılar Süleyman peygamber döneminde inşaa edilen yapıların devamıdır.

[273] Yanı: Yana.

Bu dünyaya gelen gülmez
Bir yol var ki giden gelmez
Bu hikmeti[274] kimse bilmez
Ona sır demiş kapatmış

Bu nizamı böyle kurmuş
Kendi çekilmiş oturmuş
Veysel'e türlü dert vermiş
Durmadan derman aratmış

-43-

Bu Nasıl Kavgalar Çirkin Dövüşler (Hepimiz Bu Yurdun)

Bu nasıl kavgalar çirkin döğüşler
Hepimiz bu yurdun evlâtlarıyız
Yolumuza engel olur bu işler
Hepimiz bu yurdun evlâtlarıyız

Birleşiriz bir bayrağın altında
Biz Türklerin ikilik yok aslında
Yanar tutuşuruz vatan aşkında
Hepimiz bu yurdun evlâtlarıyız

Hedef alıp dövüştüğün kardeşin
Seni yaralıyor attığın taşın
Topluma zararlı yersiz savaşın
Hepimiz bu yurdun evlâtlarıyız

Herkes ilim deryasında yüzüyor
Çıkmış ayın çevresinde geziyor
Yazık bize yollarımız uzuyor
Hepimiz bu yurdun evlâtlarıyız

[274] Hikmet, bilge üstün bilgilerle donanmış, olgun ve örnek kimse anlamındadır. Bilgelik ise bu vasıflara haiz olma halidir. Akıl ve hikmetin anlamları bazı durumlarda birbiriyle örtüşür. Hikmet veya sağgörü, bir meziyet olarak kültürel, felsefi ve dinî kaynaklarda geçmektedir.

İlim kültür deryasına dalalım
Çevremize bakıp ibret alalım
Kendi yaramıza derman bulalım
Hepimiz bu yurdun evlâtlarıyız

Kitaplar yazılmış nasihat dolu
Birlikte güçlenir gençliğin kolu
Gençliğe emanet Atatürk yolu
Hepimiz bu yurdun evlâtlarıyız

Söyler Veysel sözlerinden vazgeçmez
Bulanık çeşmeden kimse su içmez
Ganadı olmasa kuşlar da uçmaz
Hepimiz bu yurdun evlâtlarıyız

-44-

Çarık ile Mes

Çarık[275] söylüyor:

Aman kardeş cok üşüdüm
Sen köşede ben dışarda
Senin ile kardeş idim
Sen köşede ben dışarda

Mes[276] söylüyor:

Elin, yüzün çamur bu ne
Git ahırda kızınsene
Laf istemem uzun çene
Ben köşede sen dışarda

[275][275] Çarık: İşlenmemiş sığır derisinden yapılan ve deliklerine geçirilen şeritle sıkıca bağlanan ayakkabı. Bir başka anlatımla, Kurutulmuş sığır derisinden yapılan arkası kapalı terliğe benzer ayakkabı.

[276] Mes: Üzerine mesh edilebilen, kısa konçlu, hafif ve yumuşak bir tür ayakkabı. Dışarıda giyilen ayakkabı veya çarık içine ve evde giyilir.

Çarık söylüyor:

Sen de deri, ben de deri
Görüyon mu kör kaderi
Sen tutmuşsun mevkileri
Sen köşede ben dışarda

Mes söylüyor:

Neler gördüm tezgahlarda
Hiç gezmedim uzaklarda
Hakkım vardır bu haklara
Ben köşede, sen dışarda

Çarık söylüyor:

Güzel güzel halı kilim
Senin kılın benim kılım
Tepeleyip etme zulüm
Sen köşede ben dışarda

Mes söylüyor:

Ben kimseye etmem zulüm
Ne çare ki böyle yolum
Halı gene benim halım
Ben köşede sen dışarda

Çarık söylüyor:

Sen gezersin halılarda
Güzel güzel balolarda
Ben gezerim çalılarda
Sen köşede ben dışarda

Mes söylüyor:

Mes çarıktır, çarık mestir
Yürürlerse aynı sestir
Veysel söyler bir nefestir[277]
Gâh içerde, gâh dışarda

[277] Nefes: Alevî-Bektaşî ozanların tekkelerinde ve meclislerinde özel ezgilerle okunan, biçim yönünden koşmaya benzeyen, konusu tasavvuf ve tarikat kuralları ile ilgili olan, ince anlamlı, alaycı, koşuklar.

-45-

Çırpınıp İçinde Döndüğüm Deniz

Çırpınıp içinde döndüğüm deniz
Dalgalanır coşar ürüzgârından
Mevce[278] gelir cûş eyleyen[279] aşkımız
Ah çektikçe kaynar gelir derinden

Derya coşar inci saçar kenara
Aşk ehli dayanır ateşe kara
Bülbüller gül için giymişler kara
Seherler uyanır bülbül zârından [280]

Dert ile mihnete dalmayan âşık
Ne yemiş ne doymuş eli bulaşık
Kınama Veysel'i fikri dolaşık
Ayrılmış yârinden yâr diyarından

-46-

Çok Uzatma Ayağını

Çok uzatma ayağını
Açıkta kalır üşürsün
Temiz kullan boyağını[281]
Sahte boyalar taşırsın

Olmayasın karaktersiz
Çok konuşun yerli yersiz
Adın doğru kendin hırsız
Karanlıkta dolaşırsın

---

[278] Mevc: Dalga.
[279] Cuş eylemek: Coşmak, kaynamak.
[280] Bazı kayıtlarda dörtlüğün son iki dizesi şu şekildedir: "Bülbüller gül için giyinir kara / Seherler uyanır gülizârından"
[281] Boyağ: Ayakkabı boyası.

Söyle kime oldun âşık
Gittiğin yollar dolÂşık
Yemek yersin kap bulÂşık
Hanım sana ne pişirsin

Ağlayanı gülenleri
Gözyaşların silenleri
Topladığın yalanları
Dostun ile bölüşürsün

Veysel eli n'ideceksin[282]
Herkes ettiğini çeksin
Önüne bak düşeceksin
Doğru gitsen ulaşırsın

-47-

Çok Yalvardım Çok Yakardım (Kara Bahtım)

Çok yalvardım çok yakardım
Uyanmadı kara bahtım
Şansım küsmüş etmez yardım
Uyanmadı kara bahtım

Uyur uyanmaz ikbalim[283]
Nic'olacak benim halim
Boynuna olsun vebalim[284]
Uyanmadı kara bahtım

Kader kadere eş oldu
Ağladım gözüm yaş oldu
Uzun boylu savaş oldu
Uyanmadı kara bahtım

[282] Eli n'ideceksin: Başkasını ne yapacaksın?
[283] İkbal:Baht açıklığı, yüksek bir makama, seviyeye erişmiş olma durumu.
[284] Vebal: Manevi borç, sorumluluk yüklenme. Günah.

Tecellim bozuk temelden
Gitti gençlik çıktı elden
Aşka mahkûmuz ezelden
Uyanmadı kara bahtım

Kısmet beni diyar diyar
Dolandırır bilmem ne var
Veysel oldu candan bizâr[285]
Uyanmadı kara bahtım

-48-

Cümle Ağaç Uykusundan Uyandı

Cümle ağaç uykusundan uyandı
Giyinmiş donunu yeşil atlastan
İrenk irenk çiçeklere boyandı
Gidermiş kederi kurtulmuş yastan

Bahar gelir dağlar bağlar süslenir
Yel değmezse coşar dallar uslanır
Bir hazin ses şafaklara seslenir
Neler duymaz bad-ı saba[286] o sesten

Eser seher yeli her sabah sabah
Dalgalanır sular titreşir yaprak
Saçar kokusunu menekşe zambak
Hakiki bir duygu vefalı dosttan

Gezme yârim keklik gibi kayada
Sakın tellerini yoldurma yâda
Veysel'in aşkına al da bir bâde
Doldur ver içeyim içtiğin tastan

[285] Bizâr: Bitmiş usanmış, tedirgin. Tükenmek, bitmek anlamlarına gelmektedir. Ümitsiz aşka düşüldükten sonra da kişinin halini en iyi bu kelime ifade eder.
[286] Bad-ı saba: Sabah rüzgârı.

-49-

Daima Bulanın, Asla Durulman (Kızılırmak)

Daima bulanın, asla durulman
Nedir bu sendeki hal, Kızılırmak
Çağlayıp akarsın, hiç mi yorulman
Seni zapt eyleyemez göl, Kızılırmak

Bahar gelir, bulanırsın, coşarsın
Dalga vurur, kenarlara taşarsın
Dünya kurulalı böyle yaşarsın
Tükenmez ömrün var bol, Kızılırmak

Toplanır suların yayladan, köyden
Kuvvetler alırsın çeşmeden, çaydan
Fariğ olup[287] vazgeçmen mi bu huydan
Kimseye vermezsin yol, Kızılırmak

Yel estikçe dağlar karın eritir
Güneş olur, çayır çimen yürütür
Dünyada bâkisin[288], hükmün câridir[289]
Sana kuvvet verir sel, Kızılırmak

Zara dağlarından toplanın gelin
Sivas'ın kenarın dolaşın gelin
Yıldız ırmağına ulaşın gelin
Göksu'yu beraber al, Kızılırmak

Kızıldağ'dan doğru çıkıp gelişin,
Kayseri'de Karasu'ya karışın,
Cahdın[290] nedir, yola devam çalışın,
Delice ırmağın bul, Kızılırmak.

[287] Farig olmak: Bırakmak, vazgeçmek, caymak gibi anlamlara gelir.
[288] Baki: Kalıcı.
[289] Cari: Geçerli.
[290] Cahd: Ceht, çaba, çabalama, bir şeyi yapmaya kararlı olma.

Ulu sular ile akıp gidersin,
Tavşanlı dağına bakıp gidersin,
Uğradığın yeri yıkıp gidersin,
Git Karadeniz'e dol, Kızılırmak.

Veysel'in gözünden çağlayan sular;
Derdim gizli durur, yüzlerim güler,
Seni tutsun beni tutan uykular,
Derin uykulara dal, Kızılırmak.

-50-

Dalgın Dalgın Seyreyledim Âlemi

Dalgın dalgın seyreyledim âlemi
Renkler ne çiçekler ne koku ne
Bir arama yaptım kendi kafamı
Görünen ne gösteren ne görgü ne

Çeşitli irenkler türlü görüşler
Hayal midir rüya mıdır bu işler
Tatlı muhabbetler güzel sevişler
Güzellik ne sevda nedir sevgi ne

Göz ile görülmez duyulan sesler
Nerden uyanıyor bizdeki hisler
Şekilsiz gölgesiz canlar nefesler
Duyulan ne duyuran ne duygu ne

Kimse bilmez dünya nasıl kurulmuş
Her cisime birer zerre verilmiş
Cümle varlık bir kuvvetten var olmuş
Gelen ne giden ne yol ne yolcu ne

Herkese gizlidir bu sırr-ı hikmet[291]
Her nesnede vardır bir türlü ibret
Veysel'i söyletir bir büyük kuvvet
Söyleyen ne söyleten ne Tanrı ne?

-51-

Deli Gönül Değme Çaydan Bulanmaz

Deli gönül değme[292] çaydan bulanmaz
Coşarsa dalgası kendinden olur
Derdsiz âşık diyar diyar dolanmaz
Gezdirir kavgası kendinden olur

Gönüle delidir demiştik baştan
Üşenmez borandan ıslanmaz yaştan
Boğulmaz denizden yenmez ateşten
Ateşi kor közü kendinden olur

Gönül bir deryadır dalgası dinmez
Her güzele meyil verip dost denmez
Taşıma su ile değirmen dönmez[293]
Dökülür çarka su kendinden olur

Yüce dağlar ova gibi düzlenmez
Veysel muhannetten[294] kerem gözlenmez
Tilki gölgesine arslan gizlenmez
Yiğidin gölgesi kendinden olur

---

[291] Tasavvufta Allah 'Kenz-i Mahfi' yani gizli hazine, gizli cevherdir. Tasavvufi düşüncede Varlık birdir. O da Hakk'ın varlığından ibarettir. O'ndan başka hakiki vücut sahibi bir varlık, "Ondan başka "kaim bi nefsihi" bir vücut mevcut değildir. Diğer varlıkların vücudu, O'nun vücuduna nispetle yok hükmündedir. Çünkü, onların vücutları onun varlığına bağlıdır. Eşyalar ve diğer varlıklar ise, O'nun görüntüleridir. Dolayısıyla, eşyanın varlığı, gölgenin varlığı gibidir. Nasıl eşya olmadan gölge olmazsa, onun varlığı olmadan, eşyanın varlığı düşünülemez. Onun vücudu yanında eşya, eşyaya göre gölge gibi, yok mesabesindedir.

[292] Değme: Her, herhangi bir, gelişigüzel, rastgele.

[293] Atasözü.

[294] Muhanet: Kimseye yardım etmeyen, iş bitirmeyen.

-52-

Deli gönül ne gezersin

Deli gönül ne gezersin
Geze geze yorulman mı[295]
Ne kazandın bu sevdadan
Vazgeç desem darılman mı

Delisin gönül delisin
Güzellere cilvelisin
Bu işleri bilmelisin
Çiçek olsan derilmen mi

İncelekten elenirsin
Diyar diyar dolanırsın
Akar çağlar bulanırsın
Hiç bir zaman durulman mı

Yüce dağın menekşesi
Sesin güzeller neşesi
Gönlümün billur şişesi
Taşa çalsam kırılman mı

Söyletme garip Veysel'i
Gâhi uslu gâhi deli
Candan sevdiği güzeli
Tenha bulsan sarılman mı

[295] Yorulman mı: Yorulmaz mısın?

-53-

Demokrasinin budur rejimi[296]

Demokrasinin budur rejimi
Vatan milletindir kim kovar kimi
Sıkma savcıları, kovma hâkimi
Şekavet[297] yok, adalet var bu yolda

Topkapı'da, Kayseri'de, Uşak'ta[298]
Kimin hakkı vardır bu sefil halkta
Parmaklar oynuyor türlü nifakta[299]
Selamet yok, felaket var bu yolda

Radyo denilen Milletin malı
Neşriyatlar tarafsızca olmalı
Hâkimiyet milletindir bilmeli
Esaret yok, hep millet var bu yolda

Manasız mantıksız "Vatan Cephesi"
Vatan milletindir bu neyin nesi
Maksat Menderes'in seçim dalgası
Menderes yok, memleket var bu yolda

---

[296] Değerli bilim adamı Doç. Dr. Doğan Kaya, bu şiirin ilk defa Şükrü Günbulut tarafından Dost Dost Dergisi S.2, 1994, sayfa 6'da "Âşık Veysel'e" başlıklı yazısında yayınlandığını belirtmiştir. (Âşık Veysel, Sivas Valiliği, 2004, Sivas Sayfa 100.) Şükrü Günbulut anılan yazısında, 1972 yılında Âşık Veysel Ankara'da hastaneden çıkıp köyüne giderken Bahri Şatıroğlu ile birlikte refakat ettiklerini belirtmekte ve bu şiiri Bahri Şatıroğlu'nun Âşık Veysel'in yanında kendisine verdiğini yazmaktadır. Daha sonra şiirin tamamnı Bahri Şatıroğlu'nun bir mektupla kendisine ulaştırdığını eklemiştir. Öte yandan 29 Mart 1942 Şarkışla Sivrialan doğumlu olan araştırmacı yazar Veysel Kaymak'ın verdiği bilgiye göre, Demokrat Parti'nin iktidar olduğu yıllarda, zamanın Sivas Valisi köye gelerek, Veysel'den ve köyün ileri gelen bazı kişilerinden, oylarını DP'ye vermelerini istemiş. Herkesin "Vatan Cephesi"ne geçtiği açıklanmış. Âşık Veysel toplumun kamplara bölünmesine tepkisini belirten bu şiiri söylemiştir. Kuşkusuz bu şiiri o günün sosyal ve toplumsal ortamına göre değerlendirmek gerekir.

[297] Şekavet: Haydutluk, soygunculuk.

[298] 29 Nisan 1959'da İnönü'nün, Uşak gezisi engellenmişti. 4 Mayıs'ta İstanbul'a gelmiş ve Yeşilköy Havalimanı'ndan şehir merkezine giderken Topkapı'da önce trafik müdürü tarafından durdurulmuş ve sonra halkın saldırısına uğramıştı. 2 Nisan 1960'ta Kayseri'ye gelen İsmet İnönü'nün treni, vali Ahmet Kınık'ın emriyle durduruldu.

[299] Nifak: İki yüzlülük, fesatlık, huzursuzluk çıkarmak. ı

Milletsiz bir devlet yoktur olamaz
Eğri bakan aradığın bulamaz
Hiçbir parti ebediyen kalamaz
Şikâyet yok, nihayet var bu yolda

Veysel söyler ama duyulmaz sesi
Doğru söyleyene diyorlar "asi"
Böyle değil idi şu demokrasi
"Tahkikat" yok, hürriyet var bu yolda.

-54-

Dertliler Dermanı Sende Arıyor

Dertliler dermanı sende arıyor
Millete hizmetin var hastahane
Türlü türlü yaraları sarıyor
Var olsun hekimler nur hastahane

Hademeler çalışırlar işinde
Herkesin bir derdi vardır başında
Kimisinin ecel gelir peşinde
Bu da mukadderdir[300] der hastane

Dertli olan gelir gelir yalvarır
Göz açılır kulak verir dil verir
Tedavisi bitenlere yol verir
Dünyalar durdukça dur hastahane

Hastahane hekimlerin mekânı
Elinden geldikçe incitmez canı
Yardım Yaradan'dan olsun dermanı
Yavrumu sağ salim ver hastahane

[300] Mukadder: Kaderde var olan. Kaderle ilgili olan.

Hastahane büyük nimet Sivas'ta
Kolayca geliyor gidiyor hasta
Rabbim kimseyi koymasın yasta
Her vilâyet ister bir hastahane

Veysel'in kalbinden gitmez kederi
Bu fâni dünyaya gelelden beri[301]
Elim çalar dilim söyler dertleri
Bu da benim için kâr hastahane

-55-

Denizaltı Dumlupınar kazası[302]

Denizaltı Dumlupınar kazası
Yayıldı âleme duyuldu sesi
Çanakkale şehitlerin türbesi
Geldi denizaltı şurada kaldı

Memleket uğrunda can veren hasta
Vatan sağol[303] demiş en son nefeste

[301] Gelelden beri: Geldiğim andan beri.

[302] 1953 yılı… 3 Nisan'ı 4 Nisan'a bağlayan gece, Dumlupınar denizaltısı Ege'de katıldığı NATO tatbikatından geri dönüş yolunda, Çanakkale Boğazı'ndan içeriye giriyordu. Sisli ve rüzgarlı gecede su üstü seyri yapan denizaltının rotası Gölcük'teki Denizaltı Komutanlığı ana üssüydü. Dumlupınar; manevralar boyunca iki gün sualtında kalmış, üstün başarı gösteren gemi personeli yerli yabancı tüm komutanların takdirini kazanmıştı. Yorgun, ama bir o kadar da gururlu 86 denizci, kendilerine yeni bir görev verilinceye kadar sevgilileri olan denizden ve gemilerinden ayrılıp, eşlerine, ailelerine kavuşmanın heyecanı içerisindeydiler. Ne varki saatler 02:15'i gösterdiği sırada, Çanakkale Boğazı'ndaki Nara Burnu dönülürken, Türk denizaltıcılık tarihinin en acı kazası yaşandı. Dumlupınar, İsveç bandıralı yük gemisi Naboland ile Boğazın orta yerinde çarpıştı. Dumlupınar'ın parçalanan baş bodoslamasından hücum eden karanlık sular, baş üstü dikilen koca denizaltıyı 81 denizciyle birlikte birkaç dakika içinde yutuverdi. Zıpkın yemiş bir balina gibi acı dolu sesler çıkaran Dumlupınar son dalışını yaparken, çarpışma sırasında nöbet tuttukları köprü üstünden denize düşen 5 denizci hayatta kalmaya çalışıyordu...

[303] Günün ilk ışıkları etrafı aydınlattığında, Boğaz'ın 90 metre derinliğindeki soğuk karanlıkta korkunç bir can pazarı yaşanıyordu. Aldığı yara sonucu batan ve manevra dairesinde yangın çıkan Dumlupınar'ın kıç torpido bölümündeki 22 denizci sağ kalmayı başarmış, kurtarılmayı bekliyordu. Facianın üzerinden yaklaşık dört saat geçmişti. Denizaltının yerini belli eden ve kazazedelerle telefon irtibatı sağlamak üzere yüzeye bırakılan

Seksen bir kahraman aynı kafeste
Bir yolu çıkmadık derede kaldı

Bütün gazeteler hep yazar oldu
İsimler dillerde hep gezer oldu
Her Türk'ün kalbinde bir mezar oldu
Sanmayın şehitler orada kaldı

Bu vatan uğruna canını veren
Karışmış sulara olmamış gören
Aman deyip Allah'ına yalvaran
İhtiyar babalar nerede kaldı

Vatan ağlar millet ağlar yıl ağlar
Deniz ağlar yolcu ağlar yol ağlar
Veysel ağlar sohbet ağlar dil ağlar
Tarihte bir büyük yara da kaldı

-56-

Derdim Gizli Kapağını Kaldırma

Derdim gizli kapağını kaldırma
Yayılır âleme ziyan görünür
Her kişi dayanmaz cevr ü cefaya[304]
Âşıktan mâşuka[305] isyan görünür

Bu hasta gönlümün ne idi derdi
Daima durmayıp feryat ederdi
Sanma şu sineme bir tek yâr vurdu
Feleğin hançeri her an görünür

---

denizaltı battı şamandırası balıkçılar tarafından bulunmuştu. İlk telefon bağlantısında "Oğlum merak etmeyin... sizi kurtaracağız.." sözlerine karşılık Astsubay Selami'nin cevabı göz yaşartıcıydı; "Sağ olun…Vatan sağ olsun"

[304] Cevr ü cefa: Eziyet üzgü ve zulüm.

[305] Âşıktan mâşuka: Sevenden sevilene.

Sardı her yanımı felek çemberi
Zulmü mazlûmadır[306] ötedenberi
Gâhi deli eder gâhi serseri
Mecnun'uz Leylâ'mız ayân[307] görünür

Herkes sevdiğine çekmiş bir perde
Benim yârim açık saçık her yerde
Hayali kalbimde sevdası serde
Mart - nisan misâli bir an görünür

Veysel ağlar ama gönlü ferahtır
Yâr sana ilayık bir nesnem yohtur[308]
Çünkü pervaneye ateş mübahtır[309]
Cesette emanet bir can görünür

-57-

Derdim Türlü Türlü Yoktur İlacım "Ömür Kervanı"

Derdim türlü türlü yoktur ilacım
Hiçbir türlü bulamadım dermanı
Bir dost bulup dem sürmekti amacım
Gam kasavet[310] çevreledi her yanı

Kalemi kırılsın bunu yazanın
Söyler söyler derdi bitmez ozanın
Çağır bağır emir onun söz onun
Yazan kâtip böyle yazmış fermanı

[306] Mazlum: Zulüm görmüş, kendisine zulmedilmiş. Haksızlığa uğramış. Sessiz ve uysal, boynu bükük.
[307] Ayân: Belli, açık.
[308] Yohtur: Yoktur.
[309] Mübah: Dinî bakımdan yapılmasında sakınca olmayan, yapılması günah veya sevap olmayan.
[310] Kasvet: Sıkıntı, tasa.

Bir bahtı karayım gülmedi yüzüm
Neşeli görür, kan ağlar özüm
Kış misali geçti baharım yazım
Kaldırmadı başımdaki dumanı

Dünya dedikleri bir büyük handır
Veysel durmaz ağlar bunca zamandır
Az yaşar çok yaşar sonu virandır
Bir gün göçüm çeker ömür kervanı[311]

-58-

Derdimi Dökersem Derin Dereye

Derdimi dökersem derin dereye
Doldurur dereyi düz olur gider
Irakipler gelir girer araya
Korkarım yâr benden yoz olur[312] gider

Ilgıt ılgıt yeller eser seherde
Dost beni düşürdü onulmaz derde
Yâr ile buluşsak bir tenha yerde
Duyar irakipler söz olur gider

Pervane ateşten sakınmaz canı
Uğruna koymuşum başı bedeni
Doldur tüfengini hedef al beni
Yaram doksan dokuz yüz olur gider

[311] Âşık Veysel'in Ömür Kervanı adlı kasetinde şiir kendi sesiyle veriliyor: "- En son şiirim şu, yazılalı hemen hemen bir sene değilde, 8-9 aya vardı, Mart-Nisan arasında o sıralarda yazmıştım, Ondan sonra da zaten başım ayık kalmadı ki..." diyen ozan, " - Hoşgeldiniz sefa geldiniz, Cümleten hakkınızı helal edin..." diyor ve kayıt burada bitiyor.

[312] Yoz olmak: Yabancı olmak.

Veysel der çıkalım bir yüce dağa
Ağaçlar bezenmiş yeşil yaprağa
Zaman gelir tenim düşer toprağa
Karışır toprağa toz olur gider[313]

-59-

Dinle çiftçilerin garip halini
İlkbaharda çifte başlar çiftçiler
Hiçbir zaman işten çekmez elini
Durmaz yıl on iki ay, işler çiftçiler

Ölçer tohumunu, koyar sekleme[314]
El gitti[315] der oğluna, haydi bekleme
Tarlası herk[316] ise, ya ikileme[317]
Tohumu toprağa aşlar çiftçiler

Evvel buğday eker, sonra arpayı
Her gün fazla saçar kuşların payı
Tarlada görürse kuşu, kargayı
Döner sapanınan[318] taşlar çiftçiler

Tohumunu kurtarır, bekler yağmuru
Gider, gelir, bakar, tarlası kuru
Yağmur geç yağarsa, yüzün azdırı
Bekler bulutlardan yaşlar çiftçiler

[313] Dörtlük bazı kayıtlarda şu şekildedir: "Veysel der çıkalım karşıki dağa / Ağaçlar bezenmiş yeşil yaprağa/ Zaman gelir tenim düşer toprağa / Karışır çamura toz olur gider"
[314] Sekleme: Özel olarak yünden dokunmuş çuval.
[315] El gitti: Yabancılar, başkaları, diğerleri gitti.
[316] Herk etme: Nadasa yani dinlenmeye bırakma.
[317] İkileme: İkinci defa sürme.
[318] Sapanınan: Sapan ile.

Yağmur bol olursa, güler yüzleri
Bakar göğ[319] ekini görür bizleri
Çayır çimen bürüyünce dizleri
Öküzün boyunu hoşlar çiftçiler

Kimi pulluk koşar, kimi makine
Kimi eski çifti kullanır yine
Bol bol gözü doymayınca ekine
Şaşar, n'ideceğim n'işler çiftçiler[320]

Ekin firik[321], ığış ığış yellenir
Bıldırcınlar arasında dillenir
Gelinler al giyer, kızlar sallanır
Bulur ırgatların çiftler çiftçiler

Biçer ekinini sürer harmanı
Esen yellerinden savurur onu
Bol gelirse tane ile samanı
O sene irahat kışlar çiftçiler

Veysel anlatırsın çiftçi halini
Kışın yemler davarını malını
Başına toplanır oğlu gelini
Şimdi bol şüküre başlar çiftçiler

[319] Göğ: Yeşil.
[320] Ne yapacağını, ne işleyeceğini şaşırır çiftçiler.
[321] Firik: Ekinlerin yeşilden sarıya dönmek üzere olduğu, tanelerin sertleşmeden önceki süt durumu.

-60-

Devr-i Cumhuriyet asr-ı Yirmi (Uyan bu gafletten)

Devr-i Cumhuriyet asr-ı yirmi
Uyan bu gafletten uyuma yurttaş
Dünya ayaklanmış aya gidiyor
Uyan bu gafletten uyuma yurttaş

Bırak sar'öküzü[322] varsın yayılsın
Set çekme gözlere herkes ayılsın
Her köşeye bir fabrika koyulsun
Uyan bu gafletten uyuma yurttaş

Yürüyen yolcuyu çekme geriye
Dikkat eyle karıncaya arıya
Gidiş böyle kavuşaman huriye[323]
Uyan bu gafletten uyuma yurttaş

Zarara gelmez sana kaçınma sazdan
Günahın korkusu çıkmıyor bizden
Vazgeç demiyorum sana namazdan
Uyan bu gafletten uyuma yurttaş

[322] Batıl inanışlara göre, dünya sarı öküzün boynuzları üzerinde durur. Sarı öküz başını salladığı zaman deprem olur. Bir inanca göre de Sarı öküz yorulduğu zaman dünyayı bir boynuzundan öteki boynuzuna atar, bu sırada deprem olur. Âşık Veysel bu inanışın yanlışlığına işaret ederek, sarı öküzün sadece geçimini tarımla sağlayan köylü için öküz çok önemli olduğunu da vurguluyor. .

[323] İnanışa göre; Cennette her mümine ameldeki derecesine göre en az iki kadın verileceği gibi birçok da huriler verilecektir. Çoğu için sınır yoktur. Allah-u Teâlâ Âyet-i kerime'sinde: "Biz onları ceylan gözlü hurilerle evlendirmişizdir." buyuruyor. (Tûr: 20) Ebu Said-i Hudri -radiyallahu anh-den rivayet edildiğine göre Resulullah -sallallahu aleyhi ve sellem- Efendimiz Hadis-i şerif'lerinde şöyle buyurmuşlardır: "Cennet ehlinden derecesi en düşük olanın seksen bin hizmetçisi, yetmiş iki zevcesi vardır." (Tirmizî: 2565) "İri gözlerinin beyazı saf, siyahı koyu, gümüş berraklığında beyaz tenli kızlar."mânâsına gelen huriler, cennet erkekleri için farklı bir yapıda yaratılmışlardır. Meyil ve muhabbetleri, kime bağışlanmışlarsa sadece onlaradır. Başkaları onlara şehevî bir ilgi duymadığı gibi, onlar da eşlerinden başkalarına karşı böyle bir duygu beslemezler. Bu ve birbirinin çok zıddı olan inanışlar belli ki gerçek yoruma muhtaçtır. Âşık Veysel'in "uyuma" öğüdünü bu açıdan bakmak gerekir.

Destekle fakiri okut yetimi
Bu hayırlar dinimizce kötü mü
İdrak eyle hidrojeni atomu
Uyan bu gafletten uyuma yurttaş

Dökülen yağmurun kilogramı
Ölçmüş biçmiş metre midir kare mi
Çok yatarsın azdırırsın yaramı
Uyan bu gafletten uyuma yurttaş

Bu işler bir ibret[324] değil mi bize
Göklere fırlıyor bu kadar füze
İstiyor aydaki sırları çöze
Uyan bu gafletten uyuma yurttaş

Diyor ki dünya evvel su imiş
Oku anla dünya nedir ne imiş
Yükselenler bilgi ile büyümüş
Uyan bu gafletten uyuma yurttaş

Allah'ın varlığı mevcut insanda
İlim akıl fikir sermaye sende
Çalıştır gemiyi otur dümende
Uyan bu gafletten uyuma yurttaş

Hiç bir şey bilmezsen dik biraz kavak
Boş gezene derler serseri savak[325]
Yumma gözlerini dünyaya bir bak
Uyan bu gafletten uyuma yurttaş

Veysel ne durursun herkes gidiyor
Zaman uymaz sen zamana uy[326] diyor
Fen çok büyük kerameti[327] yutuyor
Uyan bu gafletten uyuma yurttaş

---

[324] İbret: Kötü bir olaydan alınması gereken ders, uyarıcı sonuç.

[325] Savak: Aptal, şaşkın.

[326] "Zaman ibret aynasıdır. Zaman kendine uymazsa, kendini zamana uyduranlar en akıllı kimselerdir. Zaman sana uymaz, sen zamana uyacaksın. Zaman uzasa, sonu gecikse bile sabreden mutlaka zafere ulaşır... Hazreti Ali "

[327] Keramet: Ermiş kimselerin gösterdiklerine inanılan, doğaüstü, şaşkınlık uyandırıcı davranış veya durum.

-61-

Dişlerimi Yeni Taktı (Nüzhet Çubukçu)

Dişlerimi yeni taktı
Nüzhet Çubukçu[328] Çubukçu
Kafamda bir iz bıraktı
Nüzhet Çubukçu Çubukçu

Sivas Halkevi Reisi
Memleketin iki gözü
Hiç almadı paramızı
Nüzhet Çubukçu Çubukçu

Yüz elliye yapılan diş
Dedim gardaş olur mu boş
Dedi haydi olur hoş hoş
Nüzhet Çubukçu Çubukçu

Âlicenap insan imiş
Canlar içinde can miş
Ehl-i kemal irfan imiş
Nüzhet Çubukçu Çubukçu

Elleri görmesin ağrı
Kalbi temiz özü doğru
Türk babası Türk'ün oğlu
Nüzhet Çubukçu Çubukçu

Veysel kocaydım genceldim
Bu dünyaya yeni geldim
Çok sağolsun memnun kaldım
Nüzhet Çubukçu Çubukçu

[328] Nüzhet Çubukçu: Diş Hekimi. Sivas Halkevleri Başkanlığı ve 27 Mayıs 1960 darbesinden önce CHP Sivas Milletvekilliği yaptı. 28 Aralık 1981'de İstanbul'da vefat etti.

-62-

Doğru Bakıp Görene

Doğru bakıp görene
Halkın evi Hakk'ın evi
Hüsnüniyet[329] olanlara
Halkın evi Hakk'ın evi

Bu varlığı böyle gördüm
Düşündüm kafama sordum
Düşkünlere yapar yardım
Halkın evi Hakk'ın evi

Halkevinin dokuz kolu[330]
Bir kökü var bin bir dalı
Yaprak dahi köke bağlı
Halkın evi Hakk'ın evi

Teknik Araştırma Köy Kolu
Spor Temsilciler dopdolu
Güzel sanatlar, Mimari
Halkın evi Hakk'ın evi

O resimler o heykeller
Bahtiyardır[331] yapan eller
Memlekette doğru yollar
Halkın evi Hakk'ın evi

[329] Hüsniniyet: İyi niyetli olma kötü niyetli olmama hali.

[330] Halkevlerinin dokuz kolda çalışmaları öngörülmüştür. Bunlar; Dil ve Edebiyat Kolu, Güzel Sanatlar Kolu, Temsil Kolu, Spor Kolu, Sosyal Yardım Kolu, Halk Dersaneleri ve Kursları Kolu, Kütüphane ve Yayın Kolu, Köycülük Kolu, Tarih ve Müze kollarıdır.

[331] Bahtiyar: Mutlu.

Bir kolu var Edebiyat
Bir cevher ki yetmez fiyat
Elh-i aşka verir kuvvet
Halkın evi Hakk'ın evi

Cami Tekke âsitane[332]
Ah çekeriz yana yana
Bu da bir devir insana
Halkın evi Hakk'ın evi

İbret ile bakarsanız
Bir varlık ki misli deniz
Yine biziz yine biziz
Halkın evi Hakk'ın evi

Irmak çaylardan var olur
Bir de içinde sır olur
Denizde cümle bir olur
Halkın evi Hakk'ın evi

Atatürk kurdu temeli
İnönü'nün bu emeli
Biziz bizim ev demeli
Halkın evi Hakk'ın evi

Veysel böylece inandım
Aşkın ateşine yandım
Zannetmeyin ki aldandım
Halkın evi Hakk'ın evi

[332] Asitane : Büyük tekkeler hakkında kullanılan bir tabirdir. "Asitan" kelimesinin lugat anlamı eşik, dergahtır Kamus-ı Türki asitane kelimesini: 1-Eşik, aka, 2-Payitaht, merkez-i saltanat, 3-Büyük tekke, merkez olarak açıklamaktadır.

-63-

Dokuz Ay Koynunda Gezdirdi Beni (Anam)

Dokuz ay koynunda gezdirdi beni
Ne cefalar çekti ne etti anam
Acı tatlı zahmetime katlandı
Uçurdu yuvadan yürüttü anam

Analaın hakkı kolay ödenmez
Analara ne yakışmaz ne denmez
Kan uykudan[333] gece kalkar gücenmez
Emzirdi salladı uyuttu anam

Doğurdu beni Sivas ilinde
Sivralan Köyünde tarla yolunda
Azığı sırtında orak elinde
Taşlı tarlalarda avuttu anam

Ben yürürdüm Anam bakar gülerdi
Huysuzluk edersem kalkar döverdi
Hemen kucaklayıp okşar severdi
Çirkin huylarımı soyuttu[334] anam

Çocuğudum Anam bana ders verdi
Okumamı çalışmamı ön gördü
Milletine bağlı ol da dur derdi
Vatan sevgisini giyitti[335] anam

Tükenmez borcum var anama benim
Onun varlığından oldu bedenim
Kimi köylü kızı kimisi hanım
Ta ezel tarihte kayıtlı anam

[333] Kan uykusu: Kan uykusu, koma anlamına geliyor. Yani derin bir uyku. Uyku çeşitleri arasında en ağır, en dayanılmaz olanı demek. Bir anlamda ölüm.
[334] Soyutmak: Soyundurmak. Terk edilmesini sağlamak.
[335] Giyitmek: Soyutmanın karşıtı.

Veysel der kopar mı analar bağı
Analar doğurmuş ağayı beyi
İşte budur sözlerimin gerçeği
Okuttu öğretti büyüttü anam

-64-

Dost Dost Diye Nicesine Sarıldım (Kara Toprak)

Dost dost diye nicesine sarıldım
Benim sadık yârim kara topraktır
Beyhude dolandım boşa yoruldum
Benim sadık yârim kara topraktır[336]

Nice güzellere bağlandım kaldım
Ne bir vefa gördüm ne bir fayda buldum
Her türlü isteğim topraktan aldım
Benim sadık yârim kara topraktır

Koyun verdi kuzu verdi süt verdi
Yemek verdi ekmek verdi et verdi
Kazma ile dövmeyince kıt verdi
Benim sadık yârim kara topraktır

Âdem'den bu deme neslim getirdi
Bana türlü türlü meyve yetirdi[337]
Her gün beni tepesinde götürdü
Benim sadık yârim kara topraktır

[336] Toprak insanların yaşamında çok önemlidir. Besinlerimizi elde edebilmemiz toprağa bağlıdır. Toprak sadece insanlar için değil, tüm canlılar için önemlidir. Bitkiler ancak topraktaki su ve madensel maddeleri alarak büyüyüp gelişirler. Otçul hayvanlar ve insanlar ise bitkileri besin olarak kullanırlar. İnsanlar ve hayvanlar dolaylı olarak besinlerini topraktan sağladıkları gibi onun üzerinde gezinir, dinlenir, barınırlar. Yani toprak tüm canlıların hem beslendiği hem de barındığı yerdir. Doğal zenginlik kaynaklarımız olan ormanların, bitkilerin, evcil ve yabani hayvanların yaşaması, ancak toprak sayesinde olur. Toprağın hem kendisi hem de üzerinde bulunan ormanlar, bitkiler ve hayvanlar birer doğal zenginlik kaynağıdır.

[337] Yetirdi: Yetiştirdi.

Karnın yardım kazmayınan belilen
Yüzün yırttım tırnağınan elinen
Yine beni karşıladı gülünen
Benim sadık yârim kara topraktır

İşkence yaptıkça bana gülerdi
Bunda yalan yoktur herkes de gördü
Bir çekirdek verdim dört bostan verdi
Benim sadık yârim kara topraktır

Havaya bakarsam hava alırım
Toprağa bakarsam dua alırım
Topraktan ayrılsam nerde kalırım
Benim sadık yârim kara topraktır

Dileğin varsa iste Allah'tan
Almak için uzak gitme topraktan
Cömertlik toprağa verilmiş Hak'tan
Benim sadık yârim kara topraktır

Hakikat ararsan açık bir nokta
Allah kula yakın kul da Allah'a
Hakk'ın gizli hazinesi toprakta
Benim sadık yârim kara topraktır

Bütün kusurumuzu toprak gizliyor
Merhem çalıp yaralarım düzlüyor
Kolun açmış yollarımı gözlüyor
Benim sadık yârim kara topraktır

Her kim ki olursa bu sırra mazhar[338]
Dünyaya bırakır ölmez bir eser
Gün gelir Veysel'i bağrına basar
Benim sadık yârim kara topraktır

[338] Mazhar: 1. Bir şeyin göründüğü çıktığı yer. 2. Şereflenme, onurlanma.

-65-

Dünya Bir Dolap Ki Durmadan Döner

Dünya bir dolap ki durmadan döner
İçimde çeşitli plana ne den[339]
Herkes bir maksatla serpilir süner
Kuyruğu kınalı yalana ne den

Düz ovadan sarpa çekme yolunu
Ver mektebe okutsunlar oğlunu
Doğru at adımın sakın kolunu
Zehirli akrebe yılana ne den

Doğrult hedefine çek ger yayını
Zedeleme temiz kullan oy'unu
Yaptır mektebini yükselt köyünü
Her dertlere derman bulana ne den

Harmanın var her taraftan hav'alır
Kırık gemi kenarından su alır
Zaman gelir belki dene çoğalır
Denesi savrulan samana ne den

Atın arık ise çıkma yarışa
Kafan çürük ise girme her işe
Kolun kırık ise girme döğüşe
Yorulup yollarda kalana ne den

Veysel keser alıp kendine yonma
Her gördüğün güzelliğe inanma
Herkesin bir yüzden[340] hakkı var ama
Bu vatan uğruna ölene ne den

[339] Ne den?: Ne dersin?
[340] Bir Yüzden: Bin yönden, bir bakımdan.

-66-

Dünya Çok Şirin Geçilmez (Umut Yaşar)

Dünya çok şirin geçilmez
Sağ oldukça umut yaşar[341]
Seksen doksan yüz yaş olsa
Gine onda umut yaşar

Ümit Allah'tan kesilmez
Bu ne hikmet kimse bilmez
Türlü derdi çeker gülmez
Gine onda umut yaşar

Gönül ümidin yoldaşı
Durmaz gezer dağı taşı
Son nefeste olsa kişi
Gine onda umut yaşar

Yalvar Veysel gündüz gece
Allah ermemiş böylece
Teneşire çıkanaca
Gine onda umut yaşar

-67-

Dünya Dolsa Şarkıyılan (Türküz Türkü Çağırırız)

Dünya dolsa şarkıyılan
Türküz türkü çağırırız
Yola gitmek korkuyulan
Türküz türkü çağırırız

[341] Şair Ümit Yaşar'a ithaf edilen şiirde "iki ya da ikiden fazla anlamı olan bir kelimeyi bir mısra ya da beyit içinde bütün anlamlarını kastederek kullanma sanatı" olan "İham" yapıldığını söyleyebiliriz.

Türküz Türkler yoldaşımız
Hesaba gelmez yaşımız
Nerde olsa savaşırız
Türküz türkü çağırırız

Türklerdir bizim atamız
Halis Türküz kanı temiz
Şarkı gazeldir hatamız
Türküz türkü çağırırız

Bayramlarda düğünlerde
Toplantıda yığınlarda
Sıkılınca dar günlerde
Türküz türkü çağırırız

Yaylalarda yataklarda
Odalarda otaklarda
Koyun gibi koytaklarda[342]
Türküz türkü çağırırız

Su başında sulaklarda
Türkün sesi kulaklarda
Beşiklerde beleklerde
Türküz türkü çağırırız

Hep beraber gelin kızlar
Bile[343] coşar o yıldızlar
Koşulunca çifte sazlar
Türküz türkü çağırırız

İnler Veysel arı gibi
Bülbüllerin zarı gibi
Turnalar katarı gibi
Türküz türkü çağırırız

[342] Koytak: Yel deymeyen yer, çukur. 2. Yer altındaki boşluklar.
[343] Bile: Onlarla birlikte.

-68-

Dünya Geniş İdi Şimdi Daraldı

Dünya geniş idi şimdi daraldı
Çıkıp gideceğin yer belli değil
Yetmiş altı yıldır alır satarım
Bakmadım deftere kar belli değil

Seyrettim alemi dünya dar dedim
Ay dünya, arası sanki bir adım
Denizi karayı ölçtüm aradım
Adalar içinde var belli değil

Avrupa Asya ayrı bir kıta
Bir yıllık yol idi deveye ata
Uçaklar sığdırdı beş on saata
Daha neler çıkar dur belli değil

Hırsızlar çalardı at ile para
Şimdi çalıyorlar uçak-tayyare
Bekar kalsam dünür olsam dullara
İstenecek başlık ver belli değil

Evlattan uşaktan fayda bekleme
Binde bir bulunur o da tekleme
Cahil insan gül ise de koklama
Ayvası turuncu nar belli değil

Ne oğluna güven ne de kızına
Doğru söylen kulak vermez sözüne
Yalvar yakar getiremen izine
İçimde bir ateş kor belli değil

Bu kahpe dünyanın sonu vefasız
Beş günlük ömrünü geçir kavgasız
Diyorlar Veysel'e sersem kafasız
Başımda duman var kar belli değil

-69-

Dünya Tebdil Oldu Durum Değişti.

Dünya tebdil[344] oldu durum değişti
Kimi aya gider kimi Cennet'e
Dünya güzellendi itibar[345] düştü
Anne baba yoksun kaldı hürmete

Bin dokuz yüz altmış yedi yılında
Çirkin sözler gezer halkın dilinde
Ud edep kalmadı kızda gelinde
Büyükler küçüğe gelir minnete[346]

Bakmaz mısın insanların işine
Kötülükler doğar peşi peşine
Mezhep kavgasına din dövüşüne
Sanki varıp sığmamışlar Cennet'e

Kimisi söz verir sözünde durmaz
Hakikati doğru sözü duyurmaz
İşlediği suçun farkına varmaz
Ne yüzle varacağız ahirete

Kötülükler memlekete kök saldı
Fitnelik fesatlık[347] arttı çoğaldı
Bu işin ıslahı Allah'a kaldı
Ulu Tanrım yardım etsin millete.

[344] Tebdil: Değişim, değişmek.
[345] İtibar: Onur, saygınlık,
[346] Minnet: Yapılan bir iyiliğe karşı kendini borçlu sayma, gönül borcu.
[347] Fitne fesat: Bölücü, bozguncu olmak.

Tezvirlerin[348] işi gider ileri
Yalancıya itibar çok ekseri
Hilekârın sahtekârın işleri
Yol açıyor rezalete nefrete

Gitmiyor gönlümün kederi, yası
Doğru söyleyene diyorlar âsi
Bitmez bu dünyanın kuru davası
Çekil Veysel bir kûşe-yi vahdete[349]

-70-

Dünya Geniş İdi Şimdi Daraldı

Dünya geniş idi şimdi daraldı
Çıkıp gideceğin yer belli değil
Yetmiş altı yıldır alır satarım
Bakmadım deftere kâr belli değil

Seyrettim âlemi dünya dar dedim
Ay-dünya, arası sanki bir adım
Denizi karayı ölçtüm aradım
Adalar içinde var belli değil

Avrupa As(ı)ye ayrı bir kıta
Bir yıllık yol idi deveye ata
Uçaklar sığdırdı beş on saate
Daha neler çıkar dur belli değil

[348] Tezvir: Yalan dolan, dedikodu, ara bozma ve özellikle kötülük amacıyla yapılan kovculuk.

[349] Kuşe-yi vahdet: Birlik köşesi. (Manisalı Divan şairi Birrî Mehmed Dede (1669-1715) "budur" redifli gazelinin makta beytinde, "Hânkâh-ı Mevlevî'de münzevî ol Birriyâ / Âlem-i kesretde el-hak kûşe-i vahdet budur" diyor. Birrî, gazelinin bu son beytinde kendisine seslenerek bu kesret dünyasında gerçek bir birlik köşesi istiyorsa Mevlevîhâne'de inzivaya çekilmesini tavsiye ediyor. Üçyüz yıl sonra Âşık Veysel de kendine seslenerek, dünyanın bitmeyen kuru davasına karşı birlik köşesine çekilmesini istiyor.)

Hırsızlar çalardı at ile para
Şimdi çalıyorlar uçak-tayyare
Bekâr kalsam dünür olsam dullara
İstenecek başlık ver belli değil

Evlattan uşaktan fayda bekleme
Binde bir bulunur o da tekleme[350]
Cahil insan gül ise de koklama
Ayvası turuncu nar belli değil

Ne oğluna güven ne de kızına
Doğru söylen kulak vermez sözüne
Yalvar yakar getiremen izine
İçimde bir ateş kor belli değil

Bu kahpe dünyanın sonu vefasız
Beş günlük ömrünü geçir kavgasız
Diyorlar Veysel'e sersem kafasız
Başımda duman var kar belli değil

-71-

Dünyada Tükenmez Murad Var imiş

Dünyada tükenmez murad[351] var imiş
Ne alanı gördüm ne murad gördüm
Meşakkatin[352] adın murad koymuşlar
Dünyada ne lezzet ne tad gördüm

Ölüm var dünyada yok imiş murad
Günbegün[353] artıyor türlü meşakkat
Kalmamış dünyada ehl-i kanaat[354]
İnsanlar içinde çok fesat[355] gördüm

[350] Tekleme: Seyrek, çok az.
[351] Murad: İstek, arzu, dilek, amaç, gaye, erek.
[352] Meşakkat: Zahmet, sıkıntı, eziyet, güçlük, zorluk.
[353] Günbegün; Günden güne.
[354] Ehl-i kanaat: Kanaatli; aza kanaat eden, elindekiyle yetinen.

Nuşverani Âdil[356] nerede tahtı
Süleyman mührünü[357] kimse bıraktı
Resulü Ekrem'in kanunu haktı
Her ömrün sonunda bir feryat gördüm

Var mıdır dünyaya gelip de kalan
Gülüp baştan başa muradın alan
Muradı maksudu hepsi yalan
Ölümü dünyada hakikat gördüm

Dönüyor bir dolap çarkı belirsiz
Çağlayan bir su var arkı[358] belirsiz
Veysel neler satar narhı[359] belirsiz
Ne müşteri gördüm ne hesap gördüm

---

[355] Fesat: Hile, ara bozuculuk

[356] Adaletiyle meşhur İran hükümdarlarından Nuşirevan tahta geçtiği ilk yıllarda, halka karşı o kadar zalim ve gaddarca davranmış, o kadar zevk-ü sefasına düşkünmüş ki, en ufak ses çıkaran olsa kellesi gidermiş. Nuşirevan, bir gün maiyetiyle beraber ava çıkmıştı. Yanında gayet zeki bir de veziri vardı. Avlanırken bir ara diğerlerinden ayrılan hükümdar, yanında veziri olduğu halde bir suyun başına varıp atından indi ve bir müddet istirahata çekildi. Yeşillikler üzerinde otururlarken, iki baykuş gelip yakınlarına kondu ve ötmeye başladılar. Baykuşların o nağmeleri Nuşirevan'ın hoşuna gitmiş olacak ki, vezirine: "-İnsan şu kuşların dilinden anlasa da ne dediklerini bilse... Kimbilir bu kuşlar şimdi neler söylüyorlardır?" dedi. Vezirin, derdini anlatması için büyük fırsat doğmuştu "-Sultanım ben bu kuşların ne dediklerini biliyorum. Eğer müsaade eder ve beni bağışlarsanız, bu kuşların ne söylediklerini size bildireyim, dedi. Nuşirevan, hayretle: "-Gazabımdan emin olabilirsin, anlat, dedi. Vezir: "-Sultanım affınıza sığınarak arz ediyorum. Bu kuşların birisi, diğerinin kızını oğluna istiyor. Öbürü de; tabiiyeti icabı kızımı sana veririm, yalnız başlık parası olarak bir harabe isterim, diyor. Oğlanın babası ise bu halinden memnun vaziyette; deliye bak, Nuşirevan hükümdar olduğu müddetçe, ben sana bir değil on harabe veririm. Yeter ki sen kızı oğluma ver diyor. İşte padişahım kuşların konuştukları bundan ibarettir," dedi. Nuşirevan vezirin ne demek istediğini anladı ve doğruca avdan sarayına dönerek, o andan itibaren durumunu değiştirdi. Öyle adil, öyle halkını gözetir oldu ki öleceği zaman Nuşirevan'ın memleketinde bir tane harabe kalmamış, her yer bayındır olmuştu. Âşık Veysel "Nerede o şuurlu idareciler, nerede o hükümdarlar" mı demek istiyor?

[357] " Bundan binlerce sene önce yeryüzünün büyülü devirlerinde insan henüz üçüncü gözünü kaybetmemişken efsanevi bir Kral Peygamber yeryüzünün ve gökyüzünün efendisi olmuştu. Cinlere insanlara ve hayvanlara hükmeden bu kral peygamber Hz. Süleymandı. Ve yetkesinin kaynağı olduğu sanılan güçlü bir mühür yüzük taşıdığı söyleniyordu. Fakat bir gün bu muhteşem yüzük çalındı. Süleyman sahip olduğu herşeyi kaybetti. Ve mührün yokluğunda geçen o acı günlerde kendisindeki asıl mührü Mühr-ü Süleymanı buldu.

[358] Ark: Değirmen çarkına su taşıyan kanal.

[359] Narh: Fiyat, değer, eder.

Dünyanın en zengin aklını gördüm,
Sermayesini sordum, dedi ki: Okul[360]
İnsanlara hizmet yaptığı yardım,
Merhametim, duygum, dedi ki: Okul

Sudan ateş yapan ne güzel sanat
Âlemi ışığa katarsın kat kat[361]
Fikrinle mi ettin bunları icat
Rehberim oldu, dedi ki: Okul

Bu bir keramet mi[362], yoksa hüner mi
Göz görmese, gönül buna kanar mı
Öküzsüz tarlada saban döner mi
Eker-biçer motor, dedi ki: Okul

Kanat takar, gökyüzünde uçarsın
Denizleri müdânasız[363] geçersin
Soğuğu, yağmuru nasıl seçersin
Rasathane kurmuş, dedi ki: Okul

Çeşitli taşıtlar, bir de trenler
Hekim olup her yarayı saranlar
Bunu sen mi yaptın, yoksa erenler
Daha neler yapar, dedi ki: Okul

[360] İnsanın diğer canlılardan ayıran en önemli özellik, aklı ve zekâsıdır. Akıl, kendiliğinden gelişemez. Aklı geliştiren, kullanılmasını öğreten bilgilerle zenginleştiren okuldur. Çünkü okul, bir eğitim ve öğretim yuvasıdır, insanın yetiştirildiği yerdir.

[361] Âşık Veysel ile ilgili bazı kitaplarda bu dize "Dünyayı ışığa kaplarsan kat kat" şeklindedir.

[362] Ermiş kimselerin gösterdiklerine inanılan, doğaüstü, şaşkınlık uyandırıcı davranış veya durum.

[363] Müdânasız: Minnet borcu olmadan, yardım istemeden. Yaranmaya, iyi görünmeye çalışmadan.

Radyo hayrete düşürdü beni
Her dilden biliyor, yok; ama canı
İlim, akıl, fikir yaratmış bunu
Lâmbası, dalgası, dedi ki: Okul

İnsanın kafası bunları bulan
İlimdir dünyada hakikat olan
Bütün bu işlerin temelin Kuran
İnan buna, Veysel, dedi ki: Okul

-73-

Enstitü Bir Kovana Misaldir

Enstitü[364] bir kovana misaldir
Her türlü çiçekten alır bal yapar
Yurdumuz için de doğru bir yoldur
Memlekete kanat takar, kol yapar

Mahmudiye, Hamidiye, Çifteler[365]
Enstitü köylere yapacak neler
Bu toplu fikirle dağları deler
Kimisi makine, kimi bel yapar

İresim yaparlar, plan çizerler
Çözülmedik düğümleri çözerler
Bir kısmı şairdir, şiir yazarlar
Kimi saz düzenler, kimi tel yapar

[364] Köy Enstitüleri, ilkokul öğretmeni yetiştirmek üzere 17 Nisan 1940 tarihli ve 3803 sayılı yasa ile açılmış okullardır. Neredeyse tüm Anadolu'nun okulsuz ve öğretmensiz olduğu gerçeği göz önüne alınarak, dönemin başbakanı İsmet İnönü'nün himayesinde, Millî Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel tarafından İsmail Hakkı Tonguç'un çabalarıyla köylerden ilkokul mezunu zeki çocukların bu okullarda yetiştirildikten sonra yeniden köylere giderek öğretmen olarak çalışmaları düşüncesiyle kuruldular.

[365] Köy enstitüleri kısa zamanda yurdun yirmi bir bölgesine ulamıştı. Bunlar şunlardı: Akçadağ / Malatya , Akpınar-Ladik/ Samsun ,Aksu / Antalya, Arifiye / Sakarya, Beşikdüzü / Trabzon, Cılavuz / Kars, Çifteler / Eskişehir 1937, Dicle / Diyarbakır, Düziçi / Adana, Erciş / Van, Gölköy / Kastamonu, Gönen / Isparta, Hasanoğlan / Ankara, İvriz / Konya, Kepirtepe / Kırklareli, Kızılçullu / İzmir, Ortaklar / Aydın, Pamukpınar / Sivas, Pazarören / Kayseri, Pulur / Erzurum, Savaştepe / Balıkesir.

Hocaları dersin vermiş okutmuş
Var olsun bu gençler duyduğun tutmuş[366]
Kimi deniz gibi ırmaklar yutmuş
Kimi yağmur olur, coşar sel yapar

İnan ki her işi başarır insan
İnsana yoldaştır gayretle iman
Vatan sizden hizmet ister her zaman
Mârif sizi memlekete el yapar

Uyarın köylüyü, varsın ayılsın
Enstitü kuvveti yurda yayılsın
Herkes kazancının yolunu bilsin
Öğretmenler iz gösterir, yol yapar

Yiğitlik, cesurluk yılmaz yorulmaz
Tembellere hazır sofra kurulmaz
Veysel'in elinden hiçbir iş gelmez
Çalı gibi yaprak açar, gül yapar

-74-

Esti Bahar Yeli Karlar Eridi

Esti bahar yeli karlar eridi
Kubarmış[367] dağlarda kar çiçekleri
Kavlettim[368] yâr ile ahdim var idi
Birlikte dermeye mor çiçekleri

Baharda coşarsa bu ulu toprak
Vücuda getirir her türlü yaprak
Al yeşil giyinmiş dağlara bir bak
Besleyip büyüten yer çiçekleri

[366] Duyduğun tutmuş: Duyduğu işittiğini öğrenmiş, aklında tutmuş veya Kendilerine yapılan öğütleri verilen görevlere yerine getirmiş.
[367] Kubarmak: Kabarmak.
[368] Kavletmek: Sözleşmek, anlaşmak, söz kesmek.

Yürümüş güzeller helke[369] kolunda
Sivrialan köyünde yayla yolunda
Devşirmiş bağlanmış top top elinde
Kokular koynuna kor çiçekleri

Ah senin elinden çektiğim çile
Söyleyip ismini düşürmem dile
Bülbül figan eyler kırmızı güle
Sakın incitmesin hâr[370] çiçekleri

Veysel'in derdini yazmışlar baştan
Beni yakıp sen kızınma[371] ataşta
Yanakta güllerin fiyatı kaçta
Satmaya getirmez yar çiçekleri

-75-

Ey İstanbul halkı aziz dostlarım[372]

Ey İstanbul halkı aziz dostlarım
Bu kıymeti lütfettiniz siz bana
Ne derece teşekkürü bildirsem
Gönül diyor, kâfi değil az bana

Verilen kıymete lâyık değilim
Bir âciz kimseyim ayık değilim
Yüzemem deryada kayık değilim
Diyorsunuz gir deryaya yüz bana

[369] Helke: 1. Su, süt vb. şeyleri koymaya yarayan, çoğunlukla bakırdan yapılan, bakraçtan büyük bir çeşit kova. 2. Ağaçtan oyulmuş su kabı.

[370] Har: Gül yapraklarının üzerinde bulunan beyaz böcek. Sıcak, kızgın, yakıcı.

[371] Kızınma: Isınma.

[372] Âşık Veysel, irticalen yani doğaçlama şiir söylemeyi pek sevmezdi. Ancak zorunlu olduğu zamanlarda duygularını o anda dile getirirdi. Bunlar kaydedilmediği için kaybolup gitmiştir. O şiirlerini kendisi ezberler veya birine yazdırırdı. İrticalen söylenmiş deyişlerin böyle bir sansı bulunmamaktadır. Kayıtlara geçmiş bir doğaçlama şiiri İstanbul'da bir mecliste kendisini dinlemeye gelenlere karşı söylediğidir.

Aşkın deryasına dalan bir gemi
Fark etmek gerekir iyiyi kemi
Seçemez bunları Veysel acemi
Nasıl verem usta diye poz bana

-76-

Ey Hocam Karışma Hikmetullah'a

Ey hocam karışma Hikmetullah'a[373]
O derya derindir giren boğulur
Allah birdir inanmışız Allah'a
İki diyen o dergâhtan kovulur

Aslım Türktür Elhamdüllah Müslüman
Şükür Amentü'ye etmişiz iman
Kalbime yaraşmaz şirk[374] ile guman[375]
Kalbimiz nur ile dolu sayılır

Karışma hikmete halini konuş
Müşkülat var ise üstad bul danış
Bu sırrın aslına eren olmamış
Bir ermiş varsa veli sayılır

Sen mi attın dünyanın temel taşını
Ne bilirsin Yaradan'ın işini
Görsene dünyanın yürüyüşünü
Burdan söylen[376] Vaşingtonda duyulur

Yürü ileriye bakma geriye
Nasıl işler bakmaz mısın arıya
Nar-d-Allahın Nur-d-Allahın nurriye
Cehennem yobazın yolu sayılır

[373] Hikmetullah: Allah'ın hikmeti.
[374] Şirk : Allaha ortak koşma.
[375] Güman : Şüphe.
[376] Söylen: Söylersin.

Cahil ile sohbet etmek zor olur
Kulağı sağırdır gözü kör olur
Her sözünde kavga niza[377] var olur
Cahiller dikenli çalı sayılır

Yetişmeyecek yere elin uzatma
Ben bilirim diye halkı aldatma
Manasız mantıksız kem laf sarfetme
Boş sözler kavganın dili sayılır

Baykuş gibi durup durma yuvada
İnsanlar kuş olmuş gezer havada
Giriş Veysel kollarını sıva da
Çalışan Allah'ın kulu sayılır

-77-

Galiba Dünyanın Sonuna Kaldık

Galiba dünyanın sonuna kaldık
Gelin belli değil kız belli değil
Ne nasihat duyduk ne öğüt aldık
Sohbet belli değil söz belli değil

Dünya güzellendi tadı kalmadı
İnsanın edebi udu[378] kalmadı
Günahın sevabın adı kalmadı
Hakikate giden iz belli değil

Aylarca yol çeken develer atlar
Onları kurtardı bu ferasetler[379]
İnsanlar yol için taktı kanatlar
Yokuş belli değil düz belli değil

[377] Niza: Çekişme, bozuşma, kavga.
[378] Ud: 1. Utanma, sıkılma. 2. Gönül borcu. 3. Suç, günah.
[379] Feraset: Anlayış, seziş, sezgi; çabuk seziş, anlayış.

Hasta gönlün tedavisi zoraldı[380]
Gizli sır kalmadı Âşikâr[381] oldu
İrenkler çoğaldı boya bozuldu
Kumaş belli değil bez belli değil

Veysel nene gerek dünyanın hali
Kimi hasır dokur kimisi halı
Tam çalgıya karıştırdık kavalı
Davul belli değil saz belli değil

-78-

Geçti Bahar Geldi Yazın

Geçti bahar geldi yazın
Turnam[382] senin sunam senin
Sinemi deler avazın
Turnam senin sunam senin

Tara turnam tellerini
Issız koyma göllerini
Yesem dudu dillerini
Turnam senin sunam senin

Avcın benim kıymam cana
Göz göz yara açtın bana
Tellerin atmam yabana
Turnam senin sunam senin

[380] Zorlandı: Zorlaştı.
[381] Âşıkâr: Açık.
[382] Turna: Anadolu'da turna özellikle Alevi – Bektaşi ozanlarımız tarafından daha da çok işlenmiş. Ozan turnayı görmemiş olsa da içindeki duygu ve düşünceler ona turnalı bir şiir yazdırmıştır. Alevî-Bektaşi anlayışında turna Hz. Ali'yi temsil eder. Ahmet Yesevi'nin turna, Hacı Bektaş-i Veli'nin de güvercin donuna büründüğüne inanılır. Çıkardıkları sesler ve güzellikleriyle turnalar, edebiyata, şiire, folklora, türkülere konu olmuştur. Halk şiirinde kimi şairler turnayı, yol gösteren, nazlı yardan haber getiren veya yare haber götüren bir simge olarak kullanmışlardır; kimi şairler de turnayı nazlı yare benzetmişlerdir.

Gövel[383] turnam gölde döner
Durmaz ismin dilde döner
Leblerinden emen kanar
Turnam senin sunam senin

Sen ördek ol ben göl olsam
Sen yolcu ol ben yol olsam
İster kapında kul olsam
Turnam senin sunam senin

Sen keklik ol Veysel çalı
Gel saklasın seni dalı
Yolunda kurban olmalı
Turnam senin sunam senin

-79-

Gelen Yok Giden Yok Uzadı Ara

Gelen yok giden yok uzadı ara
Ilgaz Dağı yol vermiyor geçilmez
Havalansam yoldaş olsam kuşlara
Kollarım yok kanadım yok uçulmaz

Bahar gelsin turnalara eş olam
Yağmur olam gözden akan yaş olam
Ala gözlü bir sunaya eş olam
O zamanlar bana kıymet biçilmez

[383] Gövel: yeşil ile mavi arasında yeşile çalan renk. Gövel genelde ördekler için kullanılır. Âşık Veysel turnalar için de kullanmıştır.

Bu sene de Gölköy[384] bana yurt oldu
Ilgaz Dağı aramızda perd'oldu
Senden ayrıldığım bana dert oldu
Derdim senden başkasına açılmaz

Dert bir yana çeker sevda bir yana
Yanmak için dolaşıyor pervana
Her baktıkça seni gördüm her yana
Veysel yârdan, yâr Veysel'den seçilmez

-80-

Gelmez yola gidiyorum

Selam saygı hepinize
Gelmez yola gidiyorum
Ne karaya ne denize
Gelmez yola gidiyorum

Ne şehire ne de köye
Ne yıldıza ne de aya
Uçsuz bucaksız bir deryaya
Gelmez yola gidiyorum

Gemi bekliyor limanda
Gideceğim bir ummanda
Gözüm kalmadı cihanda
Gelmez yola gidiyorum

[384] Bilindiği üzere Köy Enstitüleri, 1940 yılının 17 Nisan'ında resmen kurulmazdan önce "eğitmen kursları" adı altında bazı girişimler denenmişti. Bu yeni eğitmen kurslarının bazıları, açılması düşünülen köy öğretmen okullarının temelini de oluşturuyordu. 1938/1939 ders yılı için tasarlanan Kastamonu-Gölköy Köy Öğretmen Okulu'nun kurulması da bu eğitmen kursunun başarılı uygulamalarından biriydi. Gölköy Köy Öğretmen Okulu, 1940 Haziranına kadar varlığını sürdürdü. 1 Haziran 1940 tarihinden itibaren, 3803 sayılı ve 17 Nisan 1940 tarihli Köy Enstitüleri Yasası'na göre adı Gölköy Köy Enstitüsü olarak değiştirildi. Âşık Veysel burada görev yaptı.

Eşim dostum yavrularım
İşte benim sonbaharım
Veysel karanlık yollarım
Gelmez yola gidiyorum[385]

-81-

Genç Yaşımda Felek Vurdu Başıma

Genç yaşımda felek vurdu başıma
Aldırdım elimden iki gözümü
Yeni değmiş idim yedi yaşıma
Kayıp ettim baharımı yazımı

Bağlandım köşede kaldım bir zaman
Nice kimselere dedim el' aman
On-on beş yaşıma girince hemen
Yavaş yavaş düzen ettim sazımı

Üçyüzonda[386] gelmiş idim cihana
Dünyaya bakmadım ben kana kana
Kader böyle imiş, çiçek bahana
Levh-i kalem[387] kara yazmış yazımı

Geçirdim ömrümü heva-yı heves[388]
Derdim bir kimseye değildir kıyas
Her zaman, her vakit kalbimde bu yas
Çarh-ı devran[389] güldürmedi yüzümü

[385] Âşık Veysel'in son şiiri. Ölümünden kısa bir süre önce oğlu Ahmet Şatıroğlu'na yazdırmış.

[386] Miladi 1894.

[387] Levh-i-kalem: Üzerine insan kaderinin, olmuş ve olacakların yazılı olduğuna inanılan Tanrısal levhayı; Levh-i- mahfuzu yazan kalem. ["Yir gök yaradılmadın kalû belâ dinmedin / Levh kalem çalınmadın mi'racda kadir idim – Yunus" Levh, Allah bilgisidir, kalem de onun irâdesidir. "Ervah-ı ezelde levh-i kalemde /Bu benim bahtımı kara yazmışlar /Bilirim güldürmez devr-i alemde /Bir günümü yüz bin zara yazmışlar- Sümmani"]

[388] Hevâ-yı heves: Nefsin, beyhude arzu, gelip geçici, ani heves, sonuçsuz ve değersiz, şehevî arzuları ve sübjektif olana yönelmesi, geçici lezzet ve hazlara eğilim göstermesi.

Bir vefasız zalim yâre bağlandım
Tarih üçyüzotuzbeşte[390] evlendim
Sekiz sene bir arada eğlendim
Zalim kâfir yetim koydu kuzumu

Ele geniş, bana dünya dar oldu
Tahammülsüz gönlüm bi-karar oldu
Günüm zindan, gecelerim zâr oldu
Kader ile bölemedim kozumu

Veysel der dünyaya ben niye geldim
Her zaman ağladım, ne zaman güldüm
Gönlüme teselli kendimde buldum
Sabır ile teskin ettim özümü

-82-

Gezerken Aklımın Evine Vardım

Gezerken aklımın evine vardım
Akıl gitmiş fikir evde yoğ idi
Üslubum takındım usule sordum
Akılın evinde hırt'hış[391] çoğ idi

Akıl bezirgândır[392] gezer getirir
Muvazene[393] onu tartar oturur
Zihin çeker anbarına götürür
Fikir orda hükmü câri[394] bey idi

---

[389] Çarh-ı devran: Dönüş çarkı, zaman. Felek, dünya, talih. Kader.
[390] Miladi 1919.
[391] Hırt-hış: Kavga, gürültü, münakaşa, münazara, her kafadan bir sesin yükselmesi.
[392] Bezirgân: Halk şiiri ve hikâyelerinde gezici tüccar, taşıyıcı.
[393] Muvazene: Denge.
[394] Câri: Akan, akıcı, geçerli, saygın, itibar edilen. Kullanılan, elden ele geçen.

Baktım ki gayrete durmaz çalışır
Tamah[395] onu görür güler yılışır
Kanaatla tamah durmaz sürüşür
Tamah bilmem kimden almış öğüdü

Sehaâvet[396] tamaha vurunca yıktı
Hırs meydana bir velvele[397] bıraktı
Sabır hırsın duluğuna[398] bir çaktı
Kin ve kibir ele aldı ağıdı[399]

Baktım ki yalan geldi dikildi
Gerçek geldi yalan kaçtı sıkıldı
Ararken gerçekle yalanı buldu
Hele görsen orda seyir çoğ idi

Yalanı görünce bereket kaçtı
Vicdanla yalan bir kavralaştı[400]
Vicdan yalanları çiğnedi geçti
Her ana doğurmaz böyle yiğidi

Fikir geldi düzenledi o şarı[401]
Döğe döğe barıştırdı onları
Kahretti yalanı kovdu dışarı
Pişmemişti daha yalan çiğ idi

[395] Tamah: Azla yetinmeyip, hep daha fazla, daha fazla diye diretmek. Mal toplama, biriktirme hırsı.

[396] Sehâvet: Eli açıklık. Cömertlik.

[397] Velvele: Yaygara; gereksiz telaş, heyecan, bağırtı hatta kimi zaman çağırtı.

[398] Duluğuna çakmak: Elmacık ve çene kemiğinin arası, yanak boşluğuna yumruk veya tokat atmak.

[399] Ağıdı ele almak: Ağlamaya başlamak. Ağıt yakmak.

[400] Kavralaşmak: Güreşenlerin bir birine sıkıca koltuk altından sarması.

[401] Şar: Şehir, yerleşim merkezi.. Pötürge dolayında nişanlanan genç kızların başına bağlanan yakaşık iki metre uzunluğunda, desenli, şifona benzer ince ipekten mamul kıymetli şal. Başı bağlandı deyiminin kaynağı.

Bunların hepsi mevcut Veysel'de
Yoktur diyeceğim emmare[402] elde
Çamuruma karışmıştır temelde
Sabır bunun cümlesine bağ idi

-83-

Gine Geldi Çattı Selin Zamanı

Gine geldi çattı selin zamanı
Kınaman komşular korkuyom gayet
Dinlemiyor yalvarmayı amanı[403]
Komaz ki şurada duram ırahat

Düşündükçe derd oluyor derinden
Bazı insan zarar görür kârından
Kumpir[404] ektim kaya söktüm yerinden
Güzel taş döşemiş kumunan kat kat[405]

Irgat[406] aldım emek verdim çalıştım
Türlü türlü cefalara alıştım
Ektim biçtim emeğimden vaz geçtim
Var mı benim gibi ehl-i kanaat[407]

---

[402] Emmare: Emreden zorlayan. Nefsi kötülüklerden uzak tutan aşamalardan ilkidir Bu temizlik yedi aşamada gerçekleşir. İlk kademede nefsin temizliğine henüz başlandığı için nefste bütün 19 afet bulunur. Onun için bu kademede nefs henüz arınmadığı için kötülüğü emreder. Bu nefsi emmare'dir. Sabırla ulaşılan son aşama "Nefsi natıka"dır. Nefsi emmare bir makamdır. Tahkiki iman noktasıdır. Bu makamda küfür afetinin olamayacağı bilinir; nefsin diğer afetleri mevcuttur.

[403] Aman: 1. Yardım istenildiğini anlatan bir söz. 2. Bir suçun bağışlanmasının istendiğini anlatan bir söz. 3. Usanç ve öfke anlatan bir söz. 4. Rica anlatan bir söz. 5. Dikkat çekmek için kullanılan bir söz.

[404] Kumpir: Şarkışla Emlek yöresinde patatese verilen ad.

[405] Selin getirerek tarlasını veya bahçesini kapladığı kum ve kaya parçalarını anlatmak istiyor.

[406] Irgat: Tarım işçisi, rençper.

[407] Ehl-i kanaat: Elindekinden hoşnut olan. Kanıklık eden. yeter bulan, yetinen, fazlasını istemeyen, doyumluluk gösteren.

Bu dünyada iki şeyden tacizim
Biri seldir birin demem azizim
Doğrusun söylersem dokunur sözüm
İnsanı öldürür dirliksiz avrat

Yine havalandı gönlümün kuşu
Hiç hesaba sığmaz feleğin işi
Dünyada belalı Veysel'in başı
Herkes çilesini çeker nihayet

-84-

Gine mi Ağladın Kirpikler Nemli

Gine mi ağladın kirpikler nemli
Dostum niçin giyinmişsin karalar[408]
Çiğ düşmüş gül gibi yüzünden belli
Senin derdin bu sinemi yaralar

Aziz dostum seni kimler ağlattı
Tecelli derdini derdime kattı
Yalan dünya nicelerini ağlattı
Kim bilir ki son mekânım nereler

Bu can bu cesede girelden beri
Aldık başımıza türlü kaderi
Çaresiz çekeriz ileri geri
Vakit gelir tamam olur sıralar

[408] Prof. Dr. Kemal Fikret Arık : Hukuk Profesörü (İstanbul 1913- Ankara 1965). Orta öğrenimini Eskişehir'de yaptı. Prof. Dr. Kemal Fikret Arık'ın ameliyat olduğu İngiltere'den Âşık Veysel'e gönderdiği hazin ve içli bir mektuba Âşık Veysel'in yazdığı bu manzum cevap 9 Ocak 1966'da Milliyet gazetesinde yayınlanmıştır. Arık, ameliyat sonrası Türkiye'ye gelmiş ve vefat etmiştir. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları arasında bir armağan kitap çıkarılmıştır. (1973)

Cefanın sefanın farkı yok bence
Eğer düşünürsek inceden ince
Her ikisi de son haddine varınca
Dümdüz olur iniş yokuş dereler

Mihnet-i dünyaya[409] tahammül gerek
Gâhi ağlayarak Gâhi gülerek
Geçti günüm gözyaşlarım silerek
Veysel arar dertlerine çareler

-85-

Girdim dostun bahçesine

Girdim dostun bahçesine
Hayran oldum o dallara
Çiçeklerin rayhasına[410]
Hayran oldum o dallara

Kimi ufak kimi iri
Her biri tutmuş bir yeri
Her zaman ayak üzeri
Hayran oldum o dallara

Baktım acıdım halına
Kuşlar kondurmuş dalına
Yaprak sesi kuş diline
Hayran oldum o dallara

Yel estikçe hışır hışır
Olan yaprak titireşir
Seher yeliyle koklaşır
Hayran oldum o dallara

[409] Mihnet-i dünla: dünya sıkıntısı. ["Başka bir alem gerektir gönlüme seyran için; / Mihnet-i dünya çekilmez doğrusu bir can için…" – Sultan Abdülaziz]
[410] Rayhasna: Kokusuna.

Kimi sulu kimi susuz
Yatmaz uyumaz uykusuz
Hayâl bilmez ürüyasız[411]
Hayran oldum o dallara

İsyan bilmez olmaz asi
Dalda güzeldir meyvesi
Boyun büküp dal eğmesi
Hayran oldum o dallara

Güzel serin gölgesi var
Coşar dallar dalgası var
Derin inler bir sesi var
Hayran oldum o dallara

Uyanırlar bahar çağı,
Güzün dökerler yaprağı
Veysel gezdin dağı bağı
Hayran oldum o dallara

[411] Ürüya: Rüya.

-86-

Gonca Gülün Kokusuna Meftunum[412]

Gonca gülün kokusuna meftunum[413]
Kokulayıp soldurmaya kıyamam
Güzel ile sohbet etse her günüm
Kaş oynatıp gülüşüne doyamam

Yine deli gönlüm geliyor cuşa[414]
Güllerde koku var güzelde neşe
Mah cemalin[415] ziye verir güneşe
Sıra sıra benlerine doyamam

O cemâlin ziyası[416] var nuru var
Irılmaz sevdası[417] sönmez narı var
Hançer vurdu bu sinemde yeri var
Derdim açıp her tabibe diyemem

[412] Âşık Veysel'in bu türküsünü Çorumlu Halk Şairi Şekip Şahadoğru (Çorum-1932-Temmuz 1998) kasete okuduğu için özellikle Çorum'la ilgili birçok kayıtta Çorum Türküsü olarak anılmıştır. Türkünün Çorum'da da sevilerek dinlenmesinin ötesinde Çorum'la bir ilgisi yoktur. TRT Türküler Antolojisinde anılan türkünün adının karşısında "Yöre: Sivas-Şarkışla-Sivrialan Köyü, Kaynak Kişi Âşık Veysel, Derleyen: TRT Müzik Dairesi Başkanlığı" bilgisi bulunmaktadır. Yine bu türkü TRT'de arşivlerinde derleyenler ve notaya alanlar listelerinde 4279 numara ile İhsan Öztürk tarafından derlendiği ve notaya alındığı kayıtlıdır. Türk Halk Müziği'ne büyük emek veren sanatçılardan olan Şarkışla'lı İhsan Öztürk, Âşık Veysel'in onlarca türküsünü derleyip notaya almış ve kitap haline getirmiştir. Bunlardan on yedisi TRT repertuarında bulunmakta ve sanatçılar onun yazdığı notalarla okumaktalar.

[413] Muftun: Tutkun, vurgun.

[414] Cuşa gelmek: Coşmaya, kaynamaya, taşmaya gelmek. ["Pir Sultan'ım geldi cuşa / Münkirlerin aklı şaşa / Takdir olan gelir başa / Tevekkeltü taalallah]

[415] Mah cemâl: Ay gibi güzel yüz.

[416] Ziya: Işık.

[417] Irılmaz Sevdası: Ayrılmaz, uzaklaşmaz, vaz geçilmez. Bu türküyü okuyan bazı sanatçıların kayıtlarında "Irılmaz sevdası" yerine "Çekilmez sevdası" yer almıştır.(Örnek: Şekip Şahadoğru)

Veysel Şatır gizli tutar bu hali
Gönlüme yoldaştır yârin hayali
Derdim gizli bir yumurta misali
Dahi çiğdir pişmeyince soyamam

-87-

Göklerden Süzüldüm Tertemiz İndim

Göklerden süzüldüm tertemiz indim[418]
Yere indim yedi renge boyandım
Boz bulanık bir sel oldum yürüdüm
Çeşit çeşit türlü renge boyandım

Azgın azgın çağlayarak akarak
İnsafsızca tahrip edip yıkarak
Ne utandım ne kimseden korkarak
Kusur günah kirli renge boyandım

Bir kuru sevdanın peşine düştüm
Nice kayalardan taşlardan uçtum
Irmağa kavuştum kendimden geçtim
Utandım da kirli renge boyandım

Yüzlerimi yere vurdum süründüm
Çok dolandım ırmak oldum göründüm
Eleklerden geçtim yundum arındım
Kâmilâne[419] karlı renge boyandım

[418] Tasavvufî halk şiirinin "Devriye" türüne örnek gösterebiliriz. Devir kuramı Muhammed'in "Ben nebî iken Âdem su ile çamur arasındaydı." hadisi ile ilgilidir. Mutasavvıflara göre vücut halindeki Muhammed, yeryüzüne sonradan gelmiştir. Halbuki ruh halindeki Muhammed ezelden beri vardı. Vakti gelen ruh maddi âleme iner. Önce cemâdata (cansız varlıklara) sonra nebata (bitkilere), hayvana, insana en sonra da İnsan-ı Kâmil'e geçer. Oradan da Allah'a döner ve onunla birleşir. Bu inişe nüzul, tekrar Allah'a dönüşe de huruc denir. Bu inişi ve çıkışı anlatan şiirlere devriye denir. Görülmektedir ki, göklerden süzülüp tertemiz yere inen yağmur ve su sanılıyorsa da o insandır. Suyun geçtiği mecralardan insan geçmekte ve aslına rücu etmektedir. Şiirin sonunda buhar halinde tekrar göklere uçmaktadır.

Irmak olup kavuşunca denize
Dalgalandık coştuk taştık biz bize
Çok zaman seyrettim aya yıldıza
Aydın parlak nurlu renge boyandım

Veysel yoktan geldim yok olup geçtim
Ben deyenler yalan gerçeği seçtim
Bir buhar halinde göklere uçtum
Kayboldum o sırlı renge boyandım

-88-

Gönül Bir Güzeli Sevmiş Ayrılmaz

Gönül bir güzeli sevmiş ayrılmaz
Dolanır peşinde çoban misâli
Hiç kimse bu derdin dermânın bilmez
Azmış yaraları perişan hali

Lokman çâre bulmaz yoktur Eflâtun[420]
Yârdan ayrılması ölümden çetin
Elde endaz[421] ettim bu aşkın atın
Terkettim sılayı vatanı ili

---

[419] İnsan-ı kâmil olmak, nefse hizmet eden aklı, nefsin kumandasından çıkarmaya; istekleri yasal ve insanı sınırlar içinde tutup, aklı kalbin kumandasına vermekle mümkün olmaktadır.

[420] Lokman hekim, Eflatun (platon) nun ustasıdır. Bir rivayete göre Lokman hekim çıraklarını bir şey öğrenir öğrenmez zehirliyormuş. Kimsenin öğrendiklerini kötüye kullanmasını istemiyormuş. Bunun üzerine Eflatun ona dilsiz olduğunu annesi aracılığı ile söylemiş. Ondan her şeyi öğrenmiş. Ancak bir gün konuşabildiği anlaşılınca, Lokman Hekimle bir rekabete girmişler. İkisi de en etkili zehirlerini yaparak yarışmaya karar vermişler. İlk lokman hekim zehir vermiş ve Eflatun kırk gün için de iyileşmeyi başarmış. Sonra Eflatun Lokman Hekime bir bardak suyu zehir diye uzatmış. Bunun üzerine Lokman Hekim korkudan kalp krizi geçirerek ölmüş. Aslın o sadece 1 bardak içme suyu imiş. Âşık Veysel bu şiirinde Eflatun, Lokman, Ferhat ve Şirin, Leyla ile Mecnun gibi bir çok söylenceye telmihte bulunuyor.

[421] Endaze: Daha çok, kısa mesafe ölçümlerinde kullanılan ölçü birimi. Küçük Arşın da denilen yaklÂşık 65 santimetreye eşdeğer eski uzunluk ölçüsü.

Ferhat Şirin[422] için kestiği taşlar
Benim senin için döktüğüm yaşlar
Seni yaksın beni yakan ateşler
Yaktı bu sinemi savruldu külü

Arılar bal için bekler petekler
Alır her çiçekten verir emekler
Mecnun Leylâ için pınarı bekler
Ben de bir yâr için olmuşum deli

Evvelden var idi bu sevda bende
İlikte damarda cesette canda
Ölünce hû çeksin kemiğim sinde[423]
Dünya'da durunca Veysel'in dili

-89-

Gönül Sana Nasihatim

Gönül sana nasihatim
Çağrılmazsan varma gönül[424]
Seni sevmezse bir güzel
Bağlanıp da durma gönül

[422] Efsaneye göre Ferhat, ünlü bir nakkaştır. Sultan Mehmene Banu'nun kız kardeşi Şirin için yaptırdığı köşkün süslemelerini yaparken Şirin'i görür ve birbirlerine sevdalanırlar. Ferhat, Sultan'a haber salarak Şirin'i istetir. Sultan, kız kardeşini vermek istemez. Ferhat'ı oyalamak için Elma Dağı'nı delip şehre su getirmesini şart koşar. Ferhat, sevdanın verdiği aşkla dağları delmeye başlar. Mehmene Banu, dağı delip suyun akacağı kanalı tamamlamak üzere olan Ferhat'ın yanına yaşlı dadısını göndererek, Şirin'in öldüğü haberini ulaştırır. Ferhat, bu acı haber üzerine, elinde tuttuğu külüngü havaya atar, düşen külünk Ferhat'ın başına isabet eder ve Ferhat orada ölür. Ferhat'ın acı haberini alan Şirin korku ve heyecanla olayın geçtiği kayalığa gelir. Ferhat'ın öldüğünü görünce bu acıya dayanamaz ve kayalıklardan aşağı yuvarlanarak, orada can verir. Her iki sevgiliyi, can verdikleri kayalıklarda yan yana gömerler.

[423] Sinde: Mezarda.

[424] Atasözleri: Çağrılan (çağrıldığın) yere erinme, çağrılmayan (çağrılmadığın) yere görünme. Çağrıldığın yere git, ar eyleme; çağrılmadığın yere gidip yerini dar eyleme.

Ne gezersin Şam'ı Şark'ı
Yok mu sende hiç bir korku
Terkedersin evi barkı
Beni boşa yorma gönül.

Yorulursun gitme yaya,
Hükmedersin güne aya,
Aşk denilen bir deryaya
Çıkamazsın girme gönül.

Ben kocadım sen genceldin,
Başa bela nerden geldin
Kahi indin kah yükseldin
Şimdi oldun turna gönül.

Bazı zengin bazı züğürt,
Bazı usta bazı şagirt[425]
Bazı koyun bazı aç kurt
Her irenkten derme gönül

Veysel gönülden ayrılmaz,
Gâhi bilir gâhi bilmez,
Yalan dünya yarsız olmaz,
İster saçı sırma gönül.

-90-

Gönül Senin İle Gel Konuşalım

Gönül senin ile gel konuşalım
Türlü cefaların bana bu senin
Darılma sözüme hal danışalım
Güzeller uğrunda çıkacak canın

[425] Şagirt: Çırak.

Ey gönül kendini yüksek gözetme
Sana zor geleni herkese tutma
Her güzeli güzel sanıp meyletme
Kalleş olur en sonunda aldanın

Bilirim aslını nursun gevhersin
Bütün mevcudatta[426] her şeyde varsın
Yenilmez yorulmaz ne hoş damarsın
Bir gün olur bu sevdadan usanın

Gönül ne dolaşın dünyayı yani
Getir bölüşelim kazancın hani
Sen âlemi seven kim sevmiş seni
Göster bir güzelden var mı nişanın

Gönül sensin güzellerin cilâsı
Belli değil her güzelin hilesi
Senin çekdiceğin aşkın belâsı
Günbegün artıyor âh ü figanın

Gönül der Veysel'e ey ahmak kişi
Bensiz yürümüyor dünyanın işi[427]
Bütün dünya benden alır cümbüşü
Bensiz damarlarda oynamaz kanın

[426] Mevcudat: Bütün hayvanlar ve bitkiler, bütün kainat, sezdiğimiz veya sezemediğimiz bütün varlıklar. Mevcudat yaratılan olarak Yaratandan ötürü, hoş görülmelidir. Yani, yaratılana sevgi yaratılanı hoş görüş, onları Yaratan'ın birer tecellisidir. Tasavvufta, 'gönül' aşkın tecelli ettiği yer olduğu için her şeyden önemlidir. İlahî sırlara açılan kapıdır. Gönül, Allah'a açılan kapıdır. Onun yıkılması demek bu kapının kapanması demektir. Aşksız kalan insan da yaratılış gayesinden uzaklaşmış olur.

[427] Mevlânâ'ya göre insan gönülden ibarettir. Gönül gözü dıştaki göze nurunu verir. Her duyu ve duygunun aslı gönüldedir. İnsan bedeninde olan onun sayesindedir. Gönül Hakk nuruna tecelligâh olunca Hakk duyguları gönülde tecelli olmaya başlar. Gönül yolu ile keşfedilenler, gönül dışındaki dünyaya anlatılamaz. Veysel'in "Ey ahmak kişi" demesi bundandır.

-91-

Göz Gezdirdim Dört Köşeyi Aradım

Göz gezdirdim dört köşeyi aradım
Ne sen var ne ben var bir tane Gaffar[428]
İstersen dünyayı gez adım adım
Ne sen var ne ben var bir tane Gaffar

Coşar deli gönül misâl-i derya
Mecnun'a sahrada göründü Leyla[429]
Gördüğün güzellik hepisi Mevlâ
Ne sen var ne ben var bir tane Gaffar

Her nesnede mevcud her cesedde can
Anın için dedik biz ona Cânân
Evvel âhır[430] odur onundur ferman
Ne sen var ne ben var bir tane Gaffar

Bahar gelir çiçek olur açılır
Zaman zaman yağmur olur saçılır
Ehl-i aşka[431] mey[432] görünür içilir
Ne sen var ne ben var bir tane Gaffar

---

[428] Gaffâr: Kullarının günâhlarını affeden ve çok bağışlayan yüce varlık anlamına gelir. Günâh işlemek insanların özelliği olduğu gibi, onların günâhlarını örtmek ve bağışlamak da yüce Allah'ın ayrılmaz sıfatlarındandır. "el-Ğafur" ismi Kur'an'ı Kerim'de 91 defa geçmekte."El-Ğaffar" 5 defa,"el-Ğafir" ise iki defa geçmektedir. Vücudumuzu incecik, sihirli bir perdeyle sarıp sarmalayan "Ğafur" olan Rabbimiz bizi birbirimize güzel gösteriyor.

[429] Bir gün bir adam Mecnun'u görmüş ve başka bir yerde de Leyla'yı görmüş. Sonra Mecnun'a yaklaşmış. "Ya Mecnun, bu Leyla o kadar da güzel değil. Kara kuru çirkin bir kız. Bunun uğruna mı çöllere düştün," demiş. Mecnun bunları söyleyen adama şöyle söylemiş: "Sen Leyla'yı bir de benim gözümle gör."

[430] Evvel âhir: Başlangıcı olmayan ilk ve nihayeti olmayan son" anlamlarına gelen bu "el-Evvel" ve "el-Ahir" ismi, Kur'an-ı Kerim'de birer defa geçmekte. "O ilktir, sondur, apaçıktır, gizlidir. O her şeyi bilendir"

[431] Ehl-i aşk: Aşk ehli, Âşık olanlar, sevenler.

[432] Mey: Dolu, aşk badesi. Alevilik deyişlerinde Dem, Dolu, Bade olarak geçer.[Açıldı Hak kapusu / Sunuldu aşk dolusu / O dört kapıdan içre / Girenin canına hû'- Kemteri. // Vahdet kaynağından dolu içenler / Kanmıştır badeye şarap istemez / Hakikat sırrına candan erenler / Ermiştir mahbuba mihrap istemez - Kul Nesimî // Aşk şerbetin içenler / Gafletten gözün açanlar / Pervazı vurup uçanlar / Tevhide gelin tevhide - Sarıkamışlı Eyüp]

Neyim ne olacak elde neyim var
Karaca'oğlan Derdli Yunus soyum var
Mansur'a[433] benzeyen bazı huyum var
Ne sen var ne ben var bir tane Gaffar

O cihana sığmaz ondadır cihan
O mekâna[434] sığmaz ondadır mekân
O devrana sığmaz ondadır devrân
Ne sen var ne ben var bir tane Gaffar

Hayyam'a görünmüş kadehte meyde
Neyzen'e görünmüş kamışta neyde
Veysel'e görünür mevcud her şeyde[435]
Ne sen var ne ben var bir tane Gaffar

-92-

Göz Yaşları Gibi Ulu Dağlardan

Gözyaşları gibi ulu dağlardan
Enginden engine çağlayan sular
Derin derin derelerden dönerek
Arayıp aslını ağlayan sular

[433] Mansur: 858 yılında Tur şehrinde doğdu. Hallac "pamuk atan" demektir. Hallac'ın büyükbabası Zerdüşt inancına mensuptu. Hallac genç yaşında Kur'an'ı ezberlemişti ve sık sık kendini dünyevi meşgalelerden uzaklaştırıp diğer sûfîlerin eserlerini incelemeye adamaktaydı. Yaşadığı vecd hallerinden birinde "Enel Hakk" "Ben Hakkım" anlamına gelen (أنا الحق) sözler söyledi. Enel Hakk ifadesindeki Hakk'ın Allah'ın doksan dokuz isminden biri olması onun ilahlık iddiasında bulunduğuna yorumlandı. Halkın gözü önünde işkence edilip 26 Mart 922'de öldürüldü. Bazı kayıtlar elleri ve ayaklarının kesildiğinden söz ederler. Yine bazı kaynaklarda Hallac'ın işkence sırasında bile sükûnetini bozmadığı ve kendisine işkence yapanlar için af dilediği yazılıdır.Hatta bazı kaynaklarda infaz gerçekleştikten sora akan kanların yerde "Enel Hak" şekline büründüğünü belirtmektedirler.

[434] Cenab-ı Hak mekânsızdır. Mekâna sığmaz. Ancak burada gönül denilen deryanın sonu ve sınırı olmayan bir mekânsızlık âlemi olduğunu bilmek lâzım ki, Cenab-ı Hak oraya tecelli kılmıştır. Yunus Emre son sözünü söylemiş: "Ete kemiğe büründüm Yunus deyip göründüm" Yunus burada bir araçtır. Görünen Allah'tır.

[435] Bütün cansızlar, bitkiler ve hayvanlar olmak üzere bunları yaratan Allahu Teâlâdır. Hayvan cinsinin en kıymetlisi, en şereflisi insandır.

Çağlayarak o bahçeden o bağa
Hayat verir kuvvet verir toprağa
İrenk verir çiçeklere yaprağa
Nebatı[436] toprağı bağlayan sular

Ateş olur çiğ bişirir fırında[437]
Ziya verir nurlar saçar yerinde
Saf olarak akar köy pınarında
Güzeller gönlünü eğleyen sular

İnsanoğlu suyu koymaz haline
Setler çeker baraj yapar yoluna
Bunca santıraller almış eline
Her bir ihtiyacı sağlayan sular

Her zaman âşığım suyun sesine
Baharda bulanıp çağlamasına
Akar gözyaşlarım gam deryasına
Veysel'in derdini yen'leyen[438] sular

-93-

Güzel Seni Sarmak İçin

Güzel seni sarmak için yürüdü gönlüm yürüdü
Yâr uğrunda ölmek için var idi gönlüm var idi

Seni sevmem umum gibi sevgin ayrı zulüm gibi
Ateşlenmiş bir mum gibi eridi gönlüm eridi

Bir kerece görsem seni küllü varım yok olurdu
Diyar diyar aldı beni sürüdü gönlüm sürüdü

[436] Nebatı: Bitkileri.
[437] Sular baraj santrallarında elektrik enerjisi üretir. Ocak ve fırınlarda yemek ve ekmek pişirir.
[438] Yen'leyen: Yenileyen.

Her gördüğü Leylâ olsa Kayıs Mecnun olamazdı
Sevda yakın hedef uzak zarıdı gönlüm zarıdı[439]

Aşka mâni âr ve namus asla gerekmez âşığa
Bu perdeyi yırtabilsem durudu gönlüm durudu[440]

Yandı Veysel canım yandı vakit geçti yâr uyandı
Yolum yokuşa dayandı farıdı gönlüm farıdı[441]

[439] Zarıdı: Ağlayıp inledi.

[440] Yunus Emre; "Aşkım galip geldi yüreğim harlar / Âşık olan ar-ı namusu neyler" diyor. "Fuzuli "Rüsvâylarından ol meh saymaz beni Fuzûlî / Divâne olmayam mı dünyâda yok mı ârım" demiş. Yani "O dolunay sevgili, yazık ki beni aşkıyla rüsva olanlar arasında saymıyor. Ey Fuzûlî, bu tutum karşısında nasıl çıldırmam; dünyada benim ar ve namus duygum kalmadı mı yani?" demek istiyor. Bir insan aşk divanesi olduktan sonra zaten rezil rüsva olmuş, dolayısıyla ar ve namustan sıyrılmış demektir. Nesimi: "Ben melamet hırkasını, / Kendim giydim elimle, / Arı namus şişesini, / Taşa çaldım kime ne" demekte. Âşık Veysel'in "âr ve namus"un aşığa gerekmeyeceğini söylemesi ve bunun için perdeyi yırtma arzusunu tasavvufun derinliklerinde aramak gerekir. Şöyle bir düşünelim: Âşık olan kimse âşık olduğuna yani sevdiğine aklını, mantığını, menfaatini feda eder. Sevdiği uğruna nesi varsa her şeyi feda etmeye hazırdır. Canını,cananına feda edemeyen, Yusuf sure-i celilesinde, Mısır kıtfirinin güzelliği dillere destan olan eşinin Hz. Yusuf aleyhisselam'a beslediği aşk uğruna ar-u namus şişesini taşa çalıp malını, mülkünü, makamını, ırz ve namusunu ve yetmiş deve ile taşınabilen altın, gümüş, mücevher, yakut, zümrüt nev'inden bütün kıymetli eşyasını,saraylarını ve saltanatını neden nasıl feda ettiği hikaye olunmaktadır.Yusuf aleyhisselam'dan haber getirene veya:"Yusuf'u gördüm!..." diyene paha biçilmez kıymetteki mücevherlerini verdi. O kadar ki, Yusuf aleyhisselamın aşkı uğruna malını vere vere kendisine bir şey kalmamıştı. Gökteki yıldızlarda Yusuf Aleyhisselam'ı görür, güneş ve ayda onun adının yazılı olduğunu sanırdı. Gerçektende böyledir. Âşık olan, herkesi ma'şuku olarak görür ve her nereye bakarsa sevdiğinin ismini ve resmini görür, varlığını onun uğurunda feda etmekten çekinmez. Züleyha, aslında Allahu Teala'ya Âşık idi. Hak ona Yusuf Aleyhisselamdan tecelli etmiş idi. Arif olan aşk-ı mecazide kalmaz eninde sonunda gerçek aşka erer. Gerçek sevilen perde olduğundan, o perdeyi yırtabilirse, gerçek sevilen o zaman kendisine görülür.

[441] Farımak: 1. İhtiyarlamak. 2. Yıpranmak, eskimek. 3. Zayıflamak. 4. Yorulmak, yorgunluktan halsiz düşmek. 5. Kuvvetten düşmek, kuvvetsiz kalmak. 6. Herhangi bir iş üzerinde uğraşmaktan kuvveti kesilip dayanamamak. 7. Dinçliğini, canlılığını kaybetmek. 8. Bütün kuvvetini harcamak, elden geleni yapmak.

-94-

Güzelliğin On Par'etmez

Güzelliğin on par'etmez[442]
Bu bendeki aşk olmasa
Eğlenecek yer bulamam
Gönlümdeki köşk olmasa

Tabirin[443] sığmaz kaleme
Derdin dermandır yareme
İsmin yayılmaz âleme
Âşıklarda meşk[444] olmasa

Kim okurdu kim yazardı
Bu düğümü kim çözerdi
Koyun kurt ile gezerdi
Fikir başka başk'olmasa

Güzel yüzün görülmezdi
Bu aşk bende dirilmezdi
Güle kıymet verilmezdi
Âşık ve maşuk[445] olmasa

Senden aldım bu feryâdı
Bu imiş dünyanın tadı
Anılmazdı Veysel adı
O sana âşık olmasa

[442] Par'etmez: Para etmez.
[443] Tabir: Deyiş, anlatım, ifade.
[444] Meşk: Usta âşıkların yeni yetişen ozanlara ders vermesi, saz ve koşuk çalışmaları.
[445] Maşuk: Âşık'ın karşıtı. Sevilen.

-95-

Güzel Yazmışsın Şiiri (Cevap)

Güzel yazmışsın şiiri[446]
O dediğin ben değilim
Vardır onun gerçek piri
İşte odur ben değilim

Sözüm gerçek değil yalan
Gerçeklerdir baki kalan
Sana senden yakın olan
İşte odur ben değilim

Etten kandan kemiktenim
Her varlıktan engin benim
Topraktan olmuş bedenim
Yapan yapmış ben değilim

Türk'üm Türklere bağlıyım
Türk evlâdı Türk oğluyum
Vatan aşkıyla doluyum
Sevgim yaptı ben değilim

[446] 1970'lı yılların başında Milli Eğitim Ordumuzun genç bir neferi olan, daha sonraları Gökçeada Atatürk İlköğretmen Okulu Müdürlüğü'nü de yapan Özbek İncebayraktar, "Dostlar Beni Hatırlasın" şiirinden esinlenerek Âşık Veysel'e bir mektupla aşağıdaki şiirini göndermişti. Âşık Veysel de büyük bir alçak gönüllülük içinde bu şiiri cevap olarak göndermişti. Özbek İncebayraktar'ın şiiri şöyleydi: "Dostlar değil koca Veysel / Türklük seni unutur mu / Ellerinden öpelim gel / Türklük seni unutur mu // Seninle sevdik toprağı / Çiçeği, dalı yaprağı / Şi'rimizin yüce dağı / Türklük seni unutur mu // Yunus Karac'oğlan bile / Çekmediler böyle çile / "Toprak" ile "Sazım" ile / Türklük seni unutur mu // Kördük tuttun elimizi / Sen yücelttin dilimizi / Vefasız zannetme bizi / Türklük seni unutur mu // Sensin bizim Homer'imiz / Hem ustamız, hem pirimiz / Sensiz yavandır şi'rimiz / Türklük seni unutur mu // Çağlardan mirassın bize / Ses getirdin sesimize / Bakma günlük halimize / Türklük seni unutur mu // Konya, Antep, gez Maraş'ı / Bulunmaz Veysel'in eşi, / Şi'rimizin mihenk taşı / Türklük seni unutur mu // Gönül verdin Türkçe'mize / Sen öğrettin bizi bize / İşte geldik kendimize / Türklük seni unutur mu // Sensin en son sevgilimiz / Sensiz dönmüyor dilimiz / Dinle Âşık Veysel'imiz / Türklük seni unutur mu"

Doğru yola adım adım
Bir gerçeğin elin tuttum
Kini kibiri kapattım
Vicdanımdı ben değilim

Bağlıyımdır toprak suya
Gerçek olan bu duyguya
Veysel'i yalan sevdaya
Tabiattır ben değilim.

-96-

Hayal Bana Yakın Yar Bana Uzak

Hayal bana yakın yâr bana uzak
Sevdası başıma dolanır gitmez
Aşkına düşeli âr bana uzak
Yüz bin öğüt versen biri kâr etmez

Senin aşkın beni kıldı urusvay[447]
Düşmüşüm peşinde koşarım hay hay
Kabul et kapında beni de kul say
Dost yoluna olur âşık âr etmez

Ey beni bu derde giriftar eden
Eski muhabbeti kaldırdın neden
Gönül ister kavuşmayı ölmeden
Gül olmasa bülbül âh u zâr[448] etmez

Beni yakan yansın aşkın nârına
Gönül düştü bir zâlimin toruna
Bakmaz mısın bu Veysel'in zârına
Ah çeker ağlarım yâr elim yetmez

[447] Ürüsva: Rüsva: Onursuz, rezil, maskara olmak,"dile düşmek anlamlarına da gelen farşça kelime.
[448] Ah u zâr: Ağlayıp inlemek.

-97-

Havalandı Gönlüm İnmez Engine

Havalandı gönlüm inmez engine
Her zaman gönlümün yaylası Tecer[449]
Yüzünü benzettim gülün rengine
Her zaman gönlümün yaylası Tecer

Tecer dağı her yayladan yayladır
İşittim haber bana gayledir
Sevgin beni için için söyletir
Her zaman gönlümün yaylası Tecer

Haber aldım yine başın dumanlı
Dağılmış dumanın şöhreti şanlı
Açmış menevşeler yeşil çimenli
Her zaman gönlümün yaylası Tecer

Gelmiş o yaylanın baharı yazı
Öter bülbülleri hoştur avazı
Bilir Köroğlu'nu sever Ayvaz'ı[450]
Her zaman gönlümün yaylası Tecer

Yüce yaylan güzelliğin otağı
Hoştur Veysel yaylaların o çağı
Ulu dağlar koç yiğidin yatağı
Her zaman gönlümün yaylası Tecer

---

[449] Tecer Dağı: Torosların kuzeye açılan bir kolu durumunda bulunan Tecer Daları, Gemerek-Şarkışla arasından başlar, kuzeydoğuya doğru geniş bir yay çizer ve Sivas-Kangal arasında Kulmaç Dağları adını alır. Huma Çayı Vadisi, Tecer Dağlarını ikiye ayırır. Âşık Veysel şiirde Tecer dağı ile birlikte Ahmet Kutsi Tecer'i kastetmektedir.

[450] Ahmet Kutsi Tecer'in Koçyiğit Köroğlu adlı eseri, 1 Ekim 1941 -1 Mart 1942 tarihleri arasında Ülkü Mecmuasında tefrika edilmiş ve ilk kez, Ankara Devlet Tiyatrosu tarafından 1949'da Büyük Tiyatro'nun açılış oyunu olarak temsil edilmiştir... Cumhuriyet dönemi tiyatrosunda halk edebiyatından esinlenen ama çağdaş kalıplara uygun yazılmış oyunların oyunların ilk örneklerini veren Ahmet Kutsi Tecer, "Koçyiğit Köroğlu" nun konusunu Köroğlu hikayelerinden seçer. Köroğlu bir Oğuz destanı kahramanıdır. Olaylar Anadolu da, İslamiyet öncesinde geçer. Türk efsanelerinde Gök ile Yer, tanrısal kudretlerdir. İnsanoğlu, bu ikisi arasındaki varlıktır. Eserin yapısı bu ikileme dayanır. Köroğlu - Bolubeyi çatışması, ezilen halkın bir derebeyine, yani feodal düzene karşı koyuşudur.

-98-

Heder Oldu Gençlik Çağım (Senin yolunda)

Heder[451] oldu gençlik çağım
Senin yolunda yolunda
Soldu çiçeğim yaprağım
Senin yolunda yolunda

Ben ne idim nasıl oldum
Gâhi doldum gâh boşaldım
Yandım yakıldım kül oldum
Senin yolunda yolunda

İşte geldi sonbaharım
Beni ister sadık yârim
Heder oldu namus ârım[452]
Senin yolunda yolunda

Elinden bir dolu içtim
Türlü türlü derde düştüm
Cümle varlığımdan geçtim
Senin yolunda yolunda

Dilsiz oldum pepelendim[453]
Yağmur oldum sepelendim[454]
Toprak oldum tepelendim
Senin yolunda yolunda

Sana uzanan el oldum
Gâhi uslu gâh del'oldum
Naçizane[455] Veysel oldum
Senin yolunda yolunda

[451] Heder olmak: Boşa gitmek, boşuna harcamak, ziyan olmak anlamında deyiş.
[452] Ar u namus: Utanma, haya ve namus.
[453] Pepe: Kekeme.
[454] Sepelemek: Kısa süreler içinde ve serpinti hâlinde yağmak, dökülmek, serpelemek.
[455] Nacizane: 1.Çok küçük, önemsiz bir şey olarak.

-99-

Her Sabah Her Sabah Suya Giderken

Her sabah her sabah suya giderken
Yâr yolunda toprak olsam toz olsam
Bakıp dört köşeyi seyran ederken
Kara kaş altında elâ göz olsam

Uğrrünü uğrrünü[456] giderken yola
Nice dilsizleri getirir dile
Gövel[457] ördek gibi inerken göle
Ya bir şahin olsam ya bir baz[458] olsam

Veysel ördek olsun sen de göl yârim
Yeter artık kerem eyle gel yârim
Lale sümbül mor menekşe gül yârim
Sen bir çiçek olsan ben bir yaz olsam

-100-

Her Türlü Nesneye Âşıksın Gönül

Her türlü nesneye âşıksın gönül
Çalıp eğlenmezsem saz neme gerek
Her güzelden birer hisse umarsın
Gülüp oynamazsam kız neme gerek

Geçti güzelliğin çağı nâfile[459]
Güz gelince kuşlar iner sahile
Ne söylesen kâr eylemez gafile
Üstüme düşmedik söz neme gerek

---

[456] Uğrünü uğrünü: Salını salını.

[457] Gövel: Yeşil başlı. [Yeşil başlı gövel ördek / Uçar gider göle karşı / Eğricesin tel tel etmiş / Döker gider yâre karşı // ... Şahinim var bazlarım var / Tel alışkın sazlarım var / Yare gizli sözlerim var / Diyemiyom ele karşı... – Karacaoğlan]

[458] Saz: Kartal. [Atasözü: Baz bazla, kaz kazla, kel tavuk topal horozla. (Bir kişi, kendine denk ve uygun olan kişiyle arkadaş olur.)]

[459] Nafile: Yararsız, boşuna, boş yere.

Merd insanın sözü uyar özüne
Tezene teline vurmak sazına
Doğru gören gider yolun düzüne
Düz yolu görmeyen göz neme gerek

Bir Veysel demişler olabilirsem
Söylerim sözümü bilebilirsem
Bir cura sazım var çalabilirsem
Defli dümbelekli caz[460] neme gerek

-101-

Irızam mı Senin Adın

Irıza mı senin adın
N'ettin baltayı baltayı[461]
On beş pangınotu[462] yedin
N'ettin baltayı baltayı

Nere senin memleketin
Yanlış yanlış hareketin
Yok mu senin merhametin
N'ettin baltayı baltayı

İrençberler seyip[463] olur
Böyle işler ayıp olur
Şerefimiz kayıp olur
N'ettin baltayı baltayı

Hanefi mi arkadaşın
Karametli[464] garip başın

[460] Caz: Başlangıçta Kuzey Amerika zencilerine ait iken sonraları bütün dünyada benimsenen bir müzik türü ve bu türü çalan orkestra. Bizde Alafranga etkisindeki çevrelerde dans müziğine de caz ve cazbant denilmiştir.

[461] Aşkı Veysel,parasını verdiği halde bir türlü alamadığı baltası için,dolandırıcı Irıza'yı (Rıza'yı) böyle yermiş.

[462] Banknot. Kağıt para. On beş lira.

[463] (Halk ağzı -Sivas) Başıboş

Satın alıp balta taşın
N'ettin baltayı baltayı

Çok söylerim hırsım inmez
Yağ bal yenir balta yenmez
Yedim desen kims'inanmaz
N'ettin baltayı baltayı

Sanki bunu iyi m'ettin
Koyuveriyon neye tuttun
Baltay'aldın sapı n'ittin
N'ettin baltayı baltayı

Bozhüyük'ün[465] karakolu
Balta yenmez olma deli
Yüzbaşına söylemeli
N'ettin baltayı baltayı

Veysel der ki balta benim
Mürtekiplik[466] sıkar canım
Rüsva[467] olma gel imanım
N'ettin baltayı baltayı

-102-

İnsanoğlu Doğru Yoldan Şaşmazdı

İnsanoğlu doğru yoldan şaşmazdı
İş'te hile, sözde yalan olmasa
Türlü türlü felâkete düşmezdi
İş'te hile, sözde yalan olmasa

---

[464] Karametli: Çileli. Kara yazgılı

[465] Bozhüyük köyü Akdağmadeni'ne bağlı Şarkışla sınırında bir alevi köyüdür. Sivrialan'a komşudur. 19.yüzyıl ozanlarından Visalî / Kamberî'nin köyüdür.

[466] Yiyici. Para, kazanç karşılığı olarak kötü, uygunsuz işler çeviren,

[467] Rüva: (Rüsvay) Rezil, maskara, ayıpları ortaya çıkarılmış.

İstemezdi alış verişte senet
Kafalara yerleşmezdi ihanet
Ne zina olurdu ne çapkın evlat
İş'te hile, sözde yalan olmasa

Ne bir yetim hakkı ne de bir rüşvet
Yanmazdı gönüller olurdu hep şâd[468]
Derdim anlatırken denmezdi kapat
İş'te hile, sözde yalan olmasa

Bu güzel sohbette olmazdı fıs fıs
Çirkin işe meyyâl[469] olmazdı nefis
Ne cinayet ne hırsız ne hapis
İş'te hile, sözde yalan olmasa

Ortadan kalkardı günah musibet[470]
Âşıkâr[471] olurdu hak ve hakikat
Herkes için açık olurdu cennet
İş'te hile, sözde yalan olmasa

Tamuda[472] olmazdı kullara cezâ
Olsa temiz ahlâk ve husn-i rıza[473]
Hiç şüphe girmezdi gönüle göze
İş'te hile, sözde yalan olmasa

Yalancılar belki kızar bu işe
Yalan ayaktadır çıkamaz basa
Kemlik düşünür mü kardeş kardeşe
İş'te hile, sözde yalan olmasa

[468] Şad: Sevimli, neşeli, mutlu.
[469] Meyyal: Eğilimli, eğimli.
[470] Musibet: Ansızın gelen felaket, sıkıntı veren şey. Uğursuz.
[471] Âşıkâr: Açık, apaçık, belli, meydanda olan.
[472] Tamu: Cehennem.
[473] Hüsn-i rıza: İçetenlik ve güzel Duygularla arzulamak, istemek.

VEYSEL bu yollarda sarfeder nefes
Herkesin elinde gezer bir kafes
Binbir türlü derdi çeker mi herkes
İş'te hile, sözde yalan olmasa

-103-

İşittim Dünyaya Gelin Diyorlar

İşittim dünyaya gelin diyorlar
Ben kocadım dahi dünya gelin mi
Yürü var dünyaya görün diyorlar
Ben kocadım dahi dünya gelin mi

Gündüz gezer tenko[474] takar takınır
Geceleri namahremdir[475] sakınır
Ön dişleri düşmüş desem dokunur
Ben kocadım dahi dünya gelin mi

Galiba feleğin dünya madamı
Kambur felek[476] çarha[477] çarpar adamı
Kucağında çok gezdirmiş dedemi
Ben kocadım dahi dünya gelin mi

[474] Tanko: Sivas ve Erzurum şivesinde sosyetik,süslü bayanlara denir. (Tango'dan bozma olabilir.)

[475] Namahrem: Mahrem "aile içinden olan" anlamına gelir. Namahrem ise "aile dışından olan" anlamına gelir ki kadınlar bunun için kaçışır. Başka bir bakış açısından mahrem, uygun düşmeyen veya gizli demektir. na da sözcüklerin önüne geldiğinde değil anlamı katar. Namahrem de uygun düşen ve açık anlamını taşır ki, bu haliyle yanlış kullanılan kelimeler arasındadır.

[476] Felek: Dünya, alem, eski dilde gökyüzü. Ayrıca her gezegene ait gök tabakası anlamına da gelir. çoğulu eflaktır. ptolemus/ptolemy, yani batlamyus sisteminden nüvelenen, dünyayaı kainatın merkezi olarak alan düşünüşte, dünya etrafında dokuz kat olarak yer alan dokuz felek i oluşturan her sanal çembere de felek adı verilmektedir. Kamburluğu buradan gelmektedir. Bir başka anlatımda,.talih, sans, baht denmektedir. Her kötü olayın sorumlusu olarak öne sürülen günah keçisi, şamar oğlanı, bir nevi kaderdir.

[477] Çark: Dönen. Çark-ı felek :Dönen gökler ya da dönen dünya, devran.

Bu dünya görünmez böyle bir hayal
Bu imiş Âdem'i aldatan her hal
Hesapsız yaşı var Âdem'den evvel
Ben kocadım dahi dünya gelin mi

Veysel sen karışma dünya hâline
Kusur bulun[478] turunç gibi geline
Yeni kodu dünya işi yoluna[479]
Ben kocadım dahi dünya gelin mi

-104-

İtimat Edersen Benim Sözüme (Gel Birlik Kavline..)

İtimat edersen benim sözüme
Gel birlik kavline girelim kardaş
Birlik çok tatlıdır benzer üzüme
İçip şerbetini duralım kardaş

Son verelim iftiraya bühtana[480]
Kardeşâne sevişelim can cana
Elbirlikle çalışalım Vatana
Çok okul fabrika kuralım kardaş

Çalışalım kurtulalım buhrandan[481]
Nedir senlik benlik usandık candan
Irkımız neslimiz aynı bir kandan
Yurdun yaraların saralım kardaş

Yürüyelim Atatürk'ün izine
Boş verelim bozguncular sözüne
Göz atalım şu dünyanın hızına
Yürüyüp hedefe varalım kardaş

[478] Bulun: Bulursun.
[479] Yeni kodu dünya işi yoluna: Dünya işini henüz yoluna koydu.
[480] Bühtan: Kara çalma, iftira.
[481] Buhran: Bunalım, bunluk, kriz.

Atatürk'ün yattığı yer nûr olsun
Azim fikir emelimiz bir olsun
Herkes birbirine kız versin alsın[482]
Çıkarıp nifakı[483] sürelim kardaş

Veysel'in sözleri kanun dışı mı
Mantığa uymazsa kesin başımı
Bana düşman etmiş vatandaşımı
Sebebi ne ise soralım kardaş

-105-

İzi Kayıp Kendi Gizli Bir Yâre

İzi kayıp kendi gizli bir yâre
Âşıkım peşinde gezerim böyle
Sual ettim bülbüllere güllere
Güllerden kokusun sezerim böyle

Seherde ağlıyor bülbül bi-çâre
O da benim gibi âşık mı yâre
Başım alsam gitsem hangi diyare
Derdimi deftere yazarım böyle

[482] Alevi ve Sünni çevreler yüzyıllardan beri süre gelen bir birlerinden kız alıp vermemek davranışları biraz gevşese de sürmektedirler. Alevi inancında olanlar, "Sünnilerden kız alırız fakat kız vermeyiz, yalnız gelinin ikrar vermesi gerekir," düşüncesindeler. Bazıları ikrar vermesini dahi yeterli görmemekte, bütünüyle reddederek düşkün saymaktadır. Yalnız Sünni bir erkekle evlenen kızı değil, ailesini de düşkün saymaktadır. Öte yandan kimi Sünni fıkıhçı, Alevileri gayrimüslim statüsüne koyduğu için "Sünni bir kızın Alevi bir erkekle evlenmesi haramdır," diye fetva vermiştir. Alevilerin gayri Müslim olmadığı düşüncesi gerçek değildir. Öte yandan bir Sünni'nin Ehl-i beyt sevgisi bir Alevi'den az değildir. Veysel'in değdiği gibi ırkımız neslimiz birdir. Bu davranışlar her iki kesim için de bağnazlıktır, yobazlıktır, bölücülüktür. Âşık Veysel'in işaret etmek istediği budur.

[483] Nifak: Geçimsizlik, anlaşmazlık, ara bozuculuk.

Hasbahçeye girdim güllere sordum
Çiçekte çimende izini gördüm
Mekândan münezzeh[484] gizli sanırdım
Kaplamış âlemi nazarım böyle

Bu aşk bir deryadır haddi bulunmaz
Bu bir dâd-ı Hak'tır[485] silsen silinmez
Öyle bir güzel ki nesli bilinmez
Yalvarır düğmesin çözerim böyle

Gönlümün matlûbu[486] gelsene beri
Sesin sazda telden aldım haberi
Veysel'i kapına kul eyle bâri
Eşsinler kapına mezarım böyle

[484] Münezzeh: Pâk, kusur ve noksanlıklardan uzak. Hiç bir şeye muhtaç olmayan. Kötülükten, kusurdan ve noksanlık gibi şeylerden tenzih edilen. [Bir ayet-i kerimede (Bakara, 2/186) Cenab-ı Hak, Efendimize(SAV) hitaben, "Kullarım Beni senden soracak olurlarsa, bilsinler ki Ben pek yakınım" buyuruyor. Cenab-ı Hak, her an her yerde hazırdır ve kullarını görüp gözetmektedir. İnsanlara çok yakındır. Fakat mekândan münezzeh, yani hiçbir mekânda değildir. Bu gerçek pek çok insanın kafasını kurcalıyor. Akla, "Allah nasıl hem her yerde, hem de mekândan münezzeh olabiliyor? Allah insana yakın olduğu halde, insanın Allah'a uzak olması ne demektir?" gibi sorular getiriyor. Âşık Veysel bu soruya kapı açıyor.]

[485] Dâd-ı Hakk: Hak vergisi, Cenab-ı Hakk'ın lütfu ihsanı. [Kabiliyet dâd-ı Hak'tır her kula nasib olmaz / Sad hezar terbiye etsen bi edeb olmaz edib (La edri) Yani: Yetenek bir Allah vergisidir, herkese aynı oranda nasip edilmemiştir. Edep de bir nasip işidir, edepsizi binlerce kez terbiye etsen, yine de edeplenmez.]

[486] Matlup: İstenilen, aranılan, alacak.

-106-

Kaldırsam Perdeyi Döksem Suçunu

Kaldırsam perdeyi döksem suçunu
Acep bu işime ne dersin dünya
Fısk u fesat[487] kaplamıştır içini
Bu çirkin huyları n'idersin[488] dünya

Dünyaya gelmemde maksat ne idi
Bir sadık dost bulup dem sürme idi
Arzum bir güler yüz gül meme idi
Istırapla dolu kedersin dünya

Nice zenginlerin çarkın çevirdin
Nice kahramanı teptin devirdin
Bunca fakirleri kastın kavurdun
Herkese bir türlü kadersin dünya

Bükülmez kolların olmuşsun ağa
İntikam beslersin bir tek yaprağa
Akibet serersin kara toprağa
Onu da ber-murat[489] edersin dünya

Ne bankeri kalır ne de bir fakir
Herkes kazancını sana bırakır
Beş arşın bez ile yolc'eden âhir[490]
Eline geçeni yutarsın dünya

[487] Fısk: Yoldan çıkma, doğru yoldan sapma, iyilik ve güzellikten çıkma, günaha batma, kötülüğe iyice dalma anlamlarına gelir. Büyük günahları işlemek veya küçük günahlarda devam etmek suretiyle Allah'a itaat etmekten çıkmaya fısk denir. Fesat: Bozukluk; karışıklık, kargaşalık, arabozuculuk, hile, herhangi bir konuda iyimser olmayan, kötü yorumlayan, karıştırıcı, ara bozucu kişi. İstanbul'un fısk u fesada gömüldüğü bir zamanda Hz. Mehdî'nin gelip onu mânen fethedeceğine ilişkin rivayet vardır.

[488] N'idersin: Ne edersin.

[489] Ber-murat: Dileğine kavuşmuş, muradına ermiş.

[490] Ahir: Son,sonraki,en sonunda.

Veysel'i düşürdün ne haldan hala
Kimini garkettin[491] yeşile ala
Zaman gelir sen de eren zevâla
Bir gün tepe takla gidersin dünya

-107-

Kalktı Deli Gönül Kısmet Ayrıldı

Kalktı deli gönül kısmet ayrıldı
Siz sağ olun biz selâmet[492] gidelim
Sılayı görmenin zamanı geldi
Siz sağ olun biz selâmet gidelim

Enstitü mektebi Hasanoğlan'dan[493]
Sanki ayırdılar cesedi candan
Irkımız neslimiz aslı bir kandan
Siz sağ olun biz selâmet gidelim

Geçtik baharı getirdik yazı
Zamanı gelince hatırlan bizi
Arzuluyom Sarkışla'yı Sivas'ı
Siz sağ olun biz selâmet gidelim

[491] Gark: Batma, batırma, boğulma anlamlarına gelen kelime.

[492] Selâmet: Afiyet, dirlik, esenlik, kıvanç, sağlık, sıhhat, iç huzuru.

[493] Hasanoğlan: Ankara ilinin Elmadağ ilçesine bağlı bir beldedir. Türkiye'nin 15. köy enstitüsü burada açıldı. 2 Ocak 1942'de enstitüye ilk öğrenciler geldi; 66 son sınıf öğrencisi ise (1 kadın, 65 erkek olmak üzere Pazaröre n'den 21, Çifteler'den 45 öğrenci) 1943-1944 öğretim yılında mezun oldu. Enstitü toplam 678 öğretmen, 774 sağlık memuru, 213 yüksek kısım ve 102 geçici kurs mezunu vermiştir. Yüksek Köy Enstitüsü mezunlarından 18'i kadın, 195'i erkektir. 1943 yılının Haziran ayında çıkan yönetmelikle Yüksek Köy Enstitüsü (3 yıl süreli), 10 Ocak 1944'te ise köy sağlık memuru yetiştirmeye yönelik Sağlık Kolu (2 yıl süreli) açıldı. Enstitüde Enver Ziya Karal (tarih), Ruhi Su ve Âşık Veysel (müzik), Selahattin Batu (zootekni), Muhlis Ete (ekonomi), Sabahattin Eyüboğlu (dil-edebiyat), Kazım Köylü (ziraat), Ferruh Sanır (coğrafya), Mahir Canova (tiyatro), Halil Demircioğlu (tarih), Mualla Eyüboğlu (mimar, inşaat sorumlusu) gibi eğitim elemanları da görev yaptı. Yüksek Köy Enstitüsü 27 Kasım 1947'de Bakan Reşat Şemsettin Siner tarafından alınan bir kararla kapatıldı. Âşık Veysel, Hasanoğlan Köy Enstitüsündeki görevini tamamladıktan sonra veda ederken bu şiiri söylemiş.

Helal olsun hakkım var ise size
Hakkınızı helal edin siz bize
Sağ olursak yine gelir yüz yüze
Siz sağ olun biz selâmet gidelim

Veysel'in dönüyor içinde sıla
Uzadı günlerim benzer bir yıla
Sılada yavrular bakıyor yola
Siz sağ olun biz selâmet gidelim

-108-

Kambur Felek Sanki Beni Kayırdı
(Yeter Gayrı Yumma Gözün Kör Gibi)

Kambur felek sanki beni kayırdı
Eşten dosttan nazlı yârden ayırdı
Gizli sırrım memlekete duyurdu
Sanki benim bir ettiğim var gibi

Kimine at vermiş eştirir gezer
Kimine âşk vermiş coşturur gezer
Kimine mal vermez koşturur gezer
Sanki bunu zengin etmek zor gibi

Bir kısmına yayla vermiş köy vermiş
Bir kısmına büyük büyük pây vermiş
Sevdiğine güzellikle boy vermiş
Al yanaklar şule[494] verir nûr gibi

Birinin aklı yok deli divâne[495]
Bir kısmı muhtaçtır acı soğana
Bir kısmını zengin etmiş yan yana
Şimdi kendi saklanıyor sır gibi

[494] Aya yeryüzünden bakanların bazen karsılaşabilecekleri aydınlık ve karanlık halkalar, hareler. Alev, yalım.
[495] Kaçık, çok sevmekten aklını kaçırmış.

Kimine saz vermiş çalar eğlenir
Kimi zevk içinde güler eğlenir
Veysel gözyaşların siler eğlenir
Yeter gayrı yumma gözün kör gibi

-109-

Kıbrıs'taki Olan Haksız Olaylar

Kıbrıs'taki olan haksız olaylar
Kemirir içimi kurt olur gider
İnsanlık dışında yapılan işler
Bütün milletlere dert olur gider

Sulhsever[496] milletiz cihanda hürüz
Görürüz her şeyi zannetmen körüz
Kafamız kızarsa vurur kırarız
Her şeyin bir anda hurd'olur[497] gider

Türk milleti asla korkmaz düşmandan
Korkarız Allah'tan bir de vicdandan
Geçmeyiz namustan geçeriz candan
Kalan gazi ölen mert olur gider

Kahraman ordumuz elde silahlar
Bir bir sorulacak kalır mı ahlar
Çizm'altında[498] çiğnenirken alçaklar
Bakarsın binlerce Yorg'ölür[499] gider

[496] Sulhsever: Barışsever.
[497] Hurd'olur: Huda olur.
[498] Çizm'altında: Çizme altında
[499] Yorg'olur: Yorgi ölür.

Masum yavruların nedir günahı[500]
Bu hareket gücendirir Allah'ı
Türk ordusu kullanırsa silahı
Tedavisiz derdin dört olur gider

İnsanlık kahretmiş sizden kaçıyor
Nefret kapıların size açıyor
Vicdan sizden çok uzaktan uçuyor
Zulüm var adalet nerd'olur[501] gider

Sanki din adamı o alçak papaz
Buladır[502] dünyayı parmağı durmaz
Türkler haksız yere adam öldürmez
Bir gün Makaryos[503] da mort olur[504] gider

Veysel'in kafası kin ile dolu
Urumlar bu işi iyi bilmeli
Kıbrıs'a düşerse Türklerin yolu
Lefkoşa Türklere yurt olur gider

[500] Kıbrıs'ta tarihe "Kanlı Noel" olarak geçen ve 21 Aralık 1963'te başlayan Rum saldırılarında, 24 Aralık'ta Lefkoşa'daki Kumsal bölgesinde Emekli Tabip Tuğgeneral Nihat İlhan'ın eşi Mürüvet İlhan ile çocukları Murat, Kutsi ve Hakan banyo küvetinde acımasızca öldürülmüşlerdi.

Bunun dışında, aynı dönemde 103 Türk köyü yakılıp yıkıldı, Türkler evlerini ve köylerini terk edip kaçmak zorunda bırakıldı. Kıbrıslı Rum çeteleri, saldırılarına 25 Aralık 1963 tarihine kadar devam ettiler. Kanlı Noel'i takiben Şubat ayında Limasol'da yapılan katliamlar sonrasında Türkiye olaya müdahale etti. Kıbrıs Barış Harekatı adı ile adaya asker çıkardı. Türklere karşı yapılan haksız etnik temizlik böylelikle son bulmuş oldu.

[501] Nerd'olur: Nerede olur.

[502] Buladır: Bulandırır.

[503] Makaryos: Makarios. Kıbrıslı Türkleri birden yok etmek değil de yavaş yavaş yıldırarak göç ettirerek adadaki Türk nüfusu azaltmaya çalışıp başarılı da olmuş biridir. Bugün Türkiye'de, İngiltere'de, Avustralya'da, Amerika'da ve diğer ülkelerdeki Kıbrıslı Türklerin büyük bir kısmı Makarios dönemindeki baskılar sonucu adadan kaçmış Kıbrıslılardır. Türkleri bir çırpıda silip süpürmek isteyen faşist Rumlar tarafından 15 Temmuz 1974 darbesi ile devirmiştir.

[504] Mort olur: Ölür.

-110-

Kırk Yaşımdan Sonra Kalbime İlham

Kırk yaşımdan sonra kalbime ilham
Erişti Mevlâ'dan bir ihsan oldu
Hakk'ı bilenlere hazırdır her an
İnkâr edenlere sır nihan[505] oldu

Varlık noktasını açık gösterdi
İrâde-i cüz'un[506] eline verdi
Hakk'ı bilen her eşyayı Hak gördü[507]
Vücudun şehrine[508] o sultan oldu

Sağda solda arşta kürste[509] her yerde
Hazırdır münkirin[510] gözünde perde
Diyen bilmez bilen demez bir ferde
Akıl ermez sırrı bir Sübhan[511] oldu

---

[505] Nihan:Gizli, saklı, bulunmayan.

[506] İrâde-i cüz: İslam fıkhında Cüz'i irade insanlara verilmiş olan ve kaza ve kader sınırları çerçevesinde hareket imkânı tanıyan özgür iradedir. Cüz'i kelimesi Arapça ve Osmanlı Türkçesi'nde kısmi anlamına gelir. Buna karşılık Külli irade yani Allah CC'nin iradesi herhangi bir sınırla bağlı değildir, ve cüz'i iradenin üstünde yer alır.

[507] Vahdet-kesret: Birlik-çokluk. Vahdet, her şeyi Bir olarak ve bir içinde görmek, eşyayı Allah'la görmek, cem' hali; kesret, varlıkları çok olarak görmek, fark hali. Gayb-ı mutlakın lataayyun ve lazuhur mertebesine "ahadiyyet", ilk zuhur ve taayyun "vahidiyyet" adı verilir.

[508] Tarihî kültürümüzde, edebiyatımızda, hatta mutasavvıfların ifadelerinde, insan vücudu şehre benzetilir. Yunus Emre bir şiirinde : "İşbu vücut şehrine bir dem giresim gelir. İçindeki sultanın yüzün göresim gelir!" der. Yunus'un kasdettiği vücud şehrinin içindeki sultan, onu idare eden kalptir.

[509] Arş: Kainatın en dış maddesi, latif olup bütün gökleri ve Kürsi'yi kuşatır. Arş ve içindekilerin hepsi mahluktur, hadistir ve yok olacaktır. Kadim değildir. Arş ve içindekiler, Allahu Teâlâ'nın isim ve sıfatlarının zıllerinin tecellisiyle var edilmişler ve varlıkları daim olmaktadır.

[510] Münkir: İnkâr eden inkarcı.

[511] Sübhan: Eksikliklerden uzak ve mükemmel sıfatlar sahibi olan Allah. Rabb'ini İlahi isim ve sıfatları ile andığını "SÜBHAN" diyerek ifade eden bir kul, Rabb'inin Vâfi ismiyle vefayı, Şekûr ismiyle şükrü, Hay ismiyle manevi dirilişi, Kûddus ismiyle maddi ve manevi arınmayı, Vehhab ismiyle sonsuz ikram ediciliğini, Afûvv ismiyle affediciliğini, Vedûd ismiyle İlahi sevginin güzelliğini idrak eder ve diler Bu yönüyle SÜBHAN, İlahi isim ve sıfatları içinde barındıran bir kalptir… İlahi isim ve sıfatları kucaklayan anahtar bir kav-

Zâhir bâtın[512] her irenkten görünür
Gâhi doğar amma gâhi dulunur
Nerde baksan orda hazır bulunur
Kim demiş hakkında lâmekan[513] oldu

Nuru ile bu âlemi kapladı
Azimdir kerimdir gafurdur adı
Sefil Veysel Hak'tan ister muradı
Muradlar verecek cömertkan[514] oldu.

-111-

Kim Çıkarmış Bu Asılsız Yalanı

Kim çıkarmış bu asılsız yalanı[515]
Âşık Veysel hasta demiş felç demiş
Bulsam öldürürüm ben bu yılanı
Doğunda anası ona piç demiş

Sorun bu yalanda ne olmuş kârı
Sırtına vursalar atlas kemeri
Ahlak edinmiştir öteden beri
Kıymet bilmez küle yatar çüş demiş

---

ramdır… Namaz kılan kişi, rükûya eğildiği zaman "Sübhane Rabbiye'l-Azim" diyerek, "Azim olan Rabb'imi yaratılmışlara ait bütün eksikliklerden tenzih ederek O'nu güzel isim ve sıfatlarıyla tesbih ederim" anlamına gelen ifadeyi okumaktadır

[512] Zâhir Bâtın: Dış ve iç yüz.

[513] Lâmekân: 1. Mekânı olmayan, mekânsız. 2. Yersiz yurtsuz, belli bir adresi olmayan.

[514] Cömrtkân: Eli açık, ikramcı, kerem sahibi olan.

[515] 1967'de Şarkışla'dan gazetelere asılsız bir haber gönderilir. Haber 28 Ocak 1967 tarihli Milliyet gazetesinde çıkar. Âşık Veysel Felç Oldu" başlıklı haberde Sivas Valisi Vefik Kitapçıgil kendisini tedavi için Avrupa'ya yollayacağı belirtilmektedir. Âşık Veysel çok üzülür. Haberi yazanlara bu taşlamayı söyler. Bununla da yetinmeyen Âşık, çetin kış şartlarına rağmen köyünden Şarkışla'ya inerek, kendisinin hasta olmadığını halka gösterir.(Ahmet Özdemir- Koca Veysel ve Birkaç Anı Ana dergisi Mayıs 1977, s. 11-12 – Bkz. Gülağ Öz Bütün Yönleriyle Âşık Veysel Yaşamı Sanatı Şiirleri Ayyıldız Yayınları 1994 Ank. S.269)

Yazanın suçu yok yazdıran hain
Bu nasıl adamdır sizler de duyun
Soralım bakalım almış mı payın
Huylu huyunu terk etmesi güç demiş

Çok şükür Allah'a hasta değilim
Haber dağıtamam posta değilim
Yalan söz yapamam usta değilim
Yeter Veysel çok uzatma sus demiş

-112-

Kimin Meftunuyum Kimin Mecnunu

Kimin meftunuyum kimin mecnunu
Anlaşılmaz böyle bir hâl var bende
Tabirsiz ürüya[516] keşfettim bunu
Sevgi bende sevda bende yâr bende

Her nereye baksam onu görüyom
Aynaya bakarsam beni görüyom
Yayılmış damarda kanı görüyom
Yerleşmiş cesette gizli sır bende

İnsanlar «dolu»dur hâlî[517] değildir
Sarrafın altını pulu değildir
Veysel sersem gezer deli değildir
Beni mecnun eden ateş kor bende

[516] Ürya: Raya.
[517] Hâl: Çözme, çözülme; eritme, boşa çıkarma; karışık bir sorunun içinden çıkma, sonuca varma; tahttan indirme, boş.

-113-

Koca Dünya Vaziyeti Değişti

Koca dünya vaziyeti değişti
Günde türlü türlü dolap dönüyor
İnsan kanatlandı göklerde uçtu
Bilmeyenler eski dünya sanıyor

Ey dünya kimseye yâr olman yürü
Gidenler gidiyor gelmiyor geri
Göklerden beklerdik yağmuru karı
Şimdi gökten yere ataş[518] iniyor

İngiliz Fransız Alaman Urus[519]
Günde telef eder binlerce nüfus
Bu kadar milletler hep suçlu suçsuz
Ataş almış oylum oylum yanıyor

Irahat yok Londra'da Lozan'da
Avrupa Asiye hep kızıl kanda
Hamdolsun çok şükür şöyle zamanda
Her taraftan Türk'e rahat deniyor

Uyuma ey Veysel uykudan uyan
Yakın görünecek herkesçe beyan
Hep memnun kalacak biz Türküz diyen
Başa devlet kola doğan konuyor

[518] Ataş: Ateş.

[519] İngiltere, Fransa, Almanya, Rusya; Birinci ve İkinci Dünya Savaşının tarafı devletler.

-114-

Kolay Geçmek İçin Kızılırmak'tan

Kolay geçmek için Kızılırmak'tan
Alındı paralar, cem oldu halktan
Gayret köylülerden, izin Allah'tan
Tanrı'm var eylesin milletimizi
Yaptırdı köprüyü, güldürdü bizi

Öğlen sonu kara haber yayıldı
İnsanlar ağladı, havyanlar güldü
Bu çirkin iş memlekete yayıldı
Kırılsın elleri kör olsun gözü
Yaktı köprümüzü yandırdı bizi[520]

Fakir fukaradan alındı para
Yandı kömür oldu gitti sulara
Memlekete düşman, bir yüzü kara
Kırılsın elleri kör olsun gözü
Yaktı köprümüzü, yandırdı bizi

Aslında yok imiş asla Türk kanı
Haldi Türk diyelim kimeydi kini
Âdilerden âdi yurdun düşmanı
Kırılsın elleri kör olsun gözü
Yaktı köprümüzü, yandırdı bizi

Yok imiş kitabı mezhebi dini
Duydunuz mu şu hınzırın işini
Takın zincirini kırın dişini
Kırılsın elleri kör olsun gözü
Yaktı köprümüzü, yandırdı bizi

[520] Kaplan Dere, Kızılırmak'ın Ortaköy yakınlarındaki bir koludur. O güne kadar salla adam geçirip, para alanlar köprüye kızmış, çileden çıkmışlar. Çok geçmeden kundaklayıp, köprüyü yaktılar. Herkese derin bir üzüntü çöker. Köprüyü yakanlara kargış verenler arasında Âşık Veysel de vardır.

İbrahim Göker'in[521] çektiği emek
Yandı ber-havaya[522] gitti diyerek
Onda hüsnüniyet o temiz yürek
Kırılsın elleri kör olsun gözü
Yaktı köprümüzü, yandırdı bizi

Mehmet Tataroğlu İbrahim Göker
Yine bu dertleri Şarkışla çeker
Yılmaz Türk milleti yaptırır tekrar
Tanrı'm var eylesin milletimizi
Yaptırdı köprüyü, güldürdü bizi

Muhterem Başvekil Sayın Günaltay[523]
Bir himmet ederse bu işler kolay
Bütçeden köprüye ayırırsa bir pay
Tanrı'm var eylesin milletimizi
Yaptırdı köprüyü, güldürdü bizi

Veysel hayatımda bunu da gördüm
Yaram bir beş değil artıyor derdim
Sayın Başvekilim yaparsa yardım
Tanrı'm var eylesin milletimizi
Yaptırdı köprüyü, güldürdü bizi

[521] 1946-1960 yılların arasında Şarkışla'da Belediye Başkanlığı ve daha sonra milletvekilliği yaptı. Şarkışla'nın Gültekin Mahallesi'ne oturmaktaydı.

[522] Ber-hava: Havaya gitmiş; kaybolmuş; uçurulmuş; yararsız; boş.

[523] Şemsettin Günaltay: Türkiye Cumhuriyeti'nin 18. başbakanı, tarihçi ve eski Türk Tarih Kurumu başkanı. (d. 1883, Kemaliye – ö. 19 Ekim 1961, İstanbul) 1949'da Hasan Saka'nın istifası üzerine başbakanlığa getirilmiş ve Demokrat Parti iktidarına kadar bu görevini sürdürmüştü. CHP İstanbul il başkanlığı ve Kurucu Meclis üyeliği de yapan Günaltay, 1961'de İstanbul senatörü seçildi, ancak göreve başlayamadan öldü. 1941'den ölümüne dek Türk Tarih Kurumu'nun başkanlığını yaptı.

-115-

Köylerin İçinde Öndedir Bu Köy

Köylerin içinde öndedir bu köy
Nehirler coşturan seldir Kar'özü[524]
Kültür sahasında enderdir bu köy
Millet sevgisine yoldur Kar'özü

Bir hamlede üç yüz memur çıkarmış
İnsanlık ne demek farkına varmış
İlim deryadır durmaz akarmış
Demişler kapların doldur Kar'özü

Memleket içinde metin Karaözü.
Tatlıdır sohbeti bilirler sözü
Attıkları adım Atatürk izi
Adabı erkânı boldur Kar'özü

Kızılırmak önden akar bulanır.
Tren gelir kıvrım kıvrım dolanır
Bahar gelir çiçeklerle belenir
Bağ ve bahçeleri güldür Kar'özü

Bu köyü kuranlar hayırlı kurmuş
Veysel der bu köyde kimler oturmuş[525]
Şair Sadık[526] felsefeden okurmuş
Her biri bir ehli dildir Kar'özü

---

[524] Kar'özü: Karaözü. Karaözü Kasabası, coğrafi konumu itibariyle Kayseri, Sivas ve Yozgat illerinin kesiştiği noktadadır. İç Anadolu Bölgesinin, orta Kızılırmak bölümünde, Kayseri ili sınırları içinde, Sarıoğlan'a bağlıdır. Karaözü, idari yönetim bakımından 1953'e kadar Sivas'ın Şarkışla ilçesine bağlı kalmıştır. 1953 yılına kadar Şarkışla'ya bağlı olan Karaözü, bu tarihten sonra Sivas'ın Gemerek ilçesine bağlanmış ve 1978 yılına kadar Gemerek ilçesine bağlı kalmıştır. 1978 yılında yapılan halk oylamasıyla, Kayseri ili Sarıoğlan ilçesine bağlanmıştır.

[525] Karaözü halkı Oğuz boyu Türklerinden olup önce Kars-Ardahan'a yerleşmişlerdir. Karaözülüler Kars ve Ardahan'da bir kısım akrabalarını bırakarak daha ileriki tarihlerde Malatya'nın Hekimhan ilçesi çevresine yerleşmişler, buradan da Karaözü'ne gelmişlerdir. Bu günkü devam eden neslin dedeleri, Karaözü'ye Malatya / Hekimhan'a bağlı Ardahan, Başak, Çırzı ve Güvenç'ten gelmişler.

[526] Âşık Sadık Baba: 1771'de Malatya ili Hekimhan ilçesi Güvenç köyünde doğdu. Hiçbir öğrenim görmedi. Küçük yaşta, o zamanlar Sivas'a bağlı olan şimdi Kayseri Sarıoğlan sınırları içine alınan Karaözü köyüne göçtü. Bir süre burada kaldı. Sonra Hekimhan'ın Başak köyüne gitti. 8 Mart 1837 tarihinde öldü. Türbesi köylülerce ziyaret yeri haline getirildi. Tasavvufta kendi kendini yetiştirdi. Öğretici şiirleri de vardır.

-116-

Kulak ver sözüme dinle arkadaş!

Kulak ver sözüme dinle vatandaş
Uyma lâklâk edip gülüşenlere
Meşgul eder seni işinden eğler[527]
Karışırsın tembel perişanlara

Adım at ileri geriye bakma
Bir sağlam iş tut da elden bırakma
Saçma sapan sözler hep delip takma[528]
Allah'ın yardımı çalışanlara

İleriyi gören geriye bakmaz
İnsanlık yolundan dışarı çıkmaz
Allah cömert amma ekmek bırakmaz
Oturup geçmişi konuşanlara

Maziye[529] karışmış yıllar da ay da
Onu tekrar etmek sağlamaz fayda
Gören göze ibret vardır her şeyde
Seyret gökyüzünde yarışanlara

Veysel der kafanı nafile yorma
Dünya fâni değil çöküp oturma
Adım at ileri avara[530] durma
Yoldaş ol refaha kavuşanlara

[527] İşinden eğler: İş yapmana engel olur, işinden alı kor, durdurur.
[528] Delip takma: Sağdan soldan gelişi güzel toplanan değersiz şey.
[529] Maziye: Geçmişe.
[530] Avara: İşsiz, aylak "Avare"

-117-

Kuşe-i Vahdete Çekilsem Dursam

Küşe-i Vahdete[531] çekilsem dursam
Mihnet-i dünyanın[532] derdi bırakmaz
Feragat eylesem sohbetten sazdan
Sevdiğim güzelin virdi[533] bırakmaz

Tahammül babında[534] etsem kararı
Soldurmam gülümü kondurmam hârı[535]
Kin ile kibirden olaydım beri
Nefis var tamah var dördü bırakmaz[536]

Çocuk olsam beleklere belensem
Mümin olsam ince'lekten elensem
Mecnun olsam şu âlemi dolansam
Anamın babamın yurdu bırakmaz

Şaşkın bir haldeyim nasıl eylesem
Bir dert ehli bulsam derdim söylesem
Başımı sevdadan halâs[537] eylesem
Gönül bir güzeli sardı bırakmaz

---

[531] Kûşe-i vahdet: Birlik köşesi [Hânkâh-ı Mevlevî'de münzevî ol Birriyâ / Âlem-i kesretde el-hak kûşe-i vahdet budur- Manisalı Birrî Mehmed Dede (1669-1715) Ey Birrî Mevlevî Dergahı'nda inzivâya çekil. Çünkü bu kesret dünyasında doğrusu birlik (el-hak vahdet) köşesi burasıdır.]

[532] Mihnet-i dünya: Dünya sıkıntısı.

[533] Vird: Sürekle tekrarlanan dua.

[534] Babında: Konusunda, bölümünde, başlığında.

[535] Harı: Gül yapraklarının üzerinde bulunan beyaz böceği ; veya ateşi.

[536] Kin, kibir, nefis, tamah: Tasavvufa göre: Bu dünyanın şerrinden emin olabilmek için önce kibir ve kini terk edip kendi kendine bir hayat yaşamalıdır. Nefs, tâ ezelden beri insanın düşmanıdır. Nefsin her an harekete hazır dokuz bin haşerâtı vardır. Bunlara aldanıp uyan kişilerin yüzleri karadır. Can besleyen kişi, nefse değil canın isteklerine uymalıdır. Kötü nefsin sultanı kibirlenmedir. Bunun emri altında dokuz oğlan vardır ki Yunus, Risaletü'n-Nushiyye'sinde, bunlardan şunları sayar: kapısında bin kişinin beklediği; bütün cihan mülkünü alsa doymayacak olan tamah. Onun imanı dünyadır, çünkü dünyaya esir olacak kadar onu sever. Tamah hapsine düşen çıkamaz. Buna karşı mücâdele edecek olan güç, kanaattir. Bundan sonra gene aynı derecede tehlikeli olan kibir, şehvet, gazab ve haset gelir.

[537] Halas: Bir yerden, bir şeyden kurtuluş.

Tükenmez bir sevda bulunmaz ucu
Hastayım derdimin yoktur ilacı
Gönlümün mihracı[538] başımın tâcı
Veysel ikrarını verdi bırakmaz

-118-

Kükredi Çimenler Açıldı Güller

Kükredi çimenler açıldı güller
Al şala bürünür bahçeler bağlar
Ömrümden gidiyor bu geçen günler
Ah çektikçe didelerim kan ağlar

Sefil baykuş viranede seslenir
Koç yiğitler gurbet ele yaslanır
Her türlü çiçekle kırlar süslenir
Yeşil yaprak giyer dumanlı dağlar

Mart ayında sarı çiğdem[539] açılır
Nisan gelir çayır çimen seçilir
Mayıs sonu yaylalara göçülür
Güzellere eda verir o çağlar

[538] İnanç dünyamızda İmam Cafer_i Sadık'ın "Buyruk"una göre: Cebrail Tanrının kendisine görünmek istediği haberini getirir. Yıldırım gibi hızlı uçan kanatlı at, Burak'a binerek göğe yükselir. Muhammed kendisini Kudüs'de Süleyman Peygamberin tapınağı (Kuran'da Mescid-ül Aksa adı geçmektedir) üzerinde uçarken bulur ve nurdan bir merdiven görür. Ve merdivene tırmanarak Tanrıyla buluşmaya çıkar. Yedinci kata çıktığında, Tanrı katına varmadan önüne heybetli bir arslan dikilir, bu Ali'dir. Kükrer bırakmaz onu. Peygamber arslandan çekinir; mühür yüzüğünü (hatem) ağzına vermesini fısıldar kulağına Cebrail. İmam Cafer Sadık Buyruğu'nda ve birçok ozanın "miraçname" adı verilen nefeslerinde ayrıntılarını bulabiliriz. Muhammed Miraç dönüşünde Kırklar sohbetteyken kapılarını çalar. Burada geçtiği anlatılan konuşmaları ve arş-ı ala'da, Kırklar Meclis'inde Ali çıkarıp yüzüğünü (hatem) geri verince, Muhammed onun büyüklüğünü tasdik edip "Ey ashaplar, gerçek Ali'dedir; Ali'ye varın, ondan isteyin dileklerinizi" der. Kırklar ikrar verip ikişer ikişer musahib tutarak, Ali'ye talip olurlar. Muhammed de Cebrail'in rehberliğiyle Ali ile kardaşlık olur. Yer gökle, Cebrail Adem peygamberle, Muhammed Ali ile musahiptir artık

[539] Çiğdem: Kimi yerde kar çiçeği, kimi yerde nevruz, kimi yerde çiğdem, kimi yerde dağ fulyası adları ile birbirine karıştırılan bu çiçeklerin ortak özelliği,21 Martta, baharın, yeni bir günün yani nevruzun müjdecisi olmaları.

Yağmur yağar şimşek çakar gök gürler
Çoban kaval çalar seslenir kırlar
Güneş vurur buharlanır o yerler
Derin derin derelerden su çağlar

Dağları her türlü gül eden mevsim
Ayları toplayıp yıl eden mevsim
Veysel'i bir aşka kul eden mevsim
Kırılmaz Veysel'i bağlayan bağlar

-119-

Mecnun gibi dolanıyorum çöllerde

Mecnun gibi dolanıyorum çöllerde
Hayal beni yeldiriyor[540] yel gibi
Ah çeker ağlarım gurbet ellerde
Durmaz akar gözüm yaşı sel gibi

Bir güzelin mecnunuyum ezelden
Verememem telkini (terkini)[541] gelmiyor elden
Yandım ateşine can u gönülden
Görmesem günlerim uzar yıl gibi

Hesapsız haftalar yıllar geçiyor
Evvel benim idi şimdi kaçıyor
Varıp düşmanlara derdin açıyor
Beni görüp saklanıyor el gibi[542]

---

[540] Yeldirmek: Aceleyle koşturmak, koşuşturmak. Bir işin, bir şeyin, birinin peşinde koşmak, koşturmak (Türküyü çeşitli mercralarda okuyan bazı sanatçılar, "yeldiriyor" kelimesi yerine "savuruyor" demektedirler. Orjinali "yeldiriyor" olacaktır.

[541] Telkin: Bir duyguyu, bir düşünceyi aşılama; bilinç dışı bir sürecin aracılığıyla, kişinin ruhsal veya fizyolojik alanıyla ilgili bir düşüncenin gerçekleştirilmesi. Terkin: Yazılmış bir şeyi çizerek silme, tez, çabuk. [Bazı kaynaklarda "telkin" kelimesi yer almaktadır. Ancak Dr. Doğan Kaya (Âşık Veysel- Sivas Valiliği yayını Sivas 2004) "Terkin" kelimesini vazgeçmek anlamını da dipnotunda vermek suretiyle kullanmıştır. Değerli bilim adamı Doğan Kaya'nın tespitinin yerinde oluğu görüşündeyim. A.Ö.]

[542] Bu dörtlük bazı kayıtlarda şu şekildedir: "Hesapsız günlerim gelip geçiyor / Evvel benim idi şimdi kaçıyor / Varıp sırrın yad ellere açıyor / Beni görüp saklanıyor el gibi"

Zincirsiz kösteksiz[543] bağladı beni
Tatlı diliyle eğledi beni
Yurdumdan yuvamdan eyledi beni
Yarsız dünya malı bana pul gibi

Aşkın beni deryalara daldırdı
Bazı ağlatır da bazı güldürür
İster azat eyler ister öldürür
Sefil Veysel kapısında kul gibi[544]

-120-

Medet Mürvet Deyip Kapına Geldim (Hacı Bektaş)

Medet mürvet[545] deyip kapına geldim
İsteğim dileğim ver Hacı Bektaş[546]
İndim eşiğine yüzümü sürdüm
Kusurum günahım var Hacı Bektaş

[543] Köstek: Saat, kılıç, anahtar vb.nin ucuna takılan zincir; koşulan atların tepmesini önlemek için kuskun kayışına eklenen kayış; hayvanların kaçmamaları için ayaklarına takılan zincir ya da özel ip.

[544] Bu dörtlük bazı kayıtlarda şu şekildedir: "Sevdan beni deryalara daldırır/ Bir dem ağlatır da bir dem güldürür / İster azat eder ister güldürür / Âşık Veysel kapısında kul gibi"

[545] Mürvet: Mürüvvet: 1. Bir ailede çocukların doğumu, sünneti, evliliği, iyi bir göreve geçmeleri vb. olaylardan duyulan mutluluk, sevinç. 2. Cömertlik. 3. Yiğitlik, mertlik.

[546] Hacı Bektaş, 13. Yüzyıl'da yaşamış bir mutasavvıf ve düşünürdür. Anadolu'yu Türkleştiren Türkmen gücünün hayatına şekil veren bir halk lideridir. Hacı Bektaş Veli'ye bağlı Türkmenler'e, Bektaşi denilmiştir. Bugün Hacı Bektaş Veli, Anadolu gibi Bulgaristan, Yunanistan, Makedonya, Bosna, Arnavutluk, Macaristan, Romanya gibi ülkelerde bile Türkler arasında bilinen, saygıyla anılan bir önderdir. Öte yandan, Osmanlı Devleti'nin kuruluşunda da Hacı Bektaş Veli'nin düşünceleri etkili oldu. Osmanlı Devleti, Türkmen göçebelerine dayanan bir özellik taşıyordu. Bu beyliğin kurucusu Osman Bey, eşitlikçi bir dünya görüşünü temsil ediyordu. 16. yüzyıl'a ilişkin Osmanlı belgelerini incelediğimizde kırsal kesimdeki nüfusun çoğunluğunun Alevi-Bektaşi nitelikli olduğu ortaya çıkıyor. Hacı Bektaş Veli, genelde kırsal kesime hitap eden bir düşünür/önder olarak sivrildi. Zamanla onun düşüncesi kentlere de girdi. Kentlerde Bektaşilik adı altında şekillenen bu düşünce, esnaf arasında oldukça yayıldı.

Osmanlı Devleti Balkanlar'a geçince Bektaşi düşüncesinin eşitlikçi, insancıl özünden de yararlandı. Bugün bile Balkan ülkelerindeki Bektaşi dergahlarına Hıristiyan halkın saygı duyması, işte bu düşünce genişliğinden kaynaklanmaktadır.

Kul olanın elbet olur kusuru
Nesl-i Peygambersin cihanın nuru
Ali'sin Veli'sin Pirlerin Piri
Galma kusurlara Pir Hacı Bektaş

Horasandan ayak bastın Uruma
Mucizeler şahit oldu pirime[547]
Bak şu vaziyete bak şu duruma
Eşin yok cihanda bir Hacı Bektaş

Geçmem dedin duvarımda sinekten
Yalan sadir olmaz ervahı[548] paktan
Sana inanmışım ervahtan kökten
Sana inanmayan kör Hacı Bektaş

Sana yalvarıyor Veysel biçare
Yine senden olur her derde çare
Bir arzuhal sundum gani Hünkâr'e
Keremin ihsanın bol Hacı Bektaş

[547] Hacı Bektaş daha çocukken ilim öğrenmesi için âilesi tarafından Şeyh Lokmân-ı Perende'ye teslim edildi. Lokmân-ı Perende, Ahmed-i Yesevî hazretlerinin halîfelerindendi. Zâhir ve bâtın ilimlerinde çok derinleşmişti. Bektâş-ı Velî'nin daha çocukken birçok kerâmetleri görüldü. Bir gün Lokmân-ı Perende onun yanına girmiş ve odasını nur ile dolu görünce şaşırmıştır. Bu sırada; Bektâş-ı Velî'nin iki yanında, Kur'ân-ı kerîm okuyan iki nûrânî zât duruyordu. Lokmân-ı perende onun yanına girince, bunlar kayboldu. Lokmân-ı perende, Bektâş-ı Velî'ye onların kim olduğunu sordu. o da; "birisi Server-i Âlem efendimiz diğeri ise hazret-i Ali idi." cevâbını verdi. Yine bir gün hocasından ders dinlerken, namaz vakti geldi. Hocası hizmetçisinden abdest almak için su istedi. Bektâş-ı Velî hocasına; "Bir nazar etseniz de, su buradan aksa, dışarıya gitmeye gerek olmasa." dedi. Hocası; "Benim kudretim bunu yapmaya yetmez." cevabını verdi. Bunun üzerine o sırada bekâş-ı Velî, Allahü teâlâya duâ etti. Hocası da "âmin" dedi. O anda medresenin ortasında latîf bir su çıkıp, kapıya doğru akmaya başladı. Pınarın başında renk renk çiçekler açtı. Bundan bir süre sonra, Lokmân-ı Perende hacca gitti. Arafât'ta kıbleye doğru döndükleri esnâda, talebelerine; "yârenler! bugün arefedir. şimdi bizim evde yemekler pişirilir." dedi. Bu söz, Allahü teâlânın kudretiyle, Bektâş-ı Velî'ye mâlum oldu. Hemen bir tepsi yemeği aldığı gibi, bir anda hocasına sundu. Hocası Nişâbûr'a dönünce, onun bu kerâmetini herkese anlattı ve Hacı lakabını verdi. Bu esnâda horasan'da bulunan âlimler, Lokmân-ı Perende'ye hac mübârekesine geldiklerinde, medresede akan suyu görünce şaşırdılar. Bunun sebebini sordular. Lokmân-ı perende; "bu kerâmet, Hacı Bektâş'ındır." dedi.

[548] Ervah: Ruhlar.

-121-

Mektup

Yeni mektup aldım gül yüzlü yardan
Gözetme yolları, gel deyi yazmış.
Sivrialan köyünden, bizim diyardan
Dağlar mor menevşe gül deyi yazmış.

Beserek'te lale sümbül yürüdü
Güldede'yi çayır çimen bürüdü
Karataş'ta kar kalmadı eridi
Akar gözüm yaşı sel deyi yazmış.

Eğlenme gurbette yayla zamanı
Mevla'yı seversen ağlatma beni
Benek benek mektuptadır nişanı
Gözyaşım mektupta pul deyi yazmış.

Kokuyor burnuma Sivr(i)alan köyü
Serindir dağları, soğuktur suyu
Yar mendil göndermiş yadigar deyi
Gözünün yaşını sil deyi yazmış.

Veysel bu gurbetlik kar etti cana
Karıştır göçünü ulu kervana
Gün geçirip firsat verme zamana
Sakın uzamasın yol deyi yazmış.

-122-

Memlekete destan oldum

Memlekete destan oldum
Karım beni beğenmedi
Eşten oldum dosttan oldum
Yârim beni beğenmedi

Ne söylesem "deli" dedi
"Meyva vermez çalı" dedi
"Açma bana kolu" dedi
Sarım beni beğenmedi

Ben gönlümün valisiyim
Altı çocuk velisiyim
Bir güzel delisiyim
Durum beni beğenmedi

Yine düştüm dilden dile
Gözyaşlarım sile sile
Attı beni gurbet ele
Yerim beni beğenmedi

Geçti güzelliğin çağı
Gölköy'e[549] kurdum otağı
Güz geldi döktü yaprağı
Dalım beni beğenmedi

[549] Kastamonu Gölköy Köy Enstitüsü... Gölköy Köy Öğretmen Okulu, 1940 Haziranına kadar varlığını sürdürdü. 1 Haziran 1940 tarihinden itibaren, 3803 sayılı ve 17 Nisan 1940 tarihli Köy Enstitüleri Yasası'na göre adı Gölköy Köy Enstitüsü olarak değiştirildi. Enstitüde üç yıl içinde; 195 ranza, 65 yemek masası, 460 tabure, 80 bank, 280 sandalye, 140 öğrenci masası, 25 dolap, 10 yazıhane ve 7 kütüphane üretilmiş; bundan başka tüm eğitimcilerin ve öğrencilerin iş ve harici elbiseleriyle, yatak takımları enstitülü kızlar tarafından dikilmiştir.

Veysel yönüm yâre döndüm
Lodos değmiş kara döndüm[550]
Yeşillenmiş yâre döndüm
Pürüm[551] beni beğenmedi

-123-

Ne Acaip Bir Zamana Uğradık

Ne acaip bir zamana uğradık
Kanaat bereket biri kalmadı
Ahir şer[552] demişler sözleri sadık
Ataların sözü geri kalmadı

Terbiye kalmadı ebeveyinde[553]
Lezzet yok dünyanın hiçbir şeyinde
Herkes alır satar kendi reyinde
Kimsenin kimseye zoru kalmadı

Alışta verişte kalmadı karar
Saatler saati gün günü arar
Millet birbirinin kanını sorar[554]
Açıkgözüz derler körü kalmadı

Gaz bulunmaz odalarda yakmaya
Bez bulunmaz eğnimize[555] takmaya
Yüz bunmaz doya doya bakmaya
Silindi yüzlerin nuru kalmadı

---

[550] Lodos, Güneybatıdan esen rüzgârlara verilen addır. Türkiye'de, gezici siklonların içeriye daha çok sokulduğu kış mevsiminde çok görülür ve siklonların sıcak cephesinin geçişini izler. Sıcaklıkların yükselmesine neden olur. Dolayısıyla lodos karların erimesine neden olur.

[551] Pür: Yaprak.

[552] Bir hadisi şerif telmih ediliyor. Bu hadise göre, Âhir zaman yaklaştıkça, Alahü teâlâyı unutacaklar. Yalnız paraya tapınacaklar. Kadınlara köle olacaklar. Az kazanmak ile kanâat etmeyecekler. Çok kazanınca, doymayacaklar."

[553] Ebeveyn; Ana ve baba.

[554] Sormak: Emmek.

[555] Elbise, kıyafet, giyecek.

Nohutla patates güreşir başa
Ispanak pırasa benzemez aşa
Pirinç, bulgur, börek verirdi neşe
Mercimek fasulye darı kalmadı

Bir yokluk dünyayı aldı kapattı
Herkes bir aldığın onbeşe sattı
İrençb.erler yazı yaban tarl'etti
Dünyanın bir hali yeri kalmadı[556]

-124-

Neler Yaptı Bana Kader (Bahtım)

Neler yaptı bana kader
Uyansana kara bahtım [557]
Yel değdikçe erir gider
Karşı dağda kara bahtım

Tecellinin[558] ters kalemi
Bana dar etti âlemi
Dedim güzel sar yaramı
Çıkageldi hora[559] bahtım

[556] Yukarıdaki şiir 1949 yılında yayınlanan "Sazımdan Sesler" adlı kitapta yayınlandığına göre, 1950 öncesi İkinci Dünya Savaşı yıllarının Türkiyesi'nden bir görünümü yansıtmaktadır.

[557] Gelecekteki olayları kaçınılmaz bir biçimde belirleyen ilahî iradenin insan ve toplum için çizdiği yaşayış biçimi, kader, talih. Şans. [Atasözü: "Baht olmayınca başta, ne kuruda biter ne yaşta.]

[558] Tecelli: Tanrı'nın evrendeki canlı ve cansız her zerrede görünmesi, belirmesidir. Bu teori tasavvufa göre evrenin oluşunu ve niteliğini anlatır. [Tasavvufa göre, Tanrı başlangıçta tüm güzelliği ve ihtişamıyla evrene nur saçarken henüz güzelliğini görecek gözden, aşkıyla yanacak gönülden yoksundu. Sevilmek ve beğenilmek diledi. Bu, güzelliğin ve iyiliğin doğal eğilimiydi. Kendini yine kendine seyrettirmek ve sevdirmek için yokluk içinde evren biçiminde göründü. Dolayısıyla evrenin varlığı, tanrı güzelliğinin yansımasıdır ve evrendeki tüm varlıklar tanrının değişik biçimdeki görünümlerinden başka bir şey değildir.]

[559] Hora: Değersize,önemi olmayan,aşağı birine.

İçimden gitmez kederim
Mihnet[560] ile doldu derim
Dünya kalsın ben giderim
Bilet veren kara bahtım

Yükün aldı gam kervanı
Terk edip gider bu hanı
Bilinmez nerde mekânı
Göğe bahtım, yere bahtım

Bu bir sır ki açıklanmaz
Diyen bilmez, bilen demez
Öyle bir yol giden gelmez
Uzar gider ara bahtım

Ömür geldi sonbahara
Kış yapıyor ara sıra
Gazel düştü yapraklara
Gül soruyor kara bahtım[561]

Veysel söyler derdi çoktur
Ecel gelir ölüm Hak'tır
Saklanmıya imkân yoktur
Ora bahtım bura bahtım

-125-

Nerede Görsem Yan Yan Kaçar

Nerde görsem yan yan kaçar
Bana bakar güler gider
Yanar kalbim ateş saçar
Kan ve keder dolar gider

[560] Mihnet: Sıkıntı, üzüntü.

[561] Bu dörtlük, 1964 yılında Yener Süsoy'un Âşık Veysel ile yaptığı röportajda yer almıştır. (Yener Süsoy. Âşık Veysel "Yalnız Başımıza Kaldık" diyor. Akşam

Ceylan gibi iner göle
Hiç bir türlü girmez çöle
Uğrülenir[562] gider yola
Yollar ninni çalar gider

Yar yoluna kurban olam
Dahi dolmadı mı çilem
Kirpikler ok kaşar kalem
Bu sinemi deler gider

Gâhi uslu gâhi deli
Sunam senden ayrılalı
Garip halimi görmeli
Benzim sarı solar gider

Olma benden uzaklaşan
Avcıdır bize yaklaşan
Sevdiğinden ayrı düşen
Koyun gibi meler gider

Yağmur olsam yağa yağa
Terim gözyaşım topraga
Veysel bağlanmış bir bağa
Gözyaşlarım siler gider

[562] Uğrülenmek: İki yana sallanarak yürümek.

-126-

Neyzen Tevfik Dünyasını Değişti

Neyzen Tevfik[563] dünyası değişti
Tel sustu dil sustu, neyler nic'oldu[564]
Ebedi yurduna vardı kavuştu
Ağlasın kemanlar yaylar nic'oldu

Değildir bu dünya kimseye bakî[565]
Neyzen'e de değdi feleğin oku
Döküldü badeler kahretti sâki
Gönülleri coşturan ney nic'oldu

Ne dünyaya tapmış ne mala tapmış[566]
Ne doğruyu koyup eğriye sapmış
Ne bir gecekondu ne saray yapmış
Dünya benim diyen beyler nic'oldu

Nice kahramanlar nice sultanlar
Gelmiş gitmiş bağrı yanık ozanlar
Veysel der haniye nerede onlar
N'oldu padişahlar soylar nic'oldu

[563] Neyzen Tevfik: Neyzen Tevfik ya da tam adıyla Tevfik Kolaylı (d. 14 Haziran 1879, Bodrum - ö. 28 Ocak 1953, İstanbul), neyzen, şair. Babası Hasan Fehmi Bey, Bafra'nın Kolay nahiyesinden ve "Kolaylı" ailesinden olduğu için soyadı "Kolaylı"dır. Taşlama türünün en önemli temsilcilerinden biri. Taşlama kitaplarının yanı sıra çeşitli taksimler ve nihavent saz semaisi ile şehnazbuselik saz semailerinin de bestecisidir. Neyzenlikteki ustalığına rağmen yergi ve taşlamalarıyla ünlendi. Toplumdaki haksızlıkları gözüne kestiren Tevfik, siyasetin yanı sıra; dini baskı, çıkarcılık gibi konuları işledi.

[564] "Nic'oldu" nice oldu, ne oldu. Bu ayakta Dadaloğlu'nun da koşmaları vardır.

[565] Kimi yayınlarda "İnsanlar fanidir eserler baki" olarak geçmektedir.

[566] Kimi yayınlarda "Ne şöhrete tapmış ne mal'a tapmış" olarak geçmektedir.

-127-

Oku Benim Cici Yavrum

Oku benim cici yavrum
Okul cennet meyvesidir
Okuldadır türlü san'at
Medeniyet membasıdır[567]

Okuldadır cümle varlık
Hiç bir türlü çekmek[568] darlık
Okuldadır dirlik birlik
Birlik yurdun ihyasıdır[569]

Yürü yavrum okuluna
Altın bilezik koluna
Hem kızına hem oğluna
İlim irfan yuvasıdır

Okul uykudan uyandırır
Okuyanlar bahtiyardır
Bu okulda neler vardır
Mücevherlerin hasıdır

Okul yurdun can damarı
Okul korur namus ar'ı
Okul istikbal yolları
Görenlerin görmesidir

Okul bilir doğru yolu
Okuldur yurdun temeli
Mürşit ilimdir[570] bilmeli
Bu ses Ata'nın sesidir

---

[567] Medeniyet menbası: Uygarlık kaynağı.

[568] Çekmek: Çekmeyiz.

[569] İhya: 1. Yeniden canlandırma, diriltme. 2. Çok iyi duruma getirme, geliştirme, güçlendirme. 3. Yeni bir güç, umut, erinç verme.

[570] "Hayatta en hakiki mürşit ilimdir, fendir, ilim ve fenden başka yol gösterici aramak gaflettir, dalalettir, cehalettir. Mustafa Kemal Atatürk"

Oku çalış bul hidayet[571]
Mesut olur yaşar hayat
Veysel der ki ve nihayet
Okul ilim deryasıdır

-128-

On Dokuz Mayıs'ta Parlayan Zafer
On dokuz Mayıs'ta parlayan zafer
İptida Samsun'a bastı ayağı
Ne mutlu Samsun'a zafer kapısı
Her an için hatırlarız bu çağı

Samsun'da parladı zafer güneşi
Öyle bir zafer ki bulunmaz eşi
Gerdi kanatların bir devlet kuşu
Şeneldi Türklerin kadim ocağı

Samsun'a çıkınca bir asker idi
Bir aydınlık şarka doğru yürüdü
Emsali bulunmaz bir cevher idi
Edep erkân medeniyet menba(ğ)ı[572]

Tokat'tan Sivas'tan doğru Erzurum
Kurdu Kongre'yi düzeldi durum
Yollardan geçerek aynı yıldırım
Şanlı Ankara'ya kurdu otağı

Yürüdü cepheye el birliğiyle
İnanlı imanlı bir varlık ile
Yanında binlerce kurbanlık ile
Süpürdü düşmanı bastı dayağı

[571] Hidayet: Hak yolunu, doğru yolu gösterme.
[572] Menbaı: Kaynağı.

Haykırdı orduya yürümek gerek
Zafer bizim haydi yürü diyerek
Akdeniz'den Trakya'dan geçerek
Hudutlara çaktı şanlı bayrağı

İşte bugün Atatürk'ün günüdür
Her yana yayılan onun ünüdür
Her tarafta şenlik Türk düğünüdür
Nur içr'olsun[573] Atatürk'ün yatağı

Veysel bu sözünde var mıdır hata
Yurdumuzu benzetelim Cennet'e
Bu vatanı ısmarladı millete
Türk korusun dedi yine bu bağı

-129-

Olsaydım Cephede Kahraman Asker

Olaydım cephede kahraman asker
Çalışırdım memleketin işine
İçimde duygular uyanan hisler
Taşırdı_beni hudud dışına

Bizi bugün için beslemiş vatan
Ne mutlu bu yolda olaydım kurban
Çekilip karşıma çıkınca düşman
Süngü vursam idi düşman döşüne

İftihar ettigim büyük muradım
Türkoğluyum temiz Türk'tür ecdadım
Şehit ismi yazılsaydı soyadım
Kanım ile mezarımın taşına

[573] Nur içr'olsun: Nur içre olsun; nur içinde olsun.

Ne yazık ki bana olmadı kısmet
Düşmanı denize dökerken millet
Felek kırdı kolum vermedi nöbet
Kılıç vurmak için düşman başına

Bugünler müyesser[574] olsaydı bana
Minnet etmez idim bir kÂşık kana
Mukadder[575] harici gelmez meydana
Neler geldi bu Veysel'in başına

-130-

Orman Yurdun Temelidir,

Orman yurdun temelidir,
Nesillerin evvelidir,
Her sanatın ilk eli'dir,
Ormandaki varlığa bak.

Orman memleketin süsü,
Hem ufağı, hem irisi,
Her dalında bir kuş sesi,
Ormandaki varlığa bak.

Güneşten aldığı hazlar
Toplar havayı temizler
Sıhhatli yaşarız bizler
Ormandaki varlığa bak.

Orman yurdun öz evlâdı
Ormansız yok dünya tadı
Cümle işlerin kanadı
Ormandaki varlığa bak.

[574] Müyesser: Kolaylıkla ortaya çıkan.

[575] Mukadder: Yazgıda var olan, yazgı ile ilgili olan, alında yazılı olan.(Kadere iman eden, hayatındaki her şeyi, hayatı boyunca karşılaştığı ve karşılaşacağı her olayı Allah'ın kaderinde yarattığına inanır.)

En sevimli meyv'ağacı
Ormandan gelmiş anacı
Meyvesi doyurur açı
Ormandaki varlığa bak.

Yer yüzünde fabrikalar
Ormandadır antikalar
Türlü kumaş çok maddeler
Ormandaki varlığa bak.

Taş eritir toprak yapar
Meyve çiçek yaprak yapar
Birçok hastalığa siper
Ormandaki varlığa bak.

Ormansız dağ kayak[576] olur
Dağları tutar bağ olur
Düğer yaprak toprak olur
Ormandaki varlığa bak.

Çiçekler açar renk renk,
Dağları süsler gülerek,
Selleri önler emerek,
Ormandaki varlığa bak.

Bizi besler kÂşık olur
Kapı süve[577] eşik olur
Tabut olur, beşik olur
Ormandaki varlığa bak.

En adisi ateş olur
Çiği pişirir aş olur
En kıymetli kumaş olur
Ormandaki varlığa bak.

[576] Kayak: Kaygan, erozyona uğramak.
[577] Süve: Söve; Kapı ve pencerenin yerleştiği kasa, çerçeve.

Gemi olur, suda yüzer,
Uçak olur, gökte gezer,
Kalem, kâğıt neler yazar,
Ormandaki varlığa bak.

İçin için inlemesi
Ne hoş olur dinlemesi
Ağaç çalgının[578] esası
Ormandaki varlığa bak.

Veysel sever ağaçları
Dalında öten kuşları
Orman yapar her işleri
Ormandaki varlığa bak.

-131-

Ömrümü Yolunda Eyledim Telef

Ömrümü yolunda eyledim telef[579]
Sevda-yı mahbuba[580] nedamet[581] ettim
Bomboş oldu kafam, zindan her taraf
Anladım ki aşka hakaret ettim

Bu halleri böyle kendimde gördüm
Bana derman imiş bendeki derdim[582]

---

[578] Çalgı: Müzik aleti, çalgı aleti, enstrüman.

[579] Telef: Ebediyete intikal etmek, ölmek gibi anlamı olsa da yıpranma için ve sel, yangın vs gibi olaylarda ölen hayvanlar için yaygın olarak kullanılır.

[580] Sevda-yı mahbub: Sevilmenin sevgisi.

[581] Nedamet: Pişmanlık.

[582] "Aşk derdiyle hoşem el çek ilacımdan tabîb / Kılma derman kim helakim zehr-i dermanındadır" –Fuzuli. Aşk, tıbbın ilacını bulamadığı, derman olamadığı derttir. Tıp çare bulsa bile âşık bu ilacı istemez. Fuzulî'nin aşk derdine tabip istemeyen tavrı da biraz bu yüzdendir. Onun için "Ey tabib! Aşk derdiyle başım hoş benim; yaramdan el çek sen. Bana derman hazırlama ki senin merhemlerin benim ölümüm sayılır." Demektedir. Çünkü eğer aşk yarası iyileşirse sevgiliden uzaklaşmış olacak, belki de onu sonsuza dek kaybedecektir. Oysa aşk öyle bir şeydir ki acılar içinde lezzet, elem içinde mutluluk olunca gerçekliğine erilir. Âşık Veysel de derdinin kendisine derman olduğunu söylüyor.

Ar namus şişesini çarptım da kırdım[583]
Tükenmez bir aşka beşaret[584] ettim.

Aşkın deryasına atıldı gönlüm
Her türlü nesneye katıldı gönlüm
Bir saçı Leylâ'ya tutuldu gönlüm
Kendimi bu yolda harabat[585] ettim

Bu aşkın meyinden bir dolu içtim
Bahr-ı muhit[586] gibi kaynadım coştum
Yâr ile tenhada biraz konuştum
Sandım ki mescitte ibadet ettim.

Siyah zülfün bu Veysel'e bağ iken
Gözümden akan yaş bir ırmağ iken
Bir gün ayrılmaya sabrım yok iken
Yılda bir selâma kanaat ettim [587]

[583] Ar ve namus'un şişesinin kırılması, kişinin ar ve namus gibi baskılardan azade olduğunu belirten bir semboldür. [Ben melâmet hırkasını / Kendim giydim eynime / Ar-ı namus şişesini / Taşa çaldım kime ne. –Nesimî]

[584] Beşaret: Sevindiren haber, sava, müjde, erim. [Beşaret dini terminolojide Meryem'e İsa'nın doğumunun melek Cebrail aracılığı ile önceden bildirilmesi hadisesine verilen isimdir. İslami terminolojide Beşaret ayrıca İsa'nın (Tevratta da olduğu gibi) İslam peygamberi Muhammed'i müjdelemesidir.]

[585] Harabat: Harabeler. Meyhane. [Harabat ehlini hor görme zakir, / Defineye malik viraneler var. - İbrahim Hakkı Hazretleri]

[586] Bahr-ı muhit: Büyük okyanus. [Teşne-i bahr-ı mûhît olan dile reş neylesin, / Tûti-i sükker-feşân uftâdeye keş neylesin. – Can Niyazi (Büyük deryayı arzulayan gönüle serpinti neylesin, /Papağana şeker saçan düşkün olan aşığa keş neylesin)]

[587] Tasavvufi derinliği olan bu şiir Âşık Veysel'in 1949 yılında Ankara Koşal matbaasında bastırılan "Sazımdan sesler" adlı kitapçığında yer almıştır. (s. 21)

-132-

Parça Parça Olsun Paramı Çalan (Kapı kitli)

Parça parça olsun paramı çalan
Kimi gerçek derdi kimisi yalan
Dünyada görmedim böyle bir plan
Kapı kitli cüzdan cepte para yok[588]

Gezdim İstanbul'u İzmir Ankara
Şadırvanlı handa[589] kaldı bu para
Bu nasıl dalgadır nasıl dubara
Kapı kitli cüzdan cepte para yok

İsa değil göğe çıksın[590] sır olsun
Alanların iki gözü kör olsun
Tarsus'ta bu destan hatıra kalsın
Kapı kitli cüzdan cepte para yok

Bilsem gelmez idim ben bu Tarsus'a
Şu gamlı gönlümü koymazdım yasa
Haber saldım inzibata polise
Kapı kitli cüzdan cepte para yok

---

[588] Olayın tanığı, günümüzün ünlü ressam ve hattatı Etem Çalışkan'dır. O zaman çocuk ve Şadırvanlı Han'ın müstecirinin yeğenidir. Âşık Veysel'in torunu Çiğdem Özer bir söyleşide bu taşlamanın öyküsünü şöyle anlatmıştır: "Dedem Mersin Halkevi'nde konser vermeye giderken arkadaşıyla birlikte Tarsus Şadırvan Han'da konaklıyor. Sene 1939 sonları, mevsim sonbahar. Yiyip içtikten sonra dedem odaya çekiliyor, arkadaşı da kapıyı üzerinden kilitleyip kendi odasına gidiyor. Dedem yatağa girmek için üzerindekileri çıkarıp askıya asıyor. Sabah kalktığında ceketini, pantolonunu astığı yerden alıp giyiniyor. Bu arada eliyle cüzdanını yokluyor, yerinde. Cüzdan yerinde ama içindeki paralar yok. Hemen bir şiir de oracıkta yazıyor, tabi beraber kaldığı arkadaşına hırsız demeden "Parça parça olsun paramı çalan" diyor." (Yener Süsoy / Hürriyet Gazetesi / 21- 22 Şubat 2005)

[589] Şadırvanlı Han, Tarsus'ta bundan yüz yıl öncesinde ticaretle uğraşanların, yolculuk yapanların uğrak yerlerinden biridir. Yolcular, burada atlarını ya da arabaları ile gelip ihtiyaçlarına göre birkaç gece konaklarlar. Ama Şadırvanlı Hanın bir özelliği de ünlü Halk ozanı Âşık Veysel'in 1940'lı yıllarda konser vermek için geldiği Tarsus'ta, kaldığı ve soyulduğu için üstüne şiir yazdığı handır.

[590] İnanca göre, isa (a.s) (en-Nisâ, 4/157-158) ayette de belirtildiği gibi, öldürülmeden göğe yükseltilmiştir. Mezarı dünyada değildir.

Ehl-i dil[591] olanlar asla bunalmaz
Herkesin ettiği yanına kalmaz
Bu ne muammadır hiç kimse bilmez
Kapı kitli cüzdan cepte para yok

Olan oldu Veysel boşuna yanma
Sana kim dedi ki uyu uyanma
Sılaya gitmeyi severim amma
Kapı kitli cüzdan cepte para yok

-133-

Sabah Sabah Bana Çatma (Raşit)

Sabah sabah bana çatma
Ne istersin bay İreşit[592]
Uzun kısa söz uzatma
Sözlerimi duy ireşit

Akıl fikir yok mu başta
Ayna yok mu bak yamaçta
Eller cepte parmak boşta
Geyme bunu soy İreşit

Ceplerinin dibi delik
Nedir sendeki benlik
Ne sarhoşluk ne semelik[593]
Sanki içmiş mey İreşit

[591] Ehl-i dil: Gönlün dilinden en iyi anlayandır.[Ehl-i dildir diyemem sinesi saf olmayana- Nefî]

[592] Raşit, Çifteler Köy Enstitüsü'nde müzik öğretmenidir. Uzun boylu, neşeli, şakacıdır. Bir gün bozulan arabasına at koşturarak okula getirmiştir. Âşık'tan kendisini anlatan bir şiir yazmasını ister. Âşık, şiiri yazar ve şu dizelerle bitirir: "Yontulmadık odun gibi / Uzatmışsın boy Raşit" Raşit bey merak edip sorar: "Gözün görmüyor be Âşık, boyumun uzunluğunu nereden bildin?" Veysel açıklar: "Konuşurken sesin yukardan geliyordu."

[593] Seme: Algılamadan problemi olan, sersem, ahmak, alık.

Raşit çoktur adın gibi[594]
Hiç bir tat yok tadın gibi
Yontulmadık odun gibi
Uzatmışsın boy İreşit

Veysel dolarsa taşıyor
Gören bu işe şaşıyor
Tenefise[595] at koşuyor
Çekmez bunu tay İreşit

-134-

Sabahtan bir güzel gördüm

Sabahtan bir güzel gördüm
Suya gelmişti pınara
Aradım aslını sordum
Âşıkım hüsn-ü dilbere[596]

Bahçedeki taze fidan
Seherde kalkmış uykudan
Salınarak suya giden
Alâ gözlü kaşı kara

Gider yolda üğrünerek[597]
Sandım aslı huri melek
Cilveli nazlı gülerek
Benleri var sıra sıra

[594] Bu dize kimi kayıtlarda "Raşitsin hem adın gibi" şeklindedir. (Dr. Doğan Kaya, Âşık Veysel s. 292.)

[595] Teneffüs: Soluk almak, soluklanmak anlamına gelen, okul çocuklarının en sevdiği zaman dilimi. Bazı kayıtlarda dizede "tenefize" kelimesi kullanılmıştır. Tenezzüh'ten yani "gezinti"den bozma olduğu düşünülebilir.

[596] Hüsn-i dilbere: Dilberin güzelliğine.

[597] Üğrünmek: Sallanarak yürümek.

Boyu selvi çınar gibi
Gökte turna döner gibi
Dala bülbül konar gibi
Avaz veriyor kuşlara

Bülbül bağlıdır kafeste
Kavuşursak son nefeste
Gül bahçede bülbül seste
Veysel yapış zülf-i yare[598]

-135-

Saklarım gözümde güzelliğini (Sen varsın orda)

Saklarım gözümde güzelliğini
Her neye bakarsam sen varsın orda
Kalbimde gizlerim muhabbetini[599]
Koymam yabancıyı sen varsın orda

Aşkımın temeli sen bir âlemsin
Sevgi muhabbetsin dilde kelâmsın
Merhabasın dosttan gelen selamsın
Duyarak alırım sen varsın orda

Çeşitli çiçekler yeşil yapraklar
Renklerin içinde nakşını saklar
Karanlık geceler aydın şafaklar
Uyanır cüml'âlem sen varsın orda

Mevcudatta[600] olan kudret ü kuvvet[601]
Senden hasıl oldu sen verdin hayat

[598] Zülf-i yâre: Sevgilinin saçına.
[599] Muhabbet: Sevgi, dostça konuşma, yârenlik.
[600] Mevcudat: Var olan şeyler, varlıklar. Yaratıklar
[601] Kudret ü kuvvet: Mutlak kudret ve kuvvet yalnızca yaradan Allah'a aittir!. Tasavvufta; "Gerçek kudret ve kuvvet sahibi, sadece Yaratıcıdır. Varlıklar da, yaratıcının gücünü belirttiği, açığa çıkarttığı zaman güçlüdür. Ama o güçlü de başka bir kudrete karşı güçsüz durumdadır. Dolayısıyla, bütün yaratılmışlar âcz ile nitelenmişlerdir".

Yoktur senden başka ilâ-nihayet[602]
İnanıp kanmışım sen varsın orda

Hu çeker iniler çalınan sazlar
Kükremiş dalgalar coşar denizler
Güneş doğar perdelenir yıldızlar
Saçar kıvılcımlar sen varsın orda

Veysel'i söyleten sen oldun mutlak
Gezer daldan dala yorulur ahmak
Sen ağaç misali biz dalda yaprak
Meyve çekirdeksin sen varsın orda

-136-

Salınıp Giderken Boyunu Gördüm

Salınıp giderken boyunu gördüm
Selvi miydi fidan mıydı boy muydu
Eğmiş kaşlarını yayını gördüm
Kılıç mıydı gamze miydi yay mıydı

Güzel keklik gibi geziyor taşta
Gören âşıkları yakar ateşte
Avazı bülbülde sedası kuşta
Keklik miydi turna mıydı toy muydu

Taramış zülfünü dökmüş gerdana
Yel estikçe dalgalanır her yana
Dedim dilber çevir yüzün bak bana
Gözleri yıldız al yanaklar ay mıydı

Arasan dünyayı bulunmaz eşi
Siyah bulut perdelemiş güneşi
Ah çekti gözünden sel etti yaşı
Deniz miydi derya mıydı çay mıydı

[602] İlanihayet: Sonsuza kadar.

Veysel Şatır beyân eder derdini
Terkedemem ezberini virdini[603]
Dilim tutup soramadım yurdunu
Yayla mıydı kasaba mı köy müydü

-137-

Sam Değmiş de Bağlar Dökmüş Gazeli

Sam[604] değmiş de bağlar dökmüş gazeli
Hanı harab[605] olmuş kâşan[606] Erzincan
Nice yiğitleri nice güzeli
Feleğin toruna[607] düşen Erzincan

Kimi ona vermiş, kimisi baba
Nice yavru vermiş gelmez hesaba
Felek kor insanı kaptan kaba
Tarihli felaket nişan Erzincan

Bahar gelir güller açmaz bağında
Kâinat uykuda hep yatağında
Bir seher vaktinde uyku çağında
Feryadı dağlardan aşan Erzincan

Susmuş bülbülleri güller perişan
Gark olmuş toprağa kalmamış nişan
Kükredikçe dalgalara karışan
Hani Fırat ile coşan Erzincan

Dokuz kırk altıda uğradım gördüm
Veysel der içimden ağladım durdum

[603] Vird: Sık sık ve devamlı okunan dua.
[604] Sam: Sam Yeli: Çölden esen sıcak rüzgâr.
[605] Han-ı harap: Harab olmuş, yıkılmış haneler, yapılar.
[606] Kâşan, Kâşane: Büyük ve süslü yapı. Büyük, süslü köşk, saray vb. yapı.
[607] Tor: Avcıların kullandığı ağ.

Bu ulu Tanrı'dan isteyin yardım
Gayret kuşağın[608]ı kuşan Erzincan

-138-

Sarsılmaz Halkevi Sağlam Temeli

Sarsılmaz Halkevi sağlam temeli
Işık tutar halka yorulmaz eli
Halka hizmet kuruluşu emeli
Atatürk sesi var Halkevlerinde

Halkevleri umum halkın malıdır
İlim, irfan, faziletle doludur
Devam eden Atatürk'ün yoludur
Atatürk izi var halkevlerinde

Halk evleri ilim irfan yuvası
Atatürk'ün sesi milletin sesi
Eşitlik hürriyet demokrasi
Atatürk sözü var Halkevlerinde

Sosyal yardım kolu Türk müzik kolu
Çalışanlar için imkânlar dolu
Çalışmalı okumalı yazmalı
Atatürk sesi var Halkevlerinde

Asil Türk milleti çalışır Veysel
Çalışana ekmem çağırır gel gel
Asla mağdur olmaz çalışan bir el
İnanç var iman var Halkevlerinde[609]

---

[608] Gayret Kuşağı: Gelinliğin üstüne bağlanan kırmızı kuşağın, halk arasında bilinen adı. Baba ocağından dışarıya adımını atarken eşikte bağlanır. Benim güzel kızım, her güçlüğe katlanasın, gayretli olasın" temennisidir.

[609] Âşık Veysel'in in zayıf şiirlerinden biri. Zorlama ile bir iki slogan kelime çerçevesinde tema tekrarına düşürülerek bitirilmiş bir şiir. Teknik açısından Âşık Veysel'e yakışmayan hatalarla dolu. Uyak ayak bütünlüğü yok. Belli ki, irticalen söylenmiş veya söylemek zorunda bırakılmış. Âşık Veysel'in şiirleri arasında bulundurmak, ona bir yarar

-139-

Seher Vakti Cümle Kuşlar Ötüşür

Seher vakti cümle kuşlar ötüşür
Bülbülün feryadı yâr uyandırır
Şafak söküp tan yerleri ışırken
Sevdayı gönlümde yâr uyandırır

Âşık olan sevda ile savaşır
Güzel olan eda cilve naz taşır
Âşık maşukunu bulur koklaşır
Sevip sevilmeyi yâr uyandırır

Âşık oldum diyar diyar dolaştım
Nerde dertli görsem derdimi açtım
Ey'olmaz dermansız bir derde düştüm
Hasreti kalbimde yâr uyandırır

Gezerim âlemde ben bir Mecnun'um
Dünyadan bi-haber geçiyor günüm
Can u dilden bir güzele vurgunum
Veysel'i gafletten yâr uyandırır

-140-

Seherde Yuvada Uyanır Kuşlar

Seherde yuvada uyanır kuşlar
Dallar sadâ[610] verir dağlar ses verir
Her biri bir türlü feryada başlar
Güller sadâ verir bağlar ses verir

getirmeyecektir. Ancak, şiir yolculuğunda geçirdiği aşamaları anlatabilmek için alınabilir, diye düşündüm. A.Ö.

[610] Sadâ: Ses.

Seherde açılır güllerin hası
Sarıçiçek yaylaların libası
Yaprak sesi kaval sesi su sesi
Seller sadâ verir çağlar ses verir

Coşkun sular gibi akıp çağlarken
Yenilmez aşkınla gönlüm eğlerken
Kelep edip[611] zülüflerin bağlarken
Eller sadâ verir bağlar ses verir

Görmek için o yavrunun yüzünü
Ekmeğime katık ettim tuzunu
Veysel Şatır düzenlemiş sazını
Teller sadâ verir ağlar ses verir

-141-

Sekizinci Ayın Yirmi İkisi (Sel)

Sekizinci ayın yirmi ikisi
Emeklerim zay'eyledi sel benim
Sele gitti hasılâtım[612] hepisi
Emeklerim zay'eyledi sel benim

Tırtıl geldi tevekleri[613] taladı
Sel geldi de elek elek eledi
Hasılatı çamurlara beledi
Emeklerim zay'eyledi sel benim

Bu sel bizi ne pek kötü belledi[614]
Dümdüz etti patatesi milledi[615]
Ne çapasın vurdu ne de belledi[616]
Emeklerim zay'eyledi sel benim

[611]Kelep: 1. İplik çilesi. 2. İplik yumağı. 3. Demet, bağlam. 4. Dizi, inci dizisi.
[612] Hasat anlamında kullanılıyor.
[613] Asma, kavun, karpuz gibi bitkilerin sürgünü veya dalı.
[614] Belledi: Öğrendi.
[615] Mil: Selin bıraktığı tortu, artık, çamur.
[616] Belledi: Toprağı bel aletiyle alt üst edip havalandırmak.

Yağmur yağmış sel bulanık geliyor.
Büyük tüccar her kalemden alıyor
Parası yok birer marka veriyor
Emeklerim zay'eyledi sel benim

Deli gönül terk et diyor bostanı[617]
Dört mısır alınca ne oldun yani
Sel için söyledim ben bu destanı
Emeklerim zay'eyledi sel benim

Üç beş kağnı sap getirdik harmana
Sarardı sapları çürüdü dane[618]
Beni böyle hâli koymaz her sene
Emeklerim zay'eyledi sel benim

Hava bozuk tehlikeli bu sıra
Az kaldı köyü yerinden süre
Tamah etti üç beş tane mısıra
Emeklerim zay'eyledi sel benim

Nice ırmak gördüm akar her yerde
Selden ırmak yoktur hiçbir diyarda
Ev yıkanın evi olmaz bir yerde
Emeklerim zay'eyledi sel benim

Sen bilirsin ülke senin el senin
Veysel derler bu söyleyen kul senin
Emir senin, yağmur senin, yel senin
Emeklerim zay'eyledi sel benim

[617] Bostan: Şarkışla çevresinde sebze ve meyve bahçesi.
[618] Dane: Başağın içindeki buğday veya arpa. Hasat.

-142-

Seksen Yıllık Yolu Biraz Düşünek

Seksen yıllık yolu biraz düşünek
Enişli yokuşlu yollar nic'olur
Geldik gideceğiz yoktur gitmemek
Kervan geçen gündüz olur gec'olur

Dizildik katara durmaz yürürüz
Akın edip gidenleri görürüz
Ya biz niçin seme[619] sarhoş dururuz
Tenbelin cebi boş karnı aç olur

Eğer çiftçi isen sarıl tutaktan[620]
Ne ekersen onu biçen topraktan
Yaklaşma tenbele geç git uzaktan
Tenbelin çenesi gevezec'olur

Karnını doyurmaz tavla domine
Çare düşün bak derdinin enine
Bakma hesabına boş ver cemine[621]
Ne derdine derman ne ilâç olur

Ya bir zenaatkâr ya bir memur ol
Düşün her taran ehl-i zamir[622] ol
Eline geçeni harcama bol bol
Beyhude[623] sarf olan altın tunç olur

[619] Seme: Aptal, saf.
[620] Tutak: Tarlayı sürmek için kullanılan sabanın elle tutulan bölümü.
[621] Cem: Toplam.
[622] Ehl-i zamir: Yürek, vicdan veya gönülde gizli olan sırların sahibi.
[623] Beyhude: Boş yere.

Hamal isen iskelede mağzada
Mebusvari manto alma avrada
Çiftçi isen çarık işler tarlada
Boyalı iskarpin çirkince olur

On kuruş bulursan beşini harca
Doğru hak yoluna düşersin borca
Eğer zengin isen paraca malca
Yabancılar sana kardeş bac'olur[624]

Esnaf isen aç dükkânı pazar et
Eğer seyyah[625] isen geşt ü güzâr[626] et
Aç gözünü bu âleme nazar et
Şimdi genç olanlar sonra koc'olur[627]

Bir şey desem şimdi bana darılın
Dizin tutmaz bir köşeye kurulun
Yolun bitmez belki yolda yorulun
Argın yorgun yola gitmek güç olur

Gençliğinde işe gitmez erinir
Kocalıkta şurda burda sürünür
Paras'olan[628] yiyer giyer barınır
Ecel gelmez belki ölüm geç olur

Başımdan geçeni bir bir anlattım
Ne yanlış söyledim ne yalan kattım
Veysel der alana mücevher sattım
Alan alır almayana aç olur

[624] Bac'olur: Bacı olur.
[625] Seyyah: Yolcu.
[626] Geşt ü gazâr etmek: Gezmek, dolaşmak.
[627] Koc'olur: Koca olur, yaşlanır.
[628] Paras'olan: Parası olan.

-143-

Selam yaz dostlara mektup dolusu

Selam yaz dostlara mektup dolusu
Sağ olsun var olsun Türk'ün ulusu
Tükenir mi bu dünyanın delisi
Kimi lehte söyler kimi aleyhte

İnce fikirlerim keskin sözlerim
Sizler gibi ben de sizi özlerim
Adımlarım doğru belli izlerim
Fikrim nazarlarda düşüncem bende

Gelip dünyaya kim kalmış nerde
Gelenler gidiyor kalmak yok burda
Dostunan aradan kalkınca perde
Veysel der hedefim doğru bir nokta[629]

-144-

Sen Bir Ceylân Olsan Ben de Bir Avcı

Sen bir ceylân olsan ben de bir avcı
Avlasam çöllerde saz ile seni
Bulunmaz dermanı yoktur ilâcı
Vursam yaralasam söz ile seni

Kurulma sevdiğim güzelim deyin
Bağlanma karayı alları geyin

[629] Âşık Veysel'in İstanbul'da Gülhane Parkı'ndaki heykelinin açılışı münasebetiyle 25 Kasım 1973 tarihle Hürriyet gazetesinde yayınlanan bu şiiri, son şiiri olarak tanıtılmıştır. (Dr.Doğan Kaya- Aşk Veysel, Sivas Valiliği Yayını 2004 Sivas Sayfa: 133) Sivas Folkloru Dergisi'nin Aralık 1973 sayısındaki haberde de böyle belirtilmektedir. Son şiirlerinden biri olduğu doğrudur. Son şiirinin ""Selâm saygı hepimize / Gelmez yola gidiyorum / Ne karaya ne denize /Gelmez yola gidiyorum" dörtlüğü ile başlayan şiir olduğunu söyleyebiliriz. Bu şiiri İsmet Nedim Hüseyni makamında bestelemişti.(İnci Gazetesi 3 Haziran 1973)

Ben bir çoban olsam sen de bir koyun
Beslesem elimde tuz ile seni[630]

Koyun olsam otlardım yaylada
Tellerini yoldurmazdım hoyrada[631]
Balık olsan takla dönsen deryada
Düşürsem toruma[632] hız ile seni

Veysel der ismini koymam dilimden
Ayrı düştüm vatanımdan ilimden
Kuş olsan da kurtulmazdın elimden
Eğer görse idim göz ile seni

-145-

Sen Olmasan Ben Olmazdım

Sen bir aşksın ben bir mecnun
Sen olmasan ben olmazdım
Sen bir gülsün ben bir bülbül
Sen olmasan ben olmazdım

Kalbimde yaşarsın her an
Varım yoğum sensin inan
Kalbimdeki aziz mihman[633]
Sen olmasan ben olmazdım

[630] Tuz bütün canlıların temel gereksinimlerinden birinidir. Tuzla ekmek her dönemde sofranın demirbaşı, olmazsa olmazıdır. Gelenek ve göreneklerde tuz ekmek hakkı önemlidir. Cengiz Han, Harzemşahlar üzerine yaptığı bir seferde düşman komutanlarının çok iyi direndiğini görünce "yedikleri tuzu ekmeği hak etmişler doğrusu" demiştir. Halk arasında, tuz hariç komşunun istediği her şeyin verilebileceği inanışı bereketin gideceği korkusundan kaynaklanıyor. Eskiler, tuz kaplarını boş bırakmazlar, eksildi mi tamamlarlardı. Denir ki; "Yiye her kim ki bir âdemden tuz ekmek / Gerek cânı gibi anı gözetmek / Gözetmeyip ana olsa hıyanet / Gözünü tuz tutar, dizini ekmek" Âşık Veysel'in tuz ile beslemek istemesinin altında yalnızca koyunların tuza duyduğu gereksinimin dışında bir gelenek yatmaktadır.

[631] Hoyrat: Kaba, görgüsüz.

[632] Toruma: Ağıma.Tor: Sık gözlü balık ağı.

[633] Mihman: Konuk.

Ansızın kalbime girdin
Türlü türlü dertler verdin
Beraberce çekek[634] derdin
Sen olmasan ben olmazdım

Sensin benim cümle varım
Yoktur başka kisb ü kârım[635]
Hem yazımsın hem baharım
Sen olmasan ben olmazdım

Bağrımdaki açan çiçek
Türlü koku türlü irenk
Bu bendeki olan gerçek
Sen olmasan ben olmazdım

Dokun Veysel tele dokun
Coştu gönül etti akın
Sensin bana benden yakın
Sen olmasan ben olmazdım

-146-

Senin Aşkın Beni Mecnun

Senin aşkın beni mecnun[636]
Edem dedi olamadım
Ben bu aşka hiç bir derman
Çok aradım bulamadım

Aşkın beni etti deli
Gâh boşaldım gâhi dolu
Candan sevdiğim güzeli
Alam dedim alamadım

[634] Çekek: Çekelim.
[635] Kisb ü kârım: Elde edilen kazancım, kârım.
[636] Mecnun: 1. Sevdadan ötürü kendini kaybetmiş. 2. Çılgın, deli.

Ben o yâre olsam köle
Sevdası var başa bela
İsyan ettim bile bile
Kusurumu bilemedim

Ben bir ceset sen bir cansın
Hem dinimsin hem imansın
Bana benden yakın sensin
Dost yolunda ölemedim

Varım yoğum bir Veysel'in
Peşinden tutuşmuş elim
Ey benim nazlı güzelim
Eşin yoktur bulamadım

-147-

Sevgisi İçimde Yaşayıp Duran (İstanbul)

Sevgisi içimde yaşayıp duran
Nazlı güzellerin şirin İstanbul
Hayali kafamda hükümdar[637] süren
Görmez gözlerime görün İstanbul

Ortasında deniz kenarlar kara
Bu dünyada cennet olmuş kullara
Mehtapta sandallar ne hoş manzara
Sahildir yaylâdır yerin İstanbul

Gemilerin gelir peşi peşine
Şöhretin yayılmış hudut dışına
Ayrı bir güzellik başlı başına
Sevgi muhabbetin derin İstanbul

[637] Dr. Doğan Kaya'nın sözünü ettiğimiz Âşık Veysel adlı kitabında "hükümler" olarak geçmektedir. Bu haliyle de şiirin anlam bütünlüğüne ters düşmemektedir. Ahmet Kutsi Tecer, Âşık Veysel Hayatı ve Şiirleri, İstanbul, 1954, Maarif Kitaphanesi'nde "hükümdar" kelimesi vardır. Ümit Yaşar Oğuzcan da "hükümdar" olarak almıştır.

Fatih Mehmet Sultan temeli kurdu
Ondan sonra oldu Türklerin yurdu
Edirne'den gelen o büyük ordu
Ayyıldız bayrak nûrun İstanbul

Denizler kilidi boğazların var
Dünyaya haykıran avazların var
Yılmaz Türk Ordusu şahbazların var
Ferah tut gönlünün serin İstanbul

Dünya güzelliği sendedir mevcut
Hususi özenmiş yaratmış Mâbut[638]
Herkesin gönlünde vardır bir maksut
Halis Türk maksadın varın İstanbul

Edipler şairler yetişmiş sende
Ehl-i aşklar yanmış tutuşmuş sende
Bir âciz kimseyim Veysel'im ben de
Seversen olayım yârin İstanbul

-148-

Sinemi Yakıyor Sılanın Aşkı

Sinemi yakıyor sılanın askı
Deli gönül farımadan[639] yetişek
Mor çiçekli yaylaların çağıdır
Güller solup kurumadan yetişek

Kalkmış bizim elin dumanı karı
Nalbant Yaylası'nın[640] geldi baharı

[638] Mabut: Kendisine tapılan varlık. Tanrı.

[639] Farımak: İhtiyarlamak, bıkmak, usançmak, bezmek. [" Farımaz da deli gönlüm farımaz / Akar gözlerimin yaşı kurumaz / Şimden geri benim hükmüm yürümez / Azil oldum güzellere beğ iken- Karacaoğlan]

[640] Nalbant Yaylası: Sivrialan ve Akdağmadeni'ne bağlanan Höyükalanı arasında Nalbant dağı (2.230 m) dir. Akdağlar arasında, görmeye, dinlenmeye değer birçok yayla vardır. Bunlardan biri Nalbant yaylasıdır.

Türkmen güzelleri dönmeden geri
Göç yüklenip yürümeden yetişek

Günden güne artar gönlün yarası
Cennet olmuş o cennet'in merası
Germeç[641] Yaylaları Meydan deresi
Boz dumanlar bürümeden yetişek

Dünya kurulalı yaşayan dağlar
Her tarafı zümrüt olur bu çağlar
Veysel'i hatırlar sevgilim ağlar.
Gözyaşları kurumadan yetişek.

-149-

Siyah Tane Yeşil Donlar Giyersin

Siyah tane yeşil donlar giyersin
Mevsimler içinde baharsın yârim
Türlü türlü irenkleri sayarsın
Misk ü amber gibi kokarsın yârim

Dağlara taşlara süs veren sensin
Kurtlara kuşlara his veren sensin
Seherde bülbüle ses veren sensin
Yıldız mehtâp leyl ü nehârsın[642] yârim

Aylar geçen yıllar düşer izine
Renk verirsin güneyine kuzuna[643]
Yayla çağı sevgim vardır yazına
Bir misli bulunmaz cevhersin yârim

[641] Germeç: Şarkışla Akdağmadeni arasında. Akdağmadeni'ne bağlı Kızılcaova köyüne yakın Germeç ve Küçük Germeç adlarındaki yayla, mesire yeri.
[642] Leyl ü nehâr: Gece ve gündüz.
[643] Kuz'una: Kuzeyine.

Veysel Şatır ayrı düştüm eşimden
Onun için duman gitmez başımdan
Elli iki yıllar geçti yaşımdan
Beni kabdan kaba sokarsın yârim

-150-

Sordum Erzurum'un Dumlu Dağı'na[644]

Sordum Erzurum'un Dumlu Dağı'na[645]
Niçin akar gözlerinin yaşları?
Palandöken[646] denen dert ortağına,
Niçin akar gözlerinin yaşları?

Ben Dumlu Dağıyım, içim sızlar,
Benim için çok savaştı gaziler,
Gelinler dul kaldı, yetim kuzular,
Durmaz akar gözlerimin yaşları.

---

[644] Saim SAKAOĞLU; Doğu Anadolu'daki Mezalimin Âşık Edebiyatına Yansıması; Türk Kültürü Dergisi; Kasım 1996; Sayı : 403; s. 681-682. (Doğan Kaya'nın Âşık Veysel adlı kitabında 3,4,5. Kıtalar alınmamış ve şiire kaynak olarak Özkan Yalçın'ın Âşık Veysel adlı kitabını (İst. 2000, s. 149,150.) kaynak göstermekte ve Rahmetli Özkan Yalçın'ın şiiri H. Fethi Gözler'den aldığını belirtmektedir.)

[645] Erzurum'un Ilıca ilçesinde, Dumlu Dağı eteğindeki Akdağ Köyü bahçe ve kaplıcaları yöre halkı tarafından mesire yeri olarak kullanılmaktadır. Buradaki Dumlu Dağı'nın zirvesi deniz seviyesinden 2.600-3.000 m. yükseklikte olup soğuk su kaynakları ile ünlüdür. Aynı zamanda I.Dünya Savaşı'ndan ve Osmanlı-Rus Savaşı'ndan kalma mezarlar bulunmaktadır. Bu nedenle de halk tarafından ziyaret edilmektedir. Rivayete göre; Maverünnehir'den gelen bir göç kafilesi, "Güngörmez-Kırkgöze-Akdağ" köyleri üzerindeki yaylada konaklamış. Başlarında "Dumlu Baba" adında bir Türk evliya varmış. Göç kafilesi yaylaya yerleşince su aramaya başlamış. Küçük bir gözenin başına gelmiş, elindeki bakracı göğe doğru kaldırıp "Allah'ın hazinesi boldur verir" demiş. O niyazda bulunurken, havada tuttuğu bakraç'ın su dolup taştığı görenler, Allah'a şükür secdesi yaparken gözede de su kaynama başlamış sadece bu göze değil, yaylada bulunan kırk göze yaylaya su akıtmaya başlamış. O günden sonra bu dağın adı "Dumlu Dağı" suyun adında "Dumlu Baba" suyu olarak tarihe geçmiş. Dumlu Baba suyunu "Gözesini" görenler bilirler. Suyun kaynağı görünmez ama göze çıkışından bir evlek suyun aktığı görülür.

[646] Erzurum'un güneyinde ve doğu-batı doğrultusunda uzanan Palandöken Dağları 2.000-3.176 m. yüksekliğinde olup, günümüzde kış turizminin önemli merkezlerinden biridir.

Silip gözyaşların kurutmadın mı?
Ölen şehitlere yas tutmadın mı ?
Harb-i umumiyi unutmadın mı ?
Niçin akar gözlerinin yaşları?

Karışır gözyaşım Fırat'a, Şat'a,
Nehir olur gider, iner Bağdat'a,
Basra körfezinde erer murada,
Durmaz akar gözlerimin yaşları.

Bunca şehitlerin mezarı hani?
Nic'oldu uğrunda dökülen kanı?
Göster nişanını, teskin et beni,
Niçin akar gözlerinin yaşları?

Şehitler kanından güller, çiçekler,
Her yıl açmak için mayısı bekler,
Kokusundan mest oluptur melekler,
Durmaz akar gözlerimin yaşları.

Erzurum'dan akar Cennet pınarı,
Palandöken gülmez, nedir efkarı?
Kalkmaz mı başının dumanı karı?
Niçin akar gözlerinin yaşları?

Ben Palandöken'in, hem de gaziyim,
Kalem verin dertlerimi yazayım,
Çalar, ağlar âşıkların sazıyım,
Durmaz akar gözlerimin yaşları.

Ben bir Türk oğluyum, Veysel'dir adım,
Korkmaz, yılmaz, ulu Türk'tür ecdadım,
Ne yazık ki yurt uğrunda ölmedim
Durmaz akar gözlerimin yaşları.

-151-

Sular Çağlarken Baharda

Sular çağlarken baharda
Ben o yâr ile konuştum
O zaman gönül o yerde
Ateş aldı ben tutuştum

Sevdası kalbe yer etti
Kancasın sineme attı
Muhabbetim sevdam arttı
Bir tükenmez aşka düştüm

Bülbül gibi her dem her sabah
Durmaz Veysel çeker ah ah
Ölüm ayrılıktan mübah[647]
Ben bu candan dünden geçtim

-152-

Şaşma Gönül Doğru Yoldan

Şaşma gönül doğru yoldan
Meydan almaz kuru bühtan[648]
Saç çalarlar sarı telden
Yanık gelir ses ıraktan

Ölüm olur dirin olur
Her hususta kârın olur
İki cihan yerin olur
Ayrılmazsan doğru yoldan

[647]Yapılması veya yapılmaması arasında din açısından bir fark olmayan, bu yüzden de sevap veya günah olarak nitelendirilmeyen her türlü eylem... Bir şeyin mübah olması, yapılabilir olduğu anlamına geldiği için, eyleme izin verilmiştir; yani eylem uygundur.

[648] Bühtan: Kara çalma.

Çalış kazan helâlinden
Feragat[649] et malından
Gelip geçen evvelinden
Ne götürmüş azdan çoktan

Sohbet etme kötü ile
Güreş etme katı ile
Gitme hırsın atı ile
Sakın hileden tuzaktan

Veysel sözün bir söz olsun
Çokça sabır hırs az olsun
İnce eğir ip düz olsun
Geçeceksin bu taraktan[650]

-153-

Şu Dünyaya Geldim Ne Oldu Kârım

Şu dünyaya geldim ne oldu kârım
Geçirdim gönlümü gaflet[651] içinde
Geldi güz ayları erdi baharım
Geçirdim gönlümü gaflet içinde

Ne bir bilgin olup ileri gördüm
Ne bir Mecnun olup Leylâ'yı sordum
Ne bir doğru yoldan hedefe vardım
Geçirdim gönlümü gaflet içinde

Gezdim dere tepe niceler gibi
Yağmurlu karanlık geceler gibi
Bir gemi deryada bocalar gibi
Geçirdim gönlümü gaflet içinde

[649] Feragat etmek : Özveride bulunarak hakkından vazgeçmek.
[650] Tarak: Yün eğrilmeden önce geçirilen aygıt. Saçların, sakalın, hayvan tüylerinin karışıklığını gidermeye veya kadınların saçlarını tutturmaya yarayan dişli araç.
[651] Gaflet: Çevresinde olup bitenlerin farkına varamama durumu, aymaza yakışacak durum.

Veysel ne ararsan kendinde ara[652]
Nice varlık verilmiştir kullara
Çalışıp yaklaşan hakiki yâra
Geçirir gününü saadet içinde

-154-

Şu Geniş Dünyaya Sığmayan Gönül

Şu geniş dünyaya sığmayan gönül
Şimdi bir odaya kapandı kaldı
Bir dakka bir yerde duramaz iken
Oturduğu yerden kalkamaz oldu

Hani o gençlikte çağlayan gönül
Gâhi gülüp gâhi ağlayan gönül
Güzeller köşkünde yaylayan gönül
Gönül yaşar amma ümitler öldü

Elveda gençlikte geçen günüme
Azirâil el atıyor canıma
Yanarım gençlikte o zamanıma
Acı tatlı günler hep hayal oldu

Nerde gençlikteki geçen çağlarım
Sustu bülbül gazel döktü bağlarım
Her gün hatırlarım her gün ağlarım
Veysel ağlamanın zamanı geldi

[652] Hacı Bektaş Veli şöyle diyor: " Hararet nardadır sacda değildir / Keramet baştadır tacda değildir / Her ne arar isen kendinde ara / Kudüste Mekkede Hacda değildir // Sakın bir kimsenin gönlünü yıkma / Gerçek erenlerin sözünden çıkma / Eğer insan isen ölmezsin korkma / Aşığı kurt yemez uçta değildir // Gönül kabesine girmesin hülya / Nefsine hakim ol düşme bed huya / Kirleri arıtan baksana suya / Hep yüzü yerlerde bucda değildir" Mevlânâ aynı temayı şöyle işlemiş: "Senin canın içinde bir can var, o canı ara! / Beden dağının içinde mücevher var, o mücevherin madenini ara! / A yürüyüp giden sufi, gücün yeterse ara; / Ama dışarıda değil, aradığını kendinde ara."

-155-

Tabiatın Bir Cilvesi

Tabiatın bir cilvesi
Âşıkları yakar gider
Sevilip sevmek hevesi
Ömür boyu akar gider

Sevgi muhabbet insana
Hak ararsan bak vicdana
Sakın aldanma şeytana
Akıl baştan çıkar gider

Çelik olup kof demirden
Hakikati anlar birden
Ehl-i aşklar[653] hırstan kirden
Yüreğini yıkar gider

İnsanoğlu yan yana
Gitgide yanaşır sona
Zengin fakir aynı hana
Pencereden bakar gider

Olsa da gözleri âmâ
Sevgisi ışır daima
Her âşık da gider amma
Aşk tacını takar gider

Irmaklar denize koşor da
Sel olur bir gün taşar da
Veysel'le Ümit Yaşar da
Şimşek gibi çakar gider [654]

[653] Ehl-i Aşk: Aşk ehli, "Kalbin göz bebeğinde nurun yansımasını yerleştirmek, Onun sevgisiyle kendinden geçmek" ifadeleri, aşk ehlinin tarifi gibidir. Aşk sevginin ileri derecesidir. Bu şerefe ermenin yolu, bir tarikata bağlanan veya bağlanmayan her mümine açıktır. Kalbinde sevgi yaratan evliya için ehl-i aşk tabiri kullanılır.

-156-

Talih Çile Kader Sözü Bir Etmiş

Talih çile kader sözü bir etmiş
Her nereye gitsem gezer peşimde
Kale mi fethetmiş ne şikâr[655] etmiş
Tutup bağladılar yedi yaşımda

Hiç razı değilim ben bu kaderden
Birlikte doğmuşuz sulb-ü pederden[656]
Başım hâli değil gamdan kederden
Kusur bende midir yoksa işimde

Kahretse ne kadar lûtfu o kadar
Tahammülüm yoktur çevre bu kadar
Kırk üç yıl çekmişim sonu ne kadar
Uzak mı yakın mı görsem düşümde

Yalvarsam kadere yardım etmez mi
Yeter bu çektiğim derdim yetmez mi
Nice kara günler gördüm gitmez mi
Bir fark yoktur yazım ile kışımda

Gülmedim dünyada gülenler gülsün
Derdim yüreğimde eller ne bilsin
İsterse dünyası ziynetle[657] dolsun
Ayrılık gözümde ölüm kaşımda

Tecellim[658] tersine çalmış kalemi
Önünden gülmeyen sonra güler mi
Veysel ben'im çekeceğim çilemi
Gitmez ölüm ecel bekler başımda

---

[654] Şiiri 1971 yılında bir araya geldiklerinde sohbet sırasında Ümit Yaşar ile birlikte söylemiştir.

[655] Şikar: Av.; düşmandan ele geçirilen mal, ganimet.

[656] Sülb-i peder: Babanın sülalesinden, dölünden, zürriyetinden.

[657] Ziynet: Süs, bezek.

[658] Tecelli: Belirme, görünme, ortaya çıkma, zuhur etme, meydana çıkma; Tanrı'nın insanlarda ve doğada görünmesi; alın yazısı, kader.

-157-

Tarlam Sana Üç Yüz Fidan Aşlasam

Tarlam sana üç yüz fidan aşlasam
Tarla coşar fidan coşar el coşar
Gücüm yetse hemen işe başlasam
Kazma coşar kürek coşar bel coşar

Muhitime[659] örnek olsun maksadım
Sevinir evlâdım söylenir adım
Hız ile yürürdüm olsa kanadım
Yolcu coşar ayak coşar yol coşar

Çalışırsan toprak verir cömerttir
Emeksiz istemek dermansız derttir
Çalışmak insana büyük servettir
Kese coşar gönül coşar el coşar

Yılda bir kez çiçek açan ağaçlar
Hayatta insana ömür bağışlar
Her taraftan cıvıldaşır o kuşlar
Seher coşar bülbül coşar gül coşar

Güzelim zülüfü küpeyi saklar
Ağacın yaprağı meyveyi koklar
Mehtap ile birleşince yapraklar
Gölge coşar mehtap coşar dal coşar

Yel değdikçe sor ki dallar ne çeker
Irgalanır durmaz coşar hu çeker
Demişler ki bu dertleri bu çeker
Saz iniler Veysel ağlar tel coşar

[659] Muhit: Çevre.

-158-

Tecer Koymuşlar Adını

Tecer koymuşlar adını
Nenni Tecer Mehmet neni
Dünyada al muradını
Nenni Tecer Mehmet nenni

Kutsi Bey'in[660] evlâdısın
Yalan dünyanın tadısın
Gönlümüzün muradısın
Nenni Tecer Mehmet nenni

Belerler kutnu kumaşa
Ömürlü ol binler yaşa
Bir gün gelin koşa koşa
Nenni Tecer Mehmet nenni[661]

-159-

Türklerin İhyası Hazreti Gazi
Türklerin ihyası[662] Hazreti Gazi
Kurtardı vatanı düşmanımızdan
Canını bu yolda eyledi fedâ
Biz dahi geçelim öz canımızdan

Sinesini hedef etti düşmana
Ölmüşken vatanı getirdi cana
Çekti kılıcını çıktı meydana
Gören ibret aldı meydanımızdan

[660] Âşık Veysel'in hayatında çok önemli bir yeri olan Ahmet Kutsi Tecer.

[661] Dr. Doğan Kaya, bu ninni ile ilgili şu bilgiyi veriyor: "Veysel'in mahlassız olarak Ahmet Kutsi Tecer'in oğlu Mehmet Tecer (Doğumu: 1938)'e söylediği bu şiir, ilk defa İsmet Kür'ün, Ahmet Kutsi Tecer Âşık Veysel (Barış, Ankara 4 Nisan 1973, s. 5) yazısında yayınlanmıştır. Amil Çelebioğlu da aynı şiiri buradan iktibas ederek Türk Ninnileri Hazenisi'nde yayınlamaşıtır. (İst. 1982, s. 388.) Dr. Doğan Kaya, Âşık Veysel, Sivas Valiliği, 2004- Sivas, s. 164.

[662] İhyası: Yeniden canlandıranı, dirilteni.

Çekildi sancaklar dayanmaz canlar
Şarktan garba gitti Türk'teki şanlar
O kadar paşalar o zabitanlar
Ayrılmadı asla sağ yanımızdan

Kaçırdık düşmanı bulunmaz izi
Bir hücumda geçti öte denizi
Siyanet[663] ettiler askerimizi
Vatan memnun kaldı zabitanımızdan

Urumlarda toplanıyor etrafta
Uğrun uğrun haber gitti Yunan'a
Gazi Paşa gelmeseydi cihana
Düşman sarmış idi dört yanımızdan

Dumlupınar Sandıklı'nın cephesi
Dağları yıkıyor topların sesi
Kahraman askerin hücum etmesi
Cihan sele gitti al kanımızdan

Adana'yı işgal etti Fransız
Türkiye'ye meydan vermez amansız
Değnek ile kovaladık yalansız
Hasılı çıkardık vatanımızdan

Şeriatı düşündüler şerciler[664]
Bir takım millete fesat verdiler
Her biri bir yerde hep geberdiler
Onlar kurtulmadı toplarımızdan

Nice devran sürdü ol padişahlar
Bir eser koymadı imanı yoklar
Rum Ermeni aradaki nifaklar[665]
Şükr alçaklar çıktı öz yurdumuzdan

---

[663] Siyanet etti: Korudu.

[664] Şer: Birçok din ve kültürde tanımlanan, kötü davranış, düşünce, bencillik ve fenalıklar. Bazı dinlerde şer, evrende hüküm süren kötü bir güç olarak tanımlanır ve şeytan, ahriman gibi varlıklarda vücut bulur.

[665] Nifak: İki yüzlü olmak. Dışarıdan mümin ve Müslüman görünen ama kalben Allah'ı, peygamberleri ve imanın diğer esaslarını kabullenmeyenlere denir

Aklı başında olan düşünür bunu
Şeriatçı oldu tüketen onu
Dağda belde fukaraya soygunu
Veren onlar idi vatanımızdan

Menemen[666] meselesi geldi meydana
Orda birkaçları uydu şeytana
Mehdi diye kendi kendin urgana
Taktı kurtulamadı darlarımızdan

Şeyh Said de yüzün tuttu isyana
Milletini hor baktırdı vatana
Fakir fukarayı boyadı kana
Öyle şeyhler çoktur külhanımızdan

Çağırdı Şeyh Said sağır mı diye
Başında sarığı değirmi diye
Tarttılar şeyhleri ağır mı diye
Haberin doğrulttun urganımızdan

Gazi paşa Hazretleri bir kişi
Ne kadar cesaret tuttu bu işi
Sarmıştı vatanı düşman ateşi
Esirgedi bizi ziyanımızdan

İddiacı Türkiye'nin insanı
Çalışmakla kazandık biz vatanı
Aç kurt gibi parçaladık düşmanı
Şecaat görünce aslanımızdan

[666] Menemen Olayı ya da Kubilay Olayı, 23 Aralık 1930 günü gerçekleşen, Cumhuriyet tarihinin ikinci önemli irtica hadisesi. İzmir'in Menemen ilçesinde, askerliğini yedek subay olarak yapmakta olan öğretmen Mustafa Fehmi Kubilay'ın ve yardımına koşan bekçiler Hasan ve Şevki'nin şeriat isteyen bir grup tarafından öldürülmesiyle başlayan olaylar zinciri. Olayların ardından bölgede sıkıyönetim ilan edilmiş, kurulan Divanı Harp-'te failler idam dâhil çeşitli cezalarla cezalandırılmışlardır.

Kurtardık vatanı bu belalardan
Tren hattı küşat ettik her yerden
Terakki etti mektebimiz hep birden
Teşekkür kazandık müşranımızdan[667]

Hükümette milletini kayırdı
Bir af etti hapisleri koyverdi
Adaletle tebligatlar duyurdu
Çok şeref kazandık bayramımızdan

Aslan gibi Türkiye'nin insanı
Çalışmakla kazandık biz vatanı
Aç kurtlar gibi parçaladı düşmanı
Şecaat[668] görmüşüz başkanmızdan

Türkiye'yi adalette yaşattı
Dağları deldirdi demir döşetti
Millete bir altın kemer kuşattı
Hâşâ nankör olman davranımızdan

Âşık Veysel bunu böyle söyledim
Benden de yadigâr bu kalsın dedim
Sözlerim yalan mı dinle efendim
Kürre-i arz[669] doldu hep şanımızdan

[667] Müşranımızdan: (Müşiranımızdan) Maraşallarımızdan.
[668] Şeceat: Yiğitlik, cesaret.
[669] Kürre-İ arz: Tam çevirisi yerküre olan, yeryüzü ve dünya anlamında da kullanılan Arapça tamlama.

-160-

Türlü Türlü İrenklere Belenmiş

Türlü türlü irenklere belenmiş
Yeşil yaprağ ile döşeli dağlar
Giyinmiş kuşanmış gelin misâli
Gülüyor yüzüne neş'eli dağlar

Çeşit çeşit çiçek takmış döşüne
Çekilir göçleri peşi peşine
Çıkabilsem şu yaylanın başına
Kuzulu kurbanlı şişeli dağlar

Erimiş karları çekilmiş duman
Açılmış çiçekler yürümüş çimen
Hayâli kafamda yaşar her zaman
Başı oylum oylum meşeli dağlar

Yüce dağlar birbirine göz eder
Rüzgâr ile mektuplaşır naz eder
Gâhî duman bürür gâhî yaz eder
Dereli tepeli döşeli dağlar

Kışı gelince beyaz çarşaf bürünür
Bahar gelir dağlar yunur[670] arınır
Hangisine baksan Cennet görünür
Sizi benimseyip çoşalı dağlar

Ovalar bizimdir dağ bizim dağlar
Ağlatma Veysel'i gel gözüm dağlar
Dağlarsa sinemi gurbetlik dağlar
Sevgilimden ayrı düşeli dağlar.

[670] Yunur: Yıkanır.

-161-

Uyandım Kuşların İnce sesine

Uyandım kuşların ince sesine
Seherle birlikte iniler durur
Ses verdim sesine bilircesine
Âşığın derdini yeniler durur.

Baharda çağlayan bulanık sular
Durmadan kendini taşlara çalar
Eşinden ayrılmış bir geyik meler
Dağlar sadâ verir iniler durur

Veysel de yaralı geyik gibidir
Kapalı dertlere höyük gibidir
Ne sarhoştur ne de ayık gibidir
Sinesi kös[671] gibi gümüler[672] durur

-162-

Uzun İnce Bir Yoldayım

Uzun ince bir yoldayım
Gidiyorum gündüz gece
Bilmiyorum ne hâldeyim
Gidiyorum gündüz gece

Dünyaya geldiğim anda
Yürüdüm aynı zamanda
İki kapılı bir handa
Gidiyorum gündüz gece

[671] Savaşlarda, alaylarda at, deve veya araba üzerinde taşınan ve işaret vermek için kullanılan büyük davul.
[672] Gümülemek: Gümlemek: Güm" diye ses çıkarmak.

Uykuda dahi yürüyom
Kalmaya sebep arıyom
Gidenleri hep görüyom
Gidiyorum gündüz gece

Kırkdokuz yıl bu yollarda
Ovada dağda çöllerde
Düşmüştüm gurbet ellerde
Gidiyorum gündüz gece

Düşünülürse derince
Irak görünür görünce
Yol bir dakka miktarınca
Gidiyorum gündüz gece

Şaşar Veysel işbu[673] hâle
Gâh ağlayan gâhi güle
Yetişmek için menzile
Gidiyorum gündüz gece

-163-

Vatan Sevgisini İçten Duyanlar

Vatan sevgisini içten duyanlar
Sıdk[674] ile çalışır benimseyerek
Milletine, Ulusuna uyanlar
Demez neme lâzım, neyime gerek

Her ferdin hakkı var, bizimdir Vatan
Babamız, dedemiz döktüler al kan
Hudut boylarında can verip yatan
Saygıyle anarız, şehit diyerek

[673] İş-bu: Bu, özellikle bu.

[674] Sıdk kelimesi altı anlamda kullanılır: Sözde sıdk, niyette sıdk, azimde sıdk, azmi îfa etmekte sıdk, eylemde sıdk, inançta sıdk... Bütün bunlarda sıdk, doğruluk ile sıfatlanan bir kimse Sıddîk'tır.

Vatan aşkı ile çalışan kafa
Muhakkak erişir öndeki safa
Tesir nüfuz[675] olur her bir tarafa
Herkes onu büyük tanır severek

Olmak istiyorsan dünyada mesut
Hakka halka yarayacak bir iş tut
Çalıştır oğlunu, kızını okut
İnsan olmak için okumak gerek[676]

Vatan bizim, ülke bizim, el bizim
Emin ol ki her çalışan kol bizim
Ayyıldızlı bayrak bizim, mal bizim
Söyle Veysel öğünerek, överek

-164-

Yarı Yola Vardım Geriye Döndüm

Yarı yola vardım geriye döndüm
Kestiler yolumu gitme dediler
Meyve yetmeyince daldan düşmüyor
Zamansız işleri tutma dediler

Görecek günüm var çekecek çilem
Yolculuk ne zaman ben nasıl bilem
İlerde yüküm var onu da alam
Al götür yükünü atma dediler

Bu hastahanenin şu meziyeti[677]
Hekimin hastaya hüsnüniyeti[678]

---

[675] Tesir nüfuz olmak: Etki yapmak, söz geçirmek. Yankı uyandırmak, ses getirmek.

[676] Alak "İkra' sûresi" 19 âyettir. İlk 5 âyeti Kur'an'ın ilk inen âyetleridir. Bu sûrede okumanın öğrenmenin üstünlüğü insanın yaratılışı kalemin özelliği bunların insana Allah'ın ihsanı olduğu insanın bunları düşünmesi Rabbine itaat etmesi gerektiği anlatılır. "İlimden gidilmeyen yolun sonu karanlıktır, Kadınları okutunuz. HACI BEKTAŞ VELİ", "Bir okul açan , bir hapishane kapatır. VİCTOR HUGO", "Okullar demokrasinin kalesidir. HORACE MANN", "Okumak; haz duymaya, zihnimizi beslemeye, yeteneklerimizi artırmaya yarar. BACON"

[677] Meziyet: Bir kişiyi benzerlerinden üstün gösteren nitelik.

[678] Hüsniniyet: İyi niyet.

Türlü dertten kurtarıyor milleti
Sakin ol nankörlük etme dediler

Hemşireler iğne vurur acıdır
Kimisi kardaştır kimi bacıdır
Tedavisi biten hep sılacıdır
Haydi git bekliyor Fatma dediler

Ölmez hâtıralar solmaz çiçekler
Hekimler ehbablar[679] başımda bekler
İğne ilaç muayene gerçekler
Daha bu ağrıya çatma dediler

Telgraf telefon mektup gelince
Sivas halkı gelip gönlüm alınca
Veysel ağrıların geri kalınca
Selâm yaz dostlara 'nutma[680] dediler

-165-

Yarin Beyaz Gerdanında

Yârin beyaz gerdanında
Türlü türlü haller gördüm
Sıralanmış her yanında
Yıldız gibi benler gördüm

Yâr ile tenha buluştuk
Gizli dertlerimiz açtık
Hayli bir zaman konuştuk
Dudağında ballar gördüm.

Dudu diller inci dişler
Ahu gözler o bakışlar

[679] Enbaplar: Ahbaplar. Kendisiyle yakın ilişki kurulup sevilen, sayılan kimseler.
[680] 'nutma: Unutma

Kesme kâkül sırma saçlar
Zülüfünde teller gördüm.

Elmas küpe kulağında
Güller açmış yanağında
Seher vakti dost bağında
Taze açmış güller gördüm.

Söylenir sevdan Veysel'i
Âşıktır aşığın temeli
Ben o yâri görmeyeli
Aylar geçti yıllar gördüm.

-166-

Yel Estikçe Dalgalanır Dalları

Yel estikçe dalgalanır dalları
Türlü türlü seda[681] verir ağaçlar
Tertip olmuş kuğu gibi dilleri
Türlü türlü seda verir ağaçlar

Bahar gelir yaprak açar yaz olur
Aşka düşen ateş olur köz olur
Kaval olur keman olur saz olur
Türlü türlü seda verir ağaçlar

Yel değdikçe ince dallar ses verir
Yeşil yaprak etrafına sus verir
Aşılarsan meyvesini has verir
Türlü türlü seda verir ağaçlar

Balta gelir yatağından yad eder[682]
Usta gelir keman yapar ud eder

[681] Seda: Ses.
[682] Yad etmek: Ayırmak, yabancı etmek.

Yanık sesli kaval ne feryat eder
Türlü türlü seda verir ağaçlar

Davul olur gümbür gümbür gümüler
Zurna olur ince sesle ininler
Gıranata dertlerimi yeniler
Türlü türlü seda verir ağaçlar

Kalem olup her lisanda okuyor
Ana sesi ciğerimi yakıyor
Dallarda çeşitli kuş şakıyor
Türlü türlü seda verir ağaçlar

-167-

Yeni Mektup Aldım Gül Yüzlü Yârdan

Yeni mektup aldım gül yüzlü yârdan
Gözletme yolları, gel deyi yazmış
Sivrialan köyünden, bizim diyardan
Dağlar mor menevşe gül deyi yazmış

Beserek'te[683] lâle sümbül yürüdü
Güldede'yi[684] çayır çimen bürüdü
Karataş'ta[685] kar kalmadı eridi
Akar gözüm yaşı sel deyi yazmış

[683] Beserek: Sivrialan Köyü kuzey sınırında yüksek bir tepenin düzlüğünde yer almaktadır. Beserekle Sivrialan Köyünün orta yerinde Kurban Pınarı denilen bir ziyaret yeri vardır.

[684] Sivrialan ve Beyyurdu arasında bir tepe. Sivrialan Köyüne Cem törenine gelen dede bir fırtınalı günde köyden çıkarak Beyyurdu Köyüne ulaşmak ister. Fakat kara kış denilen bir fırına yayladan yukarı tepeye kadar çıkan dedeye aman vermez. Dede bir türlü Beyyurdu sırtına aşamaz ve orada donarak hakka yürür. Yaz ayında çobanlar dedenin kemikleriyle karşılaşırlar ve oraya gömer ve buranın adını Güldede ziyareti koyarlar.

[685] Karataş: (Karababa) Karababa (2345 metre) diye geçen volkanik yülseltinin eteklerinde temmuz ayı başlarına kadar kar bulunabilmektedir.

Eğlenme gurbette yayla zamanı
Mevlâ'yı seversen ağlatma beni
Benek benek mektuptadır nişanı
Gözyaşım mektupta pul deyi yazmış

Kokuyor burnuma Sivralan köyü
Serindir dağları, soğuktur suyu
Yâr mendil göndermiş yadigâr deyi
Gözünün yaşını sil deyi yazmış

Veysel bu gurbetlik kâr etti cana
Karıştır göçünü ulu kervana
Gün geçirip fırsat verme zamana
Sakın uzamasın yol deyi yazmış

-168-

Yıllarca Aradım Kendi Kendimi

Yıllarca aradım kendi kendimi
Hiçbir türlü bulamadım ben beni
Hayâl mıyım ürüya mı bilinmez
Hiçbir türlü bulamadım ben beni

İnsan mıyım mahlûk muyum ot muyum
Ekilir biçilir bir nebat mıyım
Yoksa görünüşte bir sıfat mıyım
Hiçbir türlü bulamadım ben beni

Leylâ mıyım Mecnun muyum çöl müyüm
Arı mıyım çiçek miyim bal mıyım
Köle miyim bir güzele kul muyum
Hiçbir türlü bulamadım ben beni

Varlığım yokluğum[686] bir Veysel adım
Gök kubbede kalacaktır ses kadim[687]
Elli üç yıl kendi kendim aradım
Hiçbir türlü bulamadım ben beni

-169-

Yıllarca Avuttum Garip Gönlümü

Yıllarca avuttum garip gönlümü
Dedim o yâr bir gün gelecek bize
Gelmiş gitmiş bizim evi yoklamış
Gönüllerde gezer görülmez göze

Tanışlık vermemiş gezmiş benimle
Can yoldaşı imiş öz canım ile
Gönülde hükmeden sultanım ile
Bugün bize gelmiş yâr geze geze

Benim bir yârim var âleme yârdır
Akıllar ermedik cilvesi vardır
Onu sevenlerin gönlü bahardır
Solmaz çiçekleri her zaman taze

[686] Varlık-Yokluk: Her şey zıddıyla kaimdir. Beyazın ne olduğu ancak siyah ile, ışığın değeri karanlıkta kalınca bilinir. Güzelliğe hayran olmak için çirkine bakmak, iyiliğe teşekkür için kötülüğün elemini çekmek gerekir. Bu yüzden inişler yokuşla, kolaylıklar zorlukla ölçülür. Varlık da elbette yoklukla ölçülecektir. Bir Hâdisi Şerîfte: "Ez"zıd Lâ yeştemîan…" Yani, zıtlar bir araya gelmez, toplanamaz, buyrulmuştur. Bu toplanamazlığa rağmen o zıtlıklarda öylesine bir âhenk, nizâm, intizâm ve cünbüş vardır ki, şi"rîyeti tarife sığmaz. Her "varlık" aynı zamanda bir "yokluk"a, her "yokluk" da bir "varlık"a muhtaçtır. Çünkü "varlık" da, "yokluk" da Yüce Allah"ın (Cellecelalühü) "künhü"ne bağlı birer mahlûkudur. Allah"dan (Cellecelalühü) ayrı olmak mümkün müdür? O halde varlıklardan birinin olması veya olmaması, ötekinin "varlığına" veya "yokluğuna" bir fayda veya zarar getirmez.

[687] Kadim: Eski olmakla beraber halen devam eden anlamında olumlu bir sıfat.

Var mı benim gibi talihi yaver[688]
Her zaman dillerim çağırır yâr yâr
Veysel'i söyleten o oynak dilber
Edalı cilveli çekilir naze

-170-

Yine bir acı ses duydu kulağım
Bülbül mü susacak gül mü solacak
Ne hastayım, ne ölüyüm ne sağım
Bir gün dirilenler bir gün ölecek[689]

Dolu bardak gibi boşaldım doldum
Sarı çiçek gibi açıldım soldum
Leylâ'sın yitiren Mecnun ben oldum
Beklerim ki nazlı yârim gelecek

Katre idim bir ırmağa karıştım
Çalkalandım çok bulandım çok taştım
Gide gide bir deryaya ulaştım
Dalgalandım coştum oldu olacak[690]

Derya bende ben deryada birleştik
Ayrılmaya imkân yok yerleştik
Nice poyrazlardan çemberlerden geçtik
Veysel neler çekmiş kim ne bilecek

[688] Talihi yaver gitmek: Talihi iyi olmak, işi yolunda gitmek

[689] Sokrates'e göre; "Varlık bir Şey değildir, Oluş herşey'dir." Evren, Yaratma'yla Yokolma'nın Sonsuz'a kadar birbirini kovalamasıdır. Herşey ancak Karşıtlarının Kavgası'ndan doğar. Yenilmesi gereken Kötülük olmazsa onu yenebilen Erdem de olamaz.

[690] Katre: Bir damla su. Toplanan su. Derya: Okyanus. Büyük deniz. Bu kadar, yağmurlar, karlar yağıyor, nehirler karışıyor. Hiç deryayı taşırıyor mu? Aslında katreler de deryadan geliyor. Nehirler de deryadan geliyor. Deryayı azaltıyor mu? Tasavvuf sonu, hududu, sınırı olmayan bir ilahi bilimdir. Bu nihayetsizlik âleminde, herkes nasibine göre bilgiler elde eder. Elde ettiği bilgi deryadan bir katre değerindedir. Mutasavvıflar kendilerine ayrılan miktarda konuşabilirler.

-171-

Yurt Ürünleri

Bu dünyanın meyvesini
Yesem amma yesem amma
Arasam bulsam hasını
Yesem amma yesem amma

Amasya'nın elmasını
Zile pekmez çalmasını
Sivas'ın da kıymasını
Yesem amma yesem amma

Gezsem Tokat'ın bağını
Emlek'in[691] taze yağını
Erzurum'un kaymağını
Yesem amma yesem amma

Konya'nın güzel buğdası
Sivas'ta Çorum'da hası
Ayıntab'ın[692] çiğ köftesi
Yesem amma yesem amma

Güzel olur Türkmen kızı
Yanakları kıpkırmızı
Diyarbakır'ın karpuzu
Yesem amma yesem amma

Mersin Dörtyol portakalı
Maraş'tan da pirinç geli

[691] Emlek: Emlek yöresi, Şarkışla'nın Batı ve Kuzeybatısında Kızılırmak vadisinde yer alan; Turna, Şeme, Kılıç, Karababa, Nalbant, Akdağ ve Sırıklıdağlarla çevrilmiş olan bölgedir. Bugün, Emlek yöresinde büyük çoğunluğu Şarkışla'da olmak üzere Yıldızeli, Gemerek, Pınarbaşı, Sarıoğlan ve Akdağmadeni'nde 80 civarında köy vardır. Bunların içinde Kaldurak, Verdikışlası gibi pek çok yerleşim merkezi bugün mevcut değildir.

[692] Ayıntab: Gaziantep.

Malatya'da dut zerdali[693]
Yesem amma yesem amma

Ah İzmir'in kuş üzümü
Pek severim boğazımı
Kazova'nın[694] yaş üzümü
Yesem amma yesem amma

Kastamonu'nun kendiri
Bursa'nın ipek mendili
Edirne'nin boş pendiri[695]
Yesem amma yesem amma

İstanbul Ankara ayar
Her ne dersen bunlarda var
Şarap pirzolayı sever
Yesem amma yesem amma

Samsun ve Bafra tütünü
Alsam Urfa'nın atını
Avlarda keklik etini
Yesem amma yesem amma

Adana'da biter pamuk
Geze geze hep usandık
Trabzon'da çoktur fındık
Yesem amma yesem amma

Uğradım Muş'a Van'a
Gümüş takım lüzum buna
Sade yağdan[696] bir kaygana[697]
Yesem amma yesem amma

---

[693] Zerdali: Kayısı ağacının Akdeniz ülkelerinde yurdumuzda özellikle Malatya'da yetiştirilen küçük, sarı, etli ve tadı acı, çekirdekli meyveli bir türü.

[694] Kazova: Tokat ile Turhal arasında yer alan, Türkiye'nin en verimli ovalarından biridir.

[695] Pendir: Peynir.

[696] Sadeyağ: Su ve diğer elemanlarından hemen hemen ayrılarak, yağ nisbeti % 99'a çıkarılmış bir tereyağ çeşididir. Dayanıklılığın fazla olması, saklama ve taşıma güçlükleri olan yerlerde, bu arada Güneydoğu Anadolu'da çok kere tereyağların sadeyağ haline sokulmasına yol açmıştır.

[697] Kaygana: Krep. Omlet. Yumurta çalkanarak yapılan bir çeşit tatlı.

Gâhi uslu gâhi deli
Çirkinleri n'eylemeli
Bulsam bir Gürcü güzeli
Sarsam amma sarsam amma

Veysel n'iden[698] sözü savı[699]
Yedin içten aldı tavı
Gönlünden hayâl pilavı
Yedim amma yedim amma.

-172-

Zaman Bir Saniye Yıl Yetmiş Yedi

Zaman bir saniye yıl yetmiş yedi
Kahpe felek[700] hiç yüzüme gülmedi
Geldin bu dünyaya gülmezsin dedi
Beni kaptan kaba koydu bu kader

On üç sefer hastaneye yattım
Derman gelir diye yollar gözettim
Bugün yarın dedin gönlüm aldattın
Yıl yetmiş yediye gelene kadar

İstanbul'da Ankara'da Sivas'ta
Yüksek İhtisas'ta iy'olur hasta
Ömrüne bereket hekimler usta
Ölüm ertelendi bilmem ne kadar

[698] N'iden: Ne edersin.

[699] Sav: Söz, laf, dedikodu.

[700] Kahpe Felek: halk edebiyatında felek; dünya, kader, zaman, gökyüzü, Azrail, Allah ve kaderi belirleyen İlah'tır. Bazen, olağanüstü güçleri olan yaşlı bir adam veya acuze olarak da tasavvur edilir. Bu kişi, elinde bulunan çarkı çevirerek, insanların kaderini belirler. Bazen de insanlara –özellikle âşık ve şairlere- elinden gelen her türlü kötülüğü yapan, sevdiğinden ayıran, gurbet ellere savuran, öç alan, onlarla savaşan bir zalimdir, ecel olup çıkar karşılarına… (Prof. Dr. Esma Şimşek: Felek ve Türk Halk Edebiyatına Yansımaları Milli Folkloru 2009 Yıl 21 Sayı 84)

Hastane hastaların yuvası
Yataklardan gelir hastanın sesi
Çetin olur hastaların gülmesi
Sor ki neler çekmiş gülene kadar

Nice zehir içtim dost eli ile
Kafa çatlak gözü perdeli ile
Kırküç yıl eğlendim bir deli ile
Tükenmez derdim var sanma bu kadar

Gam ile yoğrulmuş bu dertli beden
Yoksa tecelli mi[701] bilmem ki neden
Vasiyetim budur size ölmeden
Oku, çalış, öğren ölene kadar

Veysel der tükenmez bu benim derdim
Katlandım cefaya şükrettim durdum
Yaşasın milletim bayrağım yurdum
Dilerim Allah'tan sonuna kadar

-173-

Ziyaret Eyledim Koca Sivas'ı
Ziyaret eyledim, koca Sivas'ı
Silindi yönlümün kalmadı pası
Durmayıp çalışır, Cer Atölyesi[702]
Gittikçe artıyor şanı Sivas'ın

İptida, Kong(ı)re[703] kuruldu burda
Cumhuriyete karar verildi burda

[701] Tecelli: Kader, talih.

[702] Cer Atölyesi: Türkiye Demiryolu Makineleri Sanayi Anonim Şirketi buharlı lokomotif ve yük vagonlarının tamirini yapmak gayesiyle 1939 yılında "Sivas Cer Atölyesi" adi altında kurulmuştur. Demiryolu ulaştırmasının gelişmesine paralel olarak 1953 yılında yük vagonu üretimine başlamıştır. 1972 yılında SIDEMAS olan ismi 1986 yılında TÜDEMSAS olarak değiştirilmiştir.

[703] 4 Eylül 1919 - 11 Eylül 1919 tarihleri arasında gerçekleşen ulusal kongre. Cumhuriyet'in temelleri burada atıldı.

Bulanık fikirler, duruldu burda
Yayıldı âleme, ünü Sivas'ın

Atatürk'ün yattığı yer, nur olsun
Memlekete hor bakanlar, kör olsun
Çok çalışkan bu valimiz, var olsun
Gün günden üstündür, günü Sivas'ın

Uzun gitmez ulu sular durulur
Hainlerin ümitleri kırılır
Her köşeye bir fabrika kurulur
Güzelleşir her bir yanı Sivas'ın

Çevre yanı Yıldız, Tecer, kar imiş
İnsanların bağı bir ikrar imiş
Çok kuvvetli şairleri var imiş
Ruhsatî, Pir Sultan varı Sivas'ın

İptida uyandı, burada bahtım
Memlekete hizmet etmektir cehtim[704]
VEYSEL aşk uğrunda ölmektir ahtım
Yazsın tarihleri beni Sivas'ın

-174-

Ziyaretim Mevlâna'yı

Ziyaretim Mevlânâ'yı
Kabul et Allah aşkına
Bu fakiri divaneyi
Kabul et Allah aşkına

Eşiğine yüzüm sürem
El bağlayıp divan duram[705]

[704] Ceht: Bir amaca ulaşmak için uğraşma, çabalama.
[705] Divan durmak: Saygı gösterilen kimse karşısında ayakta durmak.

Büyük lûtfun eyle kerem[706]
Kabul et Allah aşkına

Mevlânâ, Mevlâ'nın kulu
Doğru Hakk'a gider yolu
Deryası irahmet dolu
Kabul et Allah aşkına

Yalvarırım akşam sabah
Kul olanda olur günah
Merhamet et halime bak
Affeyle Allah aşkına

Sana sundum arzuhalim[707]
Size ayan[708] benim halim
İrahmeti bol sultanım
Kabul et Allah aşkına

Veysel adım, budalayım
Size yalvarırım daim,
Türk oğluyum; Türk'tür soyum
Kabul et Allah aşkına

[706] Kerem: Soyluluk, ululuk, büyüklük, asalet. Bağış olarak verme, iyilik, cömertlik, eli açıklık, lütuf:
[707] Arzuhal: Dilekçe, istida.
[708] Ayan: Belli, açık.

FOTOĞRAFLAR